T.C.

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNİN 7 ve 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KARAKTER GELİŞİMİNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Fatih DESTEBAŞI

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Halit KARATAY

Bolu-2011

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Fatih DESTEBAŞI'na ait "**Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi"** adlı çalışma, jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Akademik Unvan, Adı ve Soyadı	**İmza**
Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Halit KARATAY	.....
Üye : Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN	.....
Üye : Yrd. Doç. Dr. Zeki GÜREL	.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Gönül ÜLKER

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNİN 7 ve 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KARAKTER GELİŞİMİNE ETKİSİ

Fatih DESTEBAŞI

Yüksek Lisans - Türkçe Eğitimi ABD

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Halit KARATAY

Bu tez çalışmasında, karakter eğitimi uygulamalarında en yaygın araç olarak kullanılan çocuk edebiyatı eserlerinin 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakter gelişimine etkisi incelenmiştir.

Yapılan çalışmaların etkililiğini tespit etmek için araştırmada deneysel yöntem (ön test- son test) kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini, 2010-2011 öğretim yılında, Düzce İlinde okuyan tüm ilköğretim 7 ve 8. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, 2010-2011 öğretim yılında, Düzce İli, Kaynaşlı İlçesi, Cumhuriyet İlköğretim Okulunda ve Atatürk İlköğretim Okulunda okuyan 7 ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 89 (45 kişi deney grubu-44 kişi kontrol grubu) kişilik bir grup üzerinde yürütülmüştür.

Araştırmada örneklem olarak seçilen Düzce İli, Kaynaşlı İlçesi, Atatürk İlköğretim Okulu 7 ve 8. sınıf öğrencileri aynı zamanda deney grubu olarak seçilmiştir. Deney grubundaki 7 ve 8. sınıf öğrencilerine edebi eserler aracılığıyla 12 hafta süren bir edebiyat temelli karakter eğitimi verilmiştir. Ayrıca örtük programa yönelik çalışmalar yapılmış, okul ortamı afiş, resim vb. görsellerle düzenlenmiştir. Çalışmada, çocuk edebiyatı eserlerinin çocukların ahlaki olgunluk düzeylerine ne ölçüde etki ettiği araştırılmıştır.

Araştırma için veri elde etmek amacıyla Kulaksızoğlu ve Dilmaç (1999) tarafından hazırlanan "Ahlaki Olgunluk Ölçeği" kullanılmıştır. Daha sonra elde edilen veriler, araştırmanın denencelerine göre SPSS 15.0 (Statistic Package For Social Science) programı ve t-testi, Cronbach Alfa teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda:

1. Araştırmada deney grubunda bulunan öğrencilerde ahlaki gelişim düzeylerini artırmaya yönelik olarak yapılan *edebiyat temelli karakter eğitimi*nin etkili olduğu saptanmıştır.

2. Edebiyat temelli karakter eğitimi verilmeyen kontrol grubu öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ile son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir

3. Uygulama öncesinde deney grubunun düşük olan ahlaki gelişim puanları aritmetik ortalamaları uygulama sonunda kontrol grubu öğrencilerinin ahlaki gelişim puanları düzeyine yükseldiği; deney grubu öğrencilerinin ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karakter, karakter eğitimi, değer, çocuk edebiyatı, edebiyat temelli karakter eğitimi.

ABSTRACT

THE EFFECTS OF CHILDREN'S LITERATURE WORKS ON 7th and 8th GRADES STUDENTS' CHARACTER DEVELOPMENT

Fatih DESTEBAŞI

Turkish Education Department, Master of Arts

Thesis Advisor Asist. Prof. Dr Halit KARATAY

In this thesis, the effects of children's literature works on 7th and 8th grades students' character development has been examined.

To determine the effectiveness of studies, experimental method (Pre-test and Post-test) has been used.

The universe of this Research has been formed by all 7th and 8th grades students studying in Duzce province. The sample of this research is 7th and 8th grades students studying in Cumhuriyet and Ataturk Primary schools in Duzce province, Kaynasli district. Research was executed (conducted) on a group of total 89 (45 students for experimental group- 44 students for control group) students composed of 7th and 8th grades.

In this research, 7th and 8th grades students of Düzce province, Kaynasli district Ataturk primary school, who were chosen as sample, were taken as experimental group at the same time. A character education was applied on 7th and 8th grades students of experimental group through literature works for 12 weeks. Furthermore, studies were made for hidden curriculum, according to it, the school environment was designed. In this research, to what extent children's literature works affect the levels of moral maturity of children was searched.

To obtain data "Moral Maturity Scale" designed by Kulaksızoglu and Dilmaç (1999) was used. Then the data achieved by data collection tools was analyzed by SPSS

15.0 (Statistic Package For Social Science) software, t-test and Cronbach Alfa technique in accordance with the hypothesis of the research.

At the end of the research:

1. In the research, it was determined that *literature based character education* which was made to increase the level of moral maturity of students in experimental group, is effective.
2. It was stated that there is no significant difference between pre-test and post-test average points of the moral maturity level of control group's students that *literature based character education* was not given.
3. It was monitored that the experimental group's arithmetic means of low moral development grades before the research rised to the level of control group students' grades and there is a meaninful difference between pre-test and post-test of experimental group students.

Key Words: Character, Character education, value, children literature, and literature based character education

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, **“Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi”** başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

İmza

Ad ve Soyad

ÖN SÖZ

Karakter eğitimi, eğitim tarihimiz kadar eskidir. Çünkü eğitimin en önemli amaçlarından biri de bireyde karakter oluşturmaktır. İyi karakter gelişimi hem bireyler için hem de toplum için önemlidir. İyi karakter edindiği değerlerle belli olur ve değerler sonradan öğrenilebilir. Bu bağlamda davranışlarımıza kaynaklık eden ve çevremizle uyumumuzu sağlayan değerlerin, yetişen yeni nesillere aktarılması için kullanılan yaklaşımlardan biri de edebiyat temelli karakter eğitimidir.

Edebiyat temelli karakter eğitimi yaklaşımı son yıllarda dünyada yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Ülkemizde de karakter eğitimi programlarının bir parçası olarak kullanılan edebi eserlerin etkileri müstakil bir şekilde ele alınmamıştır. Araştırma bu yönüyle öğretmenlere, ailelere bu konuda rehberlik edecek eserler, uygumla teknikleri sağladığı için önemlidir.

Birinci bölümde, araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemleri, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları, temel kavramlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde, araştırmaya kaynaklık eden kuramsal temeller ve ilgili çalışmalara değinilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde, çalışma modeli, evreni, örneklemi, veri toplama araçları, veri toplama ve çözümleme teknikleri açıklanmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde, edebi eserlerin karakter eğitimine olan etkisine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Beşinci bölümde ise konuyla ilgili olarak varılan sonuçlar değerlendirilerek geliştirilen öneriler konun ilgililerine sunulmuştur.

Bu tezin hazırlanmasında büyük emeği geçen, her zaman yakın ilgi ve desteğini gördüğüm değerli hocam Yrd. Doç Dr. Halit KARATAY'a; çocuk edebiyatı alanını bana sevdiren, bu alandaki çalışmaları ve kişiliği ile örnek aldığım sayın hocam Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN'e; tez çalışmamda jüri olarak yer alan ve çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalarını her zaman takip ettiğim kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Zeki GÜREL'e çok teşekkür ederim. Ayrıca tezin her aşamasında yanımda olan, beni her zaman destekleyen dostlarım Sanem ÇOLAK ve Hüseyin DOĞAN'a; tezin genel düzenlenmesi konusunda yardımlarını esirgemeyen Hüseyin KARABUĞA'ya; veri

girişleri konusunda yardımcı olan Haluk GÜNGÖR'e ve proje ortağım Melek DEMİRBAŞ'a katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Gösterdikleri özveriyle her zaman yanımda olan:

Anneme ve Ablama ithaf ediyorum.

Bu çalışma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından sağlanan 2010.02.05.351 No'lu ödenek aracılığıyla gerçekleştirilmiştir

İÇİNDEKİLER

ÖZET iii

ABSTRACT v

ÖN SÖZ viii

İÇİNDEKİLER xii

KISALTMALAR CETVELİ xv

ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ xvi

I. BÖLÜM 1

GİRİŞ 1

1.1.Problem Durumu 1

1.2.Araştırma Problemi 5

1.2.1. Alt Problemler 6

1.3.Araştırmanın Amacı 6

1.4.Araştırmanın Önemi 7

1.5.Sayıltılar 7

1.6.Sınırlılıklar 8

1.7.Tanımlar 8

II. BÖLÜM 10

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ALAN YAZIN 10

2.1. Kuramsal Temeller 10

2.1.1 Karakter Nedir? 10

2.1.2. Karakterle İlgili Kavramlar: Mizaç, Huy, Kişilik ve Benlik 15

2.1.3. Karakter Eğitimi Nedir? 20

2.1.4 Karakter Eğitiminin Temel İlkeleri 23
2.1.5. Karakter Eğitiminin Tarihi 25
2.1.6. Karakter Eğitiminin Etkililiği 34
2.1.7. Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi 36
2.1.8. Etkili Karakter Eğitimi Programları/ Yaklaşımları (örnek uygulama) 47
2.1.9. Karakter Eğitiminde Aile 53
2.1.10. Karakter Eğitiminde Okulun Yeri 56
2.1.11. Karakter Eğitiminde Uygulayıcılara/Öğretmenlere Düşen Görevler 64
2.1.12. Karakter Eğitimi ve Dersler 68
2.2. İLGİLİ araştırmalar 72
2.2.1 Deneysel Araştırmalar 73
2.2.2 Betimsel Araştırmalar 75
III. BÖLÜM 81
YÖNTEM 81
3.1. Araştırma Modeli 81
3.2. Evren ve Örneklem 83
3.2.1. Evren 83
3.2.2. Örneklem 83
3.3.Araştırma Kontrol ve Deney Gruplarının Belirlenmesi 84
3.2. Veri Toplama Teknikleri 85
3.3.1 Ahlaki Gelişim Ölçeğinin Uygulanması 87
3.3.2 Ahlaki Gelişim Ölçeğinin Değerlendirilmesi 87
3.3.3 Ahlaki Gelişim Ölçeğinin Güvenirlik Çalışması 88
3.4. Araştırmada Kullanılan Edebi Eserler ve Değer İçerikleri 88
3.5. Değerler Ölçeği ve Veri Toplama Aracı 89

3.5. Veri Toplama Araçları 111

3.6. Verilerin Toplanması 111

3.7. Veri Çözümleme Teknikleri 112

IV. BÖLÜM 113

Bulgular ve Yorumlar 113

4.1. Deney grubunun ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır? 113

4.2. Kontrol grubunun ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır? 115

4.3. Deney grubu ile kontrol grubunun son testteki ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır? 116

V. BÖLÜM 118

SONUÇ VE TARTIŞMA 118

5.1. Sonuç ve Tartışma 118

5.2. Öneriler 119

KAYNAKÇA 121

EKLER 129

EK 1- AHLAKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ (Dilmaç, 2002: 252-254) 129

EK 2-EDEBİYAT TEMELLİ KARAKTER EĞİTİMİ UYGULAMALARI 132

EK 3- KARAKTER EĞİTİMİ İÇİN 100 YOL 263

EK 5- EDEBİYAT TEMELLİ KARAKTER EĞİTİMİ İÇİN DEĞER BAKIMINDAN İNCELENEN KİTAPLARIN LİSTESİ 271

EK 5- ÇEVRE DÜZENLEMESİ (AFİŞLER) 273

KISALTMALAR CETVELİ

CEP	: Character Education Partnership
Ed	: Editör
f	: Kullanım sıklığı
mad	: Madde
maks.	: Maksimum
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
min.	: Minimum
N	: Öğrenci sayısı
S	: Standart sapma
sd	: Serbestlik derecesi
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
$\overline{X}$	: Aritmetik ortalama

ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ

Şekil 1: İyi Karakter Bileşenleri 12

Şekil 2: Kişiliğin Bileşenleri.....17

Şekil 3: Kapsamlı Karakter Eğitiminin Ögeleri.....22

Tablo 1. Araştırma Modelinin Simgesel Görünümü Ön-Son Test Deney-Kontrol Gruplu Desen 82

Tablo 2. Deney ve Kontrol Grubu Cinsiyet ve Sınıflara Göre Öğrenci Dağılımı 84

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarının "Ahlaki gelişim düzeyleri" Ön Test Puanlarına Ait İlişkisiz Ölçümler t Testi Sonuçları. 85

Tablo 4. Deney Grubunun Ön Test-Son Test Ahlaki gelişim Becerisi Puanlarına Ait İlişkili Ölçümler t Testi Sonuçları. 113

Tablo 5. Kontrol Grubunun Ön Test-Son Test Ahlaki gelişim becerisi Puanlarına Ait İlişkili Ölçümler t Testi Sonuçları. 115

Tablo 6. Deney ve Kontrol Gruplarının "Ahlaki gelişim düzeyleri" Son Test Puanlarına Ait İlişkisiz Ölçümler t Testi Sonuçları. 116

I. BÖLÜM

1. Giriş

Bu bölümde, araştırmanın gerekçelerini ortaya koyan problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve bazı tanımlarına yer verilmiştir.

Eğitim, okulda öğrendiğiniz her şeyi unuttuktan sonra sizde kalandır.

Albert Einstein

1.1.Problem Durumu

Eğitime tarih boyunca çeşitli misyonlar yüklenmiştir. Bunlardan en eski olanı ve hiç değişmeyeni bireyde "karakter oluşturma"dır. Günümüzde ülkemizin eğitim adına en önemli sorunlarından biri de budur. Milli ve evrensel kültür değerlerini benimseyecek genç nesillerin gelişimi açısından- bilişsel gelişim, bedensel gelişim, ahlaki gelişim- yönlerinden iyi bir şekilde yetişmeleri onlara sunulan eğitimin niteliğine bağlıdır. Eğitimin niteliği ise bu gelişim alanlarının birbirleriyle sağlıklı şekilde, bir bütün olarak ilişkilendirilmesine ve geliştirilmesine bağlıdır. "Özellikle ahlaki gelişimi bu bütünle ilişkilendirmeyip ruhi ve irade eğitiminin yanında, ilkel istek ve dürtülerin

esaretinden kurtulabilecek bir eğitim verilmezse, insanın maddi ve ilkel istekleri, hırsları, egoist arzuları daha da artacak hem kendi hem de insanlık için daha tehlikeli, daha kurnaz, daha hilekâr ama daha az fedakâr, daha az diğergam bir karakter kazanmaya mahkûm olacaktır" (Çamdibi, 1983: 39).

Yukarıdaki açıklamalara bakarak bir gelişim alanının diğer gelişim alanlarının önünde, arkasında veya dışında tutulmadığı bu kapsayıcı eğitim sisteminin içinde kişi kendine, ailesine, topluma ve hatta tüm insanlığa yarar sağlayacak bir değer olma özelliğini kazanır. Bundan dolayıdır ki toplumlar bu amaca ulaşmak için eğitim sistemlerini belli değerler temelinde inşa etmişlerdir. Bu değerler Türk eğitim sisteminde, en geniş ifadesiyle 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html, 3 Mayıs 2011'de erişildi), Genel Amaçlar bölümünde şeklini bulur. Bu hedefler:

Türk Milletinin bütün fertlerini:

1. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Günümüzde dünyada yaşanan siyasi, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, insanların hayat şartlarını derinden etkilemektedir. Değişen veya gelişen hayat şartları, insanın inandığı, yaşatmaya çalıştığı insani ve ahlaki değerlerde kaymalara, yozlaşmalara neden olmaktadır. Bu durum yukarıda ifade ettiğimiz olumlu davranış ve tutum özelliklerini gençlere kazandırmada olumsuzluklara neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak da şu davranışlarda artışlar gözlendiği bilinmektedir:

1. "Gençler arasında şiddetin yaygınlaşması,
2. Artan samimiyetsizlik, yalan aldatma ve hırsızlık,
3. Ebeveynlere, öğretmenlere ve diğer yasal otoritelere karşı artan bir saygısızlık,
4. Akranlarına karşı akran zorbalığı,
5. Suça eğilimde ve bağnazlıkta bir artış,
6. Dili kullanmaya karşı bir yozlaşma,
7. İş ahlakındaki bozulmalar,
8. Kişisel ve sosyal sorumlulukta değer kaybına yönelik artan bir benmerkezcilik,
9. İlkel cinsel aktivite, cinsel istismar ve intihar gibi bireyin kendi kendine zarar veren aktiviteler,
10. Başkalarına karşı doğru veya yanlış kritiğini yapmadan davranma eğilimi ve ahlaki bilgiyi göz ardı etme tarzı davranışları içeren artan bir ahlaki algı bozulması" (Lickona, 1996: 5).

Aslında belirtilen bu sorunlar bir bakıma toplumda meydana gelen sorunların

genellikle gençliğe de yansımasını işaret etmektedir. Karakter eğitiminin çocuklara erken yaşlarda verilmesiyle insani-ahlaki değerleri tanımaları, benimsemeleri ve bu olumsuz davranışları engellemeleri; onların kendilerine ve yaşadıkları topluma yararlı olmaları amaçlanmaktadır. Bu nedenle karakter eğitiminin ilköğretimin ilk yıllarından itibaren verilmesi kaçınılmazdır. "Burada sorun, gelişim düzeylerine, yıllara göre karakter eğitiminin ve çocukların karakter gelişimlerinin nasıl olacağıdır (O'Sullivan, 2004:645)." Bu ana etkenler dışında araştırmacılar karakter eğitimine neden ihtiyaç duyulduğu konusunda farklı bakış açıları ortaya koymuşlardır. Örneğin Rousseau, çocuğun eğitimle iyi bir şekilde yetiştirilebileceğini savunur ve kişiliğin gelişimi için de şu önemli sözü söyler: "Çocuğun öğrenmek için önünde uzun yıllar var ama kişiliğini geliştirmek için yitirilecek zaman yoktur" (Yörükoğlu 1997: 26).

Sağlam karakterli, erdemli bireyler yetiştirmede aileler kadar artık okullar da sorumludur. Çünkü insanlar içinde bulundukları sosyal gruplar aracılığıyla onlara verilmek istenen değerleri özümserler. Çocuğun ilk etkileşimde bulunduğu sosyal grup olan ailede, değerler küçük yaşlardan itibaren çocukların karakterine yerleştirilmeye çalışılır. Daha sonraki dönemde de "okul ortamı ve içinde barındırdığı gruplar değişim ve gelişim için büyük bir potansiyel sunmaktadır. Bir başka deyişle, ahlaki gelişim sürecinde, çocuğun en uzun süreyle içinde bulunduğu ortamlardan biri olan okul, çok önemli bir rol oynamaktadır" (Yıldırım, 2007: 16). Bu belirtilenlere ek olarak günümüzde çocukların birçok uyaranla karşı karşıya olması, hem ailede hem de okulda, daha çok örtük program içerisinde, kazandırılmaya çalışılan değerler eğitimin etkisini azaltmaktadır. Bu tür bir yaklaşım da şunu göstermektedir ki programlar tüm öğrencileri ve sosyal çevreyi kapsamalıdır. Kanger (2007: 22) de karakter eğitiminin gerekliliğini şu sözleri ile vurgulamıştır:

> Çocuğun kendi duygularının, kabiliyet ve temayüllerinin farkına varması, bunların olumlu olanlarının aile tarafından desteklenmesi, olumsuzlukların köreltilmesi yine okul ve sosyal çevrenin aynı vazifeyi arzu edildiği şekilde yerine getirmesi çoğu zaman mümkün olamamaktadır. Bu alanlarda meydana gelen eksiklik ve yetersizlikler, çocuklara okul döneminde ahlaki değerleri kazandıracak bir karakter

eğitimi verilmesi ihtiyaç ve zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç olarak, kapsamlı karakter eğitiminin gerekliliği ortadadır. Toplum olarak milli, evrensel değerleri ve değer kültürünü ailenin, eğitimin, iş yaşamının ve devlet yönetiminin içine koymadıkça gerçek anlamda uygar ve çağdaş bir toplum olunamaz. Son yıllarda hızla globalleşen dünyamızda değişen veya yok olmaya doğru giden değerlerimizi korumak, çocuklarımıza daha yaşanabilir bir dünya bırakmak anne – babaların ve eğitimcilerin temel görevidir. Çocuklara karakter eğitimi vermek onlara akademik dersler öğretmek kadar önemlidir. Değerlerin okulda öğretilmesi, sağlıklı bir toplum oluşturmak açısından gerekli bir eğitim çalışmasıdır (ed. Turgut vd. 2010: 11).

Son yıllarda eğitim sistemindeki reform hareketleri incelendiğinde bu yönde olumlu gelişmelerin olduğu görülür. Özellikle özel okullarda karakter eğitimine yönelik ciddi ve nitelikli çalışmalar yapılarak *sevgi, saygı, yardımlaşma, sorumluluk* vb. değerleri, öğrencilerin kullanılan çeşitli yöntemlerle içselleştirilmesi, değerler adına bir farkındalık oluşturması sağlanmak istenmektedir. Bu yöntemlerden en yaygını ve en sık kullanılanı edebiyat aracılığıyla yapılan değerler öğretimidir. Çünkü okullarda yapılan karakter eğitiminde edebi eserlerden yararlanmak, etkili bir yöntem olarak kabul edilir. Okuma çalışmalarında olumlu karakter özelliklerinin edebî eserler aracılığıyla irdelenmesi, öğrencilerin hem ahlaki hayal güçlerini harekete geçirir hem de olumlu davranış ve tutumları değer olarak algılamalarını ve benimsemelerini sağlar (Bohlin, 2005: 179 aktaran: Karatay, 2011: 1404). Bu çalışmada da belirlenen nitelikli edebi eserler ve bu edebi eserlerde geçen değerlerle ilgili hazırlanan etkinliklerin verimliliği ölçülmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırma Problemi

Edebiyat temelli karakter eğitimi, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakter gelişiminde etkili midir?

1.2.1. Alt problemler

1. Deney grubunun ahlaki olgunluk düzeyine ilişkin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Kontrol grubunun ahlaki olgunluk düzeyine ilişkin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney ile kontrol grubunun son testteki ahlaki olgunluk düzeylerine ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Hayat içinde artan rekabetle birlikte, okullardaki eğitim sisteminde de değişiklikler gözlenmiştir. Bu durumun en belirgin özelliği, okullarda eğitimden çok öğretime ağırlık verilmesidir. Bu nedenin altında yatan olumsuz görüş, rekabetin sadece "bilgi" ile giderilebileceği düşüncesidir. Ayrıca eğitim sistemi içindeki sınavlar da öğrencileri bu yönde olumsuz etkilemektedir. Hâlbuki problem durumunda da belirtildiği gibi eğitimin -Türk Milli Eğitimin Genel Amaçlar bölümünde belirtilen eğitim ilkelerinin- ikinci plana atıldığı eğitim-öğretim hayatı geçiren bir öğrencinin ileriki yaşamında başarılı, mutlu ve huzurlu olması beklenemez. Bu yüzden eğitimin temeli olan karakter eğitimine tekrar gereken ilginin ve önemin gösterilmesi zorunludur.

Bu araştırmada amaç, dünyada ve ülkemizde artan bir ilgiyle takip edilen karakter eğitimi programlarından, "Edebiyat Temelli" karakter eğitimi yaklaşımının etkiliğini tespit etmektir. Bu amaçla çocuk edebiyatı ürünlerinin, çocukların ahlaki olgunluk düzeylerine ne ölçüde etkilediği araştırılmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Eğitimin en başat amaçlarından biri öğrencilere milli ve evrensel değerleri aktararak öğrencilerin karakter gelişimlerine olumlu yönde etki etmektedir. Günümüzde yaşamımızı etkileyen birçok sorunun temeline inildiğinde *değer* yoksunluğunun olduğu görülecektir. Örneğin iklim değişikliklerine bakıldığında insanların duyarsızlığı; daha da özele inildiğinde toplumdaki birçok olumsuz davranış gözlemlendiğinde de insanların temel değerlerden yoksun oluşu ile karşılaşılacaktır. Peki, çözüm için nedenleri teşhis etmek yeterli midir? Hayır, bir sorunu tespit etmek varlığını kabullenmek iyileştirme için yeterli değildir. O sorunun üzerine gitmek ve çözmek gerekir. Bunu yaparken ailelerle, okullarla ve medya topluluklarıyla el ele vermek gerekir. "Eğitim, ahlaki kavramları ve ahlaki gelişimi kapsamlı biçimde desteklemeli ve güçlendirmelidir ve soruyorum değerden yoksun bir eğitim var olmalı mıdır?" (Gray, 2010: 61).

Değerden yoksun bir eğitimin düşünülemeyeceği açıkça ortadadır. Eğitim, ahlaki gelişimi desteklerken çeşitli yöntemlerden yararlanır. Bunlardan biri de edebiyatın araç olarak kullanılmasıdır. Bu nedenle bu araştırma, 7 ve 8. Sınıf düzeyinde ahlaki olgunluğu geliştirmede çocuk edebiyatını araç olarak etkili bir şekilde kullanmak için yapılacak etkinlikler ve çalışmalar hakkında yol göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca yapılan bu çalışma düzeyinde geniş çaplı ulusal herhangi bir çalışmanın yapılmaması, ilerleyen aşamalarda konunun ilgililerine temel kaynak özelliği taşıyacaktır.

1.5. Sayıltılar

Araştırmanın sayıltısı aşağıdaki bağımsız değişkenler olarak kabul edilmektedir:

1. Araştırmanın kontrol edilemeyen bağımsız değişkenleri; öğrencilerin sosyo-

ekonomik durumları,

2. Akademik başarı düzeyleri,

3. Bilişsel ve duyuşsal gelişim düzeyleri,

4. Okuduğunu kavrama düzeyleri gibi değişkenlerin her iki grubu da (deney ve kontrol) aynı düzeyde etkilediği kabul edilmiştir.

5. İlköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişimlerini belirlemek için kullanılan "Ahlaki Olgunluk Ölçeği" yeterlidir.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırma Atatürk İlköğretim Okulu ve Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda 2010-2011 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 7 ve 8. Sınıfta okuyan 45'i deney grubu, 44'u kontrol grubu 89 öğrenci ile;

2. Uygulamalar sırasındaki davranışları ve bu davranışları etkileyen uygulama etkinleri ile;

3. 12 haftalık uygulama çalışmaları ile;

4. Araştırmada kullanılacak veri toplama aracı, "Ahlaki Gelişim Ölçeği" ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Çocuk Edebiyatı: Çocuğun hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik

bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, anadilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren psikososyal gelişimine katkı sağlayan severek dinlediği/okuduğu zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsullerini çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilebilir" (Karatay, 2007b; Gürel, Temizyürek, Şahbaz, 2007: 20).

Karakter: "Karakter, öncelikle, bir şeyi başka şeyden ayıran özellik, ananiteliktir. Genelleme yoluyla da, bir insanın, bir kişinin, davranış, alışkanlık, güç ve beceriler, değer ve düşünce tarzı türünden temel ögelerden meydana gelen özelliklerin, onu başka insanlardan farklılaştıran bütünü" (Cevizci, 2003:222).

Karakter Eğitimi: "En genel anlamıyla örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insanî değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır" (Ekşi, 2003: 79).

Değer: "Ahlaki davranış konusunda değer, bir kimsenin çeşitli insanları, insanlara ait nitelikleri, istek ve niyetleri, davranışları değerlendirirken başvurduğu bir kriter" (Güngör, 1998: 28).

Değerler Eğitimi: "Değerler eğitimi manevi, ahlaki, sosyal ve kültürel eğitim; kişisel ve sosyal eğitim; dini eğitim; çok kültürcü/ırkçılık karşıtı eğitim; program ötesi temalar, özellikle vatandaşlık, çevre ve sağlık; manevi özen; okul etiği; programa ek etkinlikler; geniş toplum bağlantıları; ortak ibadet/toplantı; öğrenen bir topluluk olarak okul yaşamı gibi ortak program deneyimlerinin bir sınıflamasını yapabilmek için yeni bir şemsiye terimdir" (Slater, 3: 2002'den aktaran: Keskin 20: 2008).

Ahlak: "Ahlak, insanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradeli davranışlar bütünü; bu konularla ilgili bilim dalı" (İ.A, 1989: ahlak mad.).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Alan Yazın

2.1. Kuramsal Temeller

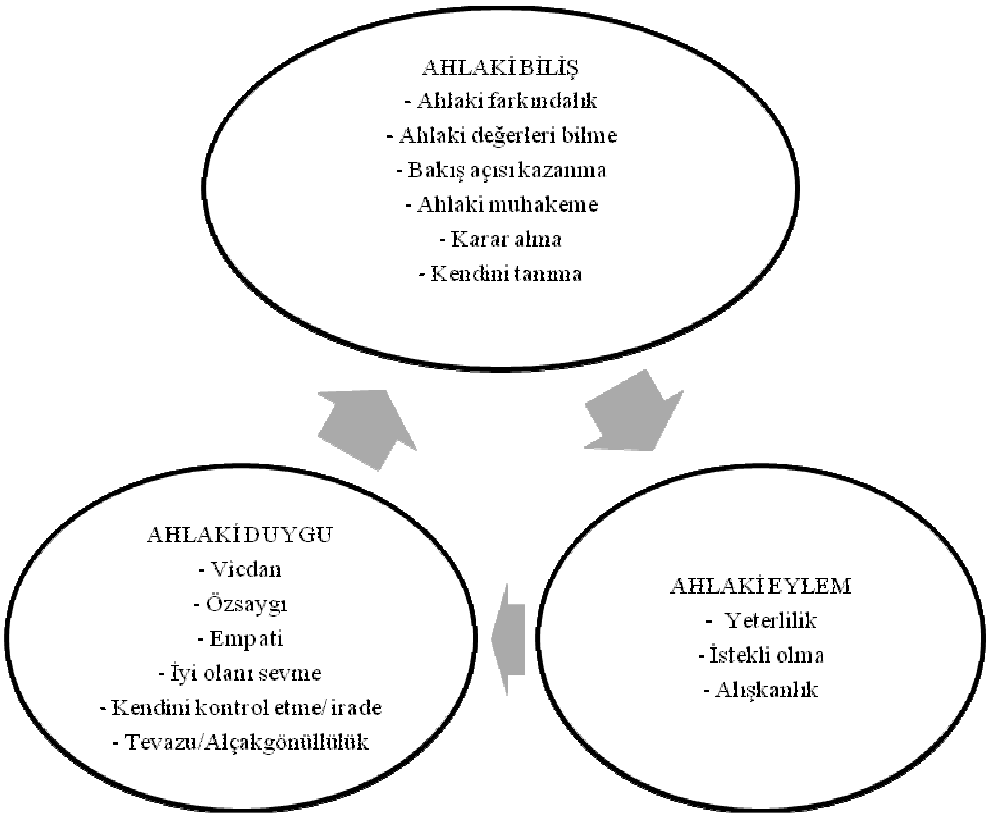
2.1.1 Karakter nedir?

"İngilizce *character* sözcüğü Yunancadan gelen *charassein* sözcüğünden gelmektedir. Bu kelimenin anlamı bir bal mumu tableti, değerli bir taşı ya da metal yüzeyi oymak, işlemek anlamına geliyor" (Ryan ve Bohlin, 1999: 5). Bu köklerinden gelişerek günümüze kadar gelen karakter sözcüğü günümüzde ise biyoloji, matematik, psikoloji, felsefe, eğitim, güzel sanatlar ve edebiyat gibi farklı disiplinlerin konu alanına girdiğinden bu terimi her disiplin kendi çalışma alanına göre tanımlamıştır. "Genel anlamda karakter, bir şeyi başka şeyden ayıran temel özellik, ana niteliktir" (Türkçe Sözlük, 1998). "Edebiyat bilimi açısından karakter, edebî eserlerde geçen bir kişiyi benzerlerinden ayıran temel özelliklerin tümü, olaylarda kişinin davranışlarına yol gösteren ve onda hak edileni belirleyen davranış ve tutum biçimidir" (Gencan vd. 1974, 78). Eğitim bilimciler ise belli ahlak ölçülerine göre değerlendirilen ve kişiliğin bir yönünü oluşturan, kişinin sahip olması gereken ahlaki ve akli değerler bütünü olarak tanımlar. Karakter, en genel ifadeyle insanın yaşama tutunabilmek için geliştirdiği tutum ve davranışlardır. Bir bireyi diğerinden farklı kılan niteliktir. Ayrıca "karakter, genelleme yoluyla da bir insanın, bir kişinin, davranış, alışkanlık, güç ve beceriler, değer ve düşünce tarzı türünden temel ögelerden meydana gelen özelliklerin, onu başka

insanlardan farklılaştıran bütünü olarak tanımlanmaktadır" (Cevizci, 2003:222).

Kerschensteiner (1977: 29) de karakter kelimesini kullanım olarak ikiye ayırmıştır. Bunlardan biri herhangi bir kıymete bağlı bulunmayan karakter kavramıdır ki buna şekil karakteri demiştir. Diğeri ise bir kıymete bağlı bulunan fonksiyon karakteridir. Bu çalışmada ikinci anlama gelen karakter kavramını kullanılmıştır.

Karakteri çeşitli boyutları ile ele alan Battistich (2005; aktaran: Gökçek, 2007: 7) "karakteri, kişinin sosyal, düşünsel, zihinsel ve ahlaki anlayışının olumlu yönde gelişimi olarak tanımlamıştır." İnsan bu boyutlarda ile çevresiyle etkileşim içinde bulunup, yine çevresine karşı değişmeyen bir tutum geliştirerek karakterini oluşturmaya çalışır. Ünlü Fransız yazarı Bruyére karakteri, "insanın içinde yaşadığı çevrede geçerli olan ahlak kuralları karşısında ortaya çıkan ruhsal portresi, olarak tanımlamıştır" (Köknel, 1999: 21). Bruyére gibi düşünen Allport da karakteri, "insanın içinde yaşadığı çevrede geçerli olan değer yargılarını ve ahlak kurallarını kullanış biçimi şeklinde ifade eder" (Köknel, 1999: 21). Bu tanımlardan da anlaşıldığı üzere karakterin sosyal yönünü kuvvetle vurgulamak gerekir. İyi karaktere sahip olmak sadece bireysel olarak ehil olmak değildir. İyi karakter ayrıca bir topluluğa olumlu katkı yapmak demektir ve adalet, eşitlik, insanlara karşı saygı için demokratik yaşam tarzını desteklemektir (Battistich, 2005: 2). Buradaki iyi karakter kavramı aslında bizim için ideal olan karakteri tanımlamaktadır. "İdeal karakterin de üç boyutu vardır: iyi olanı bilme, iyi olanı sevme ve iyi olanı yapma. Bu üç ideal yakından bağlantılıdır. İyi olanı bilme, iyi olanı sevme ve iyi olanı yapma; baş, kalp ve el bu üçünü birbirine entegre olmuş biçimde içerir" (Ryan ve Bohlin, 1999: 5-6). Bu tamına ek olarak Lickona (1991: 53) iyi karakter bileşenlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Şekil 1: İyi Karakter Bileşenleri

Adler de karakteri tanımlarken sosyal bir kavram olduğunun altını çizer ve bir insanın çevresiyle olan ilişkilerini göz önünde bulundurduğumuz zaman bir karakter özelliğinden söz edebileceğimizi söyler. Ona göre "karakter, ruhsal bir tavırdır; bir insanın içerisinde yaşadığı çevreye yaklaşımının özelliğini ve ayırt edici niteliğini oluşturmaktadır; bir insanın önemli kişi olmak için göstermiş olduğu çabaların o insanın sosyal duygusu yönünde gelişmesini mümkün kılan davranış kalıbıdır" (Adler,1994: 291).

"Karakter, kişiye özgü davranışların bütünü olup, insanın bedensel, duygusal ve zihinsel etkinliğine çevrenin verdiği değerdir. Bireyin karakteri kişisel özelliklerle içinde yaşanılan çevrenin değer yargılarından oluşur" (Köknel, 1999: 20). Bu bakımdan çevre, insanın sosyal, psikolojik ve zihinsel yönlerine değer vererek kişideki karakter oluşumuna katkı sağlamaktadır. "Karakter de sosyal gelişmeyi sağlayan faaliyetlerin en esaslı en sürekli bir neticesidir" (Pars, Cırıtlı, Enç ve Oğuzkan, 1970: 83).

Karakteri, sosyal ve toplumsal bir kavram olarak ele alan diğer bir araştırmacı Çağlayan (2005: 95)'a göre "karakter, doğuştan kazanılmayan ve sosyal olarak insanların çok yönlü özelliklerini tanımaya yarayan davranışlar bütünlüğüdür. İyiyi bilme, iyiyi sevme ve iyiye ulaşma olarak bilinen karakter, düşünce, hissetme ve davranış olarak da tanımlanır."

Karakter sosyal bir kavram olmanın yanı sıra "sosyo-psikolojiktir; yani, bir insanın dünya görüşüne, bilgisine ve biriktirmiş olduğu tecrübeye, benimsediği ahlaki ilkelere, diğer insanların kendisi üzerindeki etkisine ve onun bu insanlarla olan ilişkilerine dayanır" (Rosenthal ve Yudin, 1997: 257).

Berkowitz (1997) karakteri, "kişinin psikolojik özelliklerinin bir bütünü olarak görüp 'Ahlaki Anatomi' (Moral Anatomy) olarak isimlendirir. Ahlaki anatominin yedi bileşeni şunlardır: Ahlaki davranış, ahlaki değerler, ahlaki kişilik, ahlaki duygu, ahlaki muhakeme, ahlaki kimlik ve temel özellikler" (aktaran: Uysal, 2008: 11). Bu bakımdan karakterin bilişsel yönünü 'ahlaki değer' açısından ele alan Lickona (1993: 9), 6 ahlaki değerden bahseder. Bunlar:

- Var olan durumun ahlaki boyutunun farkında olma,
- Ahlaki değerleri bilme ve hangi durumda nasıl davranılması gerektiğini bilme,
- Farklı açılardan düşünebilme,
- Ahlaki muhakeme yapma,
- Doğru karar verebilme,
- Duruma kendi ahlaki çerçevesinden bakabilme.

Karakterin psikolojik ve bilişsel yönündeki bu ahlaki taraf kişinin olumlu yönde gelişimine katkı sağlamaktadır. Aristo'ya göre de "karakter ve ahlak, insanın eylemlerini tesadüfî olmaktan çıkarır. Bireyin eylemlerinin bilişsel ve duyuşsal açıdan istemli alışkanlar olarak gerçekleşmesine yön verir" (Lickona, 1991: 51). "Karakter bireyin düşünsel, sosyal, duyuşsal ve etik boyutlarda olumlu gelişiminin yanı sıra başkalarına ve kendine saygı, sorumluluk, adil olma, samimi olma, ilgili olma, duyarlılık gibi temel ahlaki değerler üzerine hareket etme, bunları önemseme ve bilme

olarak da tanımlanır" (CEP).

"Karakter gelişimi bireyin kendi başına ahlaki olmayan; ahlaki gelişmeyi ve ahlaki işlemi destekleyen davranış, biliş, etki, değerler, kişilik, kimlik ve yetenekleri gibi kişinin ahlaki dünyasını temsil eden yönlerindeki olumlu gelişmelerdir" (Berkowitz ve Fekula, 1999: 18).

"Karakter, ruhta iyice yerleşen prensipler veya maksimler vasıtasıyla her irade fiilinin kesin ve muayyen olması üzerine ruhun istikrar kazanmış halidir" (Kerschensteiner, 1977: 15). Burada prensipler ve maksimler olarak ifade edilen insanı ahlaki davranışa yönlendiren değerlerdir. Karaktere de birinci derece etki eden bireylerin kendi değer sistemleridir. Bu değer sistemi bireyi alacağı kararlarda, yapacağı işlerde ahlaklı olmaya sevk eder. Yalnız karakterin istenilen şekli alması bireyin değerleri içselleştirip, bunları istemli davranışlar haline dönüştürmesine bağlıdır. Yani değerlerden haberdar olup, bunları uygulamamak iyi karakter özelliğine işaret etmez. Bu anlamda "karakter iç ve dış görünüşüyle kanatlar ve hareketler arasında devamlı olarak bir uygunluk gösteren tavır ve hareket temayülleri olarak tarif edilebilir" (Pars vd., 1970:83).

Kerschensteiner'e (1977: 24-26) göre karakterin iki boyutu vardır. Bunlardan biri hayvani karakter istidadı, diğeri ise manevi karakter istidadıdır. Araştırmacı hayvani karakter istidadı diyerek insandaki fıtri içgüdü, his ve temayül istidatlarını; manevi karakter istidadı diyerek de insana tesir eden manevi kıymetlerin sonucunda ulaşılan karakteri anlatmak istemiştir.

Kerschensteiner, Dewey'in görüşlerinden de yararlanarak manevi karakter istidadının dört temel unsurunu şöyle belirlemiştir:

1. İrade Kuvveti- Sağlamlılığı: İradenin hafızası, istiklali, karar

verme kabiliyeti; irade sağlamlılığı, sebat.

2. Muhakeme Açıklığı: Mantıki düşünme kabiliyeti, diyalektik.

3. İnce Duygululuk: Sempatik ve empatik davranışlarda bulunma. Farklılıkları idrak etme. İrfan.

4. Derinden Duyma Kavrama: Ruhun derinden tesir altında kalması, irade faaliyetinin sürekliliği, devamlılığı.

Eğitimciler, eğer eğitim yoluyla çocuklarda karakter oluşturmak istiyorsa, bu unsuları göze önünde bulundurarak eğitim çevresi bu şekilde düzenlenmelidir.

2.1.2. Karakterle ilgili kavramlar: mizaç, huy, kişilik ve benlik

İnsanların davranışlarını, tepkilerini, tutumlarını ve huylarını anlatırken veya karşılaştırırken, “Onun şöyle bir kişiliği var.”, “ Şu mizaca sahip.”, “Karakterli bir insan.” gibi tabirler kullanılır. İlk bakışta aynı gibi duran bu kavramlar aslında birbirinden farklı anlamlara gelmektedir. Şimdi bu kavramaları tek tek ele alınarak benzer ve farklı yönleri incelecektir.

İlgili kavramlar içerisinde şemsiye niteliğini gören kavram “kişilik” terimidir. “Kişilik, bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı yapılaşmış bir ilişki biçimi olarak tanımlanmaktadır” Cüceloğlu, 2003: 404). Bu tanımda üzerinde durulması gereken en önemli kısım kişiliğin, insanı diğer insanlardan ayırt etmesidir. Bu özellik, insanları birbirinden ayıran parmak izine benzetilebilir. Diğer bir tanımda da Köknel (1999: 19) yine aynı nokta üzerinde durarak kişiliği, “bir insanı nesnel (objektif) ve öznel (subjektif) yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu,

düşünce, tutum ve davranış özelliklerinin tümü" olarak ifade etmiştir.

İnsan zamanla çevresiyle ve kendi zihniyle kurduğu ilişkiler ile davranış özeliklerini geliştirip bunları Cüceloğlu'nun üzerinde durduğu gibi tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimine sokar. Davranışların tutarlı olması, aynı durumda aynı davranış özelliğinin yansıtılması kişiliğin bir özelliğidir. Lawence (1991), bu yönleri ile "kişiliği, bireyin özelliklerinden tutarlı ve sürekli davranış kalıpları olarak tanımlamaktadır" (aktaran: Uysal, 2008: 12). Cüceloğlu (2003: 405) bu tanımını şu örnekle açıklamıştır:

> Bir çocuk düşünün, hemen hemen başkalarına yardım eden, elinden geldiğinde işbirliği yapan bir kimse olsun. Birgün sinirli olduğu bir anda yardım etmeyi reddettiği için bu çocuğa "Yardım etmeyi sevmez." mi diyeceğiz? Bireyin tipik ve belirli durumlarda sık sık gösterdiği davranışlarını kişiliğin bir parçası olarak düşüneceğiz.

Bu konuda Baymur (1994: 268)'un görüşü de önemlidir. Ona göre "kişilik, bir insanın bütün ilgilerini, duygularını, tavırlarını, görüş ve düşünüş tarzını; davranışlarını ve çevresine kendine özgü uyum biçimini, hatta dış gösterişi gibi çeşitli özelliklerini kapsar." Kısaca kişilik bir insanı başkalarından ayıran duyuş, düşünüş ve davranış tarzlarının tümünden oluşur" (Baymur, 1994: 268; Pars vd., 1970: 83).

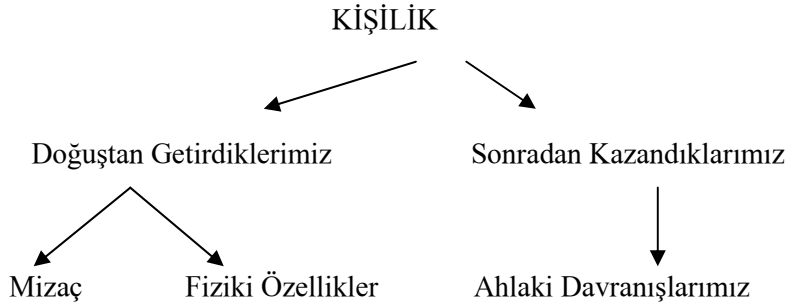
Bu tanımlara bakarak ferdiyeti bir insanın mahiyetinde olan şeyin psikolojik tezahürü; karakteri de mantıki tezahürü olarak ifade etmek mümkündür (Kerschensteiner, 1977: 27). Yine Kerschensteiner (1977: 26) göre ferdiyet diye kullanılan kelime:

> her iki istidat grubunun (hayvani-manevi) bir araya toplanmasından husule gelen fonksiyon tarzlarının umumi tablosudur. O halde ferdiyet veraset ve çevre vasıtasıyla ve kendine tabi ferdi kanunla gelişen bir insanın, muhitine karşı nevi şahsına mahsus bir reaksiyon ve aksiyon tarzı göstermesidir. Karakter tipleri olduğu gibi ferdiyet tipleri de vardır. Ferdiyet tipleri bir

> istidat unsurunun şu veya bu fonksiyon tarzındaki üstünlüğü ile birbirinden ayrılır. Buna karşı karakter üstünlüğü maksimlerin (davranışlara esas teşkil eden prensipler) üstünlüğü ile belli olur.

Karaktere etki eden bir diğer kavram da doğuştan getirilen ve daha çok duygusal yönü ifade eden davranış, diye tanımlanan mizaç kavramıdır. Mizaç, çoğu zaman, eş anlamlısı olarak kullanılan "huy" ifadesi ile birlikte ele alınmaktadır. Bu tanımlardan biri şöyledir: "Mizaç ya da huy (temperament), günlük yaşantı içinde kişiye özgü oldukça sınırlı, belirli duygusal tepkilerin nitelik ve nicelik bakımından değişmesidir. Çabuk kızmak, sıkılmak, öfkelenmek, neşelenmek, hareketli ya da hareketsiz olmak vb. bireylere göre değişen mizaç özellikleri ya da huydur" (Köknel, 1999: 19).

Karakter bu yönlerden tanımlanırsa, insanın mizacı ile birlikte çevreden kazandıklarının ve eğitimin de etken olduğu kişiliğin ahlaki yönü olduğu söylenebilir. (Arslan, 2008: 11; Aydın, 2010: 18). Yukarıda anlatılmaya çalışılan bu kavramları Aydın (2010: 18) şu şekille sınıflamıştır:

Şekil 2: Kişiliğin Bileşenleri

Bu üç kavramı bir arada ele alan Baymur (1994: 268) şunları ifade etmiştir:

> Karakter, insanın içinde bulunduğu toplumun ahlak anlayışı ve değerler sistemine uygun bir davranış tarzını benimseyip benimsemediğini anlatır. Mizaç ise, insanın devimsel ve özelikle duygusal yaşamının niteliklerini anlatan bir kavramdır. Mizaç

> üzerinde beden kimyasının etkisi olduğu, çok eskiden Hipokrat zamanından beri dikkati çekmiştir. İnsanın ahlaksal ve duygusal hayatının özellikleri, kişiliğinin yanlarını oluşturduğundan; kişilik, her iki kavramı (karakter ve mizaç) da içine alan daha kapsamlı bir kavramdır.

Huy, karakter ve kişilik kavramlarının zaman zaman yanlış olarak eş anlamlı olarak kullanıldığını söyleyen Sayın ve Aslan'nın (Akiskal vd.. 1983; 2005: 277) aktardığına göre huy (temperament), karakter (character) ve kişilik (personality) birbirinden farklı kavramlardır. "Huy, kalıtımla geçen ve yaşam boyunca çok az oranda değişen yapısal özelliklerdir. Karakter ise çevrenin ve yetiştirilmenin etkisi altında gelişmiş, öğrenilmiş tutumlardır. Dolayısıyla zamanla değişebilecek özellikler içerir. Kişilik ise genetik olarak gelen huyla, sonradan elde edilmiş karakterin birleşiminden oluşur."

Son olarak karakterle ilgili kavramlardan birisi de *benlik* kavramıdır. Bu kavram, daha çok kişinin kendisine yönelik algısıdır. Benlik sayesinde insan kendisine bir ayna tutup bu yönde karakterine etki edebilir. Çünkü insan, benlik ile kişilik ve mizacın özelliklerinin, olumlu-olumsuz yönlerinin farkına varıp ahlak ve karakter bakımından kendini iyiye, doğruya ve güzele yönlendirebilir. Bu açıdan Baymur (1994: 264-265)'un benlik kavramına ilişkin görüşleri de bu kuramsal bilgileri destekler niteliktedir. Ona göre benlik:

> Kendi kişiliğimize ilişkin kanılarımız ve kendi kendimizi görüş tarzımızdan oluşur. Bu bakımdan benlik, kişiliğin öznel yanı olarak tanımlanabilir. Benlik kavramı, bir bakıma içerisinde şu soruların cevaplarını içerir: Ben neyim?, Ben ne yapabilirim?, Benim için neler değerlidir?, Hayatta ne istiyorum?. Böylece benlik, bireyin özellikleri, yetenekleri, değer yargıları, emel ve ideallerine ilişkin kanılarının dinamik bir örüntüsüdür.

Benlik kavramını karakter ile karşılaştırıldığında, “kişilik ve benlik kavramlarıyla karakter arasındaki en önemli fark, karakterin insanın içinde yaşadığı çevrenin toplumsal değerlerinden ve ahlak kurallarından oluşması ve değerlendirilmesinin de bunlara göre yapılmasıdır” (Köknel, 1999: 19). Yine bu kavramları kişilik kelimesinin kökenine inerek karşılaştıran Marshall (1999:409; Kişilik maddesi) şu görüşü ile bize farklı bir bakış açısı sunmakta:

> Kişilik kavramının kökeni Latince *persona* (maske anlamındaki) sözcüğüne dayanır ve bir bireyi diğerinden ayırt eden, (başkalarının değerlendirmeleri veya yargılarına göre) az ya da çok kalıcı özellikler kümesine işaret eder. Kişilik özelliklerinin, bireyin içinde yaşadığı zaman ve mekanla ilişki içinde şekillendiği ve hep birlikte davranışın temelini oluşturdukları var sayılır. Bu noktada kişilik terimi bireyden bir nesne (dışsal değerlendirme nesnesi) olarak söz ederken; benlik kavramının bireyden özne (eylemin ve kendini yansıtmanın kaynağı) olarak söz etmektedir.

Bu kavramları kişiliğin oluşması başlığı altında ele alan Kulaksızoğlu (1999: 106)’na göre de karakter, mizaç (huy), benlik ve kimlik gibi kavramlar kişilikle ilgili olarak kullanılmaktadır: “Karakter kişiliğin ahlaki yönünü; huy ve mizaç duygusal yönünü açıklayan, betimleyen bir kavramdır. Kimlik ise birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü olarak ifade edilebilir.”

Karakter eğitimi ile ilgili önemli ve ilişkili olduğu düşünülen bu kavramları alan yazının uzman görüşlerine de yer verilerek açıkladı. Bütün bu açıklamaları göz önüne alarak diyebiliriz ki karakter kavramı tek yönlü bir kavram değildir. Doğuştan getirilen özellikler, sonradan eğitimle kazanılan bilgi, görgü ve davranışlar ile bireyin kendi kişiliğine yönelik kanılarının hepsi karakterini şu veya bu şekilde etkilemektedir. Bunun yanında karakter eğitimine yönelik yapılacak çalışmalarda karakterin bu yönlerini de dikkate almak, verilecek eğitimin niteliğinin attırmak adına önemlidir.

2.1.3. Karakter eğitimi nedir?

> "Çalkantılı yüzyılımızı sonlandırdığımızda ve gelecek için okullarımızı hazırladığımızda eğer toplumumuzun ve çocuklarımızın geleceklerini dikkate alıyorsak karakter eğitimi ahlaki bir gerekliliktir" (Lickona, 1993: 11).

Antik Çağdan günümüze kadar eğitimin en başat amaçlarından biri de "iyi karaktere sahip bireyler yetiştirmek" olmuştur. Bu nedenle eğitim ile karakter geliştirme arasında sıkı bir bağ vardır. Birçok eğitimci de bu görüşte birleşmiştir. Örneğin Dewey'e göre eğitim bilimi "karakter kurma bilimi"dir (Bender, 2005: 15). Kant (2009: 31)'a göre ise "ahlaki terbiye"dir.

Eğitim, çocuğu bir yandan gelecekteki hayatına hazırladığı gibi bir yandan da ona toplumun sürdürülebilir değerlerini aktararak toplumun da geleceğini hazırlamış olmaktadır. Bu değerlerin aktarımında kullanılan programlardan/yaklaşımlardan biri de "*Karakter Eğitimi*"dir. Bir önceki bölümde ayrıntılı bir şekilde ele alıp, çeşitli yönleriyle ele alınan "*karakter*" kavramını kişide kalıcı, etkili ve davranışa dönük bir şekilde geliştirmek için kişiye yönelik verilen eğitime karakter eğitimi denir. Karakter eğitimini gereklilikleri ile daha kapsamlı açıdan ele alan Lickona (1991; aktaran: Ekşi, 2003: 84), karakter eğitiminin öncüllerini şu şekilde belirlemiştir:

- Özgür ve demokratik bir toplumda, her vatandaş feragat edilemez haklar kadar kişisel ve toplumsal sorumluluklara da sahiptir.
- Sadece erdemli insanlar özgür ve demokratik bir iktidarın muhafazasına muktedir olabilirler.
- İyi karakter otomatik olarak oluşturulmaz; öğretme, model olma, öğrenme ve uygulama içeren süreçler vasıtasıyla zamanla gelişir.

- Çocuklarda iyi karakter geliştirmek temelde ailenin sorumluluğu olmakla birlikte, aynı zamanda toplumun, okulların, dini kurumların ve gençliğe hizmet veren kişi, gurup ve kurumların paylaşılmış sorumluluğundadır.
- Medeni ve özen sahibi okulları vücuda getirmek, öğrencilerde iyi karakter geliştirmek ve etkili eğitim-öğretim için zorunludur.

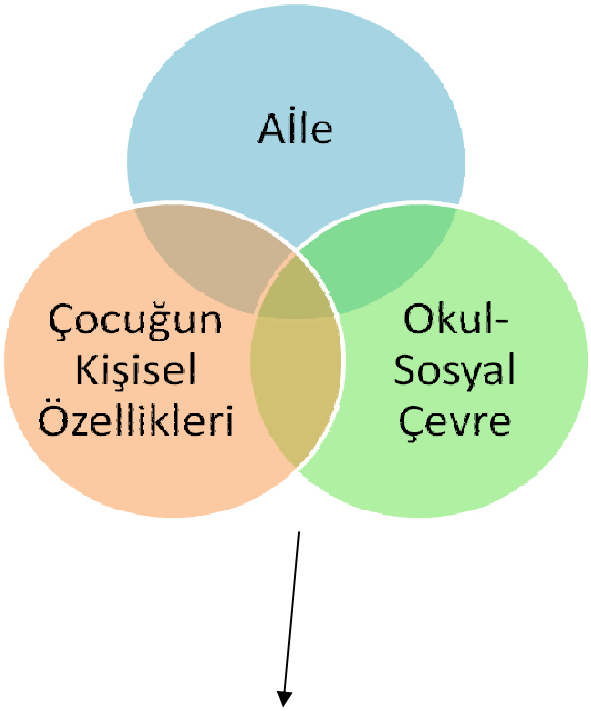
Bu öncüllerden yola çıkarak karakter eğitimi şöyle tanımlanabilir: evrensel ve yerel değerleri bir potada birleştirerek belirlenen olumlu karakter özelliklerini, okul, aile ve toplum ile işbirliği içinde, belirli bir program ve süreç dâhilinde çocuklara kazandırmayı hedefleyen bir harekettir.

Karakter eğitimini bir yöntem olarak ele alan Battistich, (2005: 3) bu eğitimi "eğitim hayatının her alanını kapsayan, müfredatla desteklenen, ailelerin katkıda bulunabileceği şekilde tasarlanmış, karakter eğitimi tanımının içerdiği bütün bileşenleri öğrenciye anlatmada yardımcı olabilecek bir yöntem" şeklinde tanımlamaktadır. Battistich'in görüşüne paralel olarak karakter eğitiminde programlar ve değerler üzerinde duran Ekşi (2003: 79), karakter eğitimini "en genel anlamıyla örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insanî değerleri kazandırma, değerlere ilişkin duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adı" olarak ifade etmektedir.

"Karakter eğitimi, öğrencilerin sorumluluklarını taşıyabilecekleri ve ideal seçimler yapabilmelerine olanak sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerin geliştirilmesi demektir" (Ryan ve Bohlin, 1999; aktaran: Ekşi, 2003: 81).

Karakter eğitimi üzerine yapılan araştırmalarda varılan bir nokta da karakter eğitiminin sadece öğrenciyi merkeze alan bireysel bir program olmayıp, kapsamlı bir yaklaşımla öğrencinin çevresini de bu program içinde düşünmek gerektiğidir. Çünkü "karakter eğitimi, çocukların hem içten gelen fıtri dinamiklerini hem içinde yetiştiği aile

ortamını hem de okul ve diğer sosyal çevresini kuşatan bir eğitimdir" (Kanger, 2007: 21). Diğer bir deyişle "çocuğun içinden gelerek, kısmen de ailesi, arkadaşları ve öğretmenlerinin tesiri altında yaptığı faaliyetlerle edindiği alışkanlıklar neticesinde hakiki karakterin gelişiminden bahsedebiliriz" (Pars vd., 1970: 84).

Şekil 3: Kapsamlı Karakter Eğitiminin Ögeleri

"Karakter eğitimi, ahlaki eğitim dışında sivil ve kültürel birtakım boyutları da kapsar" (Davies, Gorard ve McGuinn, 2005: 342). Çünkü araştırmanın ilk bölümde de ifade edildiği gibi karakterin şekillenmesinde çevrenin büyük etkisi vardır ve çocuk yaşadığı çevre içindeki kültürel değerleri bir şekilde kazanır.

Berkowitz ve Bier yaptıkları çalışmada karakter eğitiminin 4 tanımından bahsetmişlerdir. Bunlar:

1. Evrensel olarak paylaştığımız iyi karakterlerin öğretilmesi ve gösterilmesiyle etiği, sorumluluğu, şefkatli, yardımsever gençlerin geliştirilmeleri için okullarda oluşturulan ulusal bir harekettir.
2. Karakter eğitimi dürüstlük, kibarlık, cesaret, özgürlük eşitlik saygı

ve cömertliği içeren temel insan değerleri hakkında çocukları eğitir.

3. Karakter eğitimi birey ve toplumun iyiliği için iyi karakterin gelişmesi için maksatlı çabadır.
4. Karakter eğitimi okul personelinin ve toplum üyeleriyle çocukların ve gençlerin sorumlu olması için maksatlı bir yaklaşımdır (Berkowitz ve Bier, 2005'ten aktaran: Üstünyer, 2009: 6).

Arthur(2003)'e göre "karakter eğitimi davranış kontrolü ile disiplin, eğitim ya da beyin yıkama anlayışı olarak aynı anlamda değildir (aktaran: Davies, Gorard ve McGuinn, 2005: 350). Karakter eğitiminin hedefi, iyi tercihler yapıp, hayatımızı o yönde sürdürmek için pratik zekâ ve ahlaki anlayış/muhakeme sahibi insanlar yetiştirmektir. Çünkü pek çok bilgi verilirken karakter eğitimi de verilmezse bu bir yıkıma sebebiyet verebilir.

"Karakter eğitimi bir mükemmellik meselesi değildir çünkü değerler karmaşık ve akışkandır" (Sanchez, 2006). Bununla birlikte karakter eğitimi 'hızlı düzeltme/çabuk iyileştirme' değil; çeşitli süreçlerden ve bir dizi etkinliklerden oluşan bir programdır. Bu yönüyle karakter eğitimi programları, "tanımlanmış temel ahlaki değerler bütününü ya da öğrenciler için iyi olduğu düşünülen karakter özelliklerini, insanların anlaması, önemsemesi ve bunlara göre davranmasına yardım etmek için tasarlanan çeşitli stratejilerden oluşan bilinçli ve resmi müfredat çabalarıdır" (Tapper, 2007; aktaran: Uysal, 2008: 8). Program, sağlıklı karakter gelişimi için eğitim sürecince birincil kaynak durumundadır.

2.1.4 Karakter eğitiminin temel ilkeleri

Her eğitim uygulamasına yön veren temel prensipler/ilkeler vardır. Bu ilkeler baştan kabul edilen düşünceler olduğu gibi araştırmalar sonucunda varılmış ve eğitimin etkililiğine olumlu katkı sağlayacak değerlendirmeler de olabilir. İlkeleri, verilecek

eğitimi her yönüyle kapsayan kurallar olarak da kabul edebiliriz. Bu açıdan bakıldığında, karakter eğitiminin uygulanmasında da bazı prensipler belirlenmiştir. Thomas Lickona (1996) bu prensipleri 11 başlık altında toplamıştır. Burada sadece ana başlıklar verilecektir. Ayrıntılara ilgili bölümlerde tekrar değinilecektir. Bu başlıklar:

- Karakter eğitimi iyi karakterin temeli olarak, ana ahlaki değerleri teşvik eder.
- Karakter kapsamlı olarak, düşünme, hissetme ve davranış olarak tanımlanmak zorunda,
- Etkili karakter eğitimi, okul hayatının bütün temel değerlerini teşvik eden istençli ve aktiviteye yönelik yaklaşımları gerektirir.
- Okul hayırsever bir topluluk olmalı.
- Karakteri geliştirmek için öğrencilerin ahlaki davranışlar sergilemelerine fırsatlar verilmelidir.
- Etkili karakter eğitimi, bütün öğrencilere saygı duyan ve onların öğrenmelerine yardım eden anlamlı ve rekabetçi program içerir.
- Karakter eğitimi öğrencilerin içsel motivasyonunu geliştirmeye çalışmalı.
- Tüm okul personeli ile öğrencilerin eğitimlerine rehberlik eden, karakter eğitimi için sorumlulukları paylaşan ve aynı temel değerlere bağlı bir öğrenme ve ahlak topluluğu olmalıdır.
- Karakter eğitimi, hem akademik personelden hem de öğrencilerden ahlaki öncülüğü, iyi model olmayı gerektirir.
- Okul karakter oluşturma çabalarında toplumun tam bir üyesi olmak zorundadır.
- Karakter eğitiminin evrimi karakter eğitimcilerinin işlevselliğine ve iyi karakter timsali öğrencilere ulaşarak okul karakterine etki etmeli (Lickona, 1996).

Hazırlanacak karakter eğitimi programlarında ve uygulama çalışmalarında bu ilkeler ışığında hareket edilmesi, eğitimin hedef kitleye karşı duyarlılığını daha da arttıracaktır. Böylece başarılı karakter eğitimi programları için adımlar atılmış olacaktır.

2.1.5. Karakter eğitiminin tarihi

"Karakter eğitimi, eğitimin kendisi kadar eskidir. Tarih boyunca eğitimin iki büyük hedefi vardı: İnsanların zihinsel ve ahlaki açıdan daha iyi olmaları için yardım etmek" (Lickona, 1993: 6).

Karakter kavramı psikolojinin ilgi alanına girmeden önce, günümüzde olduğu gibi geçmiş zamanlarda da eğitimin öncelikli amaçları arasına girmiştir. Moral eğitim, ahlak eğitimi, değerler eğitimi gibi isimlerle anılan karakter eğitimi, Rönesans hareketlerinin doğurduğu laiklik anlayışının başlamasına kadar din eğitimi ile birlikte verilmiştir. Daha sonra da bu görev "vatandaşlık-yurttaşlık" derslerine verilmiştir. Fakat çocuk gelişimi alanındaki artan araştırmalar bizim eğitim hakkındaki kanaatlerimizi değiştirmiştir (Pars vd., 1970: 83). Buna bağlı olarak 1900'lu yıllarda sistemli bir şekilde ele alınmaya başlanan karakter eğitimine, sosyoloji, psikoloji, pedagoji bilimlerdeki gelişmeler de etki etmiştir. Bu çalışmalardan biri William Hutchins (1917)'in "Çocukların Ahlak Kodları (Childiren's Morality Code)" adlı çalışmasıdır. Düzenli yaşamın kurallarına vurgu yapan yazar, yaygın olarak kullanılan davranış kodlarını irade, sağlık, nezaket, sportmenlik, kendine güven, doğruluk, çalışkanlık, takım çalışması, güvenirlik ve sorumluluk olarak belirlemiştir. Okullar bu gibi davranış kurallarını benimseyerek, okul yaşamının tüm yönleriyle kaynaştırdı ve öğrencileri değerleri uygulamada cesaretlendirmek için öğrencilerin birbirleri üzerindeki etkiden yararlanıldığı okul kulüpleri açtı (Leming, 1993: 63).

1950'li yıllarda karakter eğitimi programı tüm okullarda uygulanmaya devam ediyordu; fakat Amerikan okullarında bu program kaldırıldı (Leming,1993:64)." Bu

yıllarda karakter eğitiminden çekişlin sebebini Lickona (1993: 6) şöyle açıklıyor:

> 1960'lı yıllarda kişiselliğin dünya çağındaki artışı ile sorumluluklarımız üzerinde bireysel hak ve özgürlüklerimiz vurgulanarak, değer, özerklik ve kişinin öznelliği ortaya kondu. Personalizm haklı olarak toplumsal baskı ve adaletsizliğe karşı çıktı; fakat aynı zamanda ahlaki otoritenin yasa dışı olmasına sebep oldu, objektif ahlaki normları yıprattı, insanların kendini gerçekleştirmesinden ziyade, içine kapanık olmasına neden oldu; sosyal bağlılıkları (evlenmek, aile kurmak gibi) yıprattı ve sosyal istikrarı bozucu cinsel gelişmeleri destekledi. Son olarak Amerikan toplumlarında hızlı bir şekilde artan çoğulculuk ve devlet kurumlarında artan laikleşme, karakter eğitimi için gerekli ahlaki uzlaşmaya ulaşmada iki engelin daha ortaya çıkmasına neden oldu. Devlet okulları bir zamanlar asli rolü olarak benimsediği ahlak ve karakter eğitiminden çekildi.

Karakter eğitimine yönelik ilginin azalması, Kohlberg(1966)'in ahlak gelişimini bilişsel kuramla birleştirmesine kadar sürdü. Yine aynı yılda Louis Raths, Merril Harm ve Sidney Simon değer açıklama tekniğini anlama ve teorinin son derece etkili ilk açıklaması olan "Values and Teaching (1966)"i birlikte yazdı (Leming, 1993: 64). Bu iki önemli gelişmenin getirdiği etki ile karakter eğitimine yönelik yeni bir ilgi başladı. Karakter eğitiminde değer öğretiminde/aktarımında kullanılan bu iki yeni yaklaşımdan "değer açıklama, değerlerin empoze edilmemesini, bunun yerine öğrencilerin bu değerleri özgürce seçmelerine yardımcı olmamızı söylerken; Kohlberg, öğrencilerin ahlaki yargıya varmadaki gücünün geliştirilmesini böylece hangi değerin daha iyi olduğuna kendilerinin karar verebileceğini belirtti" (Lickona, 1993: 6).

Bu iki yöntemi öğretmenler açısından ele alan Leming (1993: 64)'in şu görüşleri önemlidir:

> "Bu iki yaklaşım birçok yönde farklı olmasına rağmen, her ikisi de öğretmenlerin ahlak eğitimi vermek için yetiştirilmediklerini

> vurguladı. Kohlberg'in ahlaki ikilem tartışması yaklaşımında öğretmen, öğrencilerin düşüncelerini söylemelerine olanak tanıdı, ahlaki çatışmaları çözmeleri için öğrencilere yardım etti ve ahlaki karara varmada ilerleme sağlamasına yardım eden ortamlar oluşturdu. Değer açıklama, değerlendirme süresinde 7 adımı takip ederek her öğrencinin kendi değerlerini doğruladıkları sonucuna ulaştı. Öğretmen sadece değerlendirme sürecini kolaylaştırmadı, öğrencilerin başkalarından etkilenmemelerine ve kişisel düşüncelerinden alıkoyulmamalarına yardım etti. Öğretmenlerden, öğrenciler hangi sonuca ulaşırsa ulaşsın saygı göstermeleri beklendi."

"Karakter eğitiminin gelişmesindeki anahtar noktalar, önemli figürler ayrıca toplumdaki sorunlara da dikkat çeker" (Davies, Gorard ve McGuinn, 2005: 343). Örneğin yeni karakter eğitiminin ortaya çıkış sebeplerini Lickona (1991), gençlerdeki sosyal ve manevi çözülmelere bağlıyor. Bunun yanında aile hayatındaki bozulmalar, gençlerde görülen suç oranlarının artması da aslında toplumdaki sorunları işaret etmektedir.

1990'lı yıllardan sonra yeni karakter eğitimi hareketi başlamıştır. Lickona (1993: 7)'ya göre bu hareketin diğerlerinden farklı olan tarafı "iyi karakter" kavramını, yeniden daha kapsamlı bir şekilde ele almasıdır. Ayrıca bu yıllarda karakter eğitimi sadece araştırmacıların gündeminde değil, devlet okullarının, sendikaların, yerel yönetimlerin, dini grupların ve gençlik organizasyonları gibi toplulukların da gündemine girdi. Karakter eğitimi, üzerine düşünmek, tartışmak ve eğitimin geleceği adına yapılacakları görüşmek için yukarıda belirtilen kurumlardan katılan temsilcilerin yaptığı değerlendirmeler sonucunda 8 maddeden oluşan "Aspen Bildirgesi" ortaya çıkmıştır. Daha sonra 1996'da eğitimde karakter eğitimine dikkat çekmek adına "*karakter eğitimi manifestosu*" yayınlanmıştır. Bunun dışında karakter eğitimi ile ilgili kuruluşlar bir araya gelerek "CEP (Character Education Partnership)" organizasyonu kurmuştur. Aşağıdaki bölümde bahsedilen bu oluşumların genel çerçevesi ile ilgili bilgi verilmiştir:

Aspen Bildirgesi

Temmuz 1992'de Josephson Etik Kurumu Aspen, Colorado'da bir zirve toplantısına ev sahipliği yaptı. Ahlak bilimciler, eğitimciler ve gençlik-servis memurlarından oluşan muhtelif bir grup, karakter eğitimi çabalarını desteklemek ve yöntemler bulmak amacıyla toplandılar. Toplantı sonuç bildirisi aşağıdaki gibi şekillenmiştir:

1. Gelecek nesil, son derece kritik zamanlarda toplumun, ulusun ve kâinatın temsilcisi olacaktır.
2. Bu gibi zamanlarda toplumun huzurunun ilgili, şefkatli ve iyi ahlaklı vatandaşlara ihtiyacı vardır.
3. İnsanlar kendiliğinden iyi ahlak geliştirmezler. Bu nedenle vicdan gücü, manevi karar verme yetileri ve davranışları için gerekli olan yetenekle değerleri geliştirmek amacıyla genç bireylere yardım mahiyetinde yapılmış olmalıdır.
4. Etkili karakter eğitimi, demokratik topluma kök salmış temel etik değerlere, özellikle saygı, sorumluluk, güven, adalet, vicdan, şefkat, yurttaşlık olgularına ve vatandaşlık hakkına dayanır.
5. Bu temel etik değerler kültürel, dinsel ve sosyoekonomik şartların üstesinden gelir.
6. Karakter eğitimi, ilk ve öncelikli olarak aileler ile inançlı toplumlarda bir yasak olarak görünse de geçlerin karakter gelişimine yardım etmek amacıyla okulların ve gençlik-servis organizasyonlarının da bu konuda bir sorumluluğu vardır.
7. Bu sorumluluklar, gruplar uyum içerisinde olduğu zaman mükemmel başarıya ulaşır.
8. Gençlerin karakteri ve uyumu, toplumun karakter ve uyumunu yansıtır. Bu nedenle, her yetişkin bireyin belli başlı etik değerleri öğretme, model olma ve her toplum kurumunun iyi karakterlerin gelişimini teşvik etme sorumluluğu vardır. (http://charactercounts.org/overview/aspen.html)

CEP (Character Education Partnership)

Kapsayıcı bir karakter eğitimi için okulların ve toplumların içine karakter eğitimini kaynaştıran kaynakları, kişi ve kuruluşları sağlama ve sunma hizmeti veren bir organizasyon

Misyonu: Adil ve merhametli bir toplum için okulların iyi karakterli insanlar yetiştirmesinde ulusa önderlik etmek.

Ne yapar?

"CEP kaliteli karakter eğitimine yönelik olarak etkili pratikleri ve yaklaşımları tanımlamak ve teşvik etmek üzerinde odaklanır; fikir alışverişi için bir forum sağlar.

CEP, okul öğretmenleri ve yöneticileri için yerinde mesleki gelişim sağlar; her yıl düzenli olarak yapılan toplantı düzenler. Karakterin ulusal okulu olarak karakter eğitimi üzerine "Ulusal Forum" düzenler ve böylece her yıl okulları ve bölgeleri tanır. CEP'in profesyonel gelişimi okulların sistematik olarak değişimine odaklanır. Okul öğretmenlerini ve önderlerini güvenli, sağlıklı, yüksek verimli okullar için bilgilerle ve yeteneklerle donatmaya çalışır. Bunda amaç onların öğrencilerine de ilham verip, öğrencilerin tüm potansiyellerini ortaya çıkarmak. Yine bu forumda kamu görevlileri, okul yöneticileri, öğretmenler vb. katılımıyla karakter eğitimindeki en iyi uygulamalar ortaya konmaktadır. Karşılıklı iletişim şeklinde güncel tartışmalar yapılır (http://www.character.org/aboutus)."

Karakter Eğitimi Manifestosu

Şubat 1996'da Kevin Ryan, Karen E. Bohlin ve Judith O. Thayer tarafından yazılan karakter eğitimi manifestosu Colorado, Daketo ve Utah yöneticileri tarafından da desteklendi. Bu manifesto, öğretmenlere ve ailelere yol gösteren yedi prensibi içeren,

karakter eğitimini tanımlayan kendi alanındaki ilk doküman olma özelliği nedeniyle önemli. Ana hatları ile manifesto:

> "Amerikan okullarında geçtiğimiz birkaç on yılda moral-ahlaki otoritede bir çöküş gözlemlenmektedir. Birçok öğretmenin sınıflarında iyi karakteri teşvik etmelerinin yanında, birçok öğretmen de karışık ve kafa karıştıran mesajlar vermektedirler. Ahlaki ikilemleri, durumsal etiği ve değerleri tanımlama yoluyla müfredattaki değer ve ahlak kavramlarını restore etme girişimleri zayıf ve yetersiz kalmış, genç bireylerde iyi karakteri teşvik etmede başarısız olmuştur.
>
> Artan şiddet olayları, intihar ve ilkel cinsel aktiviteler ile birtakım sosyal ve patolojik hastalıklar ışığı altında öğretmenlere ve okullara sorumluluklarını, karakter eğitimcileri olmaları yolunda yeniden tanımlamaları gerektiğini öneriyoruz. Elbette, okul bu sorumlulukları tek başına üstlenemez. Bir de devreye aileler, komşular ve inanç toplulukları sorumluluğu paylaşmalı. Biz otantik bir eğitim reformunu destekliyor ve bu konuda kendimizi sorumlu görüyoruz.
>
> Doğru karakter eğitimi akademik mükemmellik, bireysel kazanım ve başarılar ile iyi ve doğru vatandaşlık üzerine dayanır, diye düşünüyoruz. Burada aşağıdaki 7 temel prensibin bu eğitim reformunun temelini oluşturacağına inanıyoruz."

1. Prensip: **Eğitim kaçınılmaz ahlaki bir girişimdir.**

   Eğitim devamlı ve mantıklı bir çabadır. Bu çaba öğrencilere iyiyi ve değerliyi anlatıma ve öğretme çabasıdır.

2. Prensip: **Aileler**

   Ailelerin, çocukların ahlaki gelişimindeki ilk basamak olduğunu inanıyor. Okulun ahlak eğitiminde ailelerle işbirliği yapması gerektiğini savunuyoruz.

3. Prensip: **Erdem**

   Karakter eğitimi, erdemlerin gerçekleşmesiyle ilgilidir. Erdem,

karakter eğitiminin önde gelen içeriği olmalıdır. Örneğin: Çocukların sorumluluğa ve olgun bir yetişkinlik adına iyi huylara alıştırılması; ekoloji hakkında kabul görmüş davranışlar; okulda ibadet, cinsiyet, siyaset ya da ideoloji konusundaki erdemler.

4. Prensip: **Öğretmenler, çalışanlar ve temeller**

Öğretmenler ve okul bu girişimin temel taşlarıdır ve bu misyonla seçilmeli, teşvik edilmeli ve eğitilmelidir. Gerçekte, okul kadrosu içindeki yetişkinler, aileler ve toplum tarafından kendilerinden beklenen erdemi göstermeliler.

5. Prensip: **Toplum**

Karakter eğitimi ne bir tek ders, ne hızlı-sabit bir program ne de bir duvar posteri sloganıdır. Karakter eğitimi okul hayatının bir parçasıdır. Okul, sorumluluğun, sıkı çalışmanın, samimiyetin ve liderliğin öğretildiği, beklendiği, model olarak sunulduğu, kutlandığı ve pratik edildiği bir erdem topluluğu olmak zorundadır. Sınıftan oyun alanına, kantine kadar iyi karakterin oluşturulması temel odak noktası olmalıdır.

6. Prensip: **Müfredat**

İnsan topluluğu, biyografilerimiz, tarih, edebiyat, sanat ve büyük hikâyecilerimizin büyük bir çoğunluğunu oluşturduğu ahlaki bilgelik deposuna sahiptir. Öğretmenler ve öğrenciler bu kaynaklardan yararlanmalı, hem müfredatta hem de müfredatın ötesinde de bu birikim kullanılmalıdır.

7. Prensip: **Öğrenciler**

En nihayetinde, öğrenciler kendi karakterlerini geliştirmeyi hayati bir amaç olarak görmelidirler. Akademik hayatlarında ve sporda, entelektüel ve sosyal alandaki başarı ve başarısızlıklarını

> içeren okul tecrübeleri, onların kişisel gelişimlerinin ham maddesini oluşturur. (http://www.bu.edu/education/caec/files/manifesto.htm).

Karakter eğitiminin bugünkü durumuna baktığımızda 1990'lı yıllardaki artan ilginin halen devam ettiğini söyleyebiliriz. Yukarıda belirtildiği gibi yeni karakter eğitimi reformu kurumlar ile başlamıştır. Bugün de karakter eğitimi halk arasında oluşan fikir hareketlerinin de ilgi odağı olmuştur. Thomas Lickona, (1993:8-9) bu ilgi için en az 3 sebep olduğunu savunur:

1. Aile yapısının bozulması:

> "Geleneksel olarak aile, çocuğun ilk ahlak eğitimini veren öğretmendi; fakat bu durum birçok çocuk için doğru değil, bu da ahlak boşluğunun oluşmasına sebep oluyor." Artan boşanma oranları buna örnek gösterilebilir. Araştırmacı bu yönde Amerika'daki istatistiklere bakarak şu çarpıcı değerlendirmede bulunuyor: "Eğer şu an yaygın eğilimler devam ederse, günümüzde doğan çocukların yarısından daha azı çocukluklarında kendi annesi ve babasıyla yaşayacak. Artan sayıdaki çocuklar, çocuklukları boyunca 2 veya 3 kere ayrılan ailelerde yaşayacaklar."
>
> Türkiye'deki duruma baktığımızda ise yine aynı yönde olumsuz bir durumla karşılaşılmaktadır. "Boşanmanın kolaylaşması ve hızla artması, bireysel yaşam tarzlarının ortaya çıkması, evlilik dışındaki birlikteliklerin yaygınlık kazanması, yalnız anne veya babadan oluşan ailelerin çoğalması, evlilik dışı dünyaya gelen çocuk sayınsın artması gibi modern yaşam deneyimleri Türkiye için de artık yabancı değildir" (Turgut vd. 2010: 32). Bütün bunlarla birlikte ailenin dağılması karakter eğitimi faaliyetlerini iki yola ayırmıştır: "Okullar çocukların evde öğretemedikleri değerleri öğretmek zorundadır ve okullar öğrenme ve öğretmeyi yönlendirmek için ahlaki topluluklara değer vermeye başlamalıdır. Böylece çocukların mutsuzluklarında yardım edebilir, onların saldırgan davranışlarını kontrol edebilir ve daha dikkatli ve sorumlu öğrenciler olmalarına

yardım edebilir" (Lickona, 1993:8-9).

2. Gençlerin karakterlerindeki rahatsızlık yaratıcı eğilimler:

Lickona burada aile düzenindeki olumsuzluklardan sonra gençlere yönelik, onların davranışlarına olumsuz etki edecek rahatsız edici davranışların yeni karakter eğitimine farklı bir ivme kazandırdığından bahsediyor. Bu rahatsız edici davranışları şöyle açıklıyor:

- Artan şiddet eğilimleri, sahtekârlıklar (yalancılık, kopyacılık, hırsızlık),
- Kurallara itaatsizlik,
- Akran zorbalığı,
- İlkokulda yüksek öğrenime kadar olan okul yerleşkelerinde bağnazlığın geri gelişi,
- İş ahlakındaki bozulmalar,
- Cinsel erken gelişme,
- Artan bencillik,
- Azalan yurttaşlık sorumluluğu,
- Gençlerin kendilerine zarar veren davranışlarının artması,
- Etik cehalet (Lickona, 1993:9).

3. Ortak etik değerlerin gözden geçirilmesi:

Toplumdaki değer yargılarındaki değişimin olumsuz sonuçları (değerlerin manevi boyuttan, maddi boyuta geçmesi) bizi ahlaki değerler üzerinde tekrar düşünmeye ve mukayese etmeye sevk etti. Lickona (1993: 9), bu yönden yetişkinlerin, erdem, şefkat, adalet, güvenirlik, sorumluluk, saygı gibi değerleri dolaylı yoldan veya doğrudan gençlere aktararak ahlaki bakış açısını geliştirmesi gerektiğini ifade ediyor. Çünkü "bu değerler sadece kişisel tercihlerimizi değil, ortak değerleri ve ortak vicdan değerlerini de içerir. Bu gibi değerler insanlık onurumuzu yüceltir, kişisel doğrularımızı ve yaygın olan doğruları destekler ve insan haklarını korur." Bu bakış açısına göre "değerler,

yalnızca bir grup üyesinin belirli önermeleri kabulü olmayıp, aynı zamanda her bir üyenin sosyalleşme sürecinde içselleştirmekte olduğu kişisel bağlılıkları olarak da kabul edilmelidir" (Turgut vd. 2010: 10).

2.1.6. Karakter eğitiminin etkililiği

Önceki bölümlerde belirtildiği gibi "karakter" kavramı geniştir. Lickona (1993: 10) buna dikkat çekerek karakterin gelişimi için kapsamlı bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğunu söylemiştir:

> Bu yaklaşım okullara, kendilerine ahlak çerçevesinde bakmalarını ve aslında okuldaki her şeyin öğrencilerin değerlerini ve karakterlerini nasıl etkilediklerini belirtir. Sonra sınıf faaliyetlerinin ve okul faaliyetlerinin karakter gelişiminde nasıl kasıtlı araçlar olacağını planlar. Eğer, okullar ahlaki nüfuzu arttırmak, öğrencilerin karakterlerinde kalıcı değişiklikler yapmak ve karakterin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönlerini geliştirmek istiyorsa, kapsamlı ve bütünsel bir yaklaşıma ihtiyaç vardır.

Aynı konuyu *karakter eğitimindeki büyük teori* olarak ele alan Leming, programların geniş bir şekilde değerlendirilmesini ve bu konudaki disiplinler arası yaklaşımı göz önünde bulundurarak Lickona'nın görüşünü tamamlar nitelikte olan şu değerlendirmede bulunmuştur:

> Karakter eğitimi 'büyük teori'nin gelişimi ve bu teori üzerine dayanan araştırma geleceğin karakter eğitiminde çok önemli bir adımdır. Bu alandaki mevcut araştırma birbiri ile kıyaslanamaz parça ve bölümlerden oluşan farklı türde program değerlendirmesi, sosyo - politik analizleri, çocuk gelişim araştırmasını, felsefeyi ve sosyolojiyi içerir. Böylesi bir farklılık kaçınılmazken karakter eğitimi, karakteri beslemede okulun rolüne ilişkin birikimli bilgiyi bir yere kadar sağlayacak araştırmayı, müfredat planlamasına yön verecek, eğilimin

> merkezini sağlayacak ve uygun araştırmayı tamamlayacak çok daha tutarlı bir görüş geliştirmeye ihtiyaç duyuyor (Leming, 1993: 70).

1920'lerde Amerika'da etkili olmaya başlayan karakter eğitimine yönelik değerlendirmeler oldukça zayıftı. Bu değerlendirmelerde iki yaklaşım öne çıkmıştı:

> İlki, teftiş hocaları ve yöneticileri ya da anekdotsal kanıtları toplayan resmi olmayan değerlendirmelere dayanıyor; ne öğrenci davranışları üzerine potansiyel enformasyon eğilimleri kontrol etmeye teşebbüs ediyor ne de program dışındaki öğrencilerle program içindeki öğrencileri karşılaştırıyordu.
>
> İkinci değerlendirme yaklaşımı deneyimsel tasarımları kullanır, öğrenci davranışlarına odaklanır, program dışındaki öğrencilerle program içindeki öğrencileri karşılaştır ve eğilimlerin potansiyel kaynaklarını kontrol etmeye teşebbüs eder(Leming, 1993: 68).

Etkili karakter eğitimi modelleri geliştirmek istiyorsak, yeni karakter eğitiminde teori ve uygulamayı birleştirecek yaklaşımlara ihtiyacımız vardır. Günümüzde bu yönde üç yaklaşım mevcuttur. Bunlar:

1. **Tümdengelim yaklaşımı**: Öncelikle psikolojik teoriler ve yaklaşımlarla ilgilenir. Bu tür teoriler, daha sonradan program teorileri olarak kullanılan ürünlerle davranışlar arasındaki ilişkilerin modellerinin oluşturulmasında kullanılabilir.
2. **Tümevarım yaklaşımı**: Kullanılan bir teori oluşturmak için önceki programların değerlendirme bilgilerini kullanır. Karakter eğitimindeki araştırma literatüründe birkaç eleştiri bulunmasından dolayı, bu yaklaşımın beklentileri hala test edilir.
3. **Eylem teorileri:** İnançlar ve varsayımlardır. Genelde kesin ve eklentisiz ki insanların ve grupların net bir şekilde hareket etmesine öncülük eder. Bu tür teoriler, belirli eğitimsel ve sosyal programların geliştiriciler tarafından nasıl oluşturulduğunu ve

> neden onların bu programların çalışacağına inandıklarına dair cevapların açıklanmasına yardım eder. (Leming, 2000: 425).

Etkili karakter eğitimine ulaşmak adına programlarda yapılması gereken en önemli noktadan biri de karakter eğitiminin çok yönlü yapısının göz ardı edilmemesidir. Karakter, ahlakın bilişsel ve duyuşsal yönlerini de kapsayacak şekilde tasarlanmış olmalıdır; ancak bu şekilde karakter eğitimin amacı olan" iyi karakter" özelliklerini sağlam bir şekilde aktarabiliriz. Çünkü iyi karakter, iyi şeyler yapmayı ve iyi kavramının tam olarak ne demek olduğunu bilmeyi de içerir. Bunun için de "yargı ve eylem arasında bir köprü görevi gören önemli duyuşsal taraf da olmalıdır. Duyuşsal taraf vicdan, öz saygı, empati, iyilikseverlik, irade ve alçakgönüllülük kavramlarını içine alır" (Lickona: 1993: 9).

2.1.7. Edebiyat temelli karakter eğitimi

Değerlerin karakter eğitimi yoluyla çocuklara aktarılmasında çeşitli araçlar kullanılmaktadır. Bu araçlardan en verimlisi ve yaygın olarak kullanılanı "edebiyat"tır. Eğitim tarihine baktığımızda, özellikle ahlak eğitiminde, hikâyelerin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde de birçok araştırmacı bireylere kazandırılması hedeflenen temel değerlerin aktarılmasında edebi kitaplardan yaralanmayı geçerli ve kolay bir yöntem olarak kabul etmektedir (Tomlinson and Lynch-Brown 1996; Andrews, 1994; Bennett, 1995; Wynne and Ryan. 1997). Çağdaş eğitim sistemimizde, edebiyatın karakter eğitiminde kullanılmasının temeli Kohlberg'in şema teorisine dayanmaktadır. Bunu göz önüne alan yeni Kohlbergciler DIT testi hazırlayarak, şemaların bir olay hakkında yargıda bulunurken yardımcı olduklarını ortaya koymuşlardır. Karakter eğitiminde kullanılan ahlaki hikâyelere bu açıdan bakıldığında, zihinde bu yönde bir şema oluşturması bakımından önemlidir. Özetle, "ahlaki yargı gelişimi şemaların formunda bir tür genelleştirilmiş bilgidir. Ahlaki şemalar sosyal deneyimi yorumlamada rehberlik eder" (Narvaez, 2002:160). Buna paralel olarak Leming (2000: 423), edebiyat deneyimleri, ahlaki temalar ve ahlaki gelişim arasındaki ilişki üzerine kurulan dört fark edilebilir teorik perspektiften bahseder.

- Bu perspektiflerden birincisini yakınların ahlak anlayışının ahlaki gelişimi nasıl etkilediğine dayanan analiz teorisidir. Bu teoriyi James Q. Wilson'dan (1994) aktaran: Leming, (2000: 423), şu görüşleri ile destekler: "Wilson, değerlerin bizi nasıl etkilediğini üç yolla ifade eder: Bir mesajı aktarırken, bir duyguyu ortaya koyarken veya dünyayı geliştirirken. Bu durum değerin yapıcı unsuru olan bilgi, duyuş ve hareketten kaynaklanır." Güngör (1998: 29), bu durumu şöyle açıklar: "Biz bir değere sahip olduğumuz zaman onun hem tutulacak en doğru yol olduğunu düşünüyoruz, hem o konuda duygusal davranıyoruz-değere karşı pozitif bir tavır takınıyor, aksi durumların aleyhinde bulunuyoruz.-, hem de o değer bizi belli bir istikamette hareket etmeye itiyor. Wilson hikâyelerle aktarılan mesajların en genelinin; iyi şeyler yapan insanların başına iyi şeyler, kötü şeyler yapan insanların başına kötü şeyler gelir anlayışının bir sonucu olduğunu iddia eder. Bu tür hikâyelerin inandırıcı ve akılda kalıcı olduğu savunulur. Wilson bazı hikâyelerin bizim hiç bulunmadığımız bir durumda büyük bir başarıyı deneyimleyen veya büyük acılar çeken insanların yerine duyarlılığımızın uyanmasını sağladığını öne sürer. Leming (2000: 423) de bu hikâyelerin başkalarının yaşantılarını deneyimleyerek bizi duygusal olarak etkilediğini söyler. Ona göre bunlar duygularımızı harekete geçirir ve ahlaki duyarlılığımızı uyandırır, bizim dünyamızı genişletir; insanlığın evrensel yapısına ve bizi birbirimize bağlamakta rol alan değerlere uyarlar.

- İkinci fark edilir perspektif, Kohlberg'in ahlaki gelişiminin bilişsel gelişim aşaması teorisinden üretilmiştir. Bu yönde çalışmalar yapan Narvaez (2002), araştırma sonuçlarında öğrencilerin ahlaki gelişimlerinin ve önceki bilgilerinin, ahlaki metinlerin hatırlanmasında etkisi vardır; çocuklar da ahlaki mesajı ve temayı sosyal dünyanın kavramlarına göre süzerler sonuçlarına ulaşmıştır.

- Üçüncü perspektif ise öyküsel düşünmeyi vurgular. Bu bakış açısı önermeye dayalı düşünme ve öyküsel düşünme arasındaki bir ayrıma dayanmaktadır (Leming, 2000: 424). Viztz (2000'den aktaran: Leming,2000: 424)'e göre:

mantıksal tartışmayı içeren önermeye dayalı düşünme bireylerin

> bazı soyut, konudan bağımsız gerçekliğe ikna edilmesini amaçlar; o mantıklı- bilimsel ve pragmatiktir. Bunun aksine, öyküsel düşünme belirgin geçerliliklerini göstermek için insan ve insanlar arası somut durumları ortaya koyar. Tartışma çocukların ahlaki konuları anlamalarının insanlar arası, duyusal, hayalci ve öyküsel olduğu üzerinedir. Bu nedenle, eğer çocuklar ahlaki gelişimi deneyimlemeliyse, onlar bunu önermeye dayalı düşünme kapasitesini geliştirecek girişimlerle yapmaktansa, öyküsel tecrübelerle deneyimlemelidirler.

Bu düşünme yöntemi yeni karakter eğitimi yaklaşımlarında sıklıkla kullanılmaktadır. Önermeye dayalı düşünce bilişsel seviyede bilgi basamağından öte gidemeyeceği gibi; öyküsel düşünme ile çocuklara vermek istediğimiz düşünceyi somut, yaşanması mümkün olaylara benzeterek açıklayabiliriz. Bu okul öncesi ve ilköğretimin birinci kademesinde olan, soyut işlemler dönemine geçememiş çocuklar için hazırlanan karakter eğitimi programlarında kolaylıkla kullanılabilir.

- Leming (2000: 424), sosyal öğrenme teorisinin, edebiyat temelli karakter eğitimi programının bilişsel, duyuşsal ve davranışsal ürünlerle ilişkili öğrenme eylemlerine dayanacağını söylüyor. Ona göre, Bandura (1977)'nın sosyal öğrenme kuramına dayanarak çocukların edebiyat deneyimleri, gözlemsel öğrenmenin en iyi formu olarak anlaşılabilir. Gözlemsel öğrenme dört bileşenli işlemlerle yönetilir: Erdemli davranış modellerinin açıklanması için hazır bulunma imkânı, etik kurallarla davranışsal örnekler arasında bağlantı, bileşenlerin motivasyonel işlemlerin bilişe ve davranışlara eklenmesi ve erdemleriyle tutarlı uygun eylemlere dönüştürülmesi.

Yukarıda sıralanan bu teoriler edebiyatı karakter eğitiminde araç olarak kullanmak için eğitimcilere yol gösterecektir. Diğer taraftan, bilindiği gibi karakter eğitiminin temel amacı, öğrencilere iyiyi bilmek için yardım etmektir. Bu hedefi başarmak için "öğrencilere yönelik otantik, anlamlı ve onların ahlaki seviyelerini yükseltici yollardan biri de edebiyattır" (Edginton, 2002: 115). Edebiyat temelli karakter eğitiminin popüler olmasında önemli bir yeri olan William Bennet ise karakter

eğitiminde neden kitap okumaya ihtiyaç olduğunu şu sözü ile açıklamaktadır: "çocukların ahlaki okur yazarlığının ve ahlaki karakterlerinin gelişmesi için düzenli ahlaki hikâyeler duymaya ve okumaya ihtiyacı vardır" (Bennet, 1993: 11'den aktaran: Narvaez, 2002: 155). Bunun yanından sadece hikâyeler değil biyografiler, tarihi olaylar ve insan yansımaları da bize iyi bir hayat sürmenin ve güçlü bir ahlaki karaktere sahip olmanın ne anlama geldiği konusunda ahlaki bir mirasa sahiptir. Bu ahlaki miras ayrıca insan hataları, trajediler, haksızlıklarla birlikte zayıf, kötü niyetli, uğursuz, fesat karakter karşılaştırmaları içermektedir (Ryan ve Bohlin,1999: 95).

"Karakter eğitimini tamamlama yollarından en kolayı; çocuklardan çalışmalarını istediğimiz edebiyattır" (O'Sullivan, 2004: 641). Çünkü içinde ahlaki bir değer barındıran çocuk edebiyatı ürünlerini okumak ahlaki bir karakter oluşturmak açısından önemlidir. 20. yüzyılın ilk yıllarından itibaren çocuklara özgü bir alan olarak gelişmeye başlayan çocuk edebiyatı ve ürünleri, çocuğa eğlenceli zamanlar geçirme işlevlerinin yanında çocuğun dil becerilerini geliştirme; çocukta millî ve evrensel kültür değerlerine ilişkin bilincin uyanmasını ve tutumun oluşmasına yönelik önemli işlevleri de vardır (Karatay, 2007a). Nitelikli "çocuk kitap kitapları örnekleri, karakter eğitiminin edebiyat çalışmasının bir parçası olduğunu gösterir"(O'Sullivan, 2004: 640). Bu bakımdan çocuk edebiyatı ürünlerinden özelikle hikâyelerde kahramanların yaşadığı ikilemli durumlar, ahlak ve/veya karakter eğitimi için örnek durum ve olay oluşturur. Çocukluk döneminin ilk yıllarında öyküleyici eserler, çocukların en çok hoşlandıkları edebî türdür. Öyküleyici çocuk edebiyatı ürünlerinin bu özellikleri dikkate alındığında ahlak eğitiminde başarılı bir şekilde kullanılabilir. İyi ile kötünün, doğru ile yanlışın, güzel ile çirkinin, güçlü ile zayıfın bir arada bulunduğu ve bu zıtlıkların kıyasıya yarıştığı masallar, öyküler çocuğa gerçekçi bir dünya kurar (Karatay 2007b, 471). Çocuk zıtlıkları, ikilemleri bu tür edebî eserlerde tanır ve yaşar. Çocuk, benzer bir sorunla karşılaştığında kahramanların sorunların üstesinden gelme şekillerini örnek alarak ahlaki bir yargı geliştirebilir. Aynı zamanda çocuklarla hikâye üzerine "konuşmalar yapmak, sorular sorup çocukların düşünmelerini sağlamak, kendilerini hikâyedeki karakterlerin yerine koymalarını sağlamak, hikâyeleri canlandırmak çok faydalı olacaktır. Bu şekilde hem kurallar anlatılabilir hem de rol alma yeteneği ve empatinin gelişmesine çocuklar için de eğlenceli bir şekilde katkıda bulunabilir" (Cesur, 2002:

131).

Günlük hayatta çocuğun uyması gereken toplumsal kurallar ve yükümlülükler uygulamada çocuk için soyut genellemelerden öteye geçemez. Sözlü olarak telkin edildiğinde çocuklar bunları dikkate almayarak göz ardı eder. Bu nedenle doğru veya yanlış bir davranışın olumlu veya olumsuz taraflarını sözlü olarak telkin etmek yerine, öyküleyici bir eserde bu durumun yararlarını veya zararlarını öykü kahramanlarının kişiliğinde çocuğa yaşatmak, hissettirmek, değer olarak iyi-kötü, doğru-yanlış vb. bir davranış olduğunu göstermek daha etkilidir (Karatay, 2011: 1404). Bu yönde Penn(1990)'in görüşleri de bizi destekler niteliktedir:

> Hikâyeler, çocukların çok hoşlanacakları göz önüne alındığında ahlak eğitiminde başarılı bir şekilde kullanılabilirler. Kurallar birtakım soyut genellemelerdir; ancak bu genellemeler sadece sözle ifade edildiğinde çocuklar için çok da anlam taşımayabilirler. Oysa hikâyeler bu sözlü ifadelerden daha iyi rehberlik yapabilirler ve hikâyelerle birlikte kullanılan kurallar çocuklar için de anlam kazanmaya başlarlar. Ayrıca davranışların kelimelerden daha önemli olduğu çoktandır bilinmektedir. Ve hikâyelerde, kuru bazı öğütlerden, eğitim yöntemlerinden daha fazla bir şekilde, en azından zihnimizde canlandırdığımız şekliyle faaliyetler, davranışlar vardır (aktaran: Cesur, 2002: 131).

Karakter eğitimi uzmanları çocuklara, edebî eserleri okutarak da olumlu karakter davranışlarının yavaş yavaş aşılanabileceği görüşündedir. Bununla birlikte okullar, çocukların karakter gelişimlerini olumluya çevirmek ve pekiştirmek için öğretim müfredatlarını bu yönde geliştirmek ve bilinçli kullanmak durumundadırlar (Narvaez 2002; O'Sullivan 2004; Leming 2000; Wynne vd., 1997; Karatay, 2011: 1404). Edebiyatın, karakter eğitiminde bu kadar cazibeli oluşunun bir nedeni de her yaş düzeyinde kullanılabilir olmasından kaynaklanır" (Edginton 2002, 115). Bunun bir diğer temel nedeni edebî eserlerin çocukların yaşadıkları olay ve durumlarla ilgili olması ve aktarılacak değerlerin birçoğunun edebî türlerde bulunmasıdır. Edebiyatı

kullanarak karakter eğitiminin etkili bir şekilde gerçekleşeceğini düşünen araştırmacılardan biri de Bohlin (2005: 179)'dir. Ona göre:

> Edebiyatı kullanarak karakter eğitiminin incelenmesi, öğrencilerin kendi hayatlarında da böyle olaylarla karşılaşabilecekleri yönünde ahlaki hayal güçlerini harekete geçirir. Sadece iyi davranışlar ve kötü davranışların uygulamadaki sonuçlarına odaklanmak yerine anlatılan hikâyelerdeki hayatlar, sağduyuyla, herhangi bir şekilde erdemi geliştirmek için öğrencileri mücadeleye davet eder. Bu hayatlar, onları ' Ne için karakter?', ' Kim için karakter?' sorularıyla yüzleştirirler. Öğrencilere, hayali bir hayat yolculuğu ve bu yolculukla ilgili, tercih ve yorumların incelenmesi fırsatı verildiği zaman onlar, hayat boyu, ahlaki düşünce alışkanlıklarını geliştirebilirler."

Edebiyatı araç olarak kullanan karakter eğitiminde en önemli aşamalardan birini de kitap seçimi oluşturmaktadır. Çünkü burada ana malzeme kitaptır. Bu malzemenin niteliksiz olması, karakter inşasını olumsuz etkileyecektir. Düşünün ki öğrencilere kazandırmak istenen temel değerlerden; öğrencilerin ahlaki muhakemelerini geliştirecek ahlaki ikilemlerden yoksun bir kitabın değerler öğretiminde kullanılması ne kadar uygundur? Eğitimin çıktıları olumlu olabilir mi? Bunları düşünmeden gelişi güzel okutulacak kitaplar ile çocuklara perdelik kumaş verip pantolon almaktan başka bir şey yapılmış olamaz. Bu şekildeki bir eğitimin etkiliğinden nasıl söz edilebilir? Peki, bu durumda ne yapılmalı? Öncelikle edebi derinliği olan, ahlaki durumlar içeren kitapları seçmeli. Hedef kitlenin kahramanlarla daha kolay özdeşim kurması için, onlarla aynı yaşta kahramanlar içeren kitaplar seçilmelidir. Doğal olarak edebiyat çalışmasında, derin ve zengin edebiyat ve daha güçlü karakterler, daha kolay karakter eğitimini içerir. Şayet bir kitap iyi seçilirse, karakterler muhtemelen genç okuyucuların anlayabileceği şekilde, birçok farklı biçimler ve davranışlara başvurular (O'Sullivan, 2004: 641). Bu durumun bir nedeni de okuma sürecinde okuyan ile eser arasında bir ilişkinin olmasıdır. Bu ilişki kitabı okumaya karar verdiğimiz andan itibaren başlar. Fransız varoluşçu Filozof Jean Paul Sartre şöyle yazar: "Siz bir kitabı masanın üzerine bırakıp bırakmamakta tamamen özgürsünüz; ama eğer siz o kitabı açarsanız siz onun için

sorumluluk üstlenmiş olursunuz" (aktaran: Ryan ve Bohlin, 1999: 98). Bu yönden öğretmenler öğrencilerine okumaları için seçecekleri kitaplardan ve bu kitapların öğretim programları ile uyum içinde olmasından da sorumludurlar. Örneğin günümüzde ders kitapları eğitim programları açısından tema odaklı olarak hazırlanmaktadır. Bu yüzden eğitim sürecinde seçilecek kitapların temalarla ilişkili olarak seçilmesi kitapların daha tesirli olmasını sağlayacaktır. Ayrıca Ryan ve Bohlin (1999: 98) kitaplardaki ahlaki boyutları işe yarar bir şekilde kullanmak için aşamalı dört temel unsur belirlemişlerdir. Bunlar "edebi kültür/ahlaki okuryazarlık, ahlaki hayal/düşünme, ahlaki konuşma/söylem ve ahlaki bütünlük/sağlamlık. Bu nitelikleri kullanıp, kitaplarda geçen durumları ahlaki bir bakış açısı ile tekrardan yorumlayarak en doğru davranışa/duruma doğru bir yol belirlenmiş olur."

Karakter eğitiminde farklı gelişim dönemlerinde farlı kitaplar kullanılabilir. Örneğin okul öncesi dönemde resimli kitaplar ve masal türü kitaplar kullanılabileceği gibi ilköğretim ikinci kademede roman, hikaye, anı, biyografi gibi farklı türlerden eserler de kullanılabilir. O'Sullivan (2002; aktaran: O'Sullivan, 2004: 641) da bu konuda şu özellikleri taşıyan kitapların ahlak/karakter eğitiminde kullanılacağını ifade ediyor:

- Ahlaki durumu içeren kitaplar,
- Edebi kavrama ötesinde yeterli derinliği olan kitaplar,
- Öğrencilere hitap eden, çağdaş, beğenilebilen ve inanılabilen karakterlerden oluşan kitaplar,
- Karakterleri farklı kültürlerden olan, kız ve erkek kahramanlar.

Ancak bu özellikleri içeren edebi eserler, çocukların sosyalleşme sürecinde edinmeleri gereken değerlerle onları karşılaştırabilir, onların karakter eğitimi ile ilgili toplumun beklentilerini karşılayabilirler. Bireylerin kendileri ve yaşadığı toplumla barışık olmalarını, başka kültürlerin farklılıklarına da hoşgörü ile bakmalarını sağlayabilir (Karatay, 2011: 1405).

Edebiyat temelli karakter eğitimi programlarına/uygulamalarına örnek olarak Allen Akademisinin çalışmalarını ve bunun yanında Heartwood Enstitü tarafından yapılan çalışmalar örnek gösterebilir. Bu çalışmalardan biri enstitüsünün 1992 yılında uygulamaya başladığı "*Çocuklar için Ahlakla ilgili Davranış Kuralları Müfredatı"*dır. Bu programla ilgili ayrıntılı açıklama "Etkili Karakter Eğitimi Programları / yaklaşımları" başlığı altında verilmiştir. (Daha geniş bilgi için: www.heartwoodsethics.org).

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de milli ve evrensel değerlerin aktarımı, başka bir deyişle karakter eğitimi önemsenmektedir. Bu amaçla ilköğretimin ilk yıllarından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programında ve bazı seçmeli derslerde belirlenen değerlere yönelik olarak eğitim verilmektedir(Bu derslerde ele alınan değerler "Karakter Eğitimi ve Dersler bölümünde ele alınmıştır). Bu konudaki eğitimin pekişmesini sağlamak, öğrenciler arasında okuma zevki, milli ve evrensel değerlere ilişkin ortak bir anlayış, davranış ve tutum geliştirmek için de *"100 Eser"* adı altında bir okuma kitabı listesi de oluşturulmuştur. İlköğretim sürecinde bu eserlerin öğretmenler tarafından çocuklara okutulması önerilmiştir.

Kitaplarda bulunan değerlerin problem çözme, eleştirel düşünme stratejileri kullanılarak öğrencilere buldurulması, öğrencilere kolay aktarılmasına olanak sunar. *Ahlaki muhakeme* yöntemi olarak bilinen bu çalışmalar, çocukların kendilerine özgü kavram ve davranışlar geliştirmelerine olanak sağlar (Sridhar ve Vaughn 2000; Forgan 2002). Edginton, (2002: 115) bu yöntemi şu şekilde açıklamaktadır:

> Ahlaki muhakeme, beş aşamalı gelişimci bir kuramı içerir bu teoriye göre öğrenciler sürekli şekilde ahlaki akıl yürütmenin üst seviyelerine yönlendirildiklerinde öğrenirler. Kullanılırken bir gerçek bir de hayali durum yaratır ve ondan bir değer yargısına varmasını ve bu seçimi yapmalarını akılla bir temele oturtmalarını ister. Bu yaklaşımda önemli olan cevap değil o cevabı nasıl açıkladığıdır. Öğrencilerin daha kolay bir şekilde karmaşık ahlaki gelişim evresine erdiğini varsayar.

Edebî eserlere dayalı yapılan ahlaki muhakeme yönteminin etkin kullanılabilmesi, okuma çalışmalarında istenen sonuca ulaşılabilmesi sırasıyla şu aşamalar izlenmelidir:

1. ***Hazırlık:*** Bu aşamada öğrencilere kazandırılacak değer ve/veya değerlere uygun edebî eser, hikâye belirlenir. Aktarılacak değerlerle ilgili onların ön bilgileri harekete geçirilir. İşlenecek değerlerle ilgili onlara çeşitli sorular yöneltilebilir. Metinde kullanılan başlık, resimler ve zihinde yarattıkları çağrışımlarla ilgili öğrenciler konuşturularak dikkatleri işlenen değerlere çekilir.
2. ***Tanımlama/Kavrama***: Öğrenciler, hikâyedeki ana karakteri ve olayları tanımlayabilmeli/kavrayabilmeli, yaşanan olayı ve ana ögelerini; ikilemli durumu meydana getiren olayları ve bunun kahramanlarını, geçtiği yeri ve zamanı kavrama çalışmaları yapılır. Bu aşamada öğrencilerin metni kavramaları sağlanır.
3. ***Katılma:*** Öğrenciler, hikâyede geçen ikilemli durumla ilgili bağ kurabilmeli, empati yapmaları ve ana karakter ile duygusal bir bağ hissetmeleri sağlanmalı.
4. ***Olayın iç yüzünü anlama***: Bu aşamada okuyuculara ana karakterin yaşadığı ikilemli durum için tartışma ortamı oluşturulur, yaşanan ikilemli olay analiz edilir. Kahramanın yüz yüze olduğu olayda uygun olmayan davranışlar ve bunların yerini alabilecek alternatifler bulunur. Öğrencilerin doğru davranışa ilişkin alternatifler arasından kendi tercihlerini yapmalarına olanak yaratılır." (Forgan, 2002; Karatay, 2011: 1405)."

Edebiyat yoluyla ahlaki muhakeme yönteminin kullanılmasında öğretmen öğrencilerin bakış açılarını anlamaya çalışmalı. Sürece dışarıdan herhangi bir müdahalede bulunmamalı. Edebi türdeki derin yapıyı fark etmesi adına öğrenciye çeşitli sorular sorularak ahlaki muhakeme yapması sağlanabilir. Yine aynı şekilde hikâyedeki bir olay için farklı senaryolar düzenlenerek, ahlaki muhakemeye yönelik etkinlikler hazırlanabilir. Örneğin Narvaez (2002: 167)'in aşağıda belirttiği sorular ile edebi

eserlerde, değerler adına derin yapıyı çözümleyebiliriz:

> (1) Açık talepler ile bazı taleplerin çatışmada olmasının farkındalığı (Örnek, iç talepler) Bu, şu soruları sorarak incelenebilir: Problem neydi? Karakterin yüzleştiği en kötü şeyler nelerdir?
> (2) Şu sorularla çalışabilecek durumun görünüşüne duyarlılık (ahlaki duyarlık) Ne oluyordu? Ne olduğu ile ilgili kim ne düşünüyordu?
> (3) Sorularla incelenecek olası etkinliklerin sonucunu çıkarma (Ahlak, duyarlılık ve sonuç çıkarma): Ne yapılabilir ? …….. olsaydı ne olurdu?
> (4) Kişisel Kimlik(Ahlaki motivasyon) Şöyle bir soruyla incelenebilir: Karakter karar verirken ve bir eylemi yaparken ne düşündü?
> (5) Kişisel Memnuniyetin daha büyüğü için fedakârlık ve arıtım farkındalığı (Ahlaki Motivasyon) Şunu göz önünde bulundurarak incelenebilir. Olay karakteri ve diğerlerini nasıl etkiledi?
> (6) Bütünüyle etki şu tartışmayla parçalara ayrılabilir: Karakter olayı nasıl taşıdı?
> (7) Öğrenciler pozitif sosyal sonucu ve etkinin açık ve örtülü pozitif yansımasını şöyle bir soruyla göz önünde bulundurmalıdırlar: Öykü nasıl bitti?-İyi mi kötü mü? Neden?

Bu sorularla öğretmenler, "karakterlere önem vermek yerine, karakter özelliklerini kritik ederek doğruya bu şekilde ulaşmalıdır" (O'Sullivan, 2004: 644). Bu şekilde edebiyat, "ahlaki muhakemenin yanında karakteri oluşturan değer açıklama metoduyla kullanıldığında da öğrencilerin kendi değer tercihlerini tanımlamalarına ve toplumun değer yargılarıyla kendi değer yargılarını karşılaştırmalarına yardımcı olur" (Edginton, 2002: 114).

Öğretmenler derslerde okuduğu edebi metinler veya ders dışında önerdiği okuma kitapları aracılığıyla öğrencilere kazandırılmak istenen değerleri aktarabilirler. Bunun için uygulayıcıların ders içinde ilk yapması gereken okunan eserdeki değerleri ortaya

çıkaracak uygun yöntem ve teknikleri seçmeleridir. Bundan önce de eğitimcilere düşen temel görevler, öncelikle her devrin ahlak ve edebiyat hazinesinden alınmış, tema konuları ile bütünleşen, canlı, heyecan uyandıran öyküler ile derslerin işlenmesidir. Çünkü öyküler, tüm derslerde olduğu gibi ahlak/karakter eğitiminde de kullanılan en verimli araçlardır. Hem şekil bakımından mükemmel hem de öz bakımdan kuvvetli olması, dramatik veya heyecan uyandırıcı içeriğiyle zengin olması için öyküleri iyi seçmek gerekir (Çağlayan, 2005: 58).

Öğretmenlerin nitelikli edebi eserler seçmesi, bunları okuma saatlerinde öğrencilerle birlikte okuma-kavrama çalışmalarından sonra, *sevgi, saygı, dürüstlük, çalışkanlık, sadakat*, *hoşgörü, temizlik, yardımseverlik* gibi değerler açısından eleştirmesi durumunda çocukların karakteri olumlu yönde geliştirilebilir (Karatay, 2011). Bu yönden Çağlayan(2005: 87)'ın şu düşünceleri önemlidir:

> Ahlak eğitimi için seçilen eserler öğrencilere doğru bilgiler vermeli, değerler kazandırmalı, zorluklar karşısında dayanma gücü kazandıran, bireysel ve toplumsal yardımlaşmayı ön plana çıkaran mesajlar taşımalı, onları sisten, dumandan, soluk, kirli renklerden uzaklaştırıp, hayatın sevimli ve canlı renkleriyle tanıştırmalıdır. Böylece nezaket, sevgi ve saygıya dayalı davranışlar kazandırarak yeni semboller, yeni tasarımlar, yeni imajlar oluşturarak öğrencilere edebi değerler ahlaki, kültürel ve bedensel yeteneklerine yeni katkılar sağlanmış olur.

Öğretmenler, okuma saatlerinde çocukların derse etkin katılımını sağlamak için metinlerde geçen ahlaki değerlere dikkat çekerek, öykü kahramanlarının yaşadığı ikilemli durumlarla ilgili eleştiri için tartışma ortamı yaratmalı, eserde yer alan, işlenen değerle ilgili öğrencilerin düşüncelerini harekete geçirerek doğru davranışı, yargıyı, değeri onlara buldurmak yoluyla karakter eğitimini gerçekleştirebilirler. Çünkü "ahlaki konuların tartışıldığı, herkesin kendi fikrini öne sürdüğü, diğerlerinkini dinlediği, farklılıkları görebildiği, eleştirebildiği, aynı zamanda kendi bakış açılarını gözden geçirdikleri aile/sınıf ortamı, ahlak/karakter gelişimi için çok sağlıklı bir ortam hazırlayacaktır" (Reimer, 1993; aktaran: Cesur, 2002: 133). Bu şekilde sağlıklı bir

ortamda yapılan okuma saatlerindeki etkinliklerle, karakter eğitimi amacına ulaştırabilir. Geleneksel anlayışa bağlı olarak çocuklara bir dizi edebi eser tavsiye edip okuma saatlerinde bunlardan ortak bir değere veya değerler bütününe zamanla ereceklerini varsaymak, beklentileri olumlu ve yeterli düzeyde karşılamayabilir (Karatay, 2011). Bundan dolayı bu etkinliklerin daha planlı, bilinçli yürütülmesi ve öğrencilerdeki etkilerinin gözlenmesi gerekir.

2.1.8. Etkili karakter eğitimi programları/ yaklaşımları (örnek uygulama)

Eğitim bilimlerinin ana kavramlarından olan "program" gerçekleştirecek eğitimin planlı bir şekilde yapılması yönünde eğitimcilere bir rehber olur. Programın etkililiğinin değerlendirilmesi yine o programın geleceği açısından önem arz eder. Program değerlendirme sonucunda programın devamına, yeniden yapılandırılmasına veya uygulamadan kaldırılması gibi görüşlere yer verilir. Bu bakımdan 1990'lı yılların başında yeni biçimde ortaya konan karakter eğitimi programlarının en önemli amaçlarından biri de programların çok yönlü (bilişsel, duyuşsa, devinişsel) değerlendirilmesidir. Bu amaçla karakter eğitimi ile ilgili alan yazını incelediğimizde Leming (2000)'in *"Tell Me a Story: an evaluation of a literature-based character education programme "* adlı çalışması, bu araştırmanın konusu ile ilgili olduğu için önemlidir. Leming, çalışmasında Heartwood Enstitüsü'nün (1992) "*Çocuklar İçin Ahlakla İlgili Davranış Kuralları Müfredatı (An Ethics Curriculum for Children)* programını incelemiştir. Heartwood müfredatı okul öncesi ve 1-6. sınıfları kapsayan, çocuklara etik değerleri öğreten, sesli okumaya dayalı, çoklu kültürlü, edebi temelli bir yaklaşım benimsenerek hazırlanmıştır. Bu müfredat yedi adet evrensel etik değer çerçevesinde organize edilmiştir: ***cesaret, sadakat, adalet, saygı, umut, dürüstlük ve sevgi.*** (Leming, 2000: 2).

Araştırma iki okul bölgesinde yürütülmüştür. Deney grupları 322, 146; kontrol grupları ise 280, 215 öğrencinin katılımıyla oluşmuştur. Uygulama çalışması 1995-96 yıllarında Eylül ayından, Mayısın üçüncü haftasına kadar sürmüştür. Araştırma deneysel bir çalışmadır. Program içinde çocuklara yönelik yazılan 42 kitaptan yararlanılmıştır.

Kitaplardaki öyküler sesli okunup daha sonra ilgili bölümlerle alakalı etkinlikler uygulanmış, tartışmalar yapılmıştır. Aileleri program sürecine katmak için evlere, tartışmak için hikâyeler gönderilmiştir. Programın değerlendirilmesi sürecinde ayrıca 3 tür doküman kullanılmıştır. Bunlar: Davranış kurallarını anlama, davranış kuralları duyarlılığı, davranış kurallarını yürütmeyi ölçmeye yönelik ölçeklerdir. Tüm bu değerlendirmeler sonucunda görülmüştür ki, genel olarak, deney grubundaki öğrenciler, karşıt gruptaki öğrencilerden, değerleri anlama konusunda daha iyidir. Ayrıca araştırma sonuçlarında etkin bir karakter eğitimi geliştirmek için de önemli bulgular elde edilmiştir.

Leming, bunun yanında birçok karakter eğitimi programlarını inceleyerek karakter eğitiminin etkililiği adına şu sonuçlara ulaşmıştır:

1) Didaktik metotlar yalnızca, kanunlar, yeminler, öğretmenlerin teşvik edici sözleri ve bunun gibi, karakter üzerine sürekli bir etki ya da hiçbir etkiye muhtemelen sahip olmayacaktır. Aynı bulguları McDaniel (1998: 5-6)'da yaptığı şu tespitle dile getirmiştir: "Gençlerin karakterini geliştirmede, ders verme ve ahlakı öğretme, otoriter öğretim sitilleri, dışarıdan toplanılan etik kodları ve etik gündemi öğrencileri sürece dâhil etmeden ayarlamanın etkisiz olduğu bulunmuştur." Matthews ve Riley (1995: aktaran: McDaniel, 1998: 5-6) de karakter eğitimi literatürünü inceledikten sonra, "etkili etik eğitiminin toplumun içine yerleşmiş olduğuna karar verdiler ve eğer biz etiği, örnekle açıklayıp göstermek, terbiye etmek ve etik gelişimleri desteklemek için toplumsal bağlamı kullanmazsak başarısız olmayı garanti ederiz", sonucuna varmışlardır.

2) Ahlak davranış sorunu hakkında mantık yürütecek öğrenci yeteneğinin gelişimi davranışla ilintili bir değişime yol açmaz. Görünürde, insan birinin erdemli davranış şeklini anlayamaz.

3) Karakter, sosyal ağ ve çevrede gelişir. Bu kavramın doğası, bireylere verdiği mesajlar, teşvik ettiği ve cesaretini kırdığı davranışlar karakter eğitiminde düşünülecek önemli faktörlerdir. Açık

davranış kuralları, bu kuralların sahibi öğrenciler, destekleyici ortam ve çevre normlarına uymakla sonuçlanan tatmin, *karaktere* şekil verir. Bu nedenle etkili karakter eğitiminde "gündemi belirlemede öğrenenlerin, akranların, katılımını kullanıp, aile ve toplum desteğinden faydalanmak yararlı olacaktır. Öğrenmekte olan kimsenin toplum ve kültürel bağlamının içinde etiğe bir yer tutmadan, etik soyut kalır, çünkü o kimsenin tecrübe alanının dışında kalarak alakasız bir durum oluşturabilir (Matthews ve Riley, 1995 aktaran: McDaniel, 1998:5)."

4) Karakter eğitmenleri karakter şekillenmesinin kolay olacağını beklememelidir. Başarıyı ve dramatik etkileri kolayca bekleyen okullar hayal kırıklığına uğramış olacaklar.

5) Programların çoğu ilkokullarla sınırlandırılmıştır. Son zamanlarda karakter eğitimi hareketlerinin artması nedeniyle yetişkinlerin risk alma davranışlarına da odaklanılmıştır. Bu odak bir bakıma şaşırtıyor. Yetişkin modelli araştırma, karakter eğitimi programlarının etkilerinin zamanla devam ettirmesinin zor olduğunu gösterdi. Bu gruptaki bireyler için karakter eğitimi araştırmalarının yoğun bir önlem alması gerekir.

6) Oldukça yoğun kontrollü karakter eğitim programlarının değerlendirmesi mevcuttur. Araştırma düşük genelleştirilebilirliğin sadece resmi bilgilerle uygulamaya malumat veremez.

7) Çoklu sınıfları kullanan bütün çalışmalar, sınıflar arasında program etkilerinde önemli değişimler (varyanslar) buldu. Mümkün olan bir açıklama uygulamadaki faklılıklardır. Diğer mümkün olan bir açıklama öğretmenlerin doğası ve bu sınıflardaki yerleşik ortamdır. Örnek olarak, bazı öğretmenler güzel davranışı teşvik ettiği sınıf ortamlarını doğal olarak kurabilir. (Leming, 1993: 69).

8) "İdeal olarak; eğer karakter eğitim programları geliştirilmek isteniyorsa, karakterin doğasına ve nasıl öğrenildiğine ilişkin açık perspektifler değerlendirilmeli ve geliştirilmelidir. Umut edilen şudur

> ki eğer sonraki veri analizleri iyi değerlendirilirse, etkili bir edebiyat temelli karakter eğitimi programı geliştirilebilir" (Leming, 2000: 426).

Leming'in bu değerlendirmesi daha çok yapılan araştırma ve uygulamalardaki yanlışları/eksikleri belirlemek içindir. Buradan çıkarılacak bir sonuç da üsten dayatılan veya öğrenciyi sürece dahil etmeyen bir karakter eğitiminin verimliliğinin düşük olacağıdır. Çünkü önceki programlar, göstermiştir ki yukarıdan aşağıya dayatılan karakter eğitimi etkisizdir. Dahası "gençleri en başından sürece dahil etmeliyiz ve biz yalnızca gençliği hedef alamayız, bütün toplum sistemi bu çabanın içine dahil edilmelidir" (McDaniel, 1998: 7). Diğer taraftan yapılan araştırma sonuçlarında gözlenmiştir ki "karakter eğitimin başarısı, "kısmen öğrenenlerin gündemi belirlemede doğrudan etkili olmalarına da bağlıdır. Programda belirlenen değerlerden, etkili bir şekilde yararlanmak istiyorsak, genç katılımcıların değerleri yeniden yapılandırmasına ya da bir şeyler eklemelerine izin verilebilir. Bu gençlerin, öğretiliyor olan değerleri sahiplenmesini sağlar" (McDaniel, 1998: 7).

Antes ve Norton (1994'ten aktaran: McDaniel, 1998: 6) etkili yaklaşımları göz önünde bulundurarak etkili bir karakter/ahlak eğitimi için aşağıdaki önermeleri sunmuşlardır:

- Öğrencilere ters yaş gruplaması ve birebir öğrenme yolu ile birbirleri için sorumlu olabilecekleri fırsatlar sağlayın. Model alma yoluyla, sabır ve nezaket geliştirmeyle büyükler; akademik yardım edilme yoluyla da çocuklar, korunup kollandıklarını görüp yarar elde edecekler.
- Eğitsel deneyimler ile öğrencilerin hayatları arasında bağlantı kurun. Çünkü bu etkinlikler, öğrencilerin birbirlerinin bakış açısını öğrenmede fırsatlar sağlar.
- Topluma hizmet çalışmaları/projeleri ile toplumla işbirlikçi aktiviteleri geliştirin. Bu etkinlikler öğrencilerin sorumluluk duygusunu geliştirmede ve öğrencilerin toplumla iletişim

kurmasında önemlidir.

- Öğrencileri, okul yaşamı, okulun çeşitli yönleri hakkında tartışmaları için ve diğer insanlarla uygun tarzda nasıl iletişim kuracakları konusunda teşvik edin, onları cesaretlendirin.
- Öğrencilere, sınıfta ve okulda karar vermede rehberlik edin.
- Resmi okullarda öğrenci özerkliği formlarını oluşturun. Ayrıca öğrencilerin diğerlerine katkıda bulunmaları anlamına gelen eleştirel düşünme ve etkili iletişim becerilerini geliştirin.
- Ahlaki eylemlerle başa çıkmada ve değerlerle ilgili öğrencilerin hayatlarında neler oluyorsa bir fırsat gibi kullanın.
- Müfredatta bulunan ahlaki konular hakkında öğrencileri karmaşık yollarla düşünmeye teşvik edin, bu konuda onları cesaretlendirin.
- Öğrenme çevresini düzenleyin. Bu ortam demokratik değerlere model olacak ve öğrenme, paylaşma ve işbirliği için güvenli bir ortam sağlayacaktır.
- Öğrenme çevresindeki insanlar arasındaki işbirlikli etkileşim yoluyla öz disiplini teşvik edin.
- Değerler, tutumlar, karakter özellikleri ve ahlaki konular hakkında, öğrencilerin eleştirel düşünmeleri için tartışma, rol oynama, analitik ve yaratıcı projeleri bir araç gibi kullanın.
- Öğrencilerin sosyal etkileşim becerilerini geliştirmek için işbirlikçi öğrenme etkinliklerini kullanın.
- Ahlaki bir uzlaşma geliştirme için aile destek gruplarını oluşturun

Karakter eğitiminin verimliliği adına yapmış olduğumuz tespitlerden biri de karakter eğitiminin aile, okul ve toplum üçgeninde bir eğitim olduğudur. Eğitimde bu üç unsuru birbirinden bağımsız düşünmek olmaz. Örneğin “okullarda uygulanan karakter eğitiminin başarıya ulaşabilmesi için, bireylerin, ailelerin, okul yönetimin, toplumdaki

yerel yöneticilerin de bu programa katılmaları gerekir" (Pamuk, 2009: 5). Aksi takdirde eğitimin yukarıda bahsettiğimiz verimliliğinden söz etmek mümkün olmayacaktır.

Karakter eğitiminin tesirli olmasını sağlayan durumlardan biri de eğitimlerde kullanılan yöntemlerdir. Antes ve Norton(1994)'un değindiği birkaç yöntem dışında karakter eğitiminde kullanılan yöntemlerden biri de ödül-ceza tekniğidir. Bazı araştırmacılar eğitimde sıklıkla kullanılan bu tekniğin, ahlak eğitiminde kullanılmasına karşı çıkmışlardır. Burada özelikle cezanın kullanımı verilmek istenen eğitimi olumsuz etkileyecektir. Örneğin Kohn, (1991'den aktaran: McDaniel, 1998: 4) "ödüllerin öğrencileri ödüllendirilmek için harekete geçirip asıl öğretilmek istenen değerin ikinci planda kaldığını ve aynı şekilde eğitim sürecinde ceza kullanımı sonucunda yalnızca kısa dönemli verim alınacağını, çünkü ceza ile çocuklara ne yapmalarını öğretmek yerine, ne yapmamalarını öğretmiş olacağımızı söylüyor." Buna ek olarak öğrencilere ahlaki bir davranış sonucunda verilen ödül ile dışsal bir motivasyon kaynağı sağlıyoruz. Bu şekilde aşırı ödüllendirmenin yapılması çocukta, o davranışı ödül olduğundan yapma eylemini arttıracağı gibi, ödül olmadığında da o davranışın yapılma olasılığını azaltabilir. Ayrıca bu konuya farklı bir pencereden bakan Deci ve Ryan (1985'ten aktaran: McDaniel 1998: 4)'ın şu tespiti bizim için önemlidir: "Dıştan güdülenme içten güdülenmeyi azaltma eğilimindedir. Beklenen davranışı yapan ve bunun için sık sık ödüllendirilen çocuklar, bir süre sonra kendilerini yardımsever, şefkatli biri olarak düşünmekten çok davranışlarını, ödüle layık görme eğilimine dayandırabilirler." Sonuç olarak karakter eğitiminde istenilen davranışın gelişimi için önceliğimiz ödül-ceza yöntemini kullanmak değil, yapılan davranışı daha nasıl güçlendirebileceğimiz üzerinde düşünmektir. Bu açıdan ebeveynlere, öğretmenlere düşen görev, çocukta başlayan iyi davranış özelliklerini geliştirici ve devamını sağlayıcı önlemler almalarıdır.

Karakter eğitiminde kullanılan en önemli yöntemlerden biri yukarıda değinildiği gibi *işbirlikli öğrenme* yaklaşımıdır. "İşbirlikçi öğrenme, öğrencilerin küçük gruplar halinde çalışarak ve birbirlerinin öğrenmesine yardım ederek, öğrenmeyi gerçekleştirme süreci olarak tanımlanabilir" (Açıkgöz, 2009: 172). İşbirlikli öğrenmede amaç, gruplar arası etkileşimle öğrenmenin sağlanmasıdır. Öğrencileri sadece kendi öğrenmelerinden

değil, grup içindeki diğer arkadaşlarının öğrenmelerinden de sorumlu tutmaktadır. Bu öğrenme yaklaşımına yönelik yapılan araştırmalar sonucunda karakter eğitimi açısından da olumlu sayabilecek bir takım sonuçlar çıktı. Örneğin "işbirlikli öğrenme ile öğrencilerin farklı ırklarla ve etnik gruplarla daha iyi geçinmeyi öğrendiğini ve daha fazla orta yolu kabul ettiğini, bir diğerine karşı ortak ilgi gösterdiğini ve toplumsal davranış öncesi davranışla muhtemelen meşgul olduğu belirlenmiştir" (Leming, 1993: 66).

Karakter eğitimi çalışmaları, öğrencilerin sadece iyi bir kişilik, karakter edinmelerini sağlamaz. Bunların yanında akademik başarıya da etkileri olduğu bilinmektedir. Bu nedenle eğer, "bizler etkili bir karakter eğitimi programı uygulayabilirsek, yalnızca gençliğimizin karakterini yükseltmekle kalmayacağız, aynı zamanda biz onlara yardımsever, esnek ve başarılı bireyler olmalarında da yardım etmiş olacağız" (McDaniel, 1998: 7). Sonuç olarak karakter eğitiminden istenen sonuçlar alınmak istiyorsa programın uygulanma sürecince ve sonunda süreç odaklı değerlendirmelere dikkat edilerek, programın uygulanmasındaki aksaklıkları giderebilir ve böylece daha verimli programlar elde edilebilir.

2.1.9. Karakter eğitiminde aile

Karakter eğitiminin en önemli sacayaklarından biri de ailedir. Bireyin sosyalleşme sürecinin başladığı ve ilk değerlerini edindiği yer olan aile bireyin hayatında önemli bir röle sahiptir. Değer aktarımı ilk önce ailede başlamakta ve daha sonra da bu süreç okulun, toplumsal çevrenin eklenmesiyle devam etmektedir "Karakterli bir kişi olmaya olanak sağlayan bir çevre olmadan karakter eğitimi başarısız olur" (Kohn, 1997; aktaran: McDaniel, 1998: 5). Geleneksel aile yapısı değer aktarımı için olumlu bir çevre sağlarken, günümüzde değişen aile yapısında değer aktarımı daha da zorlaşmıştır. Özellikle çağımızda yaygın olan çekirdek aile yapısında, çalışan ebeveynlerle iletişimi yeterli düzeyde olmayan çocuklar olumsuz çevresel şartlardan daha fazla etkilenmekte ve karakterleri buna göre şekillenmektedir. Diğer taraftan "araştırmalar göstermiştir ki ergenin ahlaki akıl yürütme gelişiminde yapısal aile

karakteristikleri, aile bağlarının kalitesinden daha az önemlidir" (Speicher, 1992, aktaran: McDaniel, 1998: 6). Bu nedenle aile içi iletişim çocuğun karakter gelişiminde daha da etkilidir.

Türkiye Aile Araştırmaları Kurumunun 2010 yılında, 4090 aile üzerinde yaptığı bir araştırmada ailelere "Çocuğunuz için aşağıda belirtilenler sizin için ne kadar önemlidir?" sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir: "Araştırma verileri ailelerin çocuklarının aile büyüklerine saygılı olmalarını (%99,7), sorumluluklarını yerine getirmelerini (%99,7), özgüvenli olmalarını (%99,6), kendi hakkını savunabilmelerini (%99,3), bağımsız düşünebilme-karar verebilmelerini (%98,2) ve üniversite mezunu olmalarını (%97,3) yüksek oranda önemsediklerini göstermektedir. Çocuğun eli açık olması %88, 8 oranında, ileride zengin bir kişi olması %74,9 oranında önemsenmektedir" (Turgut vd. 2010: 180). Bu değerlerin kazandırılması konusunda beklentiler aileden, okuldan ve toplumdandır. Araştırmanın nitel verilerinde de birçok aile değerlerin çocuklara aktarımında rol/model olmanın önemi üzerinde durmaktadır. Bazı aileler ise ailenin değer aktarımı konusunda bilgisiz olduğunu düşünmekte (Turgut vd. 2010: 230-231). Nitekim aynı bulgu Yiğittir (2010: 218)'in yaptığı bir çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu konuda görüş yazan bir velinin *"Değerler eğitimi derken ne anlatılmak isteniyor, öncelikle bunu insanlara anlatmak gerek ki daha sonra sorasınız?"* cevabı ailelerin de değer eğitimine ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Karakter eğitimine yönelik olarak ailenin ilk yapması gereken konulardan biri çocuğun ahlaki gelişimi hakkında bilgi edinmesidir. Çünkü "anne-babanın, gencin kişilik ve ahlak gelişimi hakkında bilgi sahibi olması iki nesil arasındaki çatışmayı azaltacaktır "(Kulaksızoğlu, 1999: 98).

Karakter tanımlarını incelerken belirttiğimiz gibi karakter özellikleri sonradan kazanılan bir niteliklerdir. Bunun farkında olan ailelerin, öğretmenlerin, devletin kısacası tüm toplumun amacı: bireylerde iyi karakter niteliği taşıyan davranışları geliştirmektir. Peki, istenilen bir karaktere sahip olmak, hiçbir şey yapmadan sadece beklenilecek bir durum kadar kolay mı? Hayır. Zira belirtildiği gibi karakterin oluşumu

bebeklik dönemlerinden başlayıp hayatımızın sonuna kadar gidebilir. Ergenlik dönemindeki karakter gelişimi bireylerin yaşamlarında daha baskın olmaktadır. Bu dönemde genç aile, okul ve çevresi ile sürekli bir iletişim/etkileşim içindedir. Ebeveynlerin bu gelişim aşamasında "bilinçli bir şekilde çocuklarının hayatına iyi örnekleri getirip, sunmaları gerekir. Aynı zamanda çocuklarına, diğerlerine onların davranışları, inançları ve düşünceleri aynı yolda olmasa veya aralarında bir uyuşma olma gereği olmasa dahi nasıl saygı duyacaklarını öğretmelidirler" (Ryan ve Bohlin, 1999:126). Buna ek olarak karakter eğitiminde, "çocuklara özellikle de ergenlere var olan durumun daha ötesine bakabilme öğretilmelidir. Yani kendi kendine 'Bu davranışım yalnızca şimdi değil, ilerde de beni ve başkalarını nasıl etkileyecek? Bu davranışım benim fark ettiğim kişilerden başka kimleri etkileyecek?' sorularını sormayı öğretmeliyiz" (Cesur, 2002: 136).

Okul döneminde karakter eğitimi genelde okuldan beklenmektedir. Özellikle ilkokul evresinde çocuğun olumsuz bir davranışı için ailenin "Size okulda böyle mi öğretiyorlar?" şeklindeki sorusu tek taraflı bir beklentinin sonucudur. Aileler okulda verilen; okulda da ailede verilen karakter eğitimini desteklenmedikçe karakter eğitimin verimli olması düşünülemez. Çünkü "karakter eğitiminde çocuğun önemsendiği ve desteklendiği bir okul ortamı ne kadar önemliyse, aynı şekilde yetişkinler tarafından çocuğun desteklendiği, olduğu gibi kabul edildiği ve değer verildiği bir aile ortamı da o kadar önemlidir (Battistich, 2005: 6)." Bazı ebeveynler de çocuklarının birinci elden deneyimler, tecrübeler edinmelerini sağlarlar. Örneğin bir evcil hayvan bakmaları ya da küçük kardeşlerine bakmaları gibi davranışları yaptırtarak sosyal davranışları öğretir ve çocukların kendilerini yardımsever, insanlarla ilgilenen birileri olduklarını düşünmelerine izin verebilirler" (Kohn, 1990, aktaran: McDaniel, 1998:6).

Karakter eğitiminde öğretmenlere düşen görevler başlığı altında genişçe ele alındığı üzere kapsamlı karakter eğitiminin parçaları olan ve öğrenci ile bire bir iletişim içinde bulunanların yapmaktan kaçınması gereken bir konu da fiziksel gücün baskı aracı olarak kullanılmamasıdır. Ebeveynlerin bu eğitim sürecinde güç kullanması, çocuğu için bir rol/model olan anne-babayı zor durumda bırakacaktır. Bir başka yönden

meseleye baktığımızda "ahlak eğitiminde anne babanın güç kullanması ahlaki muhakemenin içselleştirilmesini zayıflatır. Emir verme, kuralların sürekli tekrarı, anne baba otoritesinin sürekli hatırlatılması, bazı tür kısıtlamalar istenmeyen davranışların ancak kısa süreli olarak ortadan kalmasını sağlar (Smetana, 1999, aktaran: Cesur, 2002: 134)."

Sonuç olarak aileler, çocukların karakter gelişimlerinde birincil derecede etkili durumdadırlar. Türk kültür yapısına çocuklar açısından bakıldığında korumacı aile figürü ile karşı karşıya olunduğu görülmektedir. Bu durum bazen çocuğun bireyselleşme sürecine olumsuz etki etmektedir. Karakter eğitiminde birey olarak kendini ortaya koymanın en önemli aşaması da içinde bulunulan ahlaki durumla alakalı muhakeme yapabilmektir. Aileler bu yönden çocuklarının verecekleri kararları kendilerinin alması yerine, çocuğa bu süreçte rehberlilik ederek çocuğun kendisinin karar almasını sağlamalıdır. "Cevapları öğretmek yerine cevabı araması için sorular yöneltilen çocuklar, ergenler ailesi yanında olmadığında da cevapları kendi başına bulabilecek hale gelebilir. Aileler çocuklarına yaşam boyu ahlaki çözüm sağlayamayacaklarına göre, bu alandaki becerileri kazandırmakla yükümlüdürler" (Cesur, 2002: 133).

2.1.10. Karakter eğitiminde okulun yeri

Okullar, sadece eğitim-öğretimin yapıldığı mekânlar olmasının ötesinde öğrenciler için bir sosyal ortam niteliğini de taşımaktadır. Burada yapılan planlı eğitim ve etkinliklerle öğrencilere toplumun geçmişten bu zamana kadar getirdiği değerler aktarılır. "Okulda bireyin planlı ve programlı bir şekilde yetişmesi, zamanla planlı ve programlı bir toplum yaratılması anlamına gelir. Bu yönden yaklaşıldığında, okul iyi bir toplum oluşturmak için bireyler üzerinde bir atölye olarak görülebilir" (Varış, 1981: 14). Bunun yanında okullar, karakter eğitimine yönelik uygulamalarında, yalnızca karakterin bir boyutunu ele almamalı. "Çocukların, temel değerleri anlamalarına, bu değerleri benimsemelerine ya da kendilerini bu değerlere adamalarına ve sonra da günlük hayatlarında da bu değerlere göre davranmalarına yardım etmelidir" (Lickona,

1993:9).

Okullar toplumların meydana getirdiği kurumlar olduğundan toplumdaki değişmelerden, yenileşmelerden ve olumsuzluklardan da etkilenmektedir. Araştırmanın giriş bölümünde bahsedildiği gibi gençler arasında artan şiddet olayları, bağımlılık veren madde kullanımlarının artması, hırsızlık gibi olaylar okullarda da sık görülen istenmeyen davranışlardır. Konuyla ilgili basında yer alan haberlere herkes tanık olmuştur. Bu davranışları değiştirip, yerine istendik davranışlar meydana getirmek için okul, hedef kitlesi olan öğrencilere yönelik yaptığı çalışmalarda olumlu karakter özelliklerini kazandırmayı birincil amaç olarak görmelidir. Ernest Seton'un dediği gibi "Eğitimin ilk hedefi bilimsellik değil insanlıktır." Pamuk (2007: 3)'un da bu yönde yaptığı değerlendirme bu araştırmayı desteklemektedir. Ona göre gençlerde, şiddet ve Vandalizm, hırsızlık, hilekârlık, otoriteye karşı saygısızlık, zalimlik, taassup, argo dil kullanımı, hızlı seksüel gelişim, bencilliğin atması ve sivil haklara saygının azalması, bağımlılık yapıcı madde kullanımı (alkol, uyuşturucu vb.) gibi davranışlarda genel bir artış yaşanmaktadır. Topyekûn bu tesire karşı ailelerin kontrolü tek başına yeterli değildir. Bu sebeple ahlak eğiticisi olarak okulun rolü daha fazla önem kazanmıştır. Yine bu görüşe paralel olarak Thomas Lickona(1993: 6) şunları belirtmiştir:

> Ailede bozulmalar, günlük hayattaki inceliklerin kaybolması, her çocuktan biri açken aynı anda yaygın açgözlülüklerin olması, her yerde yaygın olan cinsel kültürün televizyonlar ve sinema ekranlarını bayağılıkla dolduruyor olması, gençlerin hatta daha erken yaştaki çocukların cinsel aktivitelere çağrılıyor olması, çocukların cinsel aktivitelere olan bağlılıkları gibi üzücü belirtilerin hayatımızın her yerinde yer alması sonucu okullar etik seyirciler olamaz.

Bunlar değerlendirildiğinde karakter eğitiminin, devlet okullarında öğretilmesi uygundur. "Tarihi olarak da toplumsal istek olarak da karakter eğitimi devlet okulunun bir çalışması olarak beklenir" (O'Sullivan, 2004: 644). Çağatay'ın (2009: 65) yaptığı araştırma sonuçlarına göre de öğretmenlerin, okul ikliminin karakter gelişimine ve karakter eğitimine etkisi hakkındaki görüşlerinden, okul ortamının öğrencilerin karakter

gelişimini ve eğitimini etkilediğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Henry Huffman, okulların karakter eğitimi programlarını oluşturup uygulamaya yatırım yapmak için en az üç sebebi olduğunu belirtir ve şunları sayar:

> Birincisi ideal insan olmak için iyi karaktere ihtiyaç vardır. Aklın, kalbin ve iradenin gücüyle, doğru hüküm verme, dürüstlük empati, başkalarını önemseme, sebat etme ve özdisiplin gibi özellikler elde edilebilir ve böylece insan, insanın olgunluğunun en önemli iki göstergesi olan çalışma ve sevme faziletlerini elde edebilir. İkinci sebep, eğer okullar iyi karaktere dayanan değerleri savunan, öğreten, öven ve uygulayan topluluklar olurlarsa, uygar ve başkalarını da düşünen bir toplum ortaya çıkar. Elbette ki bunu sağlayan okullar öğrenme ve öğretmeye yardım eden en iyi yerler olurlar. Üçüncü sebep ise ahlaklı bir toplum inşa etmenin şart olduğudur (Glennon, 2006, aktaran: Uysal, 2008:5).

Böylece okullar, ilk okuma-yazma ve aritmetik işlemler gibi ortaçağ kâtibinin temel becerilerini kazandıran kurumlar olmaktan çıkıp, kültürlenme sürecinin de planlı ve programlı edindirildiği ortamlara dönüşecektir. Diğer yandan da okul, sosyalleşme sürecinde değer aktarımının, karakter eğitimi ve gelişiminin en etkili yapıldığı alanlar olarak kabul edilmektedir. Birçok çalışma da göstermektedir ki "öğrencilerin karakterleri üzerinde etkisi olduğu görülen okulların, öğrencilere saygı duyan, okul yaşamına öğrenci katılımını destekleyen, öğrencilerin sorumlu davranmalarını bekleyen ve onlara bu tür davranışlar için fırsatlar sunan, imkanlar veren okullar olduğu görüldü" (Leming, 1993: 67).

Okul, yukarıda bahsettiğimiz gibi öğrencilerin zamanlarının çoğunu geçirdiği sosyal bir çevre özelliğini barındırmaktadır. Karakter ve ahlak gelişiminde, kalıtımın yanında daha çok içerisinde bulunulan çevre önemlidir. Çünkü "çocuğun karakteri ve ahlakı çevresindekilerin kendine karşı tutumuyla örüntülenir. Okul, çocuğun karakter ve ahlak eğitiminde eğitsel, kültürel ve toplumsal etkenlerin tümünü içinde bulundurur. Bu bakımdan okul, çocukta bulunan gizli güçleri en iyi biçimde işleyerek onun karakterini

oluşturmaya çalışır" (Başaran, 2005: 280). Bütün bunlar göz önüne alındığında okul, karakter eğitimi için aileden sonra gelen en önemli ortamdır, denilebilir.

Okul ortamına vurgu yapan yaklaşımlardan biri de Lawrence Kohlberg'in "adil topluluk" yaklaşımıdır. Kohlberg, bu yaklaşımında ahlak eğitiminin bir amaç olarak bireysel değerlerden ziyade müştereken sosyal normlardan kaynaklandığına işaret ederek, sosyal çevreyi organize etmenin önemine değindi. Adil topluluk yaklaşımında, öğrenciler okulun sosyal ortamıyla alakalı gerçek problemlerle uğraştılar (Leming, 1993: 66). Bu durum değerlere, öğrenciler tarafından anlaşılmasında daha somut bir nitelik kazandırmıştır. Aynı zamanda eğitimdeki yakından uzağa ilkesi ile örtüşmesi bakımından da önemlidir.

Thomas Lickona (1991: 20-22) bu konudaki araştırmaları sonucunda karakter eğitiminin okullarda neden önemli olduğuna ilişkin görüşlerini aşağıdaki şekilde ortaya koymuştur:

1. Bu açık ve acil bir ihtiyaçtır. Genç insanların artan derecede kendilerine zarar vermelerinden ve diğerlerinin de bilgisizlik ve manevi değerlere kayıtsız kalmalarından dolayı.
2. Bir medeniyetin en önemli görevlerinden biri de ahlaki değerlerin yeni nesillere aktarılmasıdır.
3. Günümüzde milyonlarca çocuğun aile, topluluk ve dini kurumlardan çok az ahlaki eğitim alması nedeniyle bir karakter eğitimcisi olarak okulun rolü gittikçe daha da önem kazanmaktadır.
4. Evrensel olarak kabul görmüş olan şefkat, yardımseverlik, önemseme, güven, saygı ve sorumluluk gibi değerler okul ortamında mevcuttur.
5. Demokrasilerin ahlak eğitimine özel bir ihtiyacı vardır. Çünkü demokrasi halk tarafından idare edilen, halk için olan bir yönetimdir.

6. Değerden bağımsız eğitim diye bir şey yoktur. Okullar planlı ya da plansız olarak değerleri öğretirler.
7. Karakter eğitimine temelden bir bağlılık gerekir, eğer biz öğretmenleri bu yönde tutmak ve içeriğe dâhil etmek istiyorsak okul önemlidir.
8. Ahlaki sorular birey ve insan ırkının karşılaştığı en büyük sorular arasındadır.
9. Etkili karakter eğitimi; okulları daha sivil yapar; toplumu da birbirini önemseyen bireylerin oluşturduğu toplumlar yaparak geliştirilen akademik performansa götürür.
10. Değer eğitimi yapılabilir bir iştir.

Lickona'nın saydığı bu sebepler okulların karakter eğitimini planlı bir şekilde gerçekleştirmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Bu amaçlara ulaşmak için okulun karakter ve ahlak eğitiminde yerine getirmesi gereken belli başlı görevler vardır. Bu görevler şunlardır:

1. Öğrenciye güvende olacağı bir çevre hazırlamak, onun duygusal olgunluğa ulaşmasına yardım etmek.
2. Öğrencinin töreli olma arzusunu desteklemek ve pekiştirmek.
3. Karşılaşılan törel çatışmaların, ussal yollarla çözülebilecek birer sorun olduğunu öğretmek.
4. Törel çatışmaları yenmesi için öğrencinin yaşantı kazanmasına fırsat tanımak.
5. Öğrencinin kazandığı bu yaşantılarla, bilinçli olarak, törel kavramlara ulaşmasına yardım etmek (Cronbach, 1978; aktaran: Başaran, 2005:280).
6. Okullar, çocuklara temel değerleri anlamalarına, bu değerleri benimsemelerine ya da kendilerini bu değerlere adamalarına ve sonra da günlük hayatlarında da bu değerlere göre davranmalarına

yardım etmelidir (Lickona, 1993: 9).

Bununla birlikte, eğitimin etkililiğini, okulun pozitif ve birleştirici ahlaki kültüre sahip olup olmaması da etkilemektedir. Bu nedenle özelilikle, "okullarda sorumluluk ve saygının oluşturulduğu, model olarak uygulandığı, bir ahlaki liderliğin olması şart. Okul genelinde ortak pozitif değerler olmazsa öğretmenler iyi değerleri öğretmedeki çabalarında umutsuzluğa düşecekler" (Lickona, 1993: 11).

"Okullar, karakter gelişimine en uygun düzeyde desteklemeye yönelik, okul hayatının bütün boyutlarını etkili biçimde kullanmalı" (Battistich, 2005:3). Çünkü karakter eğitimi bir öğüt, nasihat verme veya kuru kuruya bilgi verilen bir ders, program değildir. Bu da bize "okul idaresi öğretmenlerin yanında aile ile işbirliği yapabildiği, bu suretle çocukları ayrı ayrı tanıyabildiği ve okulun teşkilatından faydalanarak sosyal bir muhit temin edebildiği nispette çocuklarda arzu ettiğimiz vasıfların ve dolayısıyla karakterin gelişmesi mümkün olur" (Pars vd., 1970: 89). "Okulları yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler personel olarak denize açılan bir gemi veya üretim yapan bir fabrika olarak görebiliriz. Amaç içindekilerle birlikte sistemli bir paylaşım yaparak sahile varmak, sonuca ulaşmak topluma hizmet vermektir" (Çağlayan, 2005: 103). Bu bakımdan önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi topluma yapılacak en iyi hizmet, toplumun geleceğini emanet ettiği çocukların, gençlerin sağlıklı bir karakter eğitiminden geçmesini sağlamaktır. Bunun için de okullara büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumlulukları yerine getirirken de karakter eğitimindeki etkiliği arttırmak adına bu konuda belirlenen temel ilkeler göz ardı edilmemelidir.

Karakter eğitiminin genel anlamda en temel amacı öncelikle iyi çocuk yetiştirmektir. Bu "iyi çocuk" etrafında olup bitenle ilgilenen, temel değerlere sahip çıkan, üretken, adil ve demokratik hayatı özümsemiş, ellerinden gelenlerin en iyisini yapabileceklerine inandırılmış, doğru olanı yapabilecek ve hayatlarını bir amaç doğrultusunda yaşamaları gerektiğinin farkında olan bir çocuk olmalıdır. Böyle çocuklar yetiştirmek için onların potansiyellerini fark edebilecekleri bir okul ortamı oluşturulmalıdır. Okul, öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimi ve iletişimi geliştirici

çalışmalar yapılmalıdır (Battistich, 2005:3). Bu durumda akla "Okullar ve öğretmenler karakter eğitiminde olumlu gelişmeyi nasıl teşvik edebilir?"sorusu gelir. Konuyla ilgili görüşlerini 7 maddede toplayan Battistich, (2005:7-9) eğitimcilere şunları önerir:

1. Sınıfta ve okulda destekleyici ilişkileri inşa etmek: bunu yapmanın en güzel yolu öğrencilerin başkalarının refahını düşündüğü, karşılıklı güvenin olduğu eğitimcilerin öğrencilerle arkadaşlık temelinde iyi ilişkiler kurduğu, öğrencilerin birbirleriyle aynı amaç doğrultusunda çalışmalarının sağlandığı işbirlikli bir öğrenme sürecinin oluşturduğu bir ortam yaratmak.
2. Olumlu davranışın bir örneği: öğrenciler öğretmenlerini rol model olarak algıladıkları için eğitimcinin davranışları öğrencinin karakteri üzerinde çok etkilidir. Bu açıdan bakıldığında öğretmenin iyi bir kişiliği ve etkin bir vatandaş olması karakter eğitimi sürecinde etkilidir.
3. Öğrencilerin okul ve sınıf hayatına aktif ve anlamlı olarak katılma fırsatını sağlamak: etkili bir karakter eğitiminin bir yolu da okulların öğrencilerin düşüncelerini açıkça dile getirdiği bir ortam yaratmasıdır.
4. Temel sosyal ve duygusal yetileri öğretmek: başkaları konuşurken dinlemeyi, duygularını fark etmeyi ve yönetmeyi, saygı kuralları çerçevesinde karşı gelmeyi, fikir ayrılıklarını şiddet dışı çözmeyi, sınıf içi uygulamalarla çocuklara öğretmek.
5. Çocukları ahlaki tartışmalar içerisine dahil etmek: Sınıf ortamında edebiyatı ve medyayı araç olarak kullanarak tartışmalar yaptırmak.
6. Öğrencilerin hayatlarında bir karşılığı olan, anlamlı şeyler öğretmek: okulda öğretilen birçok şey öğrencilerin gerçek hayatlarında karşılık bulamadığı şeyler. Genç öğrenciler için oldukça gerçek olan bu durum çocukların okulda öğrendiklerini umursamama eğiliminde olmalarına sebep oluyor. Bunu aşmanın en önemli yolu okul müfredatını, öğrencilerin okul dışındaki hayatları ile ilişkilendirmek.

7. Bütün öğrencilere eşit davranın: Hepsinin ayrı ayrı yeteneklerinin olduğunu, onlara entelektüel ahlaki sosyal ve duygusal ilhamlar vererek onların potansiyellerini ortaya çıkarın.

Okullar, çocukların sadece akademik anlamda olumlu gelişimini sağlamakla değil, duygusal, ahlaki ve sosyal yönleriyle de ilgilenmelidir. Kısacası, "okullar sağlıklı bir çevreyi teşvik etmelidir. Çocuklar, okullarda bu sağlıklı ortam içerisinde yetiştirilirse, psikolojik ihtiyaçları karşılanırsa, bir topluluğa ait olma hissi verilirse, çocuklar okulda başarılı olma motivasyonuna ve daha sonra da etkin demokratik vatandaşlar olma dürüstlüğüne sahip olurlar" (Battistich, 2005:6).

Okullarda verilen karakter eğitiminde diğer bir önemli nokta da verilen eğitimin sürekliliğinin sağlanmasındır. Bu anlamda ilköğretim sonrası etkili bir karakter eğitiminin 5 önemli bileşeni vardır. Bunlar :

1. Karakter Hakkında Eğitim
   - Müfredata etiğin sokulması,
   - Sempozyumlar, konuşmacı davetleri,
   - Basın- Yayın.
2. Karakter Açığa Vurmak
   - Rol-modelleme yapılması,
   - Kurumsal politikalar ve davranış.
3. Karakter Takibi
   - Akademik standartlar,
   -Davranış standartları,
   - Politika ve davranış uygulaması.
4. Karakter Pratiği
   - Demokratik yönetim,
   - Toplum hizmeti,
   - Yaşayarak öğrenme.
5. Karaktere Yansıma
   - Hizmet öğretimi
   - Davranışlar,

- Haberler (Berkowitz ve Fekula: 1999: 19).

Bu bileşenler bir bakıma karakter eğitiminin bir ahlak/değerler dersi olmadığını, bunu yerine programlı bir eğitim süreci olduğunu göstermektedir.

2.1.11. Karakter eğitiminde uygulayıcılara/öğretmenlere düşen görevler

Her eğitimde olduğu gibi karakter eğitiminde de en önemli görev, hedef kitle ile birebir ilişki içinde olan öğretmenlere düşmektedir. Bu sadece araştırmacıların öğretmenlere biçtiği bir görev değildir. Aynı zamanda öğretmenler de bu görüştedir. Akkiprik (2007)'in öğretmenlere yönelik yaptığı araştırmada öğretmenler "Okullarda karakter eğitiminin yapılmasından öncelikle kim sorumludur?" sorusuna en yüksek oranda (% 52) "Öğretmenler sorumludur." cevabını vermiştir. Araştırmacı bu sonuçtan yola çıkarak şu öneride bulunuyor:

> Karakter egitiminin iyi şekilde uygulanabilmesi ve verimli sonuçların alınabilmesi için öğretmenlerin karakter eğitiminde aktif rol alması çok önemlidir. Bunun sağlanabilmesi için ise; iyi organize edilmiş bir öğretmen eğitimine ihtiyaç vardır. Böylelikle eğitim alan öğretmenlerimiz hem olumlu karakter değerlerini sergileyerek öğrenciler için iyi birer örnek model olacaklardır hem de öğrencilere bu değerleri kazandırmada daha etkin olacaklardır (Akkiprik, 2007: 87).

Çağatay (2009: 66)'ın öğretmen görüşlerine göre yaptığı araştırmanın sonucunda da benzer bir bulguyu görmekteyiz. Araştırmaya göre "öğretmenler, okul içerisinde öğrencinin karakter gelişimine en çok kendilerinin etki ettiğini düşünmektedirler." Bütün bunlar göstermektedir ki öğretmenler karakter eğitiminde önemli bir noktadadır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin de bu durumun farkında olduğu görülmektedir. Buradaki tek sorun öğretmenlerin "Peki, biz iyi bir karakter eğitimi için ne yapmalıyız?" sorusudur. Aşağıda hem bu sorunun cevabı hem de geniş kapsamlı karakter eğitimi yaklaşımlarının bu yönde öğretmenlerden beklediği görevler

verilmiştir. Bunlar:

- Öğretmenin sanatı ilk önce öğrencilerin içgüdülerini, temayüllerini ve bunların çeşidini ve kuvvetini dikkatle araştırmaktır. Sonra öğrencinin çevresini, karakter terbiyesine elverişli istidatlara, elverişli olmayanlardan daha fazla gelişme imkânı verecek şekilde düzenlemektir. Daha sonra öğretmen, mümkün olursa, öğrenciler için değerli bir takım ruhi ihtiyaçlar yaratmaya çalışmalıdır. Çocuklar bir şeyin ihtiyacını duyarlarsa sıkıcı nizam ve talimatlara tahammül eder ve bunlar vasıtasıyla geliştirilebilirler (Kerschensteiner, 1977: 89).
- Öğrencilere sevgi ve saygıyla davranan, olumlu sosyal davranışları destekleyen, güzel bir örnek olan, sınıf tartışmalarında zararlı davranışları düzeltici olan, gerektiğinde bire bir rehber olan, iyi bir model ve akıl hocası ol.
- Öğrencilerin birbirlerine saygı gösterdiği, birbirlerini koruduğu, grupta kendini değerli hissettiği ve gruba karşı sorumlu olduğu ahlaki bir topluluk oluştur.
- Kurallarını, ahlaki yargılama gücünü, kurallara gönüllü uyma ve başkalarına saygı gösterme davranışlarını karakter geliştirmede fırsatlar olarak görerek ahlaki disiplin oluştur.
- Öğretmen, öğrencilerin karar vermelerini destekleyen ve sınıfın iyi bir öğrenme ortamı olmasında sorumluluk almalarını sağlayan ve öğrenmeye yardımcı olan bir sınıf ortamı oluşturmalıdır.
- Etik olarak zengin içerikli konular kadar akademik konuları edebiyat, tarih, fen bilimlerini içeren ahlaki sorunları incelemek ve değerlerimizi öğretmek için bir araç olarak kullandığımız seçkin programları (Facing, History and Ourselves and The Heartwood Ethics Cirriculum gibi...) kullanarak müfredat yoluyla değerleri öğret.
- Öğrencilerin başkalarının görüşlerine başvurmalarını, onların bakış açılarını önemsemeleri ve ortak hedeflere ulaşmada, birlikte

çalışma yeteneğini geliştirmek için işbirlikli öğrenmeyi kullan.

- Öğrencilerin öğrendiklerini anlamalarına daha sıkı çalışma kapasitesine sahip olmalarına ve üstün başarı elde etmelerinde kararlı olmalarına ve başkalarının hayatlarını da etkileyen çalışma anlayışını geliştirerek, yeteneklerinin farkında olmalarına yardım et.
- Kitap okutarak, araştırma yaptırarak, kompozisyon yazdırarak, günlük tutturarak ve tartışma teknikleri uygulayarak, ahlaki düşüncelerini geliştirmelerine yardım et.
- Uyuşmazlıkların nasıl çözüleceğini öğret ki çatışmaların adil bir biçimde çözülebileceğinin ve de herhangi bir zorlama olmadan da çözülebileceğinin farkına vararak temel ahlak becerilerini kazansınlar. Ayrıca bu durumun sınıf içinde daha olumlu bir hava yaratmasının yanı sıra bu kapsamlı yaklaşım, okulun öğrencileri bir bütün olarak geliştirdiğini de hatırlatır.
- Olumlu bir model oluşturarak, öğrencilerin kendilerine özgü davranışlarının ortaya çıkmasına fırsat vererek ve her öğretim kademesindeki çocuklara toplum ve okul hizmeti gerçekleştirmek için fırsatlar sağlar, sınıf dışında da ilgiyi devam ettirir.
- Okul genelinde yaygın olan düşünceleri geliştirerek (müdürün yöneticilik yetkisi, disiplin, okul genelindeki toplum anlayışı, öğrenci grupları, yetişkinler arasındaki ahlak topluluğu aracılığı ile) okulda olumlu ahlak kültürü oluştur ki sınıfta öğretilen değerleri desteklesin.
- İlk olarak velilere çocuklarına ilk ve en önemli ahlak öğretmeni olduklarının farkına varmalarını sağlayarak, okulda öğretilen değerleri geliştirecek farklı yollar sunarak ve temel ahlaki değerleri geliştirmede toplumun, dini kurumların, şirketlerin, yerel yönetimin ve medyanın yardımını araştırarak ailelerin ve toplumun karakter eğitimin bir parçası olmasına yardım et (Lickona, 1993: 10).

Araştırmacının da belirttiği gibi karakter eğitiminde hem öğretmenler hem de eğiticiler açısından kullanılması gereken yöntemlerin başında "rol/model olma" gelmektedir. Bunların dışında bazen ailelerin ve eğiticilerin baskıyı bir araç olarak kullandığı görülmektedir. Ne var ki yapılan araştırmalar eğitimde baskının bir araç olarak kullanılmasının zararlı olduğunu göstermektedir. Kerschensteiner (1977: 17)'in bu yönde yaptığı değerlendirme de baskının bir araç olarak kullanılması ile ortaya çıkacak sorunlara ilişkin bize bir bakış açısı getirmektedir. Ona göre:

> "Kuvvetli baskı altında meydana gelen alışkanlıklar nezdinde yapılan hareketlerden bir insanın karakterini okumak her zaman mümkün değildir. Baskıya karşı içten isteksizlik ve antipati olursa çocukta iki yüzlü, hilekarca bir alışkanlık teşekkül eder ve baskı kalkınca alışkanlıklar da kaybolur gider. Bunun için terbiye baskıyı lüzumlu kılan zayıf temayülleri kuvvetlendirmez ve noksan olan temayülleri canlandırmazsa dini ve ahlaki terbiyede uygulanan baskı daima tehlikeli olur."

Yukarıda belirtildiği gibi programın en önemli parçasından biri olan öğretmenlerin eğitim programları bu doğrultuda nasıl olmalıdır? Ryan ve Bohlin (1999: 153-154) bu programların parçası olması gereken 7 öneride bulunmuştur. Bunlar:

1) Öğretmenler iyi bir karakter için model olabilmeli ve kendileri için karakter inşa edebilmeli. Onlar birer fazilet örneği olmak zorundadır; ancak öğretmenler "çalışma esnasında" kendi karakterlerini gözle görünür kılmak zorundalar.
2) Öğretmenler öncelikle öğrencilerinin ahlaki yaşamlarının ve karakterlerinin gelişimini profesyonel bir sorumluluk ve öncelikle sağlamaya çalışmalıdır.
3) Öğretmenler, öğrencilerini hayatın "yükümlülükleri" hakkındaki ahlaki bir konuşmaya ve araştırmaya çekip onları buna katabilmeli, konuyla ilişkilendirebilmelidir.
4) Öğretmenler, öğrencileri kendi bakış açıları ve fikirleriyle kısıtlamaksızın kendi konumlarını uygun bir şekilde dile

getirmelidirler.

5) Öğretmenler kendi dünyalarının dışına çıkmaları, başkalarının yaşamlarını anlama ve onlarla empati kurma konusunda öğrencilere yardımcı olabilmelidirler.
6) Öğretmen kendi sınıfında pozitif bir ahlaki yapı, bir ahlaki kültür ortamı, yüksek etik standartlar ve herkes için saygı çerçevesinde karakterize edilmiş bir sınıf atmosferi oluşturabilmeli.
7) Öğretmenler, okulda aktiviteler sunabilmelidir; bunlar öğrencilere ahlaki davranma ve başkalarını düşünen(diğergamlık) hareket etme deneyimleri ve pratikleri verecek şekilde olmalıdır. Gerçekte, öğretmenler, öğrencilerinin ahlaki aktörler olmalarına yardımcı olmalıdır.

Bütün bunları göz önünde bulundurarak, her yönüyle gerçekten nitelikli bir karakter eğitimi verilmek istiyorsa, programların en büyük çarklarından biri olan öğretmenlerin de eğitimine gereken önem verilmelidir. Bu nedenle sıralanan bu öz beceriler, öğretmen yetiştirme sistemiNin birer parçası olmak zorundadır.

2.1.12. Karakter eğitimi ve dersler

Bu bölümde ülkemizde değerler öğretimine yönelik olarak, dersler aracılığıyla verilmek istenen değerler incelenecektir. Bu yönde temel ders olarak Sosyal Bilgiler Dersi (4, 5, 6 ve 7. sınıflar); Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) ; Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi (8. Sınıflar) ve seçmeli olarak da Düşünme Eğitimi (İlköğretim 6-8. Sınıflar) dersi belirlenmiştir.

- **Sosyal Bilgiler Dersi**

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıyla öğrencilere kazandırılmak istenen değerler şunlardır:

- Aile birliğine önem verme,
- Adil olma,
- Bağımsızlık,
- Barış,

- Özgürlük,
- Bilimsellik,
- Çalışkanlık,
- Dayanışma,
- Duyarlılık,
- Dürüstlük,
- Estetik,
- Hoşgörü,
- Misafirperverlik,
- Sağlıklı olmaya önem verme,
- Saygı,
- Sevgi,
- Sorumluluk,
- Temizlik,
- Vatanseverlik,
- Yardımseverlik

(s. 54) (İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2006.).

❖ **Sosyal Bilgiler Dersi 4 ve 5. Sınıf**

4. Sınıf

- Duygu ve düşüncelere saygı; Hoşgörü,
- Türk büyüklerine saygı; Aile birliğine önem verme;
-Vatanseverlik,
- Doğa sevgisi,
- Misafirperverlik.
- Temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme,
- Bilimsellik,
- Yardımseverlik,
- Bağımsızlık

5. Sınıf

- Sorumluluk,
- Estetik,

- Doğal çevreye duyarlılık,
-Çalışkanlık,
- Akademik dürüstlük,
- Dayanışma,
- Adil olma, Bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı,
- Tarihsel mirasa duyarlılık.

(İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 4-5. Sınıflar MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2005: 88)

❖ **İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi**

4, 5, 6, 7 VE 8. SINIFLAR: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı ile öğrencilere kazandırılmak istenen değerler şunlardır:

Adalet
Aile kurumuna ve birliğine önem verme
Demokrasi bilinci
Dürüstlük
Alçak gönüllülük
Bağımsızlık
Bağışlama
Barış
Türk Bayrağına ve İstiklâl Marşı'na saygı
Bilimsellik
Cesaret
Cömertlik
Çalışkanlık
Dayanışma
Doğa sevgisi
Doğal çevreye duyarlılık
Doğruluk
Dostluk
Duyarlılık
Emaneti korumak
Estetik
Fedakârlık
Gazilik
Görgülü olmak
Güvenirlik
Hakseverlik
Hakikat sevgisi
Hayâ
Hoşgörü
İbadet yerlerine saygı

İffet
İyi niyet
Kadirşinaslık
Kanaat
Kardeşlik
Merhamet
Millet sevgisi
Millî birlik şuuru
Misafirperverlik
Mürüvvet
Namuslu olmak
Nezaket
Ölçülülük
Paylaşımcı olmak
Sabır
Sadelik
Sağlıklı olmaya önem verme
Samimiyet
Saygı
Sevgi
Sorumluluk
Sözünde durmak
Şehitlik
Şükür
Tarihsel mirasa duyarlılık
Temizlik
Tutumluluk
Türk büyüklerine saygı
Vatanseverlik
Vefa
Yardımseverlik

(İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu 2010: 23-24)

❖ **İlköğretim Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi (8. sınıf)**

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Öğretim Programı ile öğrencilere kazandırılmak istenen değerler şunlardır:

1. Dayanışma
2. Hoşgörü
3. Sorumluluk
4. Sevgi
5. Saygı
6. Yardımseverlik
7. Diğerkâmlık
8. Barış

9. Onur
10. Adil olma
11. Özsaygı
12. Paylaşm
13. Vatanseverlik
14. Özgürlük
15. Uzlaşma
16. Eşitlik
17. Farklılıklara saygı duyma
18. Kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık
19. Millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma.

(İlköğretim Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi (8. Sınıf) Öğretim Programı, 2010: 7).

- **Düşünme Eğitimi (İlköğretim 6-8. Sınıflar- Seçmeli Ders)**

Düşünme Eğitimi Öğretim Programı ile öğrencilere kazandırılmak istenen değerler şunlardır:

- Dikkatli olma,
- Meraklı olma,
- Özgünlük,
- Sabırlık,
- Sorumluluk,
- Tutarlılık.
- Kuşku duyma,
- Özen gösterme,
- Öz güven
- Saygılı olma,
- Tarafsızlık,

(Düşünme Eğitimi İlköğretim 6-8. Sınıflar Öğretmen Kılavuz Kitabı, 2007: 12)

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ülkemizde karakter eğitimi ile ilgili yazılan önemli akademik

araştırmalara değinilecektir.

2.2.1 Deneysel araştırmalar

Kanger (2007)'in "*Hz. Muhammed Ahlakını Referans Alan Bir Karakter Eğitimi Modeli*" adlı çalışmada karakter eğitimine yönelik olarak" "hadise yorumlama, yaparak öğrenme, fotoğraf yorumlama, yaratıcı yazma" tekniklerinin etkililiğine bakılmıştır. Araştırma İstanbul, Ankara ve Adana illerinde 5 ile 8. sınıflara ait değişik yaş seviyelerinden öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırma toplam 4 hafta sürmüştür. Deneysel yöntemin kullanıldığı çalışmada veri toplamak amacıyla "hedef davranış gelişim ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçekte öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri için 8; öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmeleri için 4 soru vardır. Programın içeriğinde daha çok hazreti peygamberin hayatından örnekler alınmıştır. Bu bağlamda on dört temel değer esas alınmıştır. Bunlar: "1. Temiz Olmak 2. Dürüst ve Güvenilir Olmak 3. Adaletli, Ölçülü Olmak ve Hakça Davranmak 4. Sorumluluk Sahibi Olmak 5. Yardımsever ve Cömert Olmak 6. Şefkatli ve Merhametli Olmak 7. Saygılı ve İtaatkâr olmak 8. Çalışkan, Sabırlı ve Sebatkâr Olmak 9. İyimser ve Ümitli Olmak 10. Kanaat Sahibi ve Şükredici Olmak 11. Dostluk, Komşuluk ve Akrabalık İlişkilerine Önem Vermek 12. Edepli ve Alçak Gönüllü Olmak 13. Barışsever ve Hoşgörülü Olmak 14. Cesur ve Yiğit Olmak'tır." Program sonunda uygulanan teste göre hedef davranışlarda %87,3'lük bir değişme gözlemlenmiştir. Bu da kullanılan tekniklerin programın etkililiğine olumlu katkıları olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Değer aktarımı yoluyla ilköğretim öğrencilerine olumlu karakter kazandırmaya yönelik yapılan çalışmalardan biri Dilmaç (1999)'ın " *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması*" adlı çalışmadır. Çalışma önemini daha çok değerler öğretimine yönelik bir ölçeğin geliştirilmesinden almaktadır. Uygulamaya yönelik yapılan araştırmaya, 18 deney ve 18 de kontrol grubu olmak üzere toplam 36 öğrenci (4 ve 5. Sınıf) katılmıştır. Araştırma süreci, haftada 3 oturum olmak üzere toplamda 36 oturumda tamamlanmıştır. Her oturumda deney grubuna önceden belirlenen 36 değeri kazandırma yönelik eğitimler

verilmiştir. Deneysel desenlenen araştırmada "insani değerler eğitiminden elde edilen bulgular ışığında, programın ilköğretime giden çocukların ahlaki olgunluk düzeyinin gelişmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan bu tezle paralellik gösteren bir diğer çalışma da Keskinoğlu'nun (2008) "*İlköğretim 5. Sınıf Öğrencisine Verilen Mesnevi Temelli Değerler Eğitiminin Ahlaki Olgunluğa ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi*" adlı çalışmasıdır. Araştırmanın amacı, ilköğretim besinci sınıf öğrencilerine Değerler Eğitimini vererek Ahlaki Olgunluk ve Saldırganlık Ölçekleri ile bu programın etkililiğini sınamaktır. Bu amaca yönelik hazırlanan program için Mevlana'nın Mesnevi'sinden yararlanılmıştır. Araştırma İstanbul İli Tuzla ilçesi Halil Türkan İlköğretim Okulunda gerçekleşmiştir. Uygulamada besinci sınıfta okuyan öğrencilerden ahlaki olgunluk seviyesi düşük 15'i deney ve 15'i de kontrol grubu olmak üzere 30 kişi yer almıştır. Deney grubundaki 15 öğrenciye toplam 33 oturumda süren İnsani Değerler Eğitimi verişmiştir. İnsani Değerler Eğitimi sonucunda elde edilen bulgularda ilköğretim besinci sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyinin geliştiği ve saldırganlık eğiliminin azaldığı tespit edilmiştir.

Karakter eğitiminde, okul öncesi döneme yönelik yapılan bir çalışma da Gökçek (2007)'nin hazırladığı "*5-6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Karakter Eğitimi Programının İncelenmesi*" adlı çalışmadır. Araştırmada 5-6 yaş çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programlarının etkiliği incelenmiştir. Bu bağlamda 7 değer seçilmiştir. Bunlar: sorumluluk, özgüven, liderlik, yardımseverlik, saygı, sabır nezaket. Deneysel araştırma tekniklerinin kullanıldığı çalışmada örneklem grubuna okul öncesinde okuyan 44 öğrenci alınmıştır. Araştırmacı veri toplama aracı olarak kendisi tarafından hazırlanan "Öğretmen Davranış Kontrol Listesi", "Aile Davranış Kontrol Listesi" ve "Aile Bilgi Formu" kullanmıştır Araştırma toplam 10 hafta sürmüştür. Araştırma sonucunda; "ailelerin karakter eğitiminin okul müfredatı içinde yer alması gerektiğini ve karakter eğitiminin okul öncesi eğitimimin bir parçası olması gerektiğini düşündükleri ortaya konmuştur. Bazı değerlerin kazandırılması ancak pekiştirici etkinlikler sonucunda olmuştur. Bu da sürecin daha uzun vadeye yayılması gerektiğini göstermiştir. "Ailelerden alınan davranış kontrol listesi sonuçlarına göre; sınıf içinde

verilmiş olan toplam 10 haftalık karakter eğitimi programı doğrultusunda, araştırmaya katılan çocuklarda, seçilen değerlere yönelik olumlu davranış değişikliklerine rastlanmamıştır.

2.2.2 Betimsel araştırmalar

Yıldırım (2007)'ın yaptığı "*İlköğretim Düzeyinde Bir Karakter Eğitimi Programı Model Önerisi ve Uygulanabilirliği*" adlı çalışma, alanında doktora düzeyinde yapılan ilk çalışmadır. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda ilköğretim düzeyinde karakter eğitimi programının ilkelerini, yapılanmasını, işleyişini ve örnek etkinliklerini içeren model, ilgili literatüre göre geliştirilmiştir. Modelin uygunluğuna ilişkin görüşleri belirlemek için 64 maddelik, 4 boyutlu bir ölçek araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. "Çok aşamalı tabakalı örnekleme" yöntemiyle geniş bir evreni yansıtacak şekilde seçilen 21 ilden 1255 (370 yönetici, 424 öğretmen, 461 veli) kişiye anket uygulanmıştır. Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri, katılımcıların büyük çoğunluğunun karakter eğitimi modelinin ilköğretim okullarında uygulanmasına ihtiyaç duymasıdır. Bunun yanında "önerilen karakter eğitimi modelinin ilkeleri, yapılanması, işleyişi ve örnek etkinlikleri, araştırmaya katılanlar tarafından yüksek düzeyde uygulanabilir bulunmuştur. Bu örnek etkinlikler içerisinde edebiyatın karakter eğitiminde bir araç olarak seçilmesi bize de yol göstermesi gerektiği vurgulanmıştır.

Karakter eğitimini ülkemizde yüksek öğretim düzeyinde inceleyen ilk çalışma olma özelliğine sahip olan Sılay (2010)'ın hazırladığı *"Yüksek Öğretimde Karakter Eğitiminin İncelenmesi"* başlıklı doktora tezi ile "Türkiye'de yükseköğretim kurumlarında yetiştirilmekte olan öğrencilerin karakterlerinin eğitilmesinin öğretim elemanları ile üniversite öğrencilerinin görüşlerine göre ne şekilde gerçekleşmekte olduğu öğrenilmeye çalışmıştır." Tarama modelinin kullanıldığı araştırmada örneklem olarak "iktisadi ve idari bilimler (iktisat) fakülteleri, eğitim fakülteleri, fen ve edebiyat fakülteleri, mühendislik bilimleri (teknik)" fakültelerinde görev yapan 262 öğretim elemanı, 2155 öğrenci alınmıştır. Veri toplama aracı olarak hem "Yükseköğretimde Karakter Eğitimine Yönelik Görüşleri Belirleme Ölçeği" hem de yüz yüze

görüşmelerden yararlanılmıştır. “Nicel çalışma sonucunda genel frekansa bakıldığında hem öğretim elemanlarının hem de öğrencilerin genel olarak üniversitedeki öğrenciler için karakter eğitiminin gerçekleşmediği belirlenmiştir.

Akkiprik (2007)’in yaptığı “*Genel Lise Öğretmenlerine Göre Karakter Eğitimi Yoluyla Öğrencilere Kazandırılacak Değerler: Çok Boyutlu Bir Araştırma*” çalışması ile “karakter eğitiminde hangi değerlerin öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gerekliliğini tespit etmeye çalışmıştır. Çalışma, İstanbul ilinde ortaöğretim seviyesindeki 300 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilere hangi değerlerin öncelikli olarak öğretilmesi konusu öğretmenlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, branş, en son mezun olunan okul, en son mezun olunan fakülte değişkenleri açısından ortaya konmuştur. Öğretmenlerin öğrencilere kazandırılmasını gerekli gördükleri değerlerin öncelik sırası şu şekilde sıralanmaktadır: evrensellik, özdenetim, yardımseverlik, uyum, güvenlik, başarı, geleneksellik, hazcılık, uyarılma ve güç.”

Uysal (2008), karakter eğitimine yönelik yaptığı “*Karakter Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi*” adlı araştırma ile karakter eğitiminin tarihsel gelişim süreci ve temellerini, karakter eğitimini etkileyen kuramları ve karakter eğitimindeki yaklaşımları betimsel araştırma yöntemlerinden “literatür tarama yöntemi” ile incelenmiştir. Bu bağlamda konuyla ilgili Amerika’da uygulanan etkili karakter eğitimi programlarını ve kullandıkları stratejileri tanıtmıştır.

Çağatay (2009), yaptığı araştırma ile “*Öğretmen Görüşlerine Göre Karakter Eğitiminde ve Karakter Gelişiminde Okulun Rolü*” incelemiştir. Araştırma kapsamında 10 ilköğretim okulunda öğretmenlik yapan 14 öğretmenin görüşleri nitel veri toplama tekniklerinden olan “görüşme yöntemi” ile alınmış. Veri toplama aracı olarak araştırmacı kendi hazırladığı 7 sorudan oluşan görüşme formunu kullanmıştır. Verilerin yorumlanmasında ise “betimsel analiz yöntemi” kullanılmıştır. Araştırma sonunda çıkan önemli bulgular şunlardır:

- Okul, öğrencinin karakter gelişiminde etkilidir.
- Öğretmenler, öğrencinin karakter gelişiminde okul içerisinde en çok etkili olan kişilerdir.
- Öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları ve sınıf yönetimi anlayışı da öğrencinin karakter gelişiminde etkilidir.
- Okul yöneticilerinin öğrencilerinin karakter gelişiminde etkisi vardır.
- Okulda karakter bileşenlerinden en çok yardımseverlik ve sorumluluğun geliştirildiği ifade edilmiştir.
- Öğrencilerin karakter gelişimlerini ve karakter eğitimini en çok etkileyen dersler müzik, beden eğitimi, görsel sanatlar, sosyal bilgiler ve Türkçe dersleridir.
- Ders dışı etkinlikler, öğrencinin karakter gelişiminde etkili olmasına rağmen yeterli önem verilmemektedir.

Ülkemizde karakter eğitimini, eğitimciler yönünden araştıran diğer çalışma da Üstünyer (2009)'in yaptığı " *Karakter Eğitimi İle İlgili Eğitimcilerin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*" adlı araştırmadır. Veri toplama aracı olarak "Karakter Eğitimi İle İlgili Eğitimci Görüşleri Görüşme Formu" kullanılmıştır. Bu kapsamda eğitim alanında görevli çeşitli 10 kişiyle (yönetici, müfettiş, öğretmen) görüşülmüştür. Elde edilen veriler "içerik analizi" yöntemi ile yorumlanmıştır. "Görüşme sonucunda eğitimciler, karakter eğitiminin çok acil bir ihtiyaç olduğunu, ailelerin çocuklarına evrensel değerleri vermede yetersiz kaldıklarını, öğretmenlerinde iş yükleri ve yeterlilikleri nedeniyle başarılı olamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin karakterlerini geliştirmeleri için sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi gerektiğini, bunun için de sınav sisteminin değiştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır." Bunların dışında araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Eğitimciler, karakter eğitimi ile ilgili olarak kesinlikle bir eğitim verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.
2. Eğitimciler, verilmesi gereken değerler olarak, milli manevi değerlerin öncelikli olarak verilmesi gerektiğini söylemişlerdir.

3. Eğitimciler, öğretmenlerin eğitime ihtiyacı olduğunu vurgulamışlardır.
4. Eğitimciler, karakter eğitimine öğretmenler kadar idareci, okul personeli, aile ve medyanın da etkisi olduğunu tespit etmişlerdir.
5. Rehberlik derslerinin gerek müfredat, gerekse uygulayıcılar açısından istenen katkıyı sağlamadığını vurgulamışlardır.

Karakter eğitimine yönelik diğer bir çalışma Kıroğlu (2009)'nun yaptığı "*Karakter Eğitimi Yaklaşımına Eleştiriler*" adlı çalışmadır. Araştırma "doküman inceleme" yöntemine göre yapılmış ve konu ile ilgili "kitaplar, makaleler, tezler, sunular, vb. kaynaklar taranarak eleştiri konuları belirlenip, bu konular başlıklar halinde incelenmiştir. Araştırma, bu yaklaşımların birçok eksiğini sınıflandırarak ortaya koymuştur. Eleştiriler temel kavramlardan kullanılan yöntemlere kadar birçok alanı içermektedir:

- Geleneksel karakter eğitimi yaklaşımlarının eleştirileri,
- Karakter eğitimi kavramının eleştirisi,
- İnsan doğası tanımı eleştirisi,
- Değerlerinin eleştirisi,
- Amaç eleştirisi,
- Eğitim yöntemi eleştirisi,
    - Bilimsel araştırma eleştirisi
    - Model alma eleştirisi,
    - Gönüllü çalışma eleştirisi,
    - Ödüllendirme yönteminin eleştirisi,
    - Sertifika verme yönteminin eleştirisi,
    - Kendi kendini kontrol kampanyasının eleştirilmesi,
    - Grup yarışmalarının eleştirisi,

Araştırmacı tüm bu incelemelerin sonucunu şu şekilde özetlemektedir: "Karakter Eğitimi Yaklaşımları'nın en önemli eksikleri, ortaya konan programların işe

yarayıp yaramadığı ile ilgili tatmin edici araştırma yapılmamış olması, uygulanan yöntemlerin, hedeflenen dışında sonuçlar doğurması, var olan problemleri ortadan kaldırmak yerine geçici ve uçucu çözümler sunması ve belli bir ideolojiye yaslanarak toplumun genelini kapsamaktan uzak olmasıdır.

Karakter eğitimine yönelik yapılan makale çalışmalarından en önemlilerinden biri Ekşi (2003)'nin "*Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları*" adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada araştırmacı, karakter eğitimi programlarını Amerika'da uygulanan programlar ışığında tanıtmıştır. Bu amaçla karakter eğitiminin tanımına ve kapsamına, temellerine, karakter eğitimi yaklaşımlarına değinerek; "Karakter eğitimi etkili midir?" sorusunu uygulanan bazı karakter eğitimi programlarından örneklerle açıklamıştır. Sonuç olarak yazar Amerika'da yapılan bu çalışmaları ve karakter eğitimine yönelik eleştirileri dikkate alarak geliştirilecek yeni karakter eğitimi programlarının etkililiğinin arttırılacağı görüşü üzerinde durmuştur. Çalışmada ayrıca konuyla ilgili iki örnek metne yer verişmiştir: Thomas Lickona'dan Karakter Eğitimin Temel Prensipleri ve Türkiye'de uygulanan bir karakter eğitimi uygulama örneği.

Bu çalışmaya paralellik gösteren bir diğer makale çalışması da Karatay (2011)'ın "*Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı*" adlı çalışmasıdır. Karatay bu araştırmasında "eğitim ve karakter" kavramları arasındaki ilişki üzerinde durarak "karakter eğitimi" kavramını geniş çapta açıklamıştır. Aynı zamanda karakter eğitiminde sosyal çevrenin, okulun ve ailenin önemini üzerinde durmuştur. Bu bağlamda öğretmenlere düşen görevleri ve karakter eğitiminde kullanılan yöntemleri açıklamıştır. Edebi eserlerin karakter eğitimindeki işlevini de geniş bir şekilde ele alan çalışmada, karakter eğitiminde kullanılacak edebi eserlerin niteliklerinden ve edebi metinleri işleme sürecinden bahsederek bir uygulama örneğine yer vermiştir. Uygulama örneğinde hikâye işleme sürecini dört basamakta ele almıştır:

1. Okuma öncesi hazırlık,
2. Hikayede geçen olayı tanımlama/kavrama,
3. Okuma sonrası sorular/ikilemli olay ve duruma katılma ve olayın ve

durumun iç yüzünü aydınlatma,

4. Aktarılan değerlerin sağlamlaştırılması: Canlandırma Etkinliği.

Sonuç olarak karakter eğitimi programlarının değer aktarımındaki önemini ele alan yazar, ülkemizde karakter eğitimi programlarına ihtiyacın olduğunu söylemiştir.

Yapılan bütün bu araştırmalar gösterdikleri örnek uygulama ve yöntemlerle, yaptıkları önerilerle bu çalışmaya desen oluşturmak için fikir ve veri sağlamıştır.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Araştırmanın yönteminin anlatıldığı bu bölümde sırasıyla "Araştırma Yöntemi", "Evren ve Örneklem", "Veri Toplama Araçları", "Verilerin Toplanması", "Veri Çözümleme Teknikleri" açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, çocuk edebiyatı eserlerinin 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakter gelişimine etkisini tespit edebilmek için ön test-son test kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. "Bu modelde yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Bunlardan biri deney diğeri ise kontrol grubudur" (Karasar, 2005). Araştırma yapılan konuyla ilgili olarak hem deney grubuna hem de kontrol grubuna ön test- son test uygulanır. Ön testin amacı, araştırmayla ilgili olarak yapılacak deneysel çalışmanın öncesinde her iki grubunda seviyelerini tespit etmektir. Son test ise deneysel çalışmanın etkilerini ve sonuçlarını ortaya koymak amacındadır. Modelde ön testin bulunması, deneysel çalışmanın sonuçlarına ulaşmak adına önemlidir. Deneysel çalışmanın sonuçları son test aracılığıyla elde edilir. Deney ve kontrol grubuna ait ön test-son test verileri, deneysel çalışmanın yorumlanmasını; başarıya ulaşıp ulaşmadığını tespit edebilmeyi kolaylaştırır.

Ön test-son test kontrol gruplu desen (ÖSKD), sosyal bilimlerde yaygın kullanılan karışık bir desendir. Katılımcılar, deneysel işlemden önce ve sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçülürler. ÖSKD, bir ilişkili desendir. Çünkü aynı kişiler bağımlı değişken üzerinde iki kez ölçülürler. Bununla birlikte, farklı deneklerden oluşan deney ve kontrol gruplarının ölçümlerinin karsılaştırılması nedeniyle de bu desen aynı zamanda ilişkisizdir. Bundan dolayı ön test-son test kontrol gruplu desen bir karışık desendir (Büyüköztürk, 2001: 21).

Bu araştırmada da ön test – son test kontrol gruplu modele uygun olarak iki faktör bulunmaktadır. Bunlardan *birincisi,* farklı deneysel işlem koşulları olan ve gruplar arası ölçümleri temel alan deney ve kontrol gruplarını içeren bağımsız değişkendir. Bağımsız değişkende, öğrencilere deney grubunda edebiyat temelli karakter eğitimine yönelik etkinlikler uygulanırken, kontrol grubunda ise normal öğretim sürecine devam edilmiştir. *İkinci faktör* ise ahlaki olgunluk düzeyindeki değişimi betimlemek amacıyla yapılan ve tekrarlı ölçümler içeren ön testten ve son testten oluşan ölçüm değişkenidir. Bu modelin simgesi aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırma Modelinin Simgesel Görünümü Ön-Son Test Deney-Kontrol Gruplu Desen

Gruplar	**Seçme Tipi**	**ÖN TEST**	**X**	**SON TEST**
DG	R	O1	Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi Çalışmaları	O3
KG	R	O2	----	O4

Yukarıdaki şekilde; DG deney grubunu, KG kontrol grubunu; R, deneklerin gruplara yansız atandığını; O1 ve O3, deney grubunun ön test ve son test ölçümlerini; O2 ve O4, kontrol grubunun ön test ve son test ölçümlerini; X ise deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni (deneysel değişkeni) göstermektedir (Büyüköztürk, 2001).

3.2. Evren ve Örneklem

3.2.1. Evren

Araştırmanın evrenini, 2010-2011 öğretim yılında, Düzce İlinde okuyan tüm ilköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

3.2.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemi, Düzce ili Kaynaşlı ilçesinde yer alan 11 ilköğretim okulu arasından seçkisiz atama ile belirlenmiştir. Kontrol grubu için Cumhuriyet İlköğretim Okulu; deney grubu için de Atatürk İlköğretim Okulu belirlenmiştir. 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Atatürk İlköğretim Okulu, 7 ve 8. Sınıfta bulunan 45 öğrenci deney; Cumhuriyet İlköğretim Okulu, 7 ve 8. Sınıfta bulunan 44 öğrenci kontrol grubu olarak seçilmiştir. Ergenler arasında şiddet, saygısızlık, yalan, aldatma gibi olumsuz karakter davranışlarının yaygın olması nedeniyle araştırmada özellikle 7 ve 8. sınıf öğrencileri örneklem alınmıştır. Araştırmanın hedef kitlesinde yer alan sınıflardaki kaynaştırma öğrencileri, öğrenme güçlükleri nedeniyle uygulamanın dışında tutulmuştur. Örneklem grubunda toplam erkek öğrenci sayısı 41; kız öğrenci sayısı 48'dir. Örneklem alınan bu öğrencilerin sınıf düzeyinde cinsiyetlerine göre dağılımı frekans ve yüzde dağılımları; genel toplam içindeki cinsiyet, frekans ve yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2. Deney ve Kontrol Grubu Cinsiyet ve Sınıflara Göre Öğrenci Dağılımı

			Sınıf		
			İlköğretim 7	İlköğretim 8	Toplam
	Erkek	**n**	15	26	41
		% cinsiyet	36,6%	63,4%	100,0%
Cinsiyet		% sınıf	39,5%	51,0%	46,1%
		% toplam	16,9%	29,2%	**46,1%**
	Kız	**n**	23	25	48
		% cinsiyet	47,9%	52,1%	100,0%
		% sınıf	60,5%	49,0%	53,9%
		% toplam	25,8%	28,1%	**53,9%**
Toplam		**N**	38	51	89
		% cinsiyet	42,7%	57,3%	100,0%
		% sınıf	100,0%	100,0%	100,0%
		% toplam	**42,7%**	**57,3%**	**100,0%**

Tablo incelendiğinde deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin % 46,1'nin erkek; %53,9'nun kız olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyinde öğrenci dağılımı yüzdesi ise 7. Sınıf %42,7; 8. sınıf 57,3 olarak belirlenmiştir.

3.3. Araştırma Kontrol ve Deney Gruplarının Belirlenmesi

Bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkeni nasıl etkilediğini tespit etmek için bir deney ve bir kontrol grubu belirlenmiştir. Öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri "Ahlaki Olgunluk Ölçeği" kullanılarak araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Bu problemin çözümlenmesinde, deney ve kontrol grubu ilköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden ön testte *ahlaki olgunluk ölçeği* puanlarının aritmetik ortalamalarından yararlanılmıştır. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek için "ilişkisiz ölçümler t-testi" kullanılmıştır. Bununla ilgili veriler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarının "Ahlaki gelişim düzeyleri" Ön Test Puanlarına Ait İlişkisiz Ölçümler t Testi Sonuçları.

Grup	N	$\overline{X}$	S	Sd	t	p
1. Deney ön test	45	3.26	.30	87	2.689	.009
2. Kontrol ön test	44	3.45	.36			

* p<.0.5 anlamlı

Tablo 3'te deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesinde ahlaki gelişim düzeyleri aritmetik ortalamaları yer almaktadır. *Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi* uygulamaları öncesinde öğrencilerin ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin toplam puan ortalamaları deney grubu için (3.26); kontrol grubu için de (3.45) olduğu belirlenmiştir. Hem deney hem de kontrol grubu arasında ahlaki gelişim bakımından anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için öğrencilerin ahlaki gelişim ölçeğine verdikleri puan otalamaları ilişkisiz ölçümler t-testi ile sınanmış ve gruplar arasında ahlaki gelişim bakımından [$t_{(87)} = 2.689$, $p<.009$] anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Bu durum deney ile kontrol gruplarının ahlaki gelişim bakımından Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi öncesinde kontrol grubunun deney grubuna göre daha iyi durumda olduğunu göstermektedir. İlköğretim öğrencilerine karakter eğitimi verilmesine yönelik olarak Dilmaç (1999: 63)'ın yaptığı araştırmada, deney grubunun kontrol grubundan daha iyi durumda olduğu tespit edilmiştir. Ön-test çalışmasında karşılaşılan bu farklılık gayet doğaldır. Ön-testte konuyla ilgili öğrencilerin belli düzeyde olan bu tutumları uygulama çalışmaları sonunda ne kadar farklılaşacağı araştırma hipotezleri için önemli olan budur.

3.2. Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırmadaki varsayımlardan birisi, *Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi* uygulamalarının öğrencilerin ahlaki gelişim düzeylerine etki edeceği düşüncesidir. Bunun için öncelikle alanla ilgili çeşitli yerli ve yabancı kaynaklar taranmıştır. Böylece edebiyat temelli karakter eğitimiyle ilgili çalışmalar tespit edilmeye çalışılmıştır.

İncelenen çalışmalarda görülmüştür ki yurt dışında edebiyat temelli karakter eğitimi için birbirine benzeyen programlar geliştirilmiş; fakat ülkemizde özel olarak edebiyat temelli karakter eğitimi ile ilgili çok sınırlı sayıda ve yüzeysel olarak yapılan çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışmalardan biri olan Dilmaç'ın "İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile Sınanması" isimli çalışmasında kullanılan ve Kulaksızoğlu ile birlikte araştırmacı tarafından hazırlanan "Ahlaki Olgunluk Ölçeği" çalışmamızda da veri toplamak amacıyla kullanılmıştır.

"Ahlaki Olgunluk Ölçeği", farklı tutumlara sahip çocuklara göre ahlaki olgunluk düzeylerini tespit edebilmek için 66 maddeden (Bu 66 maddenin 35'si olumlu, 31'u olumsuz ifadeden oluşmaktadır.) oluşan likert tipi bir ölçektir. Bu duruma ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Olumlu Maddeler	**Olumsuz Maddeler**
M1: Canlıların nasıl meydana geldiğini merak ederim.	M2: Yapmam gereken bir isi başkalarına yaptırmam hoşuma gider.
M3: Dünyaya gelen tüm canlıların yaşamlarının bir anlamı vardır.	M4: Öfkelendiğimde karsımdaki arkadaşlarımı incitirim.
M5: Görevlerimi yerine getiririm.	M7: Doğruları söylemekten çekinirim.
M6: Doğadaki olayların nasıl meydana geldiğini merak ederim.	M9: Başkalarının mutlu olması için caba göstermem.
M8: Arkadaşımı mutlu görmek beni mutlu eder.	M11: Sahip olduklarımla yetinmem.
M10: Nasıl bir insan olduğum hakkında düşünürüm.	M13: Tartıştığım arkadaşlarımı bağışlamam.
M12: Hayatta olmak bana mutluluk verir.	M15: Kendime karsı saygım yok.
M14: Arkadaşlarımın sırlarını başkalarına anlatmam.	M17: Başkalarıyla kavga etmekten hoşlanırım.
M16: Gereksiz akan muslukları kapatırım.	M19: Bana yapılan iyilikleri önemsemem.
M18: Sahip olduklarımla yetinebilirim.	M21: Zamanımı bos geçiririm.
M20: Kurallar bizim mutlu olmamız için konulmuştur.	M23: Görevlerimi yapmam.
M22: Yaptığım hata karsısında özür dilerim.	M25: Temizliğe önem vermem.
M24: İnsanlara karsı sevecenim.	M27: İnsanlara karsı sevgi göstermem.
M26: Yasamaktan mutluluk duyuyorum.	M29: Sağlığım benim için önemli değildir.
M28: Yaptığım bir isi yarım bırakmam.	M31: Yasamaktan zevk almıyorum.
M30: Başkalarına hizmet etmekten hoşlanırım.	M33: Başkalarının haklarına saygı duymam.
M32: Bütün varlıklara karsı ilgiliyim.	M35: Saygı değer bir insan değilim.
M34: Elimdekileri başkaları ile paylaşabilirim.	M37: Doğadan zevk almıyorum.
M36: Herkese karsı sevgi gösterebilirim.	M39: Huzurlu bir şekilde uyuyamam.
M38: Yardıma muhtaçlara acıyorum.	M41: Yasamaktan mutlu olmuyorum.
M40: Arkadaşlık iliksilerine önem veririm.	M43: Olayların sebeplerini araştırmam.

M42: Benden küçüklere sevgi gösteririm.	M44: Dünyadaki yasama karsı ilgi duymuyorum.
M45: Temiz olmak benim için önemlidir.	M46: Kimseye yardım etmem.
M47: Bu ülkenin vatandaşı olmaktan mutluyum.	M48: İnsanlar eşit değildir.
M49: Bir istediğimin gerçekleşmesi için bekleyebilirim.	M50: Doğadaki yasam dengesini anlayamıyorum.
M51: Sahip olduklarımla yetinebilirim.	M52: Niçin var olduğumuzu öğrenmeye çalışmam.
M53: Yardıma ihtiyacı olanlara yardım ederim.	M54: Doğruyu söylemem.
M55: Doğayı seviyorum.	M56: Yardıma muhtaç olan insanları umursamam.
M57: Olaylara iyi gözle bakmaya çalışıyorum.	M58: Arkadaşlık iliksilerime önem vermem.
M59: Başkalarıyla kavga etmekten hoşlanmam.	M60: Elimdekileri başkaları ile paylaşmam.
M61: Bana yapılan kötülükleri affederim.	M62: Yaptığım islerden çabuk vazgeçerim.
M63: Benim için sağlıklı yasamak önemlidir.	
M64: Yasamaktan dolayı sevinçliyim.	
M65: Başkaları ile bir arada olmaktan hoşlanırım.	
M66: Başkalarının haklarına saygı duyarım.	

3.3.1 Ahlaki gelişim ölçeğinin uygulanması

Okutulacak edebi eserlerin ve deney-kontrol gruplarının belirlenmesi aşamalarından sonra deneysel uygulama çalışmaları yürütülmeye başlanmıştır. Programın ilk haftasında öğrencilere ön-test uygulandı ve yapılan bu çalışma ile grupların ahlaki olgunluk düzeyleri belirlendi. Daha sonra 10 hafta süren "edebiyat temelli karakter eğitimi" uygulamalarına başlandı. Uygulama sürecinde velilerle bire bir görüşmeler yapıldı. Genel veli toplantılarında uyguma ile ilgili bilgiler verildi. Böylece edebi eserlerin okunmasının aile tarafından da takibinin yapılması sağlandı. Süreç sonunda "ahlaki olgunluk ölçeği" tekrar öğrencilere uygulandı.

3.3.2 Ahlaki gelişim ölçeğinin değerlendirilmesi

Bu ölçekte, çocukların ahlaki tutumlarını tespit edebilmek adına dört farklı tutum cümlesi kullanılmıştır. Bu tutum cümleleri şunlardır: "Her Zaman Doğru.", " Ara Sıra Doğru.", "Nadiren Doğru.", "Hiçbir Zaman Doğru Değil." Maddeler en olumludan en olumsuza doğru sıralanmıştır. Her bir maddeden alınacak en düşük puan 1, en yüksek puan 4'tür. Buna göre "Her Zaman Doğru." tutumu 4 puanla, " Ara Sıra Doğru."

tutumu 3 puanla, “Nadiren Doğru.” tutumu 2 puanla, “Hiçbir Zaman Doğru Değil.” tutumu 1 puanla değerlendirilmiştir. Olumsuz ifadeler belirtilen bu puanlama sisteminin tersi bir şekilde puanlanmıştır. “Her Zaman Doğru.” tutumu 1 puanla, “ Ara Sıra Doğru.” tutumu 2 puanla, “Nadiren Doğru.” tutumu 3 puanla, “Hiçbir Zaman Doğru Değil.” tutumu 4 puanla değerlendirilmiştir.

3.3.3. Ahlaki gelişim ölçeğinin güvenirlik çalışması

Araştırmada öğrencilerin ahlaki gelişimlerini izlemek için kullanılan “Ahlaki Gelişim Ölçeği”nin güvenilirliğini test etmek için ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulamada ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik kat sayısının .91 gibi yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

3.4. Araştırmada Kullanılan Edebi Eserler ve Değer İçerikleri

Çocuk edebiyatı alan yazını incelenerek çocuk kitaplarının taşıması gereken nitelikleri üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda ilk olarak “çocuğun hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, anadilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren psikososyal gelişime katkı sağlayan severek dinlediği/okuduğu zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsulleri çocuk edebiyatı içerisinde” değerlendirilmiştir (Gürel, Şahbaz ve Temizyürek 2007: 20). Bunun yanında “çağdaş çocuk yazını çocuğa uygun olmalı ancak çocukça olmamalı, çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişmesine, okuma alışkanlığı kazanmasına katkıda bulunacak nitelikleri içermeli” ilkesi de göz önüne alındı (Dilidüzgün, 2003: 18). Yine aynı şekilde çocuk edebiyatı eserlerinin taşıması gereken özellikler, belirlediğimiz kitaplarda aranan nitelikler olmuştur. Bu niteliklerin başında çocuk kitaplarının didaktik dilden uzak olması vardır. Çünkü “kitaplarla çocuklara neler yapması ve yapmamasının söylenmesinden çok neler yapması ve yapmaması düşündürülmelidir. Çocuklar davranışlarının olası sonuçları üzerinde

düşünce üretmeye özendirilmeli; davranış ve eylemlerinin başkaları üzerinde yaratacağı duygusal sonuçlar, çocukların duyarlılığı işitilerek kendilerine buldurulmalıdır" (Sever, 2008: 22). Bu özellikleri içeren, düzeye uygun çocuk edebiyatı kitapları belirlemek için ilk olarak Türkçe öğretmenleri ile görüşmeler yapıldı. İlköğretim 6-8.sınıf öğrencilerinin en çok ilgilendikleri, okudukları kitaplar belirlenmiştir. Ayrıca Dilidüzgün (2003a-b)'ün "Çağdaş Çocuk Yazını" ve "İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları"; Arıcı (2008)'nın "Okuma Eğitimi"; Şimşek (2002)'in "Çocuk Edebiyatı" ve Sever (2008)'in "Çocuk ve Edebiyat" kitapları incelenmiş, bu eserlerde önerilen çocuk edebiyatı kitapları dikkate alınmıştır. Bu kitaplarda bulunan okuma listelerinin yanında, kitaplarda bahsedilen yazarlardan ve eserlerden okuyarak incelenen 50 adet eserde değerlerin yoğun işlendiği 10 eser çalışmada kullanılmıştır.

3.5. Değerler Ölçeği ve Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan çocuk edebiyatı eserlerinin seçimindeki ikinci aşamada edebiyat temelli karakter eğitimiyle ilgili alan yazın incelenmiş ve buradan karakter eğitiminde kullanılacak edebi eserlerde bulunması gereken nitelikler ve değerler üzerinde durulmuştur. Bu konuda, "Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi" başlığı altında belirtildiği gibi O'Sullivan (2002; aktaran: O'Sullivan, 2004:641), Karatay (2007a-b ve 201a-b)'ın ve Heartwood Institute (2010)'nün çalışmalarından yararlanılmıştır. Ayrıca, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi, Düşünme Eğitimi dersleri öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerin listesi oluşturulmuştur.

Araştırmada kullanılacak eserleri bu bakımdan seçmek için 11 ana tema altında 61 değeri içeren bir *kontrol listesi* oluşturulmuştur. Metinlerde bu değerlerle ilgili geçen sözcük, cümle ve bağlam hangi değer teması ile ilişkiliyse onun altına kodlanmıştır. Örneğin sevgi teması ile ilgili metinlerde geçen *aile birliği, vatanseverlik, dostluk, arkadaşlık, misafirperverlik, insan severlik, merhamet/şefkat* gibi değerlerin geçtiği bağlamlar kontrol listesinde sevgi temasına, kaç defa tekrar ediyorsa sayfa numaraları ile kodlanmıştır. Kontrol listelerinde yer alan değer temaları ile ilişkili alt değerlerin

geçtiği sözcük, cümle veya bağlamların toplamından elde edilen sayı, kullanılacak eserler için belirleyici olmuştur. Araştırmanın örneklemine alınan eserlerin her biri, iki farklı okuyucuya okutulmuştur. Okuma öncesinde okuyuculara metinleri nasıl okuyacakları ve verileri kontrol listelerine nasıl işleyecekleri ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Metinlerin titizlikle okunması ve kodlanması için her metin için farklı bir kontrol listesi kullanılmıştır. Güvenilir veriler elde etmek için, okuma sürecinde metinlerde geçen değerlerin hangi değerin veya temanın temasının altına kodlanacağı konusunda, okurların kafalarının karıştığı yerlerde, okur ve araştırıcı arasında görüş alışverişinde bulunulmuştur (Karatay, 2011b).

Karakter eğitiminde kullanılacak eserler, yaş düzeyi olarak bazen çocuğun yaş seviyesinin altında olabilir. Çünkü burada birincil amaç yapılan karakter/olay tartışmalarıdır. Sınıflardaki heterojen yapıya bağlı olarak araştırmada kullanılacak eserlerin farklı yaş düzeyleri ve okuma ilgillerine hitap edebilecek eserler olmasına dikkat edilmiştir. Sonuç olarak bütün bu değerlendirmeler göz önünde bulundurularak ilk başta 50 çocuk edebiyatı eseri okunup hem edebi yönden hem de değerler yönünden incelenmiştir (bk.EK 4). Değer çeşitliliği ve edebiyat temelli karakter eğitimi uygulamaları da dikkate alınarak o kitaplardan aşağıda belirtilen 10 eserin uygulamalarda kullanılmasına karar verilmiştir:

1- Fadiş	Gülten Dayıoğlu
2- İpini Kopartan Uçurtma	Gülsüm Cengiz
3- Mago	Ayla Çınaroğlu
4- Masal Masal İçinde	Ahmet Ümit
5- Mecit'in Maceraları	Houshang Moradi Kermani
6- Memiş Can	İbrahim Zeki Burdurlu
7- Sevginin Kuş Kanatları	Ekrem Güneş
8- Kelile Dimne	Beydaba
9- Patenli Kız	Zeynep Cemali
10- Yankılı Kayalar	Yılmaz Boyunağa

Eserler belirlendikten sonra tekrar ayrıntılı bir şekilde okunarak içerisinde yer alan değerlere yönelik çalışma kâğıtları hazırlanmıştır. Etkinliklerin hazırlanmasında aktif öğrenme ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur.

Edebi eserlerde geçen değer tabloları

1. Öykü adı:	**FADİŞ - Gülten DAYIOĞLU**									
DEĞER TEMALARI	**TEKRAR SAYISI (değerin geçtiği bağlamın sayfa numarası)**									
1.SEVGİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10+
1.1. Aile birliği	s.11	s.12	s.13	s.16	s.14	s.15	s.25	s.42	s.56	s.58-s.140-s.155
1.2. Vatanseverlik	s.9	s.10	s.108	s.155						
1.3. Dostluk/Arkadaşlık	s.98	s.137	s.159							
1.4. Misafirperverlik	s.63	s. 143								
1.5. İnsan severlik	s.69	s.122	s.144							
1.7. Merhamet/Şefkat	s.49	s.135	s.158	s.159						
1.8. Fedakârlık	s.13	s.23	s.25	s.42	s.75					
2. SAYGI										
2.1. Hoşgörü	s.80									
2.2. Onur/Şeref	s.32									
2.3. Vakar/Ciddiyet										
2.4. Görgü/Terbiye	s.30	s.38	s.46	s.80	s.88	s.92	s.128	s.159		
2.5. Kibarlık/Nezaket	s.28	s.59	s.87	s.94	s.103	s.103	s.105	s.111	s.128	s.138-s.157
2.6. Alçak gönüllü olma/Tevazu										
2.7. Barış										
2.8. Bağışlamak	s.55									
2.9. Minnettarlık	s.28	s.77	s.159							
2.10. Değer Bilme / Değer verme	s.124									
3. DÜRÜSTLÜK										
3.1. Güven/Güvenilir olma	s.52									
3.2. Sadakat/Bağlılık	s.20									
3.3. Adil olma/Hak bilinci										
3.4. Açık sözlülük	s.48	s.124	s. 140							
3.5. Samimiyet/İçtenlik										
3.7. Sır tutma										
3.8. İffet/Namus										
4. SORUMLULUK										
4.1. Sosyal kurallara uyma	s.126	s.131	s.131							
4.2. Vatandaşlık/Yurttaşlık bilinci										
4.3. Çalışkanlık/Çalışma	s.11	s.13	s.96	s.107	s.151	s.155				
4.4. Disiplinli olma/düzenli olma	s.143									
4.5. Tedbirli olma	s.9	s.54	s.85	s.108						
4.6. Tasarruf/Tutumlu olma										
4.7. Danışma	s.12									
5. YARDIMSEVERLİK										
5.1. İyilikseverlik	s.17	s.35	s.38	s.39	s.46	s.71	s.78	s.79	s.96	s.102-s.106-s.108-s.110-s.139-s.139-s. 142-s.147-s.149
5.2. Cömertlik	s.47	s.105	s.120	s.126	s.132	s.144				
5.3. Hayırseverlik	s.10	s.25	s.143	s.156						
5.4. Diğergamlık										
5.5. Dayanışma	s.10	s.106	s.153							
6. DUYARLILIK										
6.1. Anlayışlı olma										

(farklılıklara karşı, engelli, farklı kültürlere)										
6.2. Empati/Duygudaşlık	s.38	s.77								
6.3. Esneklik										
7. MUTLULUK										
7.1. Umut-Sevinç	s.17	s.45	s.71	s.98	s.100	s.102	s.103	s.111	s.116	s.124-s.127-s.127-s.129-s.139-s.146-s.147-s.151-s.154
7.2. Kanaatkârlık / elindekilerle yetinme	s.49	s.56	s.60	s.143						
7.3. İyimser olma	s.11	s.59	s.79	s.157						
7.4. Nükteli/Esprili olma	s.57	s.82	s.114	s.144						
8. SABIR										
8.1. Sebat/Kararlı olma	s.147									
8.2. Özdenetim/Oto kontrol	s.10									
8.3. Soğukkanlı olma										
8.4. Tutarlı olma										
9. CESARET										
9.1. Girişimcilik										
9.2. Yeni düşüncelere açık olma/Yenilikçilik										
9.3. Yaratıcılık/Mucitlik	s.94	s.101								
9.4. Özgürlük										
9.5. Bağımsızlık										
10. TEMİZLİK										
10.1. Sağlıklı olma	s.74									
10.2. Kişisel bakım	s.19	s.90	s.106	s.112	s.115	s.123	s.130	s.131		
10.3. Çevreyi temiz tutma	s.93	s.105								
11. İLERİ GÖRÜŞLÜLÜK										
11.1. İdealistlik/Ülkü										
11.2. Merak	s.21	s.34	s.93	s.108	s.119	s.148	s.151			
11.3. Bilimsellik/Mantıklı olma										
11.4. Diplomasi/İletişim kurma/İletişimde ustalık	s.44	s.141	s.148							

2. Öykü Adı: İpini Kopartan Uçurtma - Gülsüm CENGİZ										
DEĞER TEMALARI	**TEKRAR SAYISI (değerin geçtiği bağlamın sayfa numarası)**									
1.SEVGİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1. Aile birliği	s.93	s.103	s.107	s.130						
1.2. Vatanseverlik										
1.3. Dostluk/Arkadaşlık	s.154									
1.4. Misafirperverlik	s.105	s.107	s.109	s.114						
1.5. İnsan severlik	s.99									
1.7. Merhamet/Şefkat										
1.8. Fedakârlık	s.71									
2. SAYGI										
2.1. Hoşgörü										
2.2. Onur/Şeref										
2.3. Vakar/Ciddiyet										
2.4. Görgü/Terbiye										
2.5. Kibarlık/Nezaket	s.18	s.45	s.65	s.68	s.92	s.94	s.97	s.102	s.108	s.109-s.113-s.130
2.6. Alçak gönüllü olma/Tevazu										
2.7. Barış										
2.8. Bağışlamak										
2.9. Minnettarlık										
2.10. Değer Bilme/Değer verme	s.36									
3. DÜRÜSTLÜK										
3.1. Güven/Güvenilir olma										
3.2. Sadakat/Bağlılık										
3.3. Adil olma/Hak bilinci										
3.4. Açık sözlülük										
3.5. Samimiyet/İçtenlik										
3.7. Sır tutma										
3.8. İffet/Namus										
4. SORUMLULUK										
4.1. Sosyal kurallara uyma										
4.2. Vatandaşlık/Yurttaşlık bilinci										
4.3. Çalışkanlık/Çalışma	s.12	s.50	s.55	s.116	s.122	s.124				
4.4. Disiplinli olma/düzenli olma	s.18	s.19	s.44	s.46	s.59	s.100	s.146			
4.5. Tedbirli olma	s.40	s.45	s.78	s.95	s.120					
4.6. Tasarruf/Tutumlu olma	s.101	s.105	s.136							
4.7. Danışma										
5. YARDIMSEVERLİK										
5.1. İyilikseverlik	s.48	s.52	s.106	s.108	s.152					
5.2. Cömertlik	s.70	s.143								
5.3. Hayırseverlik										
5.4. Diğergamlık										
5.5. Dayanışma	s.73	s.117	s.118							
6. DUYARLILIK										
6.1. Anlayışlı olma (farklılıklara karşı, engelli, farklı kültürlere vb.)	s.50	s.65	s.80	s.109	s.125	s.142	s.154			
6.2. Empati/Duygudaşlık	s.11	s.38	s.44							
6.3. Esneklik										
7. MUTLULUK										

7.1. Umut-Sevinç	s.10	s.19	s.24	s.30	s.32	s.54	s.58	s.72	s.75	s.84- s.98- s.102- s.107- s.113- s.124- s.132- s.137- s.142- s.149- s.153- s.155
7.2. Kanaatkârlık/elindekilerle yetinme	s.12	s.40								
7.3. İyimser olma	s.20	s.78								
7.4. Nükteli/Esprili olma	s.110									
8. SABIR										
8.1. Sebat/Kararlı olma										
8.2. Özdenetim/Oto kontrol										
8.3. Soğukkanlı olma										
8.4. Tutarlı olma										
9.CESARET										
9.1. Girişimcilik										
9.2. Yeni düşüncelere açık olma/Yenilikçilik	s.134									
9.3. Yaratıcılık/Mucitlik	s.14	s.101	s.110	s.116						
9.4. Özgürlük										
9.5. Bağımsızlık										
10. TEMİZLİK										
10.1. Sağlıklı olma	s.136									
10.2. Kişisel bakım										
10.3. Çevreyi temiz tutma	s.155									
11. İLERİ GÖRÜŞLÜLÜK										
11.1. İdealistlik/Ülkü										
11.2. Merak	s.22	s.111								
11.3. Bilimsellik/Mantıklı olma										
11.4. Diplomasi/İletişim kurma/İletişimde ustalık										

3. Öykü Adı: Kelile ve Dimne – Enver GÖKÇE										
DEĞER TEMALARI	**TEKRAR SAYISI (değerin geçtiği bağlamın sayfa numarası yazılacak)**									
1.SEVGİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1. Aile birliği										
1.2. Vatanseverlik	s.71	s.81								
1.3. Dostluk/Arkadaşlık	s.56	s.60	s.65	s.68	s.68					
1.4. Misafirperverlik	s.63	s.112								
1.5. İnsan severlik										
1.7. Merhamet/Şefkat	s.80									
1.8. Fedakârlık										
2. SAYGI										
2.1. Hoşgörü	s.7									
2.2. Onur/Şeref	s.67									
2.3. Vakar/Ciddiyet										
2.4. Görgü/Terbiye										
2.5. Kibarlık/Nezaket	s.72	s.94								
2.6. Alçak gönüllü olma / Tevazu	s.7	s.103	s.117							
2.7. Barış										
2.8. Bağışlamak										
2.9. Minnettarlık	s.113									
2.10. Değer Bilme/Değer verme	s.69	s.101								
3. DÜRÜSTLÜK										
3.1. Güven/Güvenilir olma	s.40	s.47	s.49	s.54	s.111					
3.2. Sadakat/Bağlılık										
3.3. Adil olma/Hak bilinci	s.9	s.48	s.100	s.102						
3.4. Açık sözlülük	s.103									
3.5. Samimiyet/İçtenlik										
3.7. Sır tutma	s.16									
3.8. İffet/Namus										
4. SORUMLULUK										
4.1. Sosyal kurallara uyma										
4.2. Vatandaşlık/Yurttaşlık bilinci										
4.3. Çalışkanlık/Çalışma	s.9									
4.4. Disiplinli olma/düzenli olma										
4.5. Tedbirli olma	s.18	s.23	s.29	s.37	s.95	s.99				
4.6. Tasarruf/Tutumlu olma	s.15									
4.7. Danışma										
5. YARDIMSEVERLİK										
5.1. İyilikseverlik	s.12	s.113								
5.2. Cömertlik										
5.3. Hayırseverlik										
5.4. Diğergamlık	s.57									
5.5. Dayanışma	s.57	s.68								
6. DUYARLILIK										
6.1. Anlayışlı olma (farklılıklara karşı, engelli, farklı kültürlere)										
6.2. Empati/Duygudaşlık										
6.3. Esneklik										
7. MUTLULUK										
7.1. Umut-Sevinç	s.67	s.82								
7.2. Kanaatkârlık/elindekilerle yetinme	s.22	s.65								
7.3. İyimser olma	s.108									
7.4. Nükteli/Esprili olma										
8. SABIR										

8.1. Sebat/Kararlı olma	s.14									
8.2. Özdenetim/Oto kontrol	s.102	s.110								
8.3. Soğukkanlı olma										
8.4. Tutarlı olma										
9. CESARET										
9.1. Girişimcilik										
9.2. Yeni düşüncelere açık olma/Yenilikçilik										
9.3. Yaratıcılık/Mucitlik										
9.4. Özgürlük										
9.5. Bağımsızlık										
10. TEMİZLİK										
10.1. Sağlıklı olma										
10.2. Kişisel bakım										
10.3. Çevreyi temiz tutma										
11. İLERİ GÖRÜŞLÜLÜK										
11.1. İdealistlik/Ülkü										
11.2. Merak										
11.3. Bilimsellik/Mantıklı olma	s.89	s.104								
11.4. Diplomasi/İletişim kurma/İletişimde ustalık										

4. Öykü Adı: Mago – Ayla ÇINAROĞLU										
DEĞER TEMALARI	**TEKRAR SAYISI (değerin geçtiği bağlamın sayfa numarası)**									
1.SEVGİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1. Aile birliği										
1.2. Vatanseverlik										
1.3. Dostluk/Arkadaşlık	s.23	s.24	s.36	s.73						
1.4. Misafirperverlik										
1.5. İnsan severlik										
1.7. Merhamet/Şefkat	s.9	s.14	s.8	s.10	s.20	s.66	s.70			
1.8. Fedakârlık	s.83									
2. SAYGI										
2.1. Hoşgörü										
2.2. Onur/Şeref										
2.3. Vakar/Ciddiyet										
2.4. Görgü/Terbiye										
2.5. Kibarlık/Nezaket	s.64	s.59								
2.6. Alçak gönüllü olma/Tevazu										
2.7. Barış										
2.8. Bağışlamak										
2.9. Minnettarlık	s.55									
2.10. Değer Bilme/Değer verme										
3. DÜRÜSTLÜK										
3.1. Güven/Güvenilir olma										
3.2. Sadakat/Bağlılık	s.14									
3.3. Adil olma/Hak bilinci										
3.4. Açık sözlülük										
3.5. Samimiyet/İçtenlik	s.22									
3.7. Sır tutma										
3.8. İffet/Namus										
4. SORUMLULUK										
4.1. Sosyal kurallara uyma										
4.2. Vatandaşlık/Yurttaşlık bilinci										
4.3. Çalışkanlık/Çalışma	s.51	s.55	s.58							
4.4. Disiplinli olma/düzenli olma										
4.5. Tedbirli olma	s.35	s.47	s.69							
4.6. Tasarruf/Tutumlu olma										
4.7. Danışma										
5. YARDIMSEVERLİK										
5.1. İyilikseverlik	s.55	s.74	s.67							
5.2. Cömertlik	s.40	s.48	s.79	s.91						
5.3. Hayırseverlik	s.76	s.101								
5.4. Diğergamlık										
5.5. Dayanışma	s.74									
6. DUYARLILIK										
6.1. Anlayışlı olma (farklılıklara karşı, engelli, farklı kültürlere vb.)	s.32	s.48								
6.2. Empati/Duygudaşlık										
6.3. Esneklik										
7. MUTLULUK										
7.1. Umut-Sevinç	s.19	s.23	s.46	s.58	s.84					
7.2. Kanaatkârlık / elindekilerle yetinme										
7.3. İyimser olma										
7.4. Nükteli/Esprili olma	s.7									
8. SABIR										
8.1. Sebat/Kararlı olma										
8.2. Özdenetim/Oto kontrol										

8.3. Soğukkanlı olma										
8.4. Tutarlı olma										
9. CESARET										
9.1. Girişimcilik										
9.2. Yeni düşüncelere açık olma/Yenilikçilik										
9.3. Yaratıcılık/Mucitlik										
9.4. Özgürlük	s.21									
9.5. Bağımsızlık										
10. TEMİZLİK										
10.1. Sağlıklı olma	s.75									
10.2. Kişisel bakım	s.10									
10.3. Çevreyi temiz tutma	s.35	s.67								
11. İLERİ GÖRÜŞLÜLÜK										
11.1. İdealistlik/Ülkü										
11.2. Merak	s.33	s.44	s.51	s.58	s.73					
11.3. Bilimsellik/Mantıklı olma	s.13	s.39	s.41	s.89						
11.4. Diplomasi/İletişim kurma/İletişimde ustalık										

5. Öykü Adı: Masal Masal İçinde – Ahmet ÜMİT										
DEĞER TEMALARI	**TEKRAR SAYISI (değerin geçtiği bağlamın sayfa numarası)**									
1.SEVGİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1. Aile birliği	s.30	s.61								
1.2. Vatanseverlik										
1.3. Dostluk/Arkadaşlık	s.22									
1.4. Misafirperverlik	s.18	s.33	s.48	s.69						
1.5. İnsan severlik										
1.7. Merhamet/Şefkat	s.54	s.81								
1.8. Fedakârlık										
2. SAYGI										
2.1. Hoşgörü										
2.2. Onur/Şeref										
2.3. Vakar/Ciddiyet										
2.4. Görgü/Terbiye	s.24	s.65								
2.5. Kibarlık/Nezaket	s.16	s.38								
2.6. Alçak gönüllü olma/Tevazu										
2.7. Barış										
2.8. Bağışlamak										
2.9. Minnettarlık										
2.10. Değer Bilme/Değer verme										
3. DÜRÜSTLÜK										
3.1. Güven/Güvenilir olma	s.72									
3.2. Sadakat/Bağlılık										
3.3. Adil olma/Hak bilinci										
3.4. Açık sözlülük										
3.5. Samimiyet/İçtenlik										
3.7. Sır tutma										
3.8. İffet/Namus	s.22									
4. SORUMLULUK										
4.1. Sosyal kurallara uyma										
4.2. Vatandaşlık/Yurttaşlık bilinci	s.9	s.24								
4.3. Çalışkanlık/Çalışma	s.49	s.62								
4.4. Disiplinli olma/düzenli olma										
4.5. Tedbirli olma	s.71									
4.6. Tasarruf/Tutumlu olma										
4.7. Danışma	s.83									
5. YARDIMSEVERLİK										
5.1. İyilikseverlik	s.66	s.83								
5.2. Cömertlik	s.66									
5.3. Hayırseverlik										
5.4. Diğergamlık										
5.5. Dayanışma										
6. DUYARLILIK										
6.1. Anlayışlı olma (farklılıklara karşı, engelli, farklı kültürlere)										
6.2. Empati/Duygudaşlık										
6.3. Esneklik										
7. MUTLULUK										
7.1. Umut-Sevinç	s.24	s.27								
7.2. Kanaatkârlık/elindekilerle yetinme	s.81									
7.3. İyimser olma										
7.4. Nükteli/Esprili olma										

8. SABIR										
8.1. Sebat/Kararlı olma	s.30									
8.2. Özdenetim/Oto kontrol	s.28									
8.3. Soğukkanlı olma										
8.4. Tutarlı olma										
9.CESARET										
9.1. Girişimcilik										
9.2. Yeni düşüncelere açık olma/Yenilikçilik										
9.3. Yaratıcılık/Mucitlik										
9.4. Özgürlük	s.26									
9.5. Bağımsızlık										
10. TEMİZLİK										
10.1. Sağlıklı olma	s.49									
10.2. Kişisel bakım										
10.3. Çevreyi temiz tutma	s.60									
11. İLERİ GÖRÜŞLÜLÜK										
11.1. İdealistlik/Ülkü										
11.2. Merak	s.12	s.16	s.40							
11.3. Bilimsellik/Mantıklı olma										
11.4. Diplomasi/İletişim kurma/İletişimde ustalık										

6. Öykü Adı: Mecit'in Maceraları – Housang Moradi KERMANİ										
DEĞER TEMALARI	**Tekrar Sayısı (değerin geçtiği bağlamın sayfa numarası)**									
1.SEVGİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1. Aile birliği	s.41	s.59	s.62	s.65						
1.2. Vatanseverlik										
1.3. Dostluk/Arkadaşlık	s.84									
1.4. Misafirperverlik										
1.5. İnsan severlik										
1.7. Merhamet/Şefkat	s.25	s.43	s.52	s.75	s.93	s.94	s.115			
1.8. Fedakârlık	s.41									
2. SAYGI										
2.1. Hoşgörü	s.65	s.90								
2.2. Onur/Şeref	s.78	s.95								
2.3. Vakar/Ciddiyet										
2.4. Görgü/Terbiye	s.65									
2.5. Kibarlık/Nezaket	s.8	s.9	s.19	s.55	s.57	s.84	s.90	s.92	s.96	s.97-s.98-s.101-s.142
2.6. Alçak gönüllü olma/Tevazu	s.17									
2.7. Barış										
2.8. Bağışlamak										
2.9. Minnettarlık	s.84									
2.10. Değer Bilme/Değer verme	s.12									
3. DÜRÜSTLÜK										
3.1. Güven/Güvenilir olma	s.91									
3.2. Sadakat/Bağlılık										
3.3. Adil olma/Hak bilinci										
3.4. Açık sözlülük	s.7	s.56	s.91	s.99	s.100	s.133				
3.5. Samimiyet/İçtenlik	s.35									
3.7. Sır tutma										
3.8. İffet/Namus										
4. SORUMLULUK										
4.1. Sosyal kurallara uyma	s.59									
4.2. Vatandaşlık/Yurttaşlık bilinci										
4.3. Çalışkanlık/Çalışma	s.53									
4.4. Disiplinli olma/düzenli olma	s.46	s.74	s.88							
4.5. Tedbirli olma	s.58	s.77	s.81	s.93	s.94					
4.6. Tasarruf/Tutumlu olma	s.48									
4.7. Danışma										
5. YARDIMSEVERLİK										
5.1. İyilikseverlik	s.21	s.115	s.138							
5.2. Cömertlik	s.22	s.55	s.56	s.62	s.84	s.87				
5.3. Hayırseverlik										
5.4. Diğergamlık	s.125									
5.5. Dayanışma	s.55									
6. DUYARLILIK										
6.1. Anlayışlı olma (farklılıklara karşı, engelli, farklı kültürlere)										
6.2. Empati/Duygudaşlık	s.16									
6.3. Esneklik										
7. MUTLULUK										
7.1. Umut-Sevinç	s.59	s.61	s.92	s.94	s.98	s.102	s.124	s.133		
7.2. Kanaatkârlık / elindekilerle yetinme										
7.3. İyimser olma	s.129									

7.4. Nükteli/Esprili olma	s.16	s.17	s.32	s.57	s.60	s.86	s.103	s.109	s.118	s.134-s.139
8. SABIR										
8.1. Sebat/Kararlı olma	s.73	s.120								
8.2. Özdenetim/Oto kontrol	s.10									
8.3. Soğukkanlı olma	s.53									
8.4. Tutarlı olma										
9.CESARET										
9.1. Girişimcilik	s.38									
9.2. Yeni düşüncelere açık olma/Yenilikçilik										
9.3. Yaratıcılık/Mucitlik	s.63	s.79	s.119							
9.4. Özgürlük										
9.5. Bağımsızlık										
10. TEMİZLİK										
10.1. Sağlıklı olma	s.41	s.43	s.45	s.115						
10.2. Kişisel bakım	s.46	s.82								
10.3. Çevreyi temiz tutma										
11. İLERİ GÖRÜŞLÜLÜK										
11.1. İdealistlik/Ülkü										
11.2. Merak	s.8	s.78								
11.3. Bilimsellik/Mantıklı olma										
11.4. Diplomasi/İletişim kurma/İletişimde ustalık	s.9	s.70	s.106							

7. Öykü Adı: Memiş Can – İbrahim Zeki BURDURLU										
DEĞER TEMALARI	**TEKRAR SAYISI (değerin geçtiği bağlamın sayfa numarası)**									
1.SEVGİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1. Aile birliği	s.13	s.44	S.187							
1.2. Vatanseverlik	S.185									
1.3. Dostluk/Arkadaşlık	s.14	s.22	s.59	s.83	s.93	s.94	s.132	s.176	S.181	
1.4. Misafirperverlik	s.168									
1.5. İnsan severlik	s.69	s.79								
1.7. Merhamet/Şefkat	s.59									
1.8. Fedakârlık	s.47									
2. SAYGI										
2.1. Hoşgörü										
2.2. Onur/Şeref	s.20	s.102	s.105	s.108	s.121					
2.3. Vakar/Ciddiyet										
2.4. Görgü/Terbiye	s.45	s.69	s.100	s.103	s.105	s.116	s.181			
2.5. Kibarlık/Nezaket	s.23	s.76	s.86	s.92	s.99	s.149				
2.6. Alçak gönüllü olma/Tevazu	s.116									
2.7. Barış										
2.8. Bağışlamak										
2.9. Minnettarlık	s.19	s.125	s.174	S.190						
2.10. Değer Bilme/Değer verme	s.45	s.151								
3. DÜRÜSTLÜK										
3.1. Güven/Güvenilir olma	s.38	s.88	s.113	S.188	S.191					
3.2. Sadakat/Bağlılık										
3.3. Adil olma/Hak bilinci	s.15									
3.4. Açık sözlülük	s.44	s.55								
3.5. Samimiyet/İçtenlik										
3.7. Sır tutma										
3.8. İffet/Namus										
4. SORUMLULUK										
4.1. Sosyal kurallara uyma										
4.2. Vatandaşlık/Yurttaşlık bilinci	s.103	s.137	s.173							
4.3. Çalışkanlık/Çalışma	s.16	s.25	s.61	s.62	s.67	s.75	s.91	s.93	s.103	s.104-s.109-s.118-s.124-s.131-s.138-s.168-s.173-s.175-s.179-s.180
4.4. Disiplinli olma/düzenli olma	s.51	s.55	s.62	s.99	s.103	s.106	s.130	s.148	s.164	s.167-S.187
4.5. Tedbirli olma	s.76									
4.6. Tasarruf/Tutumlu olma	s.140									
4.7. Danışma	s.68	s.115	s.129							
5. YARDIMSEVERLİK										
5.1. İyilikseverlik	s.69	s.75	s.82	s.91	s.97	s.108	s.118	s.164	s.173	
5.2. Cömertlik	s.113									
5.3. Hayırseverlik	s.17	s.163	S.190							
5.4. Diğergamlık										
5.5. Dayanışma	s.81	s.82	s.84	s.107	s.160	S.190				
6. DUYARLILIK										
6.1. Anlayışlı olma (farklılıklara karşı, engelli, farklı kültürlere vb.)	S.32	s.83								

6.2. Empati/Duygudaşlık										
6.3. Esneklik										
7. MUTLULUK										
7.1. Umut-Sevinç	s.15	s.17	s.22	s.26	s.52	s.59	s.60	s.67	s.68	s.75- s.79- s.82- s.86- s.89- s.91- s.98- s.105- s.125- s.141- s.170- s.174- s.176- S.182- S.189- S.191
7.2. Kanaatkârlık/elindekilerle yetinme	s.35	s.43								
7.3. İyimser olma	s.28									
7.4. Nükteli/Esprili olma	s.95									
8. SABIR										
8.1. Sebat/Kararlı olma	s.27	s.76	s.87	s.90	s.92	s.96	s.98	s.165	s.174	
8.2. Özdenetim/Oto kontrol										
8.3. Soğukkanlı olma										
8.4. Tutarlı olma										
9.CESARET										
9.1. Girişimcilik										
9.2. Yeni düşüncelere açık olma/Yenilikçilik										
9.3. Yaratıcılık/Mucitlik										
9.4. Özgürlük	S.186									
9.5. Bağımsızlık										
10. TEMİZLİK										
10.1. Sağlıklı olma	s.31	s.35	s.46							
10.2. Kişisel bakım	s.86									
10.3. Çevreyi temiz tutma										
11. İLERİ GÖRÜŞLÜLÜK										
11.1. İdealistlik/Ülkü	s.90	s.98	s.153	S.183	S.191					
11.2. Merak	s.65	s.66	s.100							
11.3. Bilimsellik/Mantıklı olma										
11.4. Diplomasi/İletişim kurma/İletişimde ustalık	s.111	s.159	s.178							

8. Öykü Adı: Patenli Kız – Zeynep CEMALİ										
DEĞER TEMALARI	**TEKRAR SAYISI (değerin geçtiği bağlamın sayfa numarası)**									
1.SEVGİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1. Aile birliği	s.32	s.127	s.182							
1.2. Vatanseverlik										
1.3. Dostluk/Arkadaşlık	s.90	s.94								
1.4. Misafirperverlik	s.43	s.57	s.77	s.110						
1.5. İnsan severlik	s.50	s.81	s.94							
1.7. Merhamet/Şefkat	s.66	s.69	s.71	s.74	s.115	s.152				
1.8. Fedakârlık	s.36									
2. SAYGI										
2.1. Hoşgörü										
2.2. Onur/Şeref										
2.3. Vakar/Ciddiyet										
2.4. Görgü/Terbiye	s.87									
2.5. Kibarlık/Nezaket	s.22	s.48	s.80	s.81	s.89	s.127	s.145	s.156	s.159	s.171
2.6. Alçak gönüllü olma/Tevazu										
2.7. Barış										
2.8. Bağışlamak										
2.9. Minnettarlık	s.17									
2.10. Değer Bilme/Değer verme	s.32									
3. DÜRÜSTLÜK										
3.1. Güven/Güvenilir olma	s.198									
3.2. Sadakat/Bağlılık										
3.3. Adil olma/Hak bilinci										
3.4. Açık sözlülük	s.45	s.52	s.89	s.107						
3.5. Samimiyet/İçtenlik										
3.7. Sır tutma	s.106	s.109	s.114							
3.8. İffet/Namus										
4. SORUMLULUK										
4.1. Sosyal kurallara uyma										
4.2. Vatandaşlık/Yurttaşlık bilinci										
4.3. Çalışkanlık/Çalışma	s.31	s.96	s.102	s.108	s.145	s.178	s.193			
4.4. Disiplinli olma/düzenli olma	s.48	s.145								
4.5. Tedbirli olma	s.32	s.59	s.89	s.143						
4.6. Tasarruf/Tutumlu olma										
4.7. Danışma										
5. YARDIMSEVERLİK										
5.1. İyilikseverlik	s.43	s.83	s.87	s.89	s.112	s.114	s.132	s.147		
5.2. Cömertlik	s.103	s.180								
5.3. Hayırseverlik	s.53	s.94	s.198							
5.4. Diğergamlık	s.109	s.195								
5.5. Dayanışma										
6. DUYARLILIK										
6.1. Anlayışlı olma (farklılıklara karşı, engelli, farklı kültürlere vb.)	s.10	s.94	s.152							
6.2. Empati/Duygudaşlık										
6.3. Esneklik										
7. MUTLULUK										
7.1. Umut-Sevinç	s.38	s.48	s.61	s.65	s.101	s.121	s.141			
7.2. Kanaatkârlık / elindekilerle yetinme	s.180									
7.3. İyimser olma										
7.4. Nükteli/Esprili olma	s.10	s.50	s.75	s.159						
8. SABIR										

8.1. Sebat/Kararlı olma	s.80	s.173	s.193							
8.2. Özdenetim/Oto kontrol	s.144									
8.3. Soğukkanlı olma										
8.4. Tutarlı olma										
9.CESARET										
9.1. Girişimcilik										
9.2. Yeni düşüncelere açık olma/Yenilikçilik										
9.3. Yaratıcılık/Mucitlik	s.22	s.123	s.197							
9.4. Özgürlük										
9.5. Bağımsızlık										
10. TEMİZLİK										
10.1. Sağlıklı olma	s.113									
10.2. Kişisel bakım	s.48									
10.3. Çevreyi temiz tutma	s.180									
11. İLERİ GÖRÜŞLÜLÜK										
11.1. İdealistlik/Ülkü										
11.2. Merak										
11.3. Bilimsellik/Mantıklı olma										
11.4. Diplomasi/İletişim kurma/İletişimde ustalık										

9. Öykü Adı: Sevginin Kuş Kanatları – Ekrem GÜNEŞ										
DEĞER TEMALARI	**TEKRAR SAYISI (değerin geçtiği bağlamın sayfa numarası)**									
1.SEVGİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1. Aile birliği	s.14	s.70	s.127							
1.2. Vatanseverlik										
1.3. Dostluk/Arkadaşlık	s.18	s.19	s.53	s.97	s.163					
1.4. Misafirperverlik	s.94	s.103	s.152							
1.5. İnsan severlik										
1.7. Merhamet/Şefkat	s.21	s.31	s.50	s.104	s.137	s.160				
1.8. Fedakârlık	s.100	s.135								
2. SAYGI										
2.1. Hoşgörü										
2.2. Onur/Şeref										
2.3. Vakar/Ciddiyet										
2.4. Görgü/Terbiye	s.12	s.154								
2.5. Kibarlık/Nezaket	s.6	s.65	s.71	s.94	s.96	s.98	s.113	s.115	s.121	s.146-s.148-s.161
2.6. Alçak gönüllü olma/Tevazu	s.53									
2.7. Barış										
2.8. Bağışlamak	s.119	s.124								
2.9. Minnettarlık	s.152	s.169								
2.10. Değer Bilme/Değer verme	s.53									
3. DÜRÜSTLÜK										
3.1. Güven/Güvenilir olma	s.47	s.115								
3.2. Sadakat/Bağlılık	s.8									
3.3. Adil olma/Hak bilinci										
3.4. Açık sözlülük	s.126									
3.5. Samimiyet/İçtenlik										
3.7. Sır tutma										
3.8. İffet/Namus										
4. SORUMLULUK										
4.1. Sosyal kurallara uyma										
4.2. Vatandaşlık/Yurttaşlık bilinci										
4.3. Çalışkanlık/Çalışma	s.100	s.102								
4.4. Disiplinli olma/düzenli olma	s.7	s.13								
4.5. Tedbirli olma	s.8	s.9	s.72	s.83						
4.6. Tasarruf/Tutumlu olma	s.17									
4.7. Danışma	s.119									
5. YARDIMSEVERLİK										
5.1. İyilikseverlik	s.88	s.100	s.109	s.127	s.131	s.158				
5.2. Cömertlik	s.55	s.146								
5.3. Hayırseverlik	s.173									
5.4. Diğergamlık										
5.5. Dayanışma	s.84	s.135								
6. DUYARLILIK										
6.1. Anlayışlı olma (farklılıklara karşı, engelli, farklı kültürlere)	s.142									
6.2. Empati/Duygudaşlık	s.47	s.61	s.80	s.96	s.107	s.119	s.144			
6.3. Esneklik	s.10									
7. MUTLULUK										
7.1. Umut/sevinç	s.32	s.43	s.95	s.100	s.138	s.149	s.170	s.173		
7.2. Kanaatkârlık / elindekilerle yetinme										
7.3. İyimser olma										
7.4. Nükteli/Esprili olma	s.11	s.14	s.22	s.26	s.27	s.43	s.72	s.87	s.101	s.145 – s.156

8. SABIR										
8.1. Sebat/Kararlı olma	s.154	s.173								
8.2. Özdenetim/Oto kontrol	s.9	s.107								
8.3. Soğukkanlı olma										
8.4. Tutarlı olma	s.10	s.13								
9.CESARET										
9.1. Girişimcilik										
9.2. Yeni düşüncelere açık olma/Yenilikçilik										
9.3. Yaratıcılık/Mucitlik	s.29	s.64								
9.4. Özgürlük										
9.5. Bağımsızlık										
10. TEMİZLİK										
10.1. Sağlıklı olma	s.114	s.124								
10.2. Kişisel bakım	S.5	s.171								
10.3. Çevreyi temiz tutma	s.67	s.68	s.70							
11. İLERİ GÖRÜŞLÜLÜK										
11.1. İdealistlik/Ülkü										
11.2. Merak	s.22	s.29	s.36	s.56						
11.3. Bilimsellik/Mantıklı olma										
11.4. Diplomasi/İletişim kurma/İletişimde ustalık	s.13									

10. Öykü Adı: Yankılı Kayalar – Ahmet YILMAZ BOYUNAĞA										
DEĞER TEMALARI	**TEKRAR SAYISI (değerin geçtiği bağlamın sayfa numarası)**									
1.SEVGİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1. Aile birliği	s.7	s.11	s.12	s.15	s.29	s.35	s.53	s.76		
1.2. Vatanseverlik	s.23	s.72								
1.3. Dostluk/Arkadaşlık	s.22	s.23								
1.4. Misafirperverlik	s.28	s.46	s.82	s.108						
1.5. İnsan severlik	s.74									
1.7. Merhamet/Şefkat	s.7	s.71	s.116	s.119	s.120					
1.8. Fedakârlık	s.12	s.101								
2. SAYGI										
2.1. Hoşgörü										
2.2. Onur/Şeref	s.91	s.98	s.107	s.112	s.113					
2.3. Vakar/Ciddiyet										
2.4. Görgü/Terbiye	s.49	s.72	s.82	s.107						
2.5. Kibarlık/Nezaket	s.33	s.41	s.107	s.109						
2.6. Alçak gönüllü olma/Tevazu										
2.7. Barış										
2.8. Bağışlamak										
2.9. Minnettarlık	s.27	s.40	s.42	s.46	s.73	s.74	s.93	s.103	s.106	s.123
2.10. Değer Bilme/Değer verme	s.28	s.42								
3. DÜRÜSTLÜK										
3.1. Güven/Güvenilir olma	s.20	s.34								
3.2. Sadakat/Bağlılık	s.18									
3.3. Adil olma/Hak bilinci	s.119									
3.4. Açık sözlülük	s.85	s.91	s.109							
3.5. Samimiyet/İçtenlik	s.72	s.121								
3.7. Sır tutma										
3.8. İffet/Namus										
4. SORUMLULUK										
4.1. Sosyal kurallara uyma	s.22									
4.2. Vatandaşlık/Yurttaşlık bilinci										
4.3. Çalışkanlık/Çalışma	s.7	s.16	s.17	s.19	s.29	s.30	s.37	s.46	s.47	s.51-s.54-s.57-s.97-s.121-s.124
4.4. Disiplinli olma/düzenli olma										
4.5. Tedbirli olma	s.57	s.62	s.68	s.69						
4.6. Tasarruf/Tutumlu olma	s.111									
4.7. Danışma	s.39	s.69								
5. YARDIMSEVERLİK										
5.1. İyilikseverlik	s.6	s.27	s.39	s.52	s.69	s.103				
5.2. Cömertlik	s.46	s.71								
5.3. Hayırseverlik	s.6	s.49								
5.4. Diğergamlık	s.17	s.59	s.90							
5.5. Dayanışma	s.12	s.19	s.28	s.39	s.46	s.74				
6. DUYARLILIK										
6.1. Anlayışlı olma (farklılıklara karşı, engelli, farklı kültürlere vb.)	s.15	s.38	s.115							
6.2. Empati/Duygudaşlık	s.23	s.24	s.41	s.49	s.89					
6.3. Esneklik										
7. MUTLULUK										
7.1. Umut-Sevinç	s.12	s.30	s.34	s.45	s.54	s.75	s.99	s.104	s.110	s.114-s.117-s.120

7.2. Kanaatkârlık / elindekilerle yetinme	s.7	s.18	s.87	s.88						
7.3. İyimser olma	s.63									
7.4. Nükteli/Esprili olma										
8. SABIR										
8.1. Sebat/Kararlı olma	s.31	s.37	s.41	s.48	s.95					
8.2. Özdenetim/Oto kontrol										
8.3. Soğukkanlı olma	s.60									
8.4. Tutarlı olma										
9.CESARET										
9.1. Girişimcilik										
9.2. Yeni düşüncelere açık olma/Yenilikçilik										
9.3. Yaratıcılık/Mucitlik	s.6									
9.4. Özgürlük										
9.5. Bağımsızlık										
10. TEMİZLİK										
10.1. Sağlıklı olma										
10.2. Kişisel bakım	s.82									
10.3. Çevreyi temiz tutma										
11. İLERİ GÖRÜŞLÜLÜK										
11.1. İdealistlik/Ülkü	s.17	s.23	s.73							
11.2. Merak										
11.3. Bilimsellik/Mantıklı olma										
11.4. Diplomasi/İletişim kurma/İletişimde ustalık	s.29	s.36	s.44	s.48						

3.5. Veri Toplama Araçları

Her hafta öğrencilerin okuduğu kitaba yönelik olarak, araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma kâğıtları ile karakter gelişimini ölçen bilgi ve tutum ölçekleri uygulanmıştır. Çalışmaya velilerin katılımını da sağlamak için uygulama süresince velilerle 3 kez görüşülüp onların da görüşleri alınmıştır. Yine okul idaresine ve öğretmenlere yönelik de bilgilendirmeler yapılmıştır.

Araştırma dahilinde öğrencilere sadece eğitim verilmemiş, okulun örtük programına etki edecek çalışmalar da yürütülmüştür. Bunun için Boston Üniversitesi Ahlak ve Karakter Eğitim Merkezi tarafından hazırlanan, "Karakter Eğitimi İçin Etkili 100 Yol" öneri listesinden faydalanılmıştır. Bunun yanında ahlaki muhakemeyi geliştirmek için bu konuda eğitim alan öğrencilere yönelik münazara yarışmaları yapılmıştır.

3.6. Verilerin Toplanması

Veriler, Düzce Kaynaşlı Atatürk İlköğretim Okulunda örnekleme giren öğrencilere, yerinde ve araştırıcı tarafından uygulanarak elde edilmiştir. Uygulama öncesinde araştırmanın amacı; nedeni, nasıl ve ne kadar sürede yapılacağı konusunda örgencilere bilgi verilmiştir.

Deney grubuna 12 hafta süren bir eğitim uygulanmıştır. Uygulama sürecinde ilk ve son hafta testlerin yapılması için kullanılmıştır. Kalan haftalarda öğrencilere her hafta bir kitap okutulmuş, daha sonra 2 ders saati okutulan kitapla ilgili etkinliklerin yapılması ile uygulama süreci tamamlanmıştır.

3.7. Veri Çözümleme Teknikleri

Veri toplama araçları ile elde edilen veriler, SPSS 15.0 (Statistic Package For Social Science) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeğin güvenirliği için Cronbach Alfa, elde edilen verilerin analizinde aritmetik ortalama ve t- testi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan deney grubu ve kontrol grubunun ahlaki gelişim düzeyleri arasında uygulama öncesinde anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek için "ilişkisiz ölçümler t-testi" kullanılmıştır. Deney grubu ile kontrol grubunun son testteki ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek için "ilişkisiz ölçümler t-testi" kullanılmıştır.

Deney grubunun ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek için de "ilişkili ölçümler t-testi" kullanılmıştır. Kontrol grubunun ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek için de "ilişkili ölçümler t-testi" kullanılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın denencelerine göre düzenlenerek yorumlanmıştır.

4.1. Deney grubunun ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Bu problemin çözümlenmesinde, deney grubu öğrencilerinin ön test-son test ahlaki gelişim puanlarının aritmetik ortalamalarından yararlanılmıştır. Deney grubu öğrencilerinin ön test-son test ahlaki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek için "ilişkili ölçümler t-testi" kullanılmıştır. Bununla ilgili veriler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Deney Grubunun Ön Test-Son Test Ahlaki gelişim Becerisi Puanlarına Ait İlişkili Ölçümler t Testi Sonuçları

Grup	N	$\overline{X}$	S	Sd	t	p
1. Deney ön test	45	3.26	.30	88	2.675	.009
2. Deney son test	45	3.41	.22			

* p<.0.5 anlamlı

Tablo 4'te deney grubu öğrencilerinin *Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi Modeline* göre uygulama öncesi ve sonrasına ilişkin ahlaki gelişim düzeyleri puan ortalamaları yer almaktadır. *Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi* uygulamaları öncesinde deney grubunun ön testteki ahlaki gelişim puanları aritmetik ortalamaları (3.26), uygulama sonrası son testteki puan ortalamalarına (3.41) göre daha düşüktür. Deney grubunun ahlaki gelişim ön test ile son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için puan ortalamaları, ilişkili ölçümler t-testi ile sınanmıştır. Deney grubu öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ile son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olduğu [$t_{(88)} = 2.675$, $p<.009$] belirlenmiştir. Bu durum, ilköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerini artırmaya yönelik yapılan *edebiyat temelli karakter eğitimi*nin etkili olduğunu göstermektedir.

Dilmaç'ın karakter eğitimi ile ilgili olarak yapmış olduğu araştırmanın verileri incelendiğinde bu araştırmanın verileri ile benzerlikler taşıdığı görülmüştür. Dilmaç'ın çalışmasında da deney grubuna verdiği eğitimin başarıyla sonuçlandığı ve son test lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

Kanger (2007: 240)'in "*Hz. Muhammed Ahlakını Referans Alan Bir Karakter Eğitimi Modeli*" araştırmasının sonucu şu şekildedir: "Karakter eğitimi modelinde kullanılan tekniklerin ilköğretim 4. ila 8. sınıf öğrencilerine belirli ahlâkî değerleri kazandırmada olumlu ve anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna varmak mümkündür." Bu tezde kullanılan tekniklerden olan *hadise yorumlama* ve *yaparak öğrenme* etkinliklerinde edebi metinlerden yararlanılmıştır. Bu yönüyle, yapılan bu çalışma verileriyle benzerlik ve tutarlık taşımaktadır.

Diğer benzer bir çalışmada Keskinoğlu (2008) tarafından yapılmıştır. "*Mesnevi Temelli Ahlak Eğitimi"* adlı araştırmada, Mesnevi'deki hikâyeleri kullanarak ve buna yönelik etkinlikler hazırlanarak çocuklara o değerin kazandırılması istenmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında bu çalışmayla paralel bir sonuç elde edildiği görülmüştür. Çünkü bu çalışma sonucunda da deney grubu ön test ve son test puanları

arasında anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir.

Bütün bu çalışmalar göstermektedir ki edebiyatın araç olarak kullanıldığı ya da karakter eğitiminde merkezine alındığı çalışmalarda öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri olumlu yönde gelişmektedir. Bu durum karakter eğitiminin önemine ve gerekliliğine işaret etmektedir. Öğretim programlarının şekillendirilmesinde, ders ve çalışma kitaplarının içerik düzenlemelerinde, etkinliklerin yapılandırılmasında edebi eserlerin karakter gelişimine etkileri göz ardı edilmemelidir. Karakter eğitimin erken yaşlardan itibaren verilmesi gereken bir eğitim olduğu düşünüldüğünde, bu dönemlerde çocuklara tavsiye edilecek veya okutulacak çocuk edebiyatı eserlerinin seçimi de ayrı bir öneme sahip olmaktadır. İşte bu eserlerin seçiminde, karakter eğitimine dayalı çalışmaların verileri dikkate alınmalıdır. Karakter eğitiminin başarıya ulaşmasında edebi eserlerin üstlenmiş olduğu işlev son derece önemlidir.

4.2. Kontrol grubunun ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Bu problemin çözümlenmesinde, kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test ahlaki gelişim puanlarının aritmetik ortalamalarından yararlanılmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test ahlaki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek için "ilişkili ölçümler t-testi" kullanılmıştır. Bununla ilgili veriler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 5. Kontrol Grubunun Ön Test-Son Test Ahlaki gelişim becerisi Puanlarına Ait İlişkili Ölçümler t Testi Sonuçları

Grup	**N**	$\overline{X}$	**S**	**Sd**	**t**	**p**
1. Kontrol ön test	44	3.45	.36	86	.246	.806
2. Kontrol son test	44	3.47	.34			

* p<.0.5 anlamlı

Tablo 5'te *Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi Modeli*nin işlenmediği kontrol grubu öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test-son test puan ortalamaları verilmiştir. Uygulama öncesinde kontrol grubunun ön testteki ahlaki gelişim düzeyleri puanlarının aritmetik ortalaması (3.45), son testteki puan ortalamaları ise (3.47)'dir. Kontrol grubunun ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ile son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için öğrencilerin puan ortalamaları ilişkili ölçümler t-testi ile sınanmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ile son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın [$t_{(86)} = .241$, $p > .05$] olmadığı belirlenmiştir. Bu durum, ilköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakterlerini geliştirmeye yönelik Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerde yapılan öğretim etkinliklerinin öğrencinin ahlaki gelişimlerinde yeteri kadar etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.3. Deney grubu ile kontrol grubunun son testteki ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Bu problemin çözümlenmesinde, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test ahlaki gelişim puanlarının aritmetik ortalamalarından yararlanılmıştır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test ahlaki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek için "ilişkisiz ölçümler t-testi" kullanılmıştır. Bununla ilgili veriler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 6. Deney ve Kontrol Gruplarının "Ahlaki gelişim düzeyleri" Son Test Puanlarına Ait İlişkisiz Ölçümler t Testi Sonuçları.

Grup	N	$\overline{X}$	S	Sd	t	p
1. Deney son test	44	3.45	.36	86	.246	.806
2. Kontrol son test	44	3.47	.34			

* p<.0.5 anlamlı

Tablo 6'da deney ve kontrol gruplarının öğretim süreci sonundaki ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin puan ortalamaları yer almaktadır. *Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi Modeline* göre deney gurubuna uygulanan karakter eğitimi süreci sonunda deney grubu öğrencilerinin ahlaki gelişimlerine ilişkin puan ortalamaları (3.45); klasik öğretimle devam eden kontrol grubu öğrencilerinden alınan ahlaki gelişim puan ortalamaları ise (3.47) olduğu belirlenmiştir. Her iki grup arasında ahlaki gelişim bakımından anlamlı bir farkın olup olmadığını saptamak için ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin puan ortalamaları ilişkisiz ölçümler t-testi ile sınanmıştır. Her iki grup arasında ahlaki gelişim becerisi bakımından [$t_{(86)} = .246$, $p>.05$] anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir, fakat uygulama öncesinde deney grubunun düşük olan ahlaki gelişim puanları aritmetik ortalamalarının kontrol grubu seviyesine yükseldiği gözlenmiştir. Başlangıçta kontrol grubu lehine olan ahlaki gelişim puanları aritmetik ortalaması *Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi Modeli* uygulamaları sonunda deney grubunu kontrol grubunun düzeyine çıkardığı belirlenmiştir.

V. BÖLÜM

5. Sonuç ve Tartışma

5.1. Sonuç ve Tartışma

Karakter eğitimi teriminden eğitim sistemimizde son yıllarda artan bir ilgiyle söz edilmektedir. Genelde çeviri yapılan programlarla yürütülen karakter eğitimi programları daha çok özel okullarda uygulanmaktadır. Uygulanan programların da sonuçları üzerine herhangi bir ölçme ve değerlendirme çalışması yapılmamaktadır. Bu araştırmadan elde edilen bu sonuçlar, bu bakımdan önemlidir. Çünkü karakter eğitiminde araç olarak en sık ve yaygın olarak kullanılan araç edebiyattır. Zaten geniş bir perspektiften bakıldığında Kavcar (1999: 6) bunu şu gerekçelere dayandırır:

> Edebiyat eserleri insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Edebi eserler hem bireysel hayatla hem de sosyal hayatla ilgili olarak, iyiye, güzele ve doğruya yönelme, yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir."

Bu araştırmanın sonucu da bize göstermektedir ki edebiyatın karakter eğitiminde araç olarak kullanılması doğru bir tercihtir. Deney grubu öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ile son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olması ve buna benzer araştırma sonuçları (Dilmaç, 1999; Kanger, 2007; Keskinoğlu, 2008) bu görüşü desteklemektedir.

Araştırmanın diğer sonuçları ise şu şekildedir:

Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi uygulamaları yapılmayan kontrol grubu öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine ilişkin ön test ile son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. İlköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakterlerini geliştirmeye yönelik Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerde yapılan öğretim etkinliklerini desteklemek, öğrencilerin ahlaki gelişimlerini inşa etmek için Karakter Eğitimi Derslerine ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Daha önce değinildiği üzere karakter eğitiminde aile, okul ve çevrenin büyük etkisi vardır. Bu yüzden "okullarda verilen karakter eğitiminin aileler tarafından da gözlenmesi ve pekiştirilmesi gerekir. Ayrıca toplumun sürekli gündeminde olan sanatçıların, siyasetçileri ve sporcuların da bu konuda çocuklara iyi bir model olması beklenir" (Karatay, 2011: 1409). Alan yazına ilişkin çalışmalar göstermektedir ki edebiyat temelli karakter eğitimi, öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Bu veriler doğrultusunda Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi Program çalışması yapılabilir veya mevcut durum bu yönden desteklenebilir. Bu yönüyle araştırmanın verileri, uygulamaları öğretmen ve uzmanlara yol gösterecektir.

5.2. Öneriler

- Eğitim açısından gelişmekte olan ülkemizde karakter eğitimi, bu yeni değişim hareketinin içinde olmalıdır.
- Yapılan çalışmalar bize göstermiştir ki sadece okulda yapılan karakter eğitimi çalışmaları aile ve çevre tarafından desteklenmedikçe eğitimin etkiliği azalmaktadır. Bu yönde özellikle aileler de bilgilendirilmedir.
- Karakter eğitimiyle ilgili güncel araştırmalar incelenilerek ders kitapları değerler eğitimi yönünden tekrar gözden geçirilmeli.

- Eğitim programları düzenlenirken kazanımlar boyutunda karakter eğitimine yer verilmelidir.
- Bütün ders kitaplarındaki metinler ve özellikle etkinlikler karakter eğitimine yönelik olarak şekillendirilmelidir.
- Edebi metinler üzerinden etkinliklerin yapıldığı Türkçe derslerinde edebiyat temelli karakter eğitimi uygulamalarında kullanılan yöntem ve tekniklere de yer verilmeli.
- Okuma saatlerinde öğrencilere yönelik seçilecek çocuk edebiyatı eserleri öğrencinin karakter gelişimine olumlu katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır.
- Karakter eğitimine, değerler eğitimine yönelik olarak öğretmenlere yapmaları gerekenleri bir reçete gibi göndermek yerine MEB tarafından daha kapsamlı hizmet içi eğitimler verilmelidir.
- Öğretmen adaylarına bu yönde yüksek öğretim kurumlarında Çocuk Edebiyatı derslerinde veya ayrı bir dersle eğitim verilmelidir.
- YÖK ve MEB işbirliği yaparak karakter eğitimi ile ilgili yüksek lisans ve doktora düzeyinde çalışmalar arttırılmalı. Bu çalışmaların sonuçları MEB program geliştirme çalışmalarında dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Ün K. (2009). *Aktif Öğrenme* (11. Baskı). İzmir: Kanyılmaz Maatbası.

Adler, A. (1994*). İnsan Tabiatını Tanıma*. Çev. A.Yörükan, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Akkiprik Budumlu, G. (2007). *Genel Lise Öğretmenlerine Göre Karakter Eğitimi Yoluyla Öğrencilere Kazandırılacak Değerler: Çok Boyutlu Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Andrews, S. V. (1994). ―Teaching Kids to Care: Exploring Values Through Literature and Inquiry, *Terre Haute*, Indiana: EDINFO Press. (ERIC Document Reproduction, No. ED 372414).

Arıcı, F. (2008). Okuma Eğitimi. Ankara: Pegema Yayınları.

Arslan, F. Ş. (2008). *Sünen-i Ebu Davud'un Edeb Bölümünden Hareketle Hz. Peygamberin Karakter Eğitiminde Yer Alan Ahlaki Değerler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydın, M. Z. (2010). *Ailede Ahlak Eğitimi*. İstanbul : Timaş Yayınları.

Başaran, İ. E. (2005). *Eğitim Psikolojisi, Gelişim, Öğrenme ve Ortam*.(6. Kez Yeniden Yazım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Battistich, V. (2005). ―Character Education, Prevention and Positive Youth Development, Washington, DC: *Character Education Partnership.*

Baymur, F. (1994). *Genel Psikoloji*(14. Baskı). İstanbul: İnkılâp.

Bender, M. T. (2005). ―John Dewey'in Eğitime Bakışı Üzerine Yeni Bir Yorum. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi.* Cilt 6, sayı 1, 13-19.

Bennett, W. J. (1995). *The Children's Book of Virtues*. New York: Simon and Schuster.

Berkowitz, M. W. and Fekula M. J. (1999). ―Educating fo Character. *About Campus*, November–December. 17-22.

Bohlin, K. E. (2005). *Teaching Character Education Thorough Literature*, USA: Routledge Falmer.

Büyüköztürk, Ş. (2001). *Deneysel Desenler Öntest-Sontest Kontrol Grubun Desen ve Veri Analizi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Cesur, S. (2002). ―Çocuk ve Ergenlerde Ahlak Gelişimi Ve Eğitimi. XII. Ulusal Psikoloji Kongresi, Ankara.

Cüceloğlu, D. (2003). *İnsan ve Davranışı* (12. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cevizci, A. (2003). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Çağatay, Ş. M. (2009). *Öğretmen Görüşlerine Göre Karakter Eğitiminde ve Karakter Gelişiminde Okulun Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çağlayan, A.(2005). *Ahlak Pusulası: Ahlak ve Değerler Eğitimi*. İstanbul: DEM yayınları.

Çamdibi, H. M. (1983). *Şahsiyet Terbiyesi ve Gazali*. İstanbul: Gümüş Basımevi.

Davies I, Gorard S. ve Mcguinn N.(2005). ―Citizenship Education and Character Education: Similarities and Contrasts. *British Journal of Educational Studies*. (53), 3,341-358.

Dilidüzgün, S. (2003). *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları***,** İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Dilidüzgün, S.(2003). *Çağdaş Çocuk Yazını: Yazın Eğitimine Atılan İlk Adım***.** İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dilmaç, B. (2002). İnsanca Değerler Eğitimi. Ankara: Nobel Yayınları.

Düşünme Eğitimi İlköğretim 6-8. Sınıflar Öğretmen Kılavuz Kitabı (2007). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Edginton, W. D. (2002). ―To Promote Character Education, Use Literature for Children and Adolescents. *The Social Studies May/June*. 113-116.

Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1 (1), 79-96.

Forgan, J. W. (2002). ―Using Bibliotherapy to Teach Problem Solving, *Intervention In School And Clinic.* (38), 2, 75-82.

Gencan, T. N. vd. (1974). *Yazın Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gökçek, B. S. (2007). *5-6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Karakter Eğitimi Programının Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gürel Z., Temizyürek F., Şahbaz N. K. (2007). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Öncü Basımevi.

Gray, T. (2010). ― Character Education in Schools. Produced by *The Berkeley Electronic Press*. (7), 56-61.

Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırma. Ahlak Psikolojisi, Ahlaki Değerler ve Ahlaki Gelişme Profesörlük Tezi* (2.Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu (2006). Anakara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 4-5. Sınıflar (2005). Anakara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu (2010). Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.

İlköğretim Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi (8. Sınıf) Öğretim Programı(2010). Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.

İslam Ansiklopedisi. (1989). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Kanger, F. (2007). *Hz. Muhammed Ahlakını Referans Alan Bir Karakter Eğitimi Modeli.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kant, I. (2009). *Eğitim Üzerine*. (Çev.Ahmet Aydoğan) İstanbul: Say Yayınları.

Karasar, N.(2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karatay, H. (2007a). ―Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri, *38.ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, (10–15 Eylül 2007) Ankara.

Karatay, H. (2007b). ―Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. (5), 3, s.463-477.

Karatay, H. (2011a). ―Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı. *Turkish Studies* International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/1 Winter.

Karatay, H. (2011b). Transfer of values in the Turkish and Western children's literary works: Character education in Turkey, *Educational Research and Reviews* Vol. 6 (6), pp.??

Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim.* Ankara: Engin Yayınevi.

Kerschensteiner, G. (1977). *Karakter Kavramı ve Terbiyesi*, Çev. Fikret Kanad. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması.* Yayımlanmamış doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Keskinoğlu, Ş. M. (2008). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluğa ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kıroğlu, H. (2009). *Karakter Eğitimi Yaklaşımına Eleştiriler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köknel, Ö. (1999*). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik* (15. Basım). İstanbul: Altın Kitaplar.

Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik Psikolojisi* (2. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Leming, J. S. (1993). ―In Search of Effective Character Education. *Educational Leadership*. (51),3, 63-71.

Leming, J. S. (2000). ―Tell Me a Story: An Evaluation of a Literature-based Character Education Programme. *Journal of Moral Education*. (29), 4, 413-427.

Lickona, T. (1991). *Educating for Character*. New York: Bantam Books.

Lickona, T. (1993). ―The Return of Character Education. *Educational Leadership*, (51) 6–11.

Lickona, T. (1996). ―Eleven Principles of Effective Character Education. *Journal of Moral Education*. 258(1), 93-101.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*.(Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

McDaniel, A. K.(1998*).* ―Character Education: Developing Effective Programs. *Journal of Extension,* (36), 2. (EJ No:563579).

Narvaez, D. (2002). ―Does Reading Moral Stories Build Character?. *Educational Psychology Review*. (14), 2, s.155-171.

Pamuk, Arif. Karakter Eğitimi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. 1. Ulusal İlköğretim Kongresi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 15-17 Kasım 2007.

Pars, V. B., Cırıtlı, H. , Enç, M., Oğuzkan, T.(1970). *Öğretmen Okulları Kitapları Eğitim Psikolojisi* (16. Baskı). MEB Devlet Kitapları. İstanbul: MEB Basımevi.

Rosenthal, M. ve Yudin, P. (1997). *Felsefe Sözlüğü* (5. Basım.) (Çev. Aziz Çalışlar). İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Ryan, K. ve Bohlin, K. E. (1999). *Building Character in Schools: Practical Ways to Bring Moral Instruction to Life*. San Francisco: Jossey-Bass.

Sanchez, T. (2006). ―The Story of the Boston Massacre: A Storytelling Opportunity for Character Education. *The Social Studies November/December*. 265-269.

Sayın, A. ve Aslan, S. (2005). ―Duygudurum Bozuklukları ile Huy, Karakter ve Kişilik İlişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 16(4), 276-283.

Sever, S. (2008). Çocuk ve Edebiyat. İzmir: TUDEM Yayınları.

Sılay, N. (2010). *Yükseköğretimde Karakter Eğitiminin İncelenmesi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şimşek T. (2002). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Rengarenk Yayınları.

O'Sullivan, S (2004). ―Books to live by: Using Children's Literature for Character Education,*The Reading Teacher*. (57), 7, 640-645.

Sridhar, D. ve Vaughn, S. (2000). ―Bibliotherapy for All: Enhancing Reading Comprehension, Self-Concept, and Behavior, *Teaching Exceptional Children*, (33), 2, 74-82.

Tomlinson, C. and LYNCH, C. -Brown (1996). *Essentials of Children's Literature*. Boston.Mass.: Allyn and Bacon.

Turgut, M. (editör) (2010). *Türkiye Aile Değerleri Araştırmaları*. Ankara: T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Türkçe Sözlük (1998). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uysal, F. (2008). *Karakter Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üstünyer, F. (2009). *Karakter Eğitimi ile İlgili Eğitici Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yedi Tepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Varış, F. (1981). *Eğitim Bilimine Giriş*. (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, no: 98. Sevinç Matbaası.

Yıldırım, G. (2007*). İlköğretim Düzeyinde Bir Karakter Eğitimi Programı ve Model Önerisi ve Uygulanabilirliği.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yiğittir, S. (2010). ―İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 8, No. 19, 207-223.

Yörükoğlu, A. (1997). *Aile ve Çocuk* (5. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.

Wynne, E. A. and Ryan K. (1997). *Reclaiming Our Schools: Teaching Character, Academics, and Discipline*. (2nd Ed.), Upper Saddle River, N.J.: Prentice-Hall.

İnternetten Üzerinden Elde Edilen Kaynaklar:

Milli Eğitim Temel Kanunu, (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html, 3 Mayıs 2011 tarihinde erişildi).

Character Education Manifesto (http://www.bu.edu/education/caec/files/manifesto.htm, 5 Aralık 2010 tarihinde erişildi.)

Character Education Partnership (http://www.character.org/aboutus, 5 Aralık 2010 tarihinde erişimiştir.)

Aspen Bildirgesi (http://charactercounts.org/overview/aspen.html, 5 Aralık 2010 tarihinde erişilmiştir.)

Çalışmada Kullanılan Çocuk Edebiyatı Eserleri

Dayıoğlu, G. (2009*). Fadiş* (49. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar.

Cengiz, G. (2009*). İpini Kopartan Uçurtma* (3. Basım). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Çınaroğlu, A. (2010). *Mago* (4. Basım). İzmir: Uçan Balık.

Ümit, A. (2010). *Masal Masal İçinde*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.

Kermani, H. M. (2008). *Meçit'in Maceraları* (Çev: N. Başçı). İstanbul: Kelime Yayınları.

Cemali, Z. (2008). *Patenli Kız* (11. Baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Boyunağa, A. Y. (2010). *Yankılı Kayalar*(13. Baskı). İstanbul: TimaşYayınları.

Güneş, E. (2009). *Sevginin Kuş Kanatları* (3. Basım). İzmir: Tudem Yayınları.

Burdurlu, İ. Z. (2007). *Memiş Can*. İzmir: Tudem Yayınları.

Beydeba, (2003). *Kelile ve Dimne* (Hazırlayan: Enver Gökçe). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

EKLER

EK 1- AHLAKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ (Dilmaç, 2002: 252-254)

Sayın Öğrenci,

Bu ölçek sizin bir takım konulardaki düşüncelerinizi değerlendirmek için hazırlanmıştır. Bu ölçekte 66 adet cümle bulunmaktadır. Her bir cümleyi okuduktan sonra bu davranışı ne kadar gösterip göstermediğinizi örnekteki gibi uygun boşluğa (X) işareti koyarak belirtiniz.

Lütfen cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk gelen cevabı işaretleyiniz ve cevaplanmamış cümle bırakmayınız. Kimliğinizi belirtecek isim veya işaret koymayınız.

Aşağıda ölçeğin nasıl cevaplandırılacağına dair bir örnek verilmiştir. Lütfen dikkatle okuyunuz.

Örnek:

"*Canlıların nasıl meydana geldiğini merak ederim*." Cümlesini okuduktan sonra eğer her zaman merak ediyorsanız " *her zaman doğru*"; ara sıra merak ediyorsanız "*ara sıra doğru*"; çok az merak ediyorsanız "*nadiren doğru*"; hiç merak etmiyorsanız "*hiçbir zaman doğru değil"* bölümüne (X) koyunuz.

Aşağıdaki örneklerde bir öğrencinin bunun kendisi için çok az doğru olduğunu düşünmüş ve "nadiren doğru" şıkkına işaret koymuştur. İkinci cümlede ise kendisi için ara sıra olduğunu düşünerek " ara sıra doğru" şıkkına işaret koymuştur. Siz de arka sayfada başlayan cümleleri kendinize en uygun biçimde işaretleyiniz.

	Her Zaman Doğru	**Ara Sıra Doğru**	**Nadiren Doğru**	**Hiçbir Zaman Doğru Değil**
1. Canlıların nasıl meydana geldiğini merak ederim.			**X**	
2. Yapmam gereken bir isi başkalarına yaptırmam hoşuma gider.		X		

Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

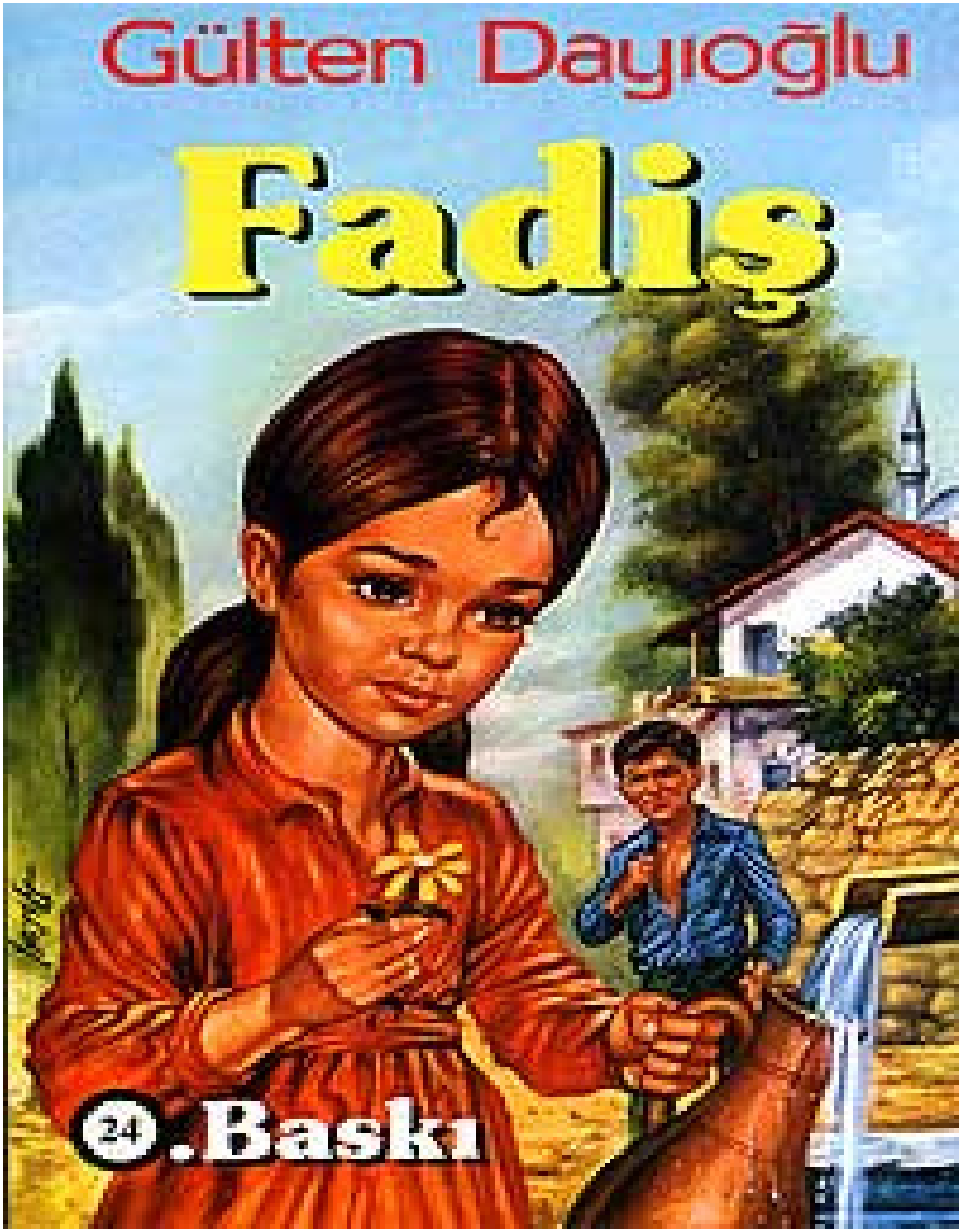
Yard. Doç. Dr. Halit KARATAY

Fatih DESTEBAŞI

SORULAR	Her Zaman Doğru	Ara Sıra Doğru	Nadiren Doğru	Hiçbir Zaman Doğru Değil
1. Canlıların nasıl meydana geldiğini merak ederim.				
2. Yapmam gereken bir isi başkalarına yaptırmam hoşuma gider.				
3. Dünyaya gelen tüm canlıların yaşamlarının bir anlamı vardır.				
4. Öfkelendiğimde karsımdaki arkadaşlarımı incitirim.				
5. Görevlerimi yerine getiririm.				
6. Doğadaki olayların nasıl meydana geldiğini merak ederim.				
7. Doğruları söylemekten çekinirim.				
8. Arkadaşımı mutlu görmek beni mutlu eder.				
9. Başkalarının mutlu olması için caba göstermem.				
10. Nasıl bir insan olduğum hakkında düşünürüm.				
11. Sahip olduklarımla yetinmem.				
12. Hayatta olmak bana mutluluk verir.				
13. Tartıştığım arkadaşlarımı bağışlamam.				
14. Arkadaşlarımın sırlarını başkalarına anlatmam.				
15. Kendime karsı saygım yok.				
16. Gereksiz akan muslukları kapatırım.				
17. Başkalarıyla kavga etmekten hoşlanırım.				
18. Sahip olduklarımla yetinebilirim.				
19. Bana yapılan iyilikleri önemsemem.				
20. Kurallar bizim mutlu olmamız için konulmuştur.				
21. Zamanımı bos geçiririm.				
22. Yaptığım hata karsısında özür dilerim.				
23. Görevlerimi yapmam.				
24. İnsanlara karsı sevecenim.				
25. Temizliğe önem vermem.				
26. Yasamaktan mutluluk duyuyorum.				
27. İnsanlara karsı sevgi göstermem.				
28. Yaptığım bir isi yarım bırakmam.				
29. Sağlığım benim için önemli değildir.				
30. Başkalarına hizmet etmekten hoşlanırım.				
31. Yasamaktan zevk almıyorum.				
32. Bütün varlıklara karsı ilgiliyim.				
33. Başkalarının haklarına saygı duymam.				
34. Elimdekileri başkaları ile paylaşabilirim.				
35. Saygı değer bir insan değilim.				
36. Herkese karsı sevgi gösterebilirim.				

37. Doğadan zevk almıyorum.				
38. Yardıma muhtaçlara acıyorum.				
39. Huzurlu bir şekilde uyuyamam.				
40. Arkadaşlık iliksilerine önem veririm.				
41. Yasamaktan mutlu olmuyorum.				
42. Benden küçüklere sevgi gösteririm.				
43. Olayların sebeplerini araştırmam.				
44. Dünyadaki yasama karsı ilgi duymuyorum.				
45. Temiz olmak benim için önemlidir.				
46. Kimseye yardım etmem.				
47. Bu ülkenin vatandaşı olmaktan mutluyum.				
48. İnsanlar eşit değildir.				
49. Bir istediğimin gerçekleşmesi için bekleyebilirim.				
50. Doğadaki yasam dengesini anlayamıyorum.				
51. Sahip olduklarımla yetinebilirim.				
52. Niçin var olduğumuzu öğrenmeye çalışmam.				
53. Yardıma ihtiyacı olanlara yardım ederim.				
54. Doğruyu söylemem				
55. Doğayı seviyorum.				
56. Yardıma muhtaç olan insanları umursamam.				
57. Olaylara iyi gözle bakmaya çalışıyorum.				
58. Arkadaşlık iliksilerime önem vermem.				
59. Başkalarıyla kavga etmekten hoşlanmam.				
60. Elimdekileri başkaları ile paylaşmam.				
61. Bana yapılan kötülükleri affederim.				
62. Yaptığım islerden çabuk vazgeçerim.				
63. Benim için sağlıklı yasamak önemlidir.				
64. Yasamaktan dolayı sevinçliyim.				
65. Başkaları ile bir arada olmaktan hoşlanırım.				
66- Başkalarının haklarına saygı duyarım.				

EK 2-EDEBİYAT TEMELLİ KARAKTER EĞİTİMİ UYGULAMALARI

TANIMLA!

- ANA KARAKTERİ/LERİ TANIMLA :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- OLAYLARI TANIMLA:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KATILMA

- Ana karakterle ilgili neler hissediyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ana karakterle farklı ve ortak karakter özellikleriniz nelerdir?

Ana Karakterin Özelikleri	Ortak Karakter Özeliklerimiz	Benim Karakter Özeliliklerim
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

OLAYIN İÇYÜZÜNÜ ANLAMA

- Bana göre kitapta/öyküde uygun olmayan davranışlar:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Şimdi bu davranışlardan birini seçip, o davranışın yerini alabilecek farklı bir çözüm önerisi yazın:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 1

Etkinlik Adı: Kart Değiştirme

Uygulama:

1. Sınıftaki öğrenci sayısının yarısı kadar iki dizi kart hazırlanır. Birinci dizideki kartlara kitapta geçen bazı değerlerin durum bağlamları yazılır. İkinci dizideki kartlara ise durum bağlamlarının verdiği değerler yazılır. Dizideki kartlardan bir grubuna numara verilir.
2. Kartlar öğrencilere dağıtılır.
3. Öğrenciler sınıfın içinde dolaşıp karşılaştıkları arkadaşlarıyla konuşarak kartlarının eşlerini ararlar.
4. Kartlarını eşleştirenler yerlerine oturarak verilen sürede kartı eşleştirme gerekçelerini hazırlarlar.
5. Kart numaraları rastgele söylenir ve numarası söylenenler ilk önce kartlarında yazan durum bağlamını okurlar. Daha sonra o durum bağlamı ile verilemek istenen değer söylenir. Son olarak da öğrenciler kartları eşleştirmedeki gerekçelerini söylerler.

Örnek Uygulama: Durum Bağlamlarına İlişkin Kartlar

"-Biliyorum açsın. Ama onlar şimdi yemeklerini bitirecekler. Burası kendi evimiz değil. Yemeklere izinsiz el uzatmayalım. Yoksa kovuluruz, dedi."(s.20)	"Böylece, elbirliğiyle yangın artıkları temizlendi. Kasaba halkı, evlerinin yerine, başlarını sokacak birer barınak yapmaya giriştiler. Herkes birbirine yardıma koşuyordu. Kimi taş kırıyor, kimi toprak taşıyor, kimi de kerpiç döküyordu."(s.10)
"… bir süre sonra Naciye Kadın'la cemile de tek odalı, toprak damlı evlerine yerleştiler. Kasabaya çevre köylerden yiyecek, giyecek yardımı yapıyorlardı. Kasabalı kadınlar, köylülerle birlikte dağa çıkıyor; sırtlarıyla odun taşıyorlardı."(s.10)	"-Sus, dedi. Rahmetli annenin bize yaptığı iyilikler yanında, benim sana yaptıklarım hiç kalır." (s.28)

"Ankara'ya vardıklarında, Cemile şaşkına döndü. On iki odalı koca bir köşkün tüm temizliği üstündeydi. Ama işten hiç yılmıyordu. Sabahın beşinden gecenin on ikisine değin, durmadan çalışıyordu. Hanım, bey, hatta aşçı ve dadı ondan çok hoşnuttular. Hanım, birkaç ay sonra ona yeni giysiler alıp aylığını arttırdı."

"Hasan'a da bayramlık yapılmıştı. Arife günü, her şey hazırdı. Çocuklar coşkunluk içinde ertesi günü bekliyorlardı. Fadiş kendini bildi bileli, hiçbir bayramı bu denli sevinçle beklememişti. O gün yine yediden yetmişe herkes oruçtu. Hatta Zehra Kadın'a göre dağlar,taşlar,kurtlar,kuşlar da oruçtular…."(s.130)

"Köyün geleneğine göre,- Ramazanın on beşinci gecesi- çocuklar, köy davulcusunun peşine takılır, kapı kapı dolaşırlardı. Her kapının önünde durup davul eşliğinde maniler atar, deyişler söylerlerdi. Ev sahibi hemen hemen kapıya çıkardı. Kesesine göre çocuklara ve davulcuya yemiş, meyve, şeker, hatta taze ekmek, pide dağıtırdı. "(s.126)

"köyün çamaşırlığı, köyün dışında akan çay kıyısındaydı. İçinde altı ocak, altı tane de taş vardı. Taşlar, yüzleri gözenekli çamaşır taşlarıydı. Kütüklerin üstüne, öne doğru eğik olarak oturtulmuştu. Çarşaf gibi büyük parçalar, bunların üzerinde rahatça ovalanıp döğülürdü.çamaşırı taşa sürtmek ve taşla eller arasında ovalamak köylülerin geleneğiydi."(s.106)

" Cemile söylenenleri duymuyordu. Fadiş'in sevgisi, özlemi içini yakıp kavuruyordu. Bütün gece uyuyamadı, evin içinde dolaşıp durdu."(s.15)
-Yavrumu hırpalamasalar, hor görmeseler, en ağır işleri yapmaya gönüllüyüm. Oysa Fadiş'imi çok horluyorlar. Ondan ötürü burada diken üstündeyim."(s.25)

"Görüşmenin sonunda Hafize Nine, iyiden iyiye öfkelenmişti.
-Olamaz, o bana emanet edildi. Canımı alırsın, fakat Fadiş'i ben sağken elimden alamazsın, diye bağırdı."(s.51)

"Köylüler gece oturmalarında, varsıl-yoksul ayrımı yapmazlardı. Toplanma sırası kime gelmişse, o eve doluşurlardı. Konuklar, köyün geleneklerine göre ağırlanırlardı. Bu gelenekleri herkes kesesine göre yerine getirmeye çalışırdı. Odanın bir duvarına oyulmuş ocaklar çam odunlarıyla doldurulurdu. … Ocakta mısır patlatılır, nohut kavrulurdu."(s.144)

"Kaymakam orada da konuştu. Çocuklara:
-Yavrularım. Atatürk'ümüzün bin bir güçlükle düşmandan kurtarıp yeniden kurduğu güzel vatanımızı sizler koruyup yücelteceksiniz. Bunun için çok çalışmanız gerek. Başarıya, dürüst ve çalışkan insanlar erişebilir. Cumhuriyet Bayramınız kutlu, yeni okulunuz uğurlu olsun. Hepinize sağlık ve esenlik dilerim, dedi.(s155)

Değerlere İlişkin Kartlar

ÇALIŞKANLIK

YARDIMLAŞMA

DİNİ DEĞERLER

VATANSEVERLİK

MİNNETTARLIK

CÖMERTLİK

MİSAFİRPERVERLİK

DÜRÜSTLÜK

SEVGİ

SORUMLULUK

TEMİZLİK

DAYANIŞMA

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki verilen metin okuduğunuz kitaptan alınmıştır. Metni tekrar okuyarak soruları cevaplandırınız.

“ …

Kasabalılar sığındıkları köylerden döndükleri zaman, evlerinin yerinde kül yığınları bulmuşlardı. Yaşlılar, ağlaşıp duran gençlere, “savaştayız. Elbette evlerimiz yakılıp yıkılacak. Ağlayıp sızlanmak yararsız. Gücümüzü toplayıp yeniden yapalım” diye çıkışıyorlardı.

Böylece elbirliğiyle yangın artıkları temizlendi. Kasaba halkı, evlerinin yerine, başlarını sokacak birer barınak yapmaya giriştiler. Herkes birbirine yardıma koşuyordu. Kimi taş kırıyor, kimi toprak taşıyor, kimi de kerpiç döküyordu.

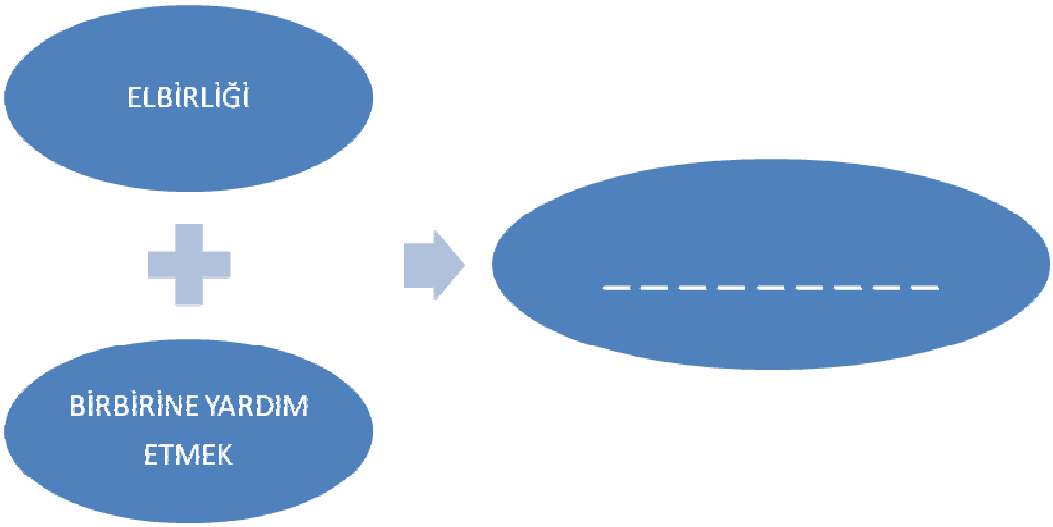
Naciye Kadın, kısa bir süre önce, oğlunun şehitlik haberini almıştı. Bunun üzerine bir de evi yanınca, kolu kanadı kırıldı. Kızı Cemile’den başka kimsesi kalmamıştı. Yangın yığınlarını temizleyemiyordu. Geceyi kızıyla, yanık çul ve kilim artıklarına bürünerek sokakta geçiriyordu. Aslında soylu ve varlıklı bir kadındı. Kasabada evleri, dükkânları, tarlaları, bağları, değirmenleri, sürü sürü koyunları vardı. Ama, savaşta bunların hepsini de yitirmişti. Tek varlığı kızıydı. Ona bir şey olacak diye çok korkuyor, bu nedenle Cemile’nin elini elinden bırakmıyordu. Gün boyunca boyunlarını büküp evlerinin yanık yığınlarına bakıyorlardı. Durumları acıklıydı. Mahalle halkı bir karar aldı. Herkes, bir gün kendi evinin yapımıyla uğraşacak; bir gün toplanıp Naciye Kadın’ın evini yapmaya çalışacaklardı.

Karar kolaylıkla uygulandı. Bir süre sonra, Naciye Kadın’la Cemile de tek odalı, toprak damlı evlerine yerleştiler. Kasabaya çevre köylerden yiyecek, giyecek yardımı yapıyorlardı. Kasabalı kadınlar, köylülerle birlikte dağa çıkıyor; sırtlarıyla odun taşıyorlardı.

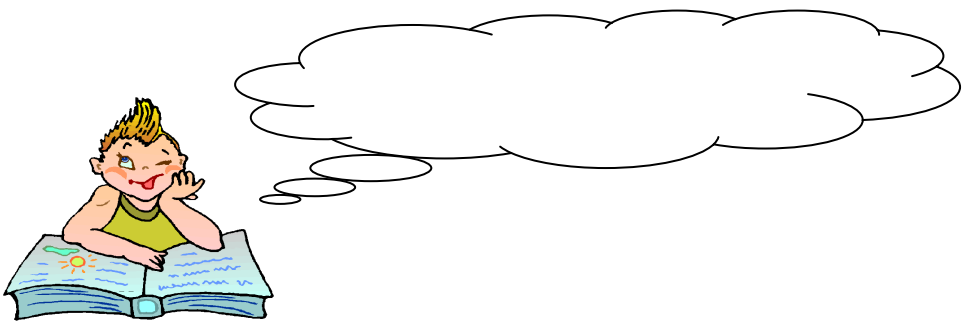
…”

Soru 1: Metinde geçen “elbirliği”, “birbirinin yardımına koşmak” söz ve söz gruplarından ne anlıyorsunuz? Bunları ortak bir kavramla ifade etmek isteseniz, o kavram ne olurdu?

.....
.....
.....

Soru 2: siz olsaydınız, okuduğunuz kitapta geçen bu bölüme hangi başlığı koyardınız?

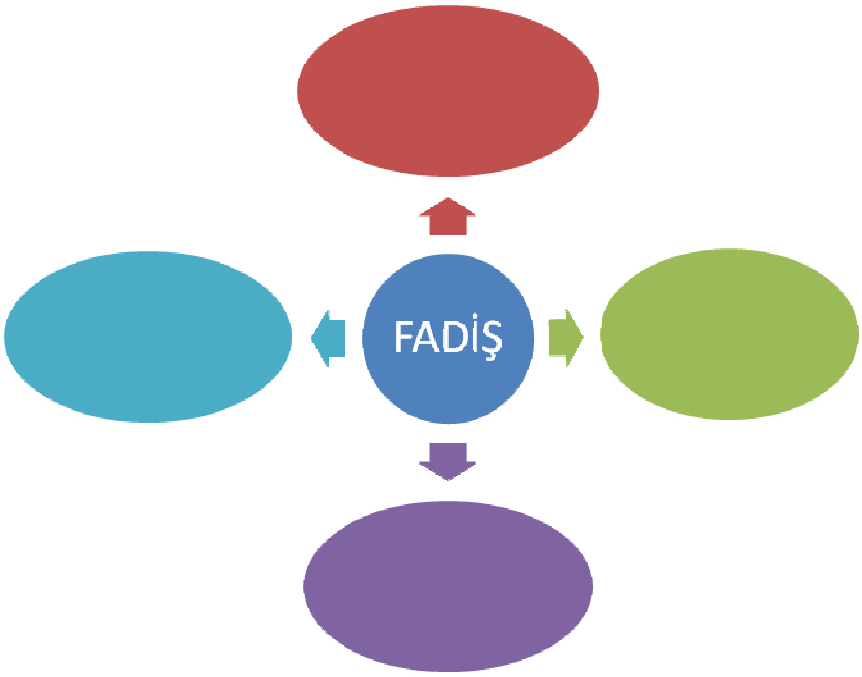

Soru 3: Paragrafta anlatılmak istenen durumla ilgili, aşağıda verilen atasözlerindeki boşlukları tamamlayınız.

- Bir …… var, iki …….. …… var.
- …… küvet doğar.

ETKİNLİK 3

Okuduğunuz bu eserde size göre ağırlıklı olan dört değer hangisiydi? (çalışkanlık, dayanışma, dini değerler, misafirperverlik, iyilik/kötülük, cömertlik, yaratıcılık, mizah/komiklik, sevgi, temizlik, umut, dayanışma, vatanseverlik, yardımseverlik, vb.)

Seçtiğiniz bu dört değer için aşağıdaki soruları cevaplandırınız?

Neden bu değerleri seçtin?

.....

.....

Kitaptan bu değerlerden birini anlatan bir bölümü yazar mısın?

.....

.....

.....

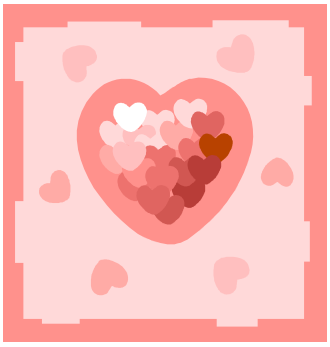
Seçtiğin bu değerlerden hangisi senin karakterinde daha baskın? Neden?

.....

.....

.....

ETKİNLİK 3

Fadiş küçük yaşından itibaren annesinden, babasından ayrı büyümüştür. Annesi, kızına karşı sevgisini her fırsatta dile getirip onu mutlu etmek için elinden geleni yapmıştır. Sonunda da kızından ayrı olmanın verdiği hasrete dayanamayarak kızını yanına almıştır. Buna karşın babası Fadiş'in sevgisini annesine karşı bir koz olarak kullanmıştır(s. 35-36). Yanda verilen sayfaları tekrar göz atarak, babasının Fadiş'e karşı davranışlarını değerlendiriniz? Fadiş'in bundan sonraki yaşamında anne ve baba sevgisi ile büyümesi onun hayatında ne gibi değişikliklere yol açar?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 4

MEKTUP VAR…

Bu gün sizlerle Fadiş'ten gelen önemli bir mektubu paylaşacağım. Haydi, şimdi mektubumuzu okuyalım ve ona yardımcı olalım

Sevgili Arkadaşlar,

İlk önce kitabımı ilgi ile okuduğunuz için teşekkür ederim. Siz kitabımı okuyarak altı yaşıma kadar olan hayatım hakkında bilgiler edindiniz. Bu süreçte kimi zaman benimle güldünüz, sevindiniz; kimi zaman da dertlerime ortak oldunuz. Ben yaşamıma, geçmişten aldığım değerlere de sıkı sıkıya sarılarak devam ediyorum. Şu anda altıncı sınıfta okumaktayım. Okul hayatım çok eğlenceli geçiyor. Arkadaşlarıma köyde öğrendiğim longoz, kaydırak, sek sek gibi oyunları öğrettim. Günler böyle geçip giderken Son bir haftadır hiçbir şey yolunda gitmiyor. Çünkü hala bir çözüm bulamadığım bir sorunum var. Şimdi sizlere kısaca sorunumu anlatayım.

Benim Cansu adında bir arkadaşım var. Hatta arkadaştan da öte bir dost benim için. Onu çok seviyorum. Cansu'nun annesi ile babası ayrı. Babası Fransa'da, annesi Türkiye'de yaşıyor. Annesi kızının Türk değerleri ile büyümesi için eğitimini Türkiye'de almasını istiyor. Babası ise buna karşı çıkıyor ve kızının Fransa'da eğitim almasını istiyor. Daha sonra annesi ile babası bir anlaşma yapıyor. Bu anlaşmaya göre Cansu ilköğretimine Türkiye'de başlayacak ama başarısız olduğu takdirde Fransa'ya babasının yanına gidecek. Bu anlaşma arkadaşımı büyük bir sıkıntıya sokuyordu. O da annesinin yanından ayrılmak istemediği için derslerine çok çalışıyordu; ama bu dönem iki dersten sınavı çok kötü geçmişti. Takdir alamayacaktı. Sınavın olacağı güne kadar ona yardım edip etmeme konusunda çok düşündüm. Sonra bu sınavlarda ona, çok sevdiğim arkadaşıma, yardım etmeyi düşündüm. Zaten öğretmenim bana dürüst davranacağım, yalan söylemeyeceğim konusunda çok güveniyordu. Sınavlarda benim olduğum tarafa hiç bakmazdı. Bu yüzden Cansu'ya yardım etmek çok kolay olacaktı. Ve sınav günleri geldiğinde Cansu'ya yardım ettim. Sınav sonuçları açıklandı ve Cansu sınavlardan istediği notu almıştı. Artık Türkiye'den gitmek zorunda değildi. Böylece hem annesinin hem de benim yanımda kalmış oldu. Bir yandan bunun için sevinirken bir yandan da aslında yardım etmediğimi, kopya verdiğimi düşünüyordum. Bu şekilde de hem arkadaşlarıma karşı hem de öğretmenime karşı bir suç işlemiştim. Günlerdir yaptığım bu davranışı düşünüyorum, bir yanda arkadaşıma karşı olan sevgim bir yanda öğretmenime ve arkadaşlarıma karşı dürüst davranamamam. Sizce ben bu durumda nasıl davranmalıydım? Arkadaşlarıma ve öğretmenime karşı şimdi ne yapamam gerekiyor?

Şimdiden cevaplarınızı merakla bekliyorum. Beni bu sıkıntılı durumdan kurtaracağınızı biliyorum. Hepinize içten sevgilerimi yolluyorum. Hoşça kalın.

ETKİNLİK 5

"… Toroslu kasabası düşmanın yolunun üstündeydi. Halk kasabadan ayrılıp köylere sığınmıştı. Genç ve güçlü erkekler askere alınmış, geride sakat ya da yaşlı erkeklerle kadınlar ve çocuklar kalmıştı. Eli silah tutanlar, düşmanın geçeceği yollara tuzaklar kuruyorlardı."

Yukarıdaki paragrafta geçen değerle, aşağıda verilen tabloları eşleştirerek nedenini yanına yazınız?

A.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

B.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

C.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

D.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 6

ŞİMDİ DRAMA ZAMANI...

Roller:

Bir öğrenci davulcu; bir kız, bir erkek öğrenci ev sahibi, diğer öğrenciler manici olur.

Uygulama:

Davulcu davulu çalarak sahneye – Ramazan havası verilmiş - girer. Arkasından çocuklar gelir, bir süre sahnede gezindikten sora bir evin önünde dururlar. Bir yandan davulcu davulunu neşe ile çalarken bir yandan da çocuklar ev sahibine aşağıda yazan ve "Fadiş" adlı kitaptan alınan maniyi söylerler:

I

Her küpecik küpecik
Yağdan, baldan küpecik
Yağ olmazsa bal olsun
Ev sahibi sağ olsun.

II

Ev sahibi evde misin?
Evde değil, dağda mısın?
Dağda yılan kışlasın
Allah çocuklarını bağışlasın

III

Ambar altında tazıyım,
Molla beyin kızıyım
Çağırın gelin Ayşe'yi
Gelin edelim Maşayı

IV

Tenarından, menarından
Baklavanın kenarından,
Altı okka pekmez,
Sepetimiz boş gitmez...

Daha sonra ev sahibi çocuklara şeker, tatlı, pasta gibi şeyler ikram eder. Onları evine davet ederek misafirperverliğini gösterir.

İPİNİ KOPARTAN UÇURTMA

GÜLSÜM CENGİZ

3. Basım

TANIMLA!

- ANA KARAKTERİ/LERİ TANIMLA : .

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- OLAYLARI TANIMLA:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KATILMA

- Ana karakterle ilgili neler hissediyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ana karakterle farklı ve ortak karakter özellikleriniz nelerdir?

Ana Karakterin Özelikleri	Ortak Karakter Özeliklerimiz	Benim Karakter Özeliliklerim
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

OLAYIN İÇYÜZÜNÜ ANLAMA

- Bana göre kitapta/öyküde uygun olmayan davranışlar:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Şimdi bu davranışlardan birini seçip, o davranışın yerini alabilecek farklı bir durum yazın:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 1

Ben ne yapardım?

Durum 1

“...

(umut) Çantasından kitaplarını ve defterlerini çıkarıp kilimin üstüne yaydı. Üzerinde ders çalışabileceği bir masası yoktu sonra da yere oturup çabucak ödevlerini yaptı. Arkadaşları onu okulun arkasındaki çayırda bekliyorlardı. Ama o, ödevini yapmadan oyun oynamaya çıkmazdı. İlkokul 1. Sınıftan beri kendini öyle alıştırmıştı. Ödevini yapıp çıkınca, sokakta oyun oynamak daha güzel, içi daha rahat oluyordu. Oyunu anımsayınca, içi neşeyle doldu. Oyun, arkadaşlarla birlikte oynanan oyun ne güzeldir!(s. 19)

...”

Bu durumda ben olsam .....
.....
.....
.....

Durum 2

“...

O zaman, büyük çocuklar, küçük boyacıyı aralarına alıp dövmeye başladılar.

— Vurmayın! diye bağırıyordu çocuk, incecik sesiyle.

Ansızın sert bir fren sesi işitildi. Elektrik işçisi, arabayı yolun kenarına çekmiş ve küçük çocuğun yardımına koşmuştu.

— Durun! diye bağırdı sert bir sesle. Durun! Bu kadar kişi, kendinizden küçük bir çocuğu dövmeye utanmıyor musunuz?(s. 48)

...”

Ben elektrik işçisinin yerinde olsaydım.....
.....
.....

Durum 3

“...

İşte yine aynı şey olmuştu. Ücretler ödenirken çocukların ve ustanın hesabı birbirini tutmadı. İlk kez haftalığını alacak Murat, ustabaşına hesapta hata yaptığını söylediğinde, adam bağırıp çağırmaya başladı. Onu hırsızlıkla ve hak etmediği parayı istemekle suçladı.

— Asıl sen haksızsın! dedi Murat. Küçücük çocukların emeğini çalmaya utanmıyor musun?

Ustabaşı, kendisine karşı çıkmasına sinirlenmişti.

— Seni kovuyorum! diye bağırdı Murat’a. Bir daha sakın buraya gelme.

— Gelmem zaten! Siz çocukların bile emeğini sömürüyorsunuz! dedi Murat öfkeyle ve çıkıp gitti. Böylece mozaik atölyesindeki kısa çalışma yaşamı sona ermiş oldu.(s. 82)

...”

Ben Murat’ın yerinde olsaydım

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki metin okuduğunuz kitaptan alınmıştır. Haydi! Şimdi gelin buna bir çözüm bulalım.

PROBLEM

“ ...

Ezgi, sevinçle fırlayıp ayağa kalktı. Uçurtmayı almak için uzandı. Metin, işte o anda gördü uçurtmayı ve görür görmezi bir an olduğu yerde kalakaldı. Ama o, Umut gibi şaşkınlığını gizleyemedi:

— Aa, ama bu uçurtma! sözleri çıktı ağzından.
— Ne oldu niye şaşırdın? diye sordu Ali öğretmen çocuğu dikkatle süzerek.
— Şeyy, öğretmenim, o benim uçurtmamdı.

Şimdi şaşırmak sırası, Umut’a gelmişti. Hem şaşkınlık hem de kızgınlıkla hemen karşı çıktı:

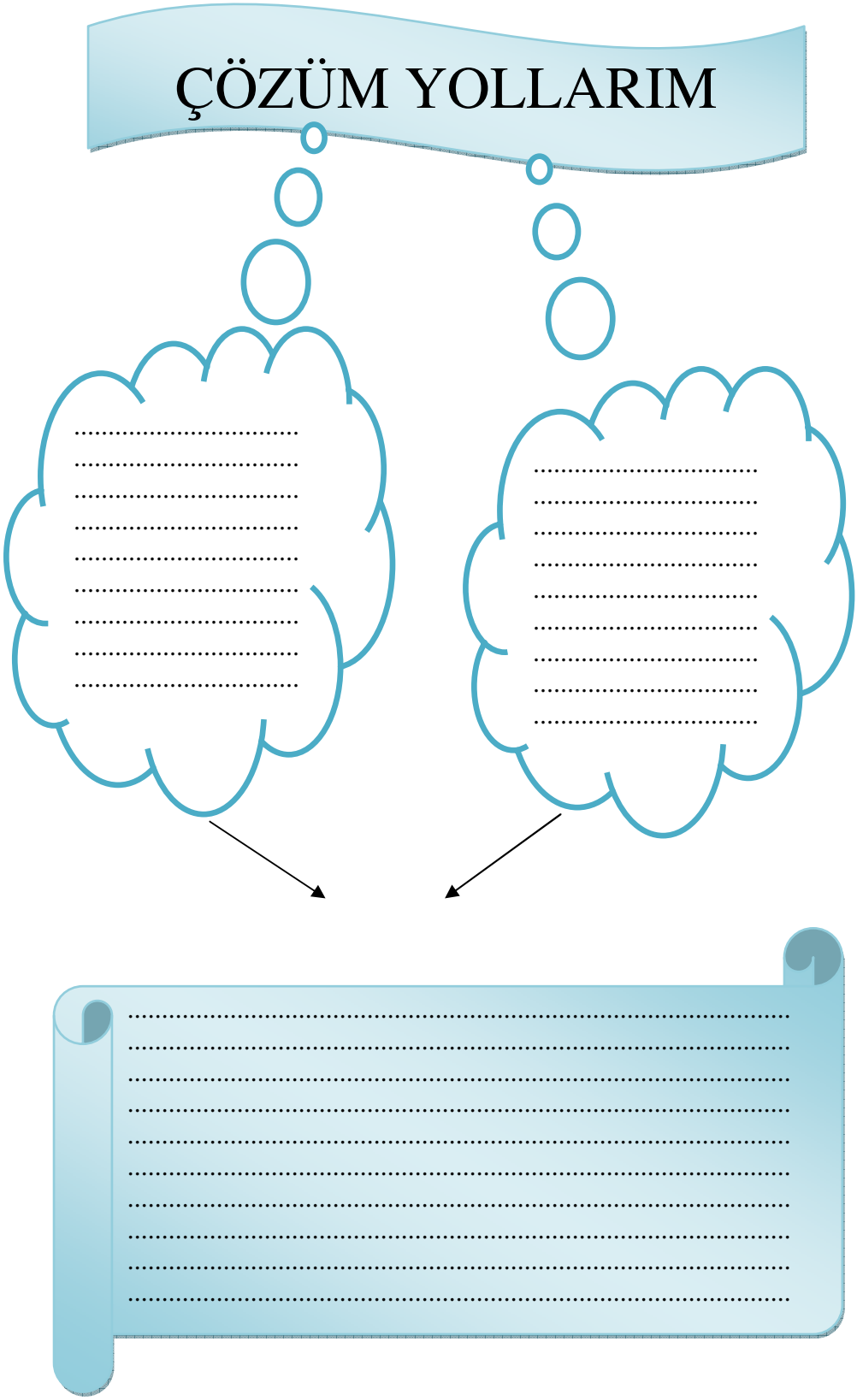
— Nerden senin oluyor? Onu ben yapmıştım... Görür görmez tanıdım.
— Nereden biliyorsun senin yaptığın uçurtma olduğunu? Uçurtmalar birbirine benzer, dedi Metin.
— Onun yüzünü özellikle yapmıştım. Hiç kimsenin uçurtmasına benzemesin diye... biliyorum işte, o benim uçurtmam.

Bütün bu konuşmaları şaşkınlıkla ve birazda uçurtmanın elinden alınacağı korkusuyla dinleyen Ezgi, telaşla atıldı:

— O benim uçurtmam. Onu kimseye vermem. Aylardır onu uçurtacağım anı bekliyorum. (s. 150-151)

...”

SORU: Siz olsaydınız bu durumda nasıl bir çözüm bulurdunuz? Çözüme giderken kullanacağız değerler ne olurdu?

ÇÖZÜM YOLLARIM
SONUÇ

ETKİNLİK 3

Merhaba Sevgili Öğrenciler,

Kitap basım maliyetlerinin günden güne artması yayınevimizi de etkilemiştir. Bu nedenle okuduğunuz bu kitabın yeni baskısında bazı yerleri çıkaracağız; ama bunu yapmadan önce okuyucular olarak sizlerin de görüşlerini almak istiyoruz. Kitabımızda daraltmaya giderken bazı değerlerin geçtiği bağlamaları/kısımları çıkarmak istiyoruz. Aşağıda yazılı olan bu bağlamlardan çıkarılmasını istediğinizi, nedenlerini de belirterek bana gönderirseniz sevinirim. Ayrıca bunu yaparken değerleri, size göre önem sırasına koyarsanız çok sevineceğim. Şimdiden çalışmalarınızı heyecanla bekliyorum.

ETKİNLİK 3

Merhaba Sevgili Öğrenciler,

Kitap basım maliyetlerinin günden güne artması yayınevimizi de etkilemiştir. Bu nedenle okuduğunuz bu kitabın yeni baskısında bazı yerleri çıkaracağız; ama bunu yapmadan önce okuyucular olarak sizlerin de görüşlerini almak istiyoruz. Kitabımızda daraltmaya giderken bazı değerlerin geçtiği bağlamaları/kısımları çıkarmak istiyoruz. Aşağıda yazılı olan bu bağlamlardan çıkarılmasını istediğinizi, nedenlerini de belirterek bana gönderirseniz sevinirim. Ayrıca bunu yaparken değerleri, size göre önem sırasına koyarsanız çok sevineceğim. Şimdiden çalışmalarınızı heyecanla bekliyorum.

Yayınevi Müdürü: Fatih DESTEBAŞI

Küçük kız, paketin kurdelesini çözerken çok heyecanlıydı. Paketi açar açmaz sevinçle haykırdı:

- Baba, bu harika bir şey! Daha önce hiç bu kadar güzel bir uçurtma görmemiştim.

- Beğendiğine çok sevindim, dedi baba. Havalar düzelince, hep birlikte onu uçurmaya gideriz, ha, ne dersin?

Küçük kız sevinçle ellerini çırptı. Uçurtma, onu gülümseyen yüzüyle selamladı. Kız, 10 yaşlarındaydı. Yüzünde tatlı bir gülümseme vardı ve sevinçten gözleri parlıyordu. Küçük kızın gözleri maviydi, masmavi. Tıpkı bulutsuz gökyüzünün rengi gibi.(s. 98)

Bir süre sonra çocuklar uçurtmayı gördüler.

- Ne güzel bir uçurtma, dedi biri. Keşke benim de bir uçurtmam olsa.

O sırada biraz uzaktaki kız seslendi:

- Böyle mi?

Elinde plastik bir bebek tutuyordu. Saçı yolunmuş, kolunun biri kopmuş bebeği, az önce çöplerin arasında bulmuştu.

- Benim kız kardeşim yok. Al bu senin olsun, dedi genç kız.(s. 38).

Umut:

- Uçurtmamı isterim, diye hıçkırdı.

Onun gözünde biriken yaşları görünce, annesi de artık kendini tutamayıp ağlamaya başladı. Yaşlı oyuncakçı da üzgündü, ama bu kadarı da fazlaydı doğrusu.

- Oo, yeter artık, dedi. Kesin bakalım ağlamayı. Kızım sen de sus. Bilerek değil ya, yanlışlıkla olmuş. Hem bir de işe iyi yönünden bakmayı deneyin. Bakın, ne çok paramız var. Umut, bu parayla sana bir değil, on tane uçurtma yaparız. Haydi, ağlama, sus artık. Bak, annen de çok üzülüyor. (s.20)

Ezgi'nin babası gülümsedi.

- Asıl gerçek meyve suyu bu. Kutularda satılanların içinde birçok katkı maddesi var. Çocuklar şaka bir yana ama biz olabildiğince doğal yollardan beslenmeye çalışıyoruz. Böylesi daha sağlıklı. Ben, kendi sınıfımdaki öğrencilerime anlatıyorum size de öneririm.(s136)

Ezgi kapıdan büyük bir sevinçle girdi ve annesine, babasına karnesini uzattı. Bütün notları pekiydi; üstelik karnenin yanında bir de takdir belgesi getirmişti.

- Biliyordum, dedi babası Ezgi'yi kucaklayarak. Seninle gurur duyuyorum kızım.

Anne de sarılıp Ezgi'yi öptü.

- Hak etmiştin canım çok çalıştın. Sana söylemiştim: emek yerde kalmaz.(s.123)

Geceyarısı duvardaki saat 24.00'ü gösterdiğinde, salonun ışıkları söndürülüp yakıldı. Ortalık aydınlanınca, herkes sarılıp birbirini kutladı, birbirine iyi yıllar diledi. Daha sonra da konukların yatacakları yerler hazırlandı ve insanlar yatmaya gittiler. Hala ve enişteye Ezgi'nin odası verilmişti. Salon çocuklara kalmıştı. Yere serilen küçük yer yataklarına yattıkları zaman, çocuklar hemen uyumadılar. Kendi aralarında bıcır bıcır konuştular.(.s114).

- Eyvah! yağmur başlamış.. bu uçurtmayı ıslatmadan nasıl eve götüreceğim?

Adam biraz düşündükten sonra, gazetesini koltuğun üzerine yaydı. Uçurtmayı kuyruğu ile birlikte toplayıp arasına yerleştirdi. Gazetenin kenarlarını katlayarak paketi sağlamlaştırdı. Hızlı yürürse onu ıslatmadan eve götürebilirdi.(s. 95)

Konuşup-Tartışalım

“...

Okan sürekli televizyondaki çizgi filmleri izliyor, bilgisayarında düşman askerlerini öldürüyor, çizgi roman okuyordu. Lazer tabancasını, uzaktan kumandalı tankını ve öteki silah oyuncaklarını kullanarak kendi kendine savaş oyunları oynuyordu. Çocuğun davranışları da tıpkı televizyonda izlediği savaşçılar gibiydi. Bağırarak koşuyor, kapıları çarpıyor, görünmez düşmanlara tehditler savuruyordu.

...

- Baba! Onu evde nasıl bırakabilirim? Karnı acıktığında beslemezsem, sevgi istediğinde sevgi düğmesine basmazsam ölebilir. Ben onu yaşatmak istiyorum.(s. 32-33)

....”

Televizyonun veya sanal oyuncakların faydaları ve zararları hakkında ne düşünüyorsunuz? Okan’ın bunlara bu kadar bağlı olmasındaki sebep ne olabilir? Sevgi, sanal oyuncakta olduğu gibi düğmelere basılarak gösterilebilir mi? Okan’ın mutlu olduğu söylenebilir mi?

“...

Uçurtma sokaktan yükselen neşeli çocuk seslerini duydu. Çocuklar yine oyuna başlamışlardı. İlgiyle, sokakta oyun oynayan çocukları izlemeye başladı ***Çocuklar, bütün yoksunluklarına karşın neşeyle bağrışıp çığrışarak oyun oynuyorlardı.*** *Heyecandan yüzleri kızarmıştı. Kimi eline geçirdiği havası kaçmış bir topun ardından koşuyor, kimi tıpkı Okan gibi televizyondaki çizgi film kahramanlarına öykünerek elindeki plastik silahlarla savaş oyunları oynuyordu.(s.40-41)*

...”

Yukarıdaki paragrafta bahsedilen çocuklarla Okan’ın oyun anlayışlarındaki farklılıklar nelerdir? Bu farklılığın sebebi ne olabilir? Ayrıca Orhan, uçurtmanın bir gülümsemesi ile mutlu olurken (s.72), Okan ise o kadar oyuncağın içinde mutsuzdu. Bunun nedeni ne olabilir?

“...

İki kardeş ayrıldılar. Çocuk elindeki torbasıyla caddede koşarak uzaklaşan kardeşinin ardından bakıp uzun uzun düşündü. Neden ***Çocuklar çalışmak zorundaydı?(s.55)***

...”

Romanın genelinden hareketle, yukarıdaki paragrafta verilen soruyu cevaplandırınız. Bu durumda olan çocuklar için toplum olarak ne yapabiliriz? Mesela Murat'ın durumunda olanlar için: *" Murat ailesine yardımcı olmak için çalışmaya başlayınca okulu bırakmıştı. Oysa okumayı öylesine istiyordu ki!..(s.71)."*

" – Burada çalışıyoruz ama zorunluluktan, dedi Orhan. Patron, hiç iyi biri değil. Bu iş yeri kaçak. Evinin arka odasını iş yerine cevirmiş. Bizi de kaçak çalıştırıyor. Ne bir sigorta ne bir kayıt var.(s.68)"

Patronun bu hareket tarzını hem vatandaşlık yönünden hem de iş ahlakı yönünden değerlendiriniz. (Ahilik kültüründen bahsedilebilir.) Bunu gazetede bir haber olarak verseydiniz nelerden bahsederdiniz?

" – O zaman, haydi iş başına. Az laf, çok iş.

Annenin bu sözlerinden sonra, üçü birden yeniden işlerinin başına eğildiler. Geç saatlere dek çalışarak büyük bir sevgi ve heyecanla sevdikleri için armağanlar hazırladılar. (s.103)..."

Sevdiğimiz birine hediye alırken veya sevdiğimiz birinden hediye aldığımızda kendimizi nasıl hissederiz? Ezgiler hediyelerini yaparken hangi malzemelerden yararlanıyorlar? Bu neyin göstergesidir?

"... Uçurtma Okanların, Metinlerin evlerinde gördüklerini, oradaki insanları anımsadı. Bu insanlar, onlardan ne kadar da değişikti. Bu evde olduğu için sevindi. Bu sevgi ve sıcaklığı bir de umutlarda görmüştü.(s.104)..."

Bu iki aile arasında hangi yönlerden değişiklik vardı? Ezgi'nin babası ile dayının karakter özelliklerini karşılaştırınız?

" ... Ezgi'nin annesi, salondaki masaya büyük bir örtü yaydı. Sonra üzerine tabakları yerleştirmeye başladı. Masanın hazırlanmasına Ezgi de yardım ediyordu. Biri bardakları taşıdı, öteki çatalları, peçeteleri.(s.107)..."

Evde ne tür işlerde annenize, babanıza yardım edersiniz? Yardım ettiğinizde ne hissediyorsunuz?

Araştırılacak kelime, deyim ve atasözleri:

Armağan:

Konuk:

Yolluk:

İşbölümü:

Üretkenlik:

Paylaşmak:

Yanakları pembeleşmek:

Gözüne uyku girmemek:

İçi içine sığmamak:

Telaşa kapılmak:

Emek çalmak:

Ellerinize sağlık:

Emek yerde kalmaz:

KELİLE VE DİMNE

BEYDABA

Hazırlayan:
Enver Gökçe

Resimleyen:
Kıymet Pur

evrensel çocuk kitaplığı

TANIMLA!

- ANA KARAKTERİ/LERİ TANIMLA :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- OLAYLARI TANIMLA:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KATILMA

- Ana karakterle ilgili neler hissediyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ana karakterle farklı ve ortak karakter özellikleriniz nelerdir?

Ana Karakterin Özelikleri	Ortak Karakter Özeliklerimiz	Benim Karakter Özeliliklerim
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

OLAYIN İÇYÜZÜNÜ ANLAMA

- Bana göre kitapta/öyküde uygun olmayan davranışlar:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Şimdi bu davranışlardan birini seçip, o davranışın yerini alabilecek farklı bir çözüm önerisi yazın:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hazırlık Çalışması

1. Bir arkadaşınız canını tehlikeye atacak hareketlerde bulunsa onu, bu hareketlerinden vazgeçirmek için neler yaparsınız? Örnekle açıklayınız.
2. Siz başkalarına bir hikaye anlatarak bir değer kazandırmak isteseydiniz hangi değeri seçerdiniz? Nedeni ile birlikte açıklayınız.
3. Bilgeliğini, bildiklerini kötüye kullananları, "Çiçeği arı emer bal yapar; yılan emer zehir yapar." atasözü ile açıklamaya çalışınız.

ETKİNLİK 1

Dimne'nin karşılaştığı problemi neydi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dinme bir karar alırken neyi düşünüyordu? Aldığı kararlar onu nasıl etkildedi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dimne'nin öyküsü nasıl bitti? Bu öyküden siz neler anladınız?

.....

.....

.....

.....

Uygulama: Dimne'nin başına gelenlerden bir haber hazırlayarak, bu ana haber bülteninde sununuz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 2 (İkna Etme)

Aşağıdaki cümleleri okuyarak katıldıklarınızı ve katılmadıklarınızı farkı bir şekilde işaretleyiniz. Öğretmeninizin anlatacağı uygulama yöntemi ile etkinliği tamamlayınız.

Durum 1

Varlıklı bir adam başkalarına yardım elini uzatırsa adı daima yaşar. Yoksulluk içinde kendini ve başkalarını durmadan sıkıntıya düşüren insan mezardaki bir ölüden farksızdır. Yalnız karnını doyurmayı düşünen bir insanın hayvandan farkı yoktur.

Durum 2

Hayatta en iyi şey kanaatkarlık yani halinden memnun olmaktır.

Durum 3

Bir karar alırken daha çok aklımız ön planda olmalıdır.

Durum 4

Büyüklerimize karşı daima sadakatli davranmalıyız.

Durum 5

Gerçek mutluluk içimizdedir.

Durum 6

Güçlü olduğumuzda adaleti kurallar değil, biz belirlemeliyiz.

Durum 7

Biri bize kötülük ettiğinde onu bağışlamalıyız

Durum 8

Yaptığımız hatalardan pişmanlık duymalıyız.

Durum 9

İnsan olarak her zaman birbirimize güvenmeliyiz.

Durum 10

Her zaman tedbirli olmaktansa, bazen de geleceği düşünmeden yaşamak daha iyidir.

ETKİNLİK 3

Hint hükümdarı Debleşem, filozof Beydaba'nın saraydan ayrılması nedeniyle, şimdi sizlerden "iki dost arasında içtenliğin nasıl başladığına, nasıl sürüp gittiğine ve bu dostluktan nasıl faydalandıklarına dair hikâyeler anlatmanızı, örnekler vermenizi istiyor." Hikayeleri en geç iki gün içinde sarayın yazı işleri müdürlüğüne bırakınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 4

Aşağıda tanımları verilen değerlere ilişkin kitapta geçen durum bağlamları bulunuz.

Diğergamlık: kendisini diğer insanlar için feda etmekten mutluluk duyma; başkalarının yararı söz konusu olduğu yerde kendi çıkarından vazgeçme anlayışı.

.....
.....
.....
.....

Dayanışma: Bir toplum veya grup içinde yer alan fertlerin kendi aralarında veya grupların birbirleriyle olan sosyal münasebetlerinde, karşılıklı yardımlaşma, işbiriliği, ortak tavır ve müşterek faliyete bağlı olarak gelişen sosyal bağlılık duygusudur.

.....
.....
.....
.....

Dürüstlük: Sözünde, tutum ve davranışlarında doğruluktan ayrılmama, her türlü kötülükten uzak durma, güzel ahlak esaslarını uygulama.

.....
.....
.....
.....

Arkadaşlık/Dostluk: iki insanın, his, inanç, huy, mizaç, dava ve(ya) meslek açısından gönül birliği içinde olmaları ve birbirine bağlı olarak müşterek hareket etme kabiliyeti göstermeleri. Kişilerin, birbirlerini karşılıklı beğenmelerine, zevk ve duygu bakımından anlaşmalarına, karşılıklı acıma ve dayanışmaya dayanan manevi bir bağ.

.....
.....
.....
.....

Adalet: Her hal ve şart içerisinde, taraf tutmadan, hak ölçülerine riayet ederek dengeli, ölçülü, şefkat ve dürüst davranabilme yeteneğidir.

.....
.....
.....
.....

Öfkeyi yenme/Oto-Kontrol: Başkasına kızmayan, gazaba gelmeyen, kızsa dahi öfkesine hakim olup, karşısındakini affetme, ona kötülük yapmama hali.

.....
.....
.....
.....

İleri Görüşlülük: İleride olabilecek şeyleri görebilen, basiretli.

.....
.....
.....
.....

Misafirperverlik: Misafir ağırlamaktan hoşlanma (kimse), konuksever olma.

.....
.....
.....
.....

Minnettarlık: Yapılan bir iyiliğe karşı kendisini borçlu hisseden, minnet duyan kimse.

.....
.....
.....
.....

Araştırılacak kelime, deyim ve atasözleri:

Sadakat:

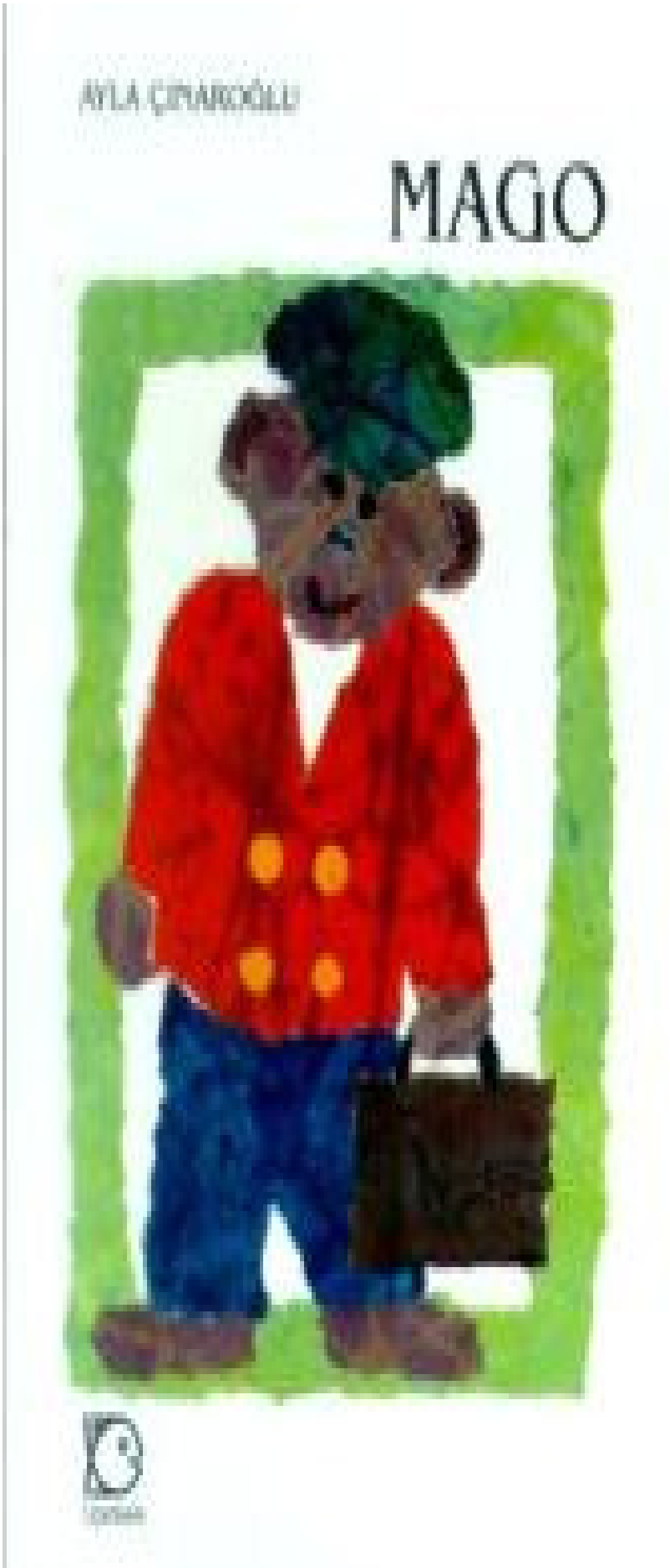
Mert :

Tedbirli hareket etmek:

Hayınlık:

Hileci eceli gelmeden ölür:

Can cümleden azizdir:

AYLA ÇINARCIĞLU
MAGO

TANIMLA!

- ANA KARAKTERİ/LERİ TANIMLA :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- OLAYLARI TANIMLA:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KATILMA

- Ana karakterle ilgili neler hissediyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ana karakterle farklı ve ortak karakter özellikleriniz nelerdir?

Ana Karakterin Özelikleri	Ortak Karakter Özeliklerimiz	Benim Karakter Özeliliklerim
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

OLAYIN İÇYÜZÜNÜ ANLAMA

- Bana göre kitapta/öyküde uygun olmayan davranışlar:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Şimdi bu davranışlardan birini seçip, o davranışın yerini alabilecek farklı bir çözüm önerisi yazın:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki metin okuduğunuz kitaptan alınmıştır. Metni bir kez okuyunuz. Daha sonra koyu harflerle yazılmış kelimeleri tekrar gözden geçirerek, metin hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

“ ...

Bunların tümü de ormanda bulunmuş eşyalardı: kimi **atılmış** kimi unutulmuş eski püskü şeylerdi.

Özellikle sıcak yaz günlerinde**, insanlar** gelirdi ormana. Epeyce uzakta kaynak suyunun çıktığı yerde, ağaçların serin gölgesinde yer, içer, eğlenir ve dinlenirlerdi. Akşam olurken de bir sürü **çöp** bırakarak dönerlerdi evlerine. Bu çöplerin arasında işte böyle unutulmuş ya da atılmış, işe yarayan şeyler bulunurdu.

Bizimkiler, insanlara görünmeden yaşıyorlardı. Öteki **hayvanlar**la da pek ilişkileri yoktu. Birbirlerini seviyorlardı, mutluydular.

Tek korkuları, insanların **ormanda** yaktıkları **ateşler**di. Gerçi böyle ateşler yandığında, burunlarına nefis, iştah açıcı kokular gelirdi. Ama onlar, **yangın korku**sundan, kendilerini bu kokuların büyüsüne kaptırmayı düşünemezlerdi bile.

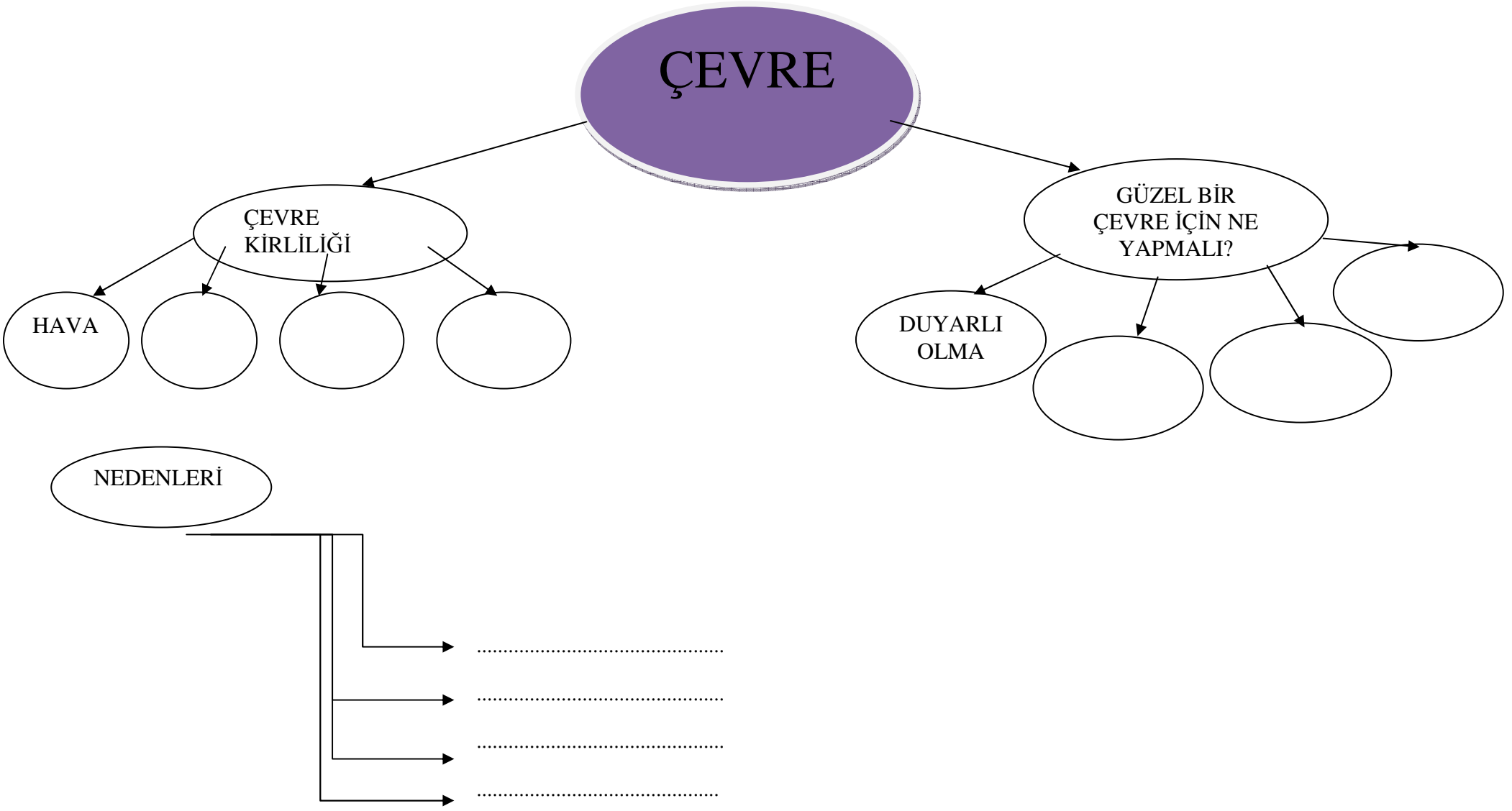
Akşam, olup insanlar ormanı terk ettiklerinde mağaralarından çıkar, işlerine yarayacak şeyleri toplarken bir yandan da çevrede sönmemiş ateş olup olmadığını araştırırlardı. Ateş yakılan yerdeki sıcak küllerin üstüne bolca **su** dökerlerdi. Ancak böylece **içleri rahat eder**, gidip mağaralarında **huzurla** uyuyabilirlerdi. (s. 35)

...

SORU 1: Metin hakkındaki düşüncelerin nelerdir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

SORU 2: Aşağıdaki şemada boş bırakılan yerleri doldurunuz.

ETKİNLİK 2

Aşağıda bir gazetenin "ADALET" sayfasından alınan bir haber yer almaktadır.

- ***..../...../..../ tarihinde İstanbul Kadıköy'de bulunan Kimsesiz Çocuklar Okulunun iki yöneticisi, çocuklar için gelen yardımları kendi yararlarına kullandıkları için tutuklandı. Olayı ortaya çıkaran Mago'ya ve Erdem Öğretmene ödül verildi. Ödülü alırken habercilerin sorularını yanıtlayan Erdem Öğretmen "Yaptığım aslında bir vatandaşlık göreviydi. Ortada bir haksızlık, adaletsizlik vardı. Ben de bu durumda susup kalamazdım. Çünkü ben bu değerlere bağlı olarak büyüdüm." dedi.***
- ***Bu önemli haberi Sait Faik'in " Haritada Bir Nokta" adlı öyküsü ile tamamlıyoruz.***
- ***(Öykü çocuklara okunur.)***

Soru 1: Bu iki olay arasındaki ortak noktalar nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Soru 2: Sait Faik öyküsüne “ yazmasam deli olacaktım” diyerek son veriyor. Bu cümle ile ne anlatılmak isteniyor? Sizin de hayatınızda karşılaştığınız ve “yazmasam deli olacağım” dediğiniz bir haksızlık, adaletsizlik var mı? Bu haksızlığa nasıl çözüm buldunuz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen durum bağlamlarını birbiri ile eşleştiriniz.

1

“...

Kıkır Amca’yı odun taşırken görse:

-Odunları İrimay taşıyacak diyordu.

Taşıyordu da.

Kıkır Amca’nın karısını temizlik yaparken gördüğünde:

-Yerleri İrimay silecek, diyordu ve tertemiz süpürüyor, siliyordu her yeri.

...”(s. 13)

2

“...

-Dur, dedi Mago, ben gidiyorum.

Üç parçasını yemiş, iki parça ekmeği kalmıştı elinde. Uzattı adama:

-Bunu al. Ben çok yedim.

Adamcağız alıp almamakta kararsızdı. Bu cömertliğe inanamıyor gibiydi. Gözleri karanlıkta ışıl ışıl yanarak bir Mago’ya , bir ekmeğe bakıyordu. Canlı tek yeri gözleriydi sanki adamın.

Birden uzattı elini, kaparcasına aldı köfteli ekmekleri.

...”(s. 48)

A

“...

-Buldum, diye bağırdı, işime yarayacak. Ne olur bunları alın ve çocuklar için muz aldırın. Bütün çocuklar muz yesin. Ne olur, bunu benim için yaparsınız değil mi?

-Ama Mago, sakla bunları bakarsın bir gün...

-Ne olur, beni kırmayın Erdem Öğretmen. Beni sevindirmek için yapın bunu. Hem ben de onlarla birlikte muz yemek istiyorum.

-Peki Mago, olur. İstediğini yapacağım. Ama bu paralardan bir tanesi yeter de artar bile. Kalanlarını sakla bari.

Ertesi gün bütün çocuklara muz dağıttı Erdem Öğretmen. “Kimliğini saklı tutan iyiliksever biri” göndermişti muzları. Başyönetici ve yardımcısı bunu böyle biliyordu.

Sonraki günlerde aynı iyiliksever kişi çikolata, üzümlü kek, kremalı pasta yolladı çocuklara. Her birine birer top ve birer çift ayakkabı armağan etti.

”

B

“...

Nasıl da güçsüz, diye düşündü Mago, ‘üstelik de yaşlı.’ Sanki babası İrimay’ın son günlerindeki güçsüz görüntüsünü izler gibiydi.

Dayanamadı, birden fırladı yerinden. Varili yaşlı adamın elinden alığı gibi bir solukta dışarı, bahçe kapısının önüne götürüp bıraktı. Sonra gene geldi koşarak, bir hamlede iki varili birden, sonra ötekileri, böylece tümünü taşıyıverdi dışarı.

...”(s. 53-54)

....ile.....eşleştirdim. çünkü.....

.....

.....

....ile.....eşleştirdim. çünkü.....

.....

.....

ETKİNLİK 4

Dinlediğiniz parçada geçen değerlerle, okuduğunuz kitapta geçen değerleri karşılaştırarak bir konuşma hazırlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

AHMET ÜMİT

Masal İçinde Masal

usta kalemlerden masallar

TANIMLA!

- ANA KARAKTERİ/LERİ TANIMLA :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- OLAYLARI TANIMLA:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KATILMA

- Ana karakterle ilgili neler hissediyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ana karakterle farklı ve ortak karakter özellikleriniz nelerdir?

Ana Karakterin Özelikleri	Ortak Karakter Özeliklerimiz	Benim Karakter Özeliliklerim
C	C	C
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

OLAYIN İÇYÜZÜNÜ ANLAMA

- Bana göre kitapta/öyküde uygun olmayan davranışlar:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Şimdi bu davranışlardan birini seçip, o davranışın yerini alabilecek farklı bir çözüm önerisi yazın:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 1

Okudunuz masal, beş insanın, beş farklı öyküsünü anlatıyor. Bu öykülerin her birinde, o insanların yaşadıklarıyla ilgili durumlar anlatılmış. Sizler bu yaşanılanlardan hangi değerleri çıkardınız?

Şapkacının anlattıklarından:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Müezzinin anlattıklarından:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kuyumcunun anlattıklarından:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Demircinin anlattıklarından:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kör adamın anlattıklarından:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Bu anlattıklarınızı göz önüne alarak aşağıda tanımları verilen değerlerin her birini öykülerimizin karakterleri ile eşleştiriniz.

Kıskançlık: 1. Sevgide veya kendisiyle ilişkili şeylerde bir başkasının ortaklığına, üstün durumda görünmemesine dayanamamak. 2. Herhangi bir bakımdan kendinden üstün gördüğü birinin bu üstünlüğünden acı duymak, günülemek, haset etmek (TDK). [Açıklama: Kınalızade'den Hayat Dersleri, s. 66 ve s. 88'i oku.]

Sabırsız: Sabırlı olmama. **Sabır:** İnsanın kendi gücü ve iradesi dışında ve maddi-manevi yönleriyle, değişik türde tezahür eden sıkıntı, bela, musibet, güç ve meşakkatlere karşı heyecana kapılmadan, şikayet etmeden soğukkanlılıkla mukavemet etme, direnme. (Seyyar. s. 787.)[Açıklama: Kınalızade'den Hayat Dersleri, s.15, s.21'i oku.]

Müsriflik: Aşırı harcamalarda bulunma durumu. [Açıklama: Sadi'den Hayat Dersleri, s.51 müsriflik mad. oku]

Cimrilik: Elindeki parayı ya da malı harcamama veya paylaşmama durumu.[Açıklama: Kınalızade'den Hayat Dersleri s.28, s.105; Sadi'den Hayat Dersleri s.48, s.100, s.31 oku.]

Açgözlü: Mala, yiteceğe, içeceğe doymak bilmeyen, gözü aç, doymaz, tamahkar, hırslı, cam göz(TDK).[Açıklama: Kınalızade'den Hayat Dersleri, s.23; Sadi'den Hayat Dersleri, s.26, s.39, s.74, s.103)

ETKİNLİK 2

Bu etkinliğimizde, hikayemizde yer alan kahramanların yerine kendinizi koyarak, onların yaşadıkları olaylarda siz farklı davransaydınız neler yapardınız? Sorusunun cevabını arayacağız. Bu sorunun cevabını ararken size verilen cümlelerdeki boşlukları bir değer yazarak doldurunuz.

Ben kervancı yerinde olsaydım ..... yapmazdım. Çünkü .....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ben kuyumcunun yerinde olsaydım ..... yapmazdım. Çünkü .....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ben demircinin yerinde olsaydım ..... yapmazdım. Çünkü .....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ben müezzinin yerinde olsaydım ..... yapmazdım. Çünkü

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ben şapkacının yerinde olsaydım ..... davranmazdım. Çünkü

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ben şapkacının yerinde olsaydım ..... davranmazdım. Çünkü

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 3

Etkinlik 2'dekendinizi kahramanlarımızın yerine koyarak hikayede geçen olaylarla ilgili kararlar aldınız. Bu kararları alırken neden öyle düşündüğünüzü açıkladınız. Peki, olay sırasında kahramanlarımız neden öyle düşünmüş olabilir? Farklı düşünselerdi neler olabilirdi?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

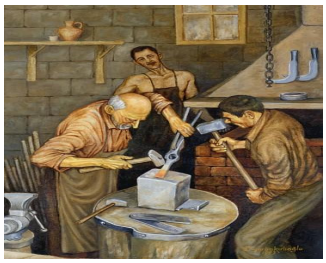
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 4

Kahramanlarımızdan şapkacı, kuyumcu ve müezzinden birini seçerek başına gelen olayı kısaca özetleyiniz. Daha sonra seçtiğiniz kahramanımızdaki olumsuz karakter özelliklerinin, diğerlerini nasıl etkilediğini yazınız. Sonuç olarak bu olaylardan yola çıkarak karakter özelliklerinin insanı ve çevresini nasıl etkileyebileceği hakkında bir kompozisyon yazınız.

Seçtiğim Karakter:

Başından geçen olayın özeti:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Olumsuz karakter özellikleri çevresindeki diğer kişileri nasıl etkilemiştir:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 5

Aşağıda anlamlarıyla birlikte verilen değerleri, hikayedeki olaylarla açıklamaya çalışınız.

Denge: İfrat ve tefritten uzak olup, hikmet ve ahlak olgunluğunu elde edebilmek maksadıyla, fikir , tutum ve davranış açısından orta derecede olma, orta yolu tercih etme. iki aşırı tutum arasındaki orta hal. Duygu, düşünce, ahlak ve hareketlerdeki ölçü ve denge. Mizaç ve karakterde ılımlı olma. hayatın her alanında dengeli ve faziletli yaşama.

.....
.....
.....
.....

Öngörü: Feraset. Belirli varsayımlardan mantıksal bir sonuç çıkararak değil, sağduyu veya sezgiyle olabilecek şeyler konusunda önceden kestirimde bulunma.

.....
.....
.....
.....

İleri Görüşlülük/Basiret: Gerçeği hissedip, kalple anlama. Aklın pratik yönüdür. Hakikati ve var olan şeylerin değerlerinin doğrudan doğruya bilip kavramayı sağlayan bir meleke.

.....
.....
.....
.....

Arkadaşlık/Dostluk: İki insanın, his, inanç, huy, mizaç, dava ve(ya) meslek açısından gönül birliği içinde olmaları ve birbirine bağlı olarak müşterek hareket etme kabiliyeti göstermeleri. Kişilerin, birbirlerini karşılıklı beğenmelerine, zevk ve duygu bakımından anlaşmalarına, karşılıklı acıma ve dayanışmaya dayanan manevi bir bağ.

.....
.....
.....
.....

Öz-denetim: Kişinin kendi davranışlarına hükmedebilme, kendi dürtülerini dizginleyebilme yetisi.

.....
.....
.....
.....

Kanaat: Elindekinden hoşnut olma durumu, kanıklık, yeter bulma, yetinme, fazlasını istememe, doyum. Kanaatkarlık: Azla yetinme durumu.

.....
.....
.....
.....

Danışma (İstişare): Kişinin kendisini ilgilendiren konularda doğruya ulaşmak için veya yaklaşmak maksadıyla bir başkası ile sosyal diyaloga geçmesi ve görüşüne başvurması veya idarecinin, idare ettikleri insanların durumlarını ilgilendiren konularda isabetli kararlar alabilmek gayesiyle yetkili kişilerle fikir alışverişinde bulunmasıdır.

.....
.....
.....
.....

Merhamet: Acıma, esirgeme, şefkatte bulunma. Çaresizlerin hallerine kalben acıyarak yardım ve iyilik etmeyi isteme. Kalben acıma, esirgeme, koruma, sevgi gösterme, yardım etme, bağışta bulunma, affetme, koruma ve kurtarma gibi iyi huy ve güzel ahlak esaslarına uygun tutum ve davranışların bütünü.

.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki sözler, okuduğunuz kitaptaki kahramanlara aittir. Şimdi bu sözlerin doğruluğunu tartışalım.

Müezzin: " Bazen düşünüyorum da, yaşam insanoğlu için bir armağan mıdır, yoksa ceza mı, çözemiyorum." Bu cümleyi karakterimizin yaşamımıza etkisi olup, olmadığı bağlamında açıklayınız.

Peri kızı: " İnsanoğlu iyi değil. Belki kötü de değil. İkisinin ortası bir şey. Bazen iyi bazen kötü. Çoğu zaman kötü. Bencillik mayasında var. Eğitilirse yalnız kendi çıkarını değil, birlikte yaşadığı insanların, hatta öteki canlıların haklarını da gözetebilen bir yaratık haline gelebilir." Bu sözü " Karakterimiz kaderimiz değildir." sözü ile açıklayınız.

Padişah:" İnsan hem aşık hem de sabırlı olabilir mi? Bir kelebeğin ömrü kadar kısa olan aşk, o bekleyiş sırasında solarak yakıcılığını yitirmez mi?"

Kuyumcunun babası: " Suçlu sen değilsin biziz. Yaptığımız yanlışı şimdi anlıyorum. Ama artık çok geç. Nasıl istersen öyle olsun." Sözünü, insanın karakterinin hangi dönemlerde değişebileceği ile ilişkilendirerek açıklayınız.

Padişah: "Danışmanlarım olmalarını isteyeceğim. Biz insanların belleği çok zayıftır. Bu gezi sırasında öğrendiklerimi unutmaktan, dinlediğimiz öykülerdeki yanlışları tekrarlamaktan korkarım. Bu yüzden beni uyaracak danışmanlara gereksinimim olduğunu düşünüyorum."

Araştırılacak kelime, deyim ve atasözleri:

Hırs:

Özgürlük:

Gönül:

Hazıra dağ dayanmaz:

Riyakar:

TANIMLA!

- ANA KARAKTERİ/LERİ TANIMLA :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- OLAYLARI TANIMLA:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KATILMA

- Ana karakterle ilgili neler hissediyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ana karakterle farklı ve ortak karakter özellikleriniz nelerdir?

Ana Karakterin Özelikleri	Ortak Karakter Özeliklerimiz	Benim Karakter Özeliliklerim
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

OLAYIN İÇYÜZÜNÜ ANLAMA

- Bana göre kitapta/öyküde uygun olmayan davranışlar:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Şimdi bu davranışlardan birini seçip, o davranışın yerini alabilecek farklı bir çözüm önerisi yazın:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 1

1- Kitabı tanıtan bir afiş hazırlayınız. Bu afişte hangi değerleri ön plana çıkarırdınız? Nedenlerini aşağıya yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 2

Mecit'in karakter özelliklerini anlatan bir şiir yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Neler yaparsın?

Eline isteklerini gerçekleştirecek bir miktar paranın geçtiğini düşün ve senden o parayı toplumda kaybolan değerleri yeniden canlandırman için harcamanı istiyorlar. Bu konuda ne tür faaliyetler yapardın?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Sorular

1- Okuduğumuz kitapta, ninesinin Mecit'e çok bağışlayıcı davrandığını görüyoruz. Ninesinin böyle davranmasının altında yatan sebep ne olabilir?

.....
.....
.....
.....

2- Berberlik yapan biri olsanız ve size Mecit'in durumunda biri gelse ona nasıl davranırsınız? (Kibarca geri mi çevirirsiniz? Parasına bakıp ona göre mi bir tıraş yaparsınız ya da yine işinizi elinizden geldiğince iyi yapıp olan parayla mı yetnirsiniz?)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3- Yazar önsözde "komşu tabağı" ifadesini kullanır. Kitaptaki bu kısmı tekrar okuyarak komşumuzdan gelen bu öykü tabağını değerlendiriniz.

.....
.....
.....
.....
.....

4- Mecit'in karakter özellikleri hakkında neler düşünüyorsunuz? "Aaa aynı bana benziyor." dediğiniz bir karakter özelliği var mı?

.....
.....
.....
.....
.....

ÖYKÜNÜ ANLAT?

Siz de yardımlaşma, dayanışma, sevgi, dürüstlük vb. değerlerle ilgili bir anınızı anlatınız?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

SENİN İÇİN NEDİR?

Bu bölümde aşağıda verilen değerlerin senin için ne ifade ettiğini belirtip, ayrıca okuduğun kitaptan bu değerlere ilişkin bölümlere örnekler ver.

Sevgi:

.....

.....

.....

.....

.....

Tutumluluk:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tedbirli olma:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mizah:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cömertlik:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Yardımseverlik/ iyilik yapma:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

İstek/merak:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Dürüstlük:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Nezaket/ kibarlık:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Araştır!

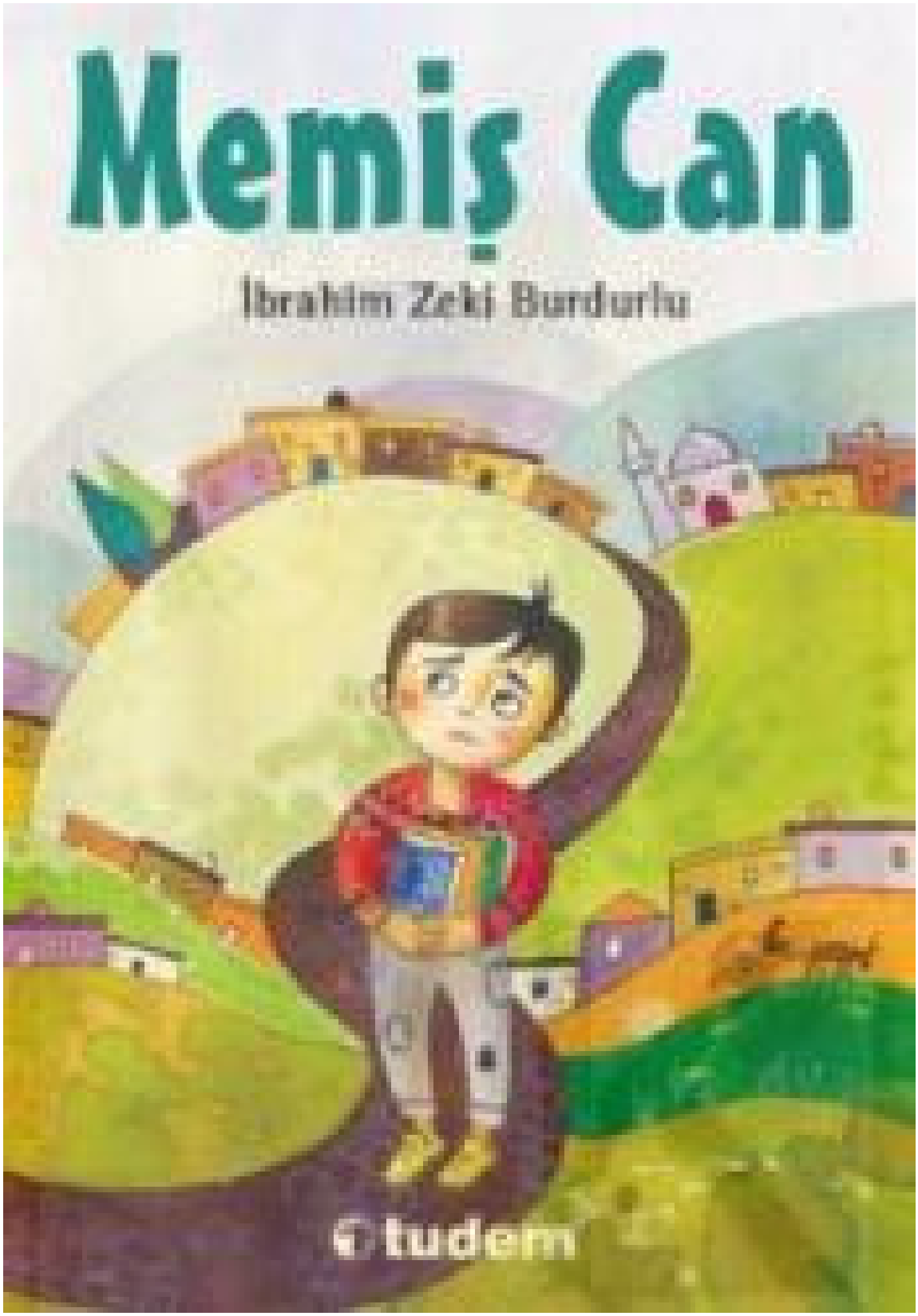
"Allah tuttuğunu altın etsin, Allah onu kazadan beladan korusun, uzun ömürler versin, Allah rahmet eylesin, Allah bereket versin" söz grupları hangi durumlarda kullanılmaktadır?

Canına tak etmek:

Kırk bir kere maşallah:

Vefa:

Anlayış göstermek:

Memiş Can
İbrahim Zeki Burdurlu
tudem

TANIMLA!

- ANA KARAKTERİ/LERİ TANIMLA :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- OLAYLARI TANIMLA:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KATILMA

- Ana karakterle ilgili neler hissediyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ana karakterle farklı ve ortak karakter özellikleriniz nelerdir?

Ana Karakterin Özelikleri	Ortak Karakter Özeliklerimiz	Benim Karakter Özeliliklerim
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
	.....	.....

OLAYIN İÇYÜZÜNÜ ANLAMA

- Bana göre kitapta/öyküde uygun olmayan davranışlar:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Şimdi bu davranışlardan birini seçip, o davranışın yerini alabilecek farklı bir çözüm önerisi yazın:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hazırlık Çalışmaları

1. Başarılı bir kişinin yaşamı hakkında yazılmış bir biyografiyi inceleyerek bunu arkadaşlarınızla paylaşın.
2. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun görevlerini araştırınız.

Kitabı Çözümleyelim

Soru 1: Memiş Can'ın yaşamının bir kronolojisi çıkartın?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 2: Memiş'in hayatını şekillendiren olaylar nelerdir? Bunların Memiş'in karakteri üzerindeki etkisi nedir?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 3: Memiş, hayatını ilgilendiren konulardaki kararları nasıl almıştır? Bu konuda çevresinin bir etkisi var mıdır? (Çevre etkiliyse bu dayatma şeklinde mi danışma şeklinde mi olmuştur?)

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 4: Memiş, hayatında karşılaştığı haksızlıklarla nasıl mücadele etmiştir?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 5: Köylünün Memiş'e karşı davranışları ile Memiş'in köylüye karşı olan davranışlarını karşılaştırınız.

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 6: Memiş'in karakterindeki değerleri aşağıda yer alan şekle yerleştirerek, sizi etkileyen değerlerin neler olduğunu sebepleri ile birlikte söyleyiniz?

.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Soru 7: “İnsan hep kendini geçmeye çalışmalıdır.” Sözü ile Memiş’in hayatını da göz önünde bulundurarak açıklamaya çalışınız. Bunun için hangi değere sahip olmalıyız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Soru 8: “Sağlığı olanın umudu; umudu olanın her şeyi var demektir.” Sözünü Memiş’in idealistliğini de göz önüne alarak açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 1: Tombala

Uygulama:(Sınıf 4 gruba ayrılır.) Verilen kartlara, yazılan değerler dışında boş bırakılan yerlere de kitapta geçen bir değer yazılır. Grupça tartışılarak kart üzerinde yazan tüm değerlere ilişkin durum bağlamları kitaptan bulunur. Daha sonra grup başkanınca söz hakkı alınarak, önce karta yazılan değer, ardından da durum bağlamı söylenir. Öğretmen, değerle kitaptan verilen örneği karşılaştırır, doğru ise gruba 5 puan verir. Bu şekilde en yüksek puanı alan grup birinci olur.

	NEZAKET			
		DOSTLUK		**ÇALIŞKANLIK**

			KANAATKÂRLIK	
FEDAKARLIK	**KARARLILIK**			

MUTLULUK				**TUTUMLULUK**
			SORUMLULUK	

		ÖZGÜVEN		
	MERHAMET			**SAYGI**

ETKİNLİK 2: Yapılan araştırmalar sonucu ideal insanın sahip olması gereken değerler aşağıda verilmiştir. Bunlar üzerine 5dk düşünerek, bu değerleri ilk olarak Memiş'in karakter özellikleri ile daha sonra da kendi sahip olduğunuz değerler karşılaştırınız.

.

Memiş Can'ın karakter özellikleri ile karşılaştırdığımda

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kendi karakter özelliklerimle karşılaştırdığımda

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Soru: Sende olmasını istediğin karakter özelliklerine nasıl sahip olabilirisin?

Etkinlik 3: Aşağıda yer alan değerlere ilişkin, okuduğunuz kitabı da göz önüne alarak, ana düşünceleri altlarına yazınız.

Çalışkanlık	Sevgi	Mutluluk
...azimli olmak	.....merhamet.....	.....kanaatkarlık.....

Araştırılacak kelime, deyim ve atasözleri:

Ülkü:

Mevlit:

Sorumluluk:

El ele vermek:

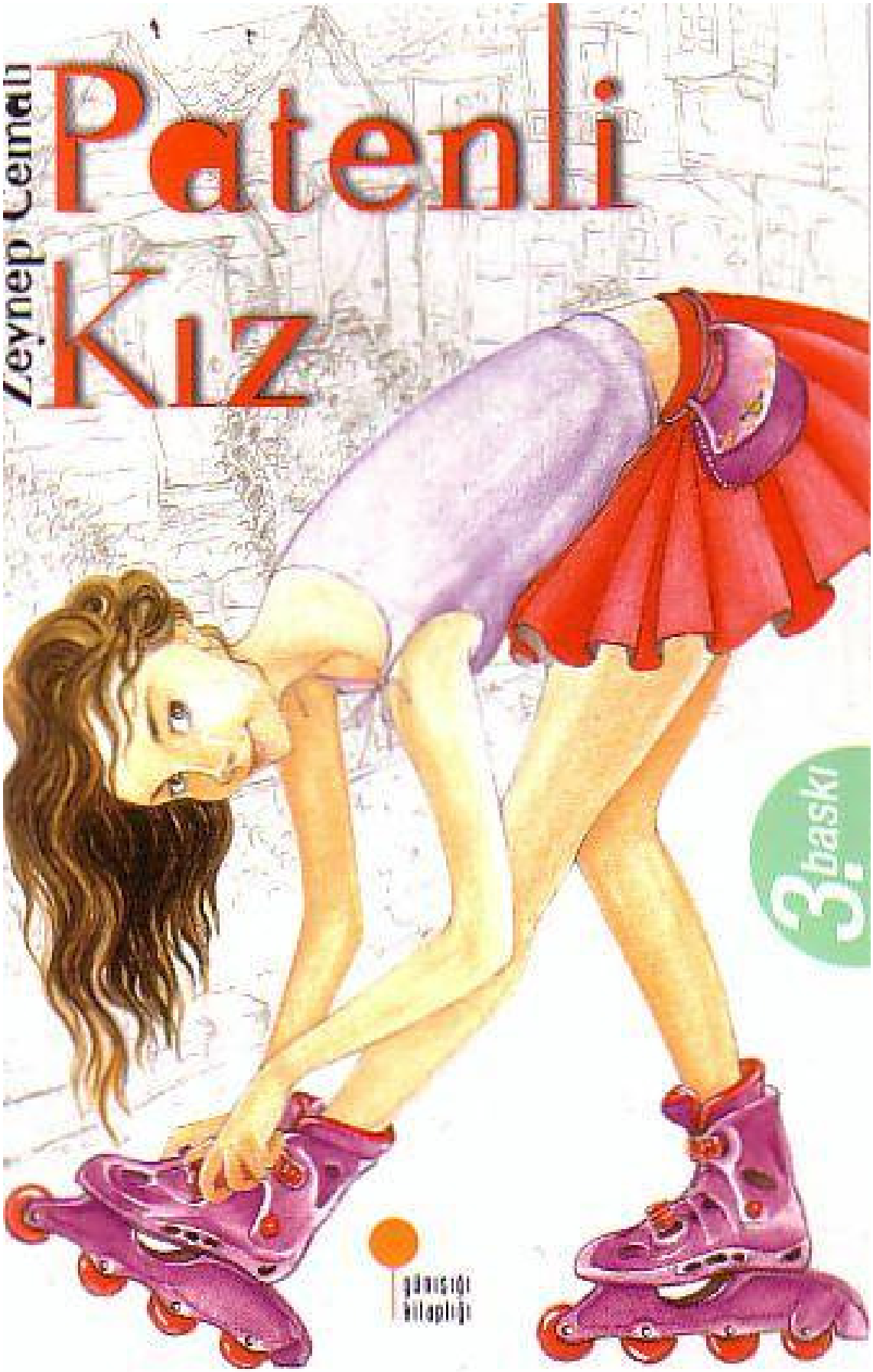
Azimli olmak:

Yürekli olmak:

Yüzü gülmek:

Suya sabuna dokunmamak:

Bıyık altından gülmek:

Zeynep Cemali
Patenli Kız
3. baskı
günışığı kitaplığı

TANIMLA!

- ANA KARAKTERİ/LERİ TANIMLA :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- OLAYLARI TANIMLA:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KATILMA

- Ana karakterle ilgili neler hissediyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ana karakterle farklı ve ortak karakter özellikleriniz nelerdir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

OLAYIN İÇYÜZÜNÜ ANLAMA

- Bana göre kitapta/öyküde uygun olmayan davranışlar:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Şimdi bu davranışlardan birini seçip, o davranışın yerini alabilecek farklı bir çözüm önerisi yazın:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 1

Aşağıda kitapta yer alan bazı bölümler verilmiştir. Bunları okuyarak altlarına hangi değerlerle ilgili olabileceğini yazınız.

"Emekli öğretmen Leyla Hanım'ın bahçe kapısından girerken, Postacı Erkan'ın yüreği yine minnetle doldu. Karısına günlerce ders vermişti öğretmen hanım. Esma onun sayesinde ortaokulu bitirmişti. Ayrıca çocuklarının üstündeki hakkı da ödenmezdi. Sözün kısası güler yüzlü, sevecen, tatlı dilli Öğretmen Leyla köyün bir tanesiydi..."(s.17)

.....
..

" Annem çalışmasına ara vererek odasından çıktı. "Hadi, önlüğünü çıkar ve askıya as. Sonra da elini yüzünü yıka. Ağabeylerinde neredeyse gelirler. Baban da erken gelecek bugün.
Okula başlamanın bu kadar güzel olacağını hiç düşünmemiştim. Armağanlara boğuldum o akşam. Ağabeylerim renk renk kalemlerin sıralandığı bir kutu kuruboya verdiler. Babam, uzun zamandır çok istediğim siyah atkılı rugan pabuçları almıştı. Annem gelin tacı gibi süslü bir çemberi başıma yerleştirdi. Hanımninem üstü nazar boncuklu bir altın bileziği bileğime taktı. Senem Abla, beyaz ipekten iğne oyalı bir mendil verdi. Yerimde duramıyor, sevincimden zıp zıp zıplıyordum..."(s.48)

....
....

"Hikaye uzun aslında. Annesi Şerare'ye hamileyken, böbrek iltihabı geçirmiş. Kullanmak zorunda olduğu ilaçlar, kızcağızın engelli doğmasına neden olmuş. Biliyorsun, baba doktor, anne avukat; cahil insanlar değiller yani. Daha kızları doğmadan, onu ve kendilerini eğitmek için ne gerekiyorsa yapmışlar. Kurslara gidip dudak okumayı öğrenmişler. O bitmiş, işaret dilini öğrenmişler. Şerare dünyaya geldiğinde, anne babası hazırlıklıymış. Anlayacağın doğduğu günden başlayarak kızlarını eğitmişler..."(s. 32)

....

"Annem iş yaparken, benim ayak altında dolaşmama dayanamazdı. "Leyla!" diye başlardı buyurmaya. 'Senem Abla'n ortalığı süpürüyor, tozu da sen al,' ya da 'Senem Abla'n çamaşırları asarken, sen de ona mandal ver.' derdi. Kısacası Senem Abla ne iş yapıyorsa, ben ona yardım etmekle yükümlüydüm. Ancak işler bittikten sonra sıra oyuna gelirdi..." (s.44)

.....

" Ben kendi adıma insan sıcaklığını, insan yüreğinin sesini duymazsam yaşayamam. Kocaman arazi, ağaçlar, çiçekler, köpekler, kediler, güvercinler, tavuklar ve siz; yalnız tek başınıza... bahçenizi açmalısınız. Çocuklar dolmalı buraya. Onların cıvıltılarını duymalısınız..."(s.81)

.....

“ Üç beş günde karganın yaraları iyileşti. Okulda olduğum saatler sepetin üstünü beyaz bir tülle örtüyordum. Sabırsızlıkla dönüşümü bekliyordu. Tülü açtığım anda kanatlanıyor, omzuma konuyordu. Elimle besliyordum onu. Her geçen gün biraz daha büyüyordu. Birlikte bahçeye çıkıyorduk. O kolumda dolaşıyor. ‘Uç, Kuzgun’um!’ deyince kanatlarını açıyor, başının üstünde döneniyor, kolumu uzatmamla birlikte gelip, pençeleriyle işaret parmağıma tutunuyordu...”(s.74)

.....

“ Biz işitme engelliler sesleri anlamayız, ama çevremizi çok iyi gözlemleriz. Bunu bize okulda öğretiyorlar. Dans ederken de zıplayacağımız, çömeleceğimiz yerleri davulcuya bakarak anlar, tokmağın hareketleriyle de oynarız. Aslında çok zor! Başını geriye atarak saçlarını savurdu ve son cümlesini yazdı: ‘Zoru başarmak iyidir.”(s.173)

.....

“Örneğin işitme engelliler, gerekli elektronik araçlar sağlandığında, sesleri duyarlar ve konuşurlar. Ama bunlar çok para gerektiriyor. Zaten okulların sayısı da çok az. Şerare utanıyormuş gibi başını önüne eğerek sürdürdü. ‘Ben şanslıyım. Ailem bana her türlü olanağı sağladı. Ama arkadaşlarım için aynı şeyi söyleyemem.’ Başını kaldırıp yeniden sunucuya baktı. ‘Aslında çok basit. Dünyada ‘özürlü’ insan istemiyorsak engelli insanların sorunlarına birazcık eğilmemiz gerekiyor...”(s.195)

.....

“Kabul etmeyeceğinden emindim, ama Yavuz’a da sordum.nasıl da yanılmışım! Bir anda gözleri ışıldadı.
‘Çok isterim.’ dedi. Sonra da başını önüne eğerek mırıldandı. ‘Takım sporları insanları ortak amaçta birleştirir, derdi babam...” (s.100)

.....

“O zamanın insanları başkaydı galiba. ‘Sizin bahçenizde ağaç yok mu?’ diye sormak kimsenin aklına gelmezdi. Yalnızca uyarırlardı. ‘Aman, dikkat edin! Düşüp de kolunuzu bacağınızı kırmayın!...’”(s.152)

.....

“ Kurban Bayramına üç gün vardı. Hamileliği ilerleyen annem bir süredir ağır işleri yapamıyordu. Evin tüm temizliğini de üstlenmiştim. O gün de kıyı köşeyi arapsabunuyla ovdum, çamaşırları kireç kaymağına yatırdım, perdeleri kolalayıp ütüledim. O akşam babam elinde benim için bir armağan paketiyle geldi. Kutuyu açtığımda öyle bir iç çekmişim ki, dilim tutuldu sanmışlar. Kutunun içinde, üstü fiyonklu kırmızı rugan bir çift pabuç vardı. Pabuçları göğsüme bastırırken gözlerim ağabeyime kaydı, yine sinsi sinsi gülümsüyordu. O gece armağanımı koynuma alıp yattım...”(s.180)

....

.....

Aşağıda verilen değerleri “Patenli Kız” romanında geçen olaylarla/durumlarla ilişkilendirerek örnekler veriniz.

Mutluluk:

.....

.....

Bağışlama:

.....

.....

Sebat:

.....

.....

Sorumluluk/ Görev:

.....

.....

Zamanı iyi Değerlendirmek:

.....

.....

İnsan sevgisi/ İnsanlık:

.....

.....

Kendi Özelliklerinin Farkına Varma:

.....

.....

Saygı:

.....

.....

Kendinin Farkında Olmak:

.....

.....

Başkalarına Hizmet Etmek:

.....

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki bölümlere kitapta öyküleri yer alan kahramanlarımızın karakter özelliklerini yazınız? Romanımızın ana karakteri “Patenli Kız” bu kişilerde ne gibi değişikliklere sebep olmuştur?

Öğretmen Leyla

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kargabaş Ömer

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tık Tık Yaşar

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mır Mır Nine

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Gezgin Neşe

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Dürbün Nimet

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

SORULAR

1. Okuduğunuz romanda geçen “ ponpuni” ne demektir? Bunun hangi değerlerle ilişkisi vardır?

.....
.....
.....
.....
.....

2. “Ponpuni”yi kim, neden uydurdu? Burada hangi değer vardır?

.....
.....
.....
.....

3. Patenli Kız, hangi amaçla bu kişilerle görüşmüştür? Bu durum onun onun hangi karakter özelliğini işaret eder?

.....
.....
.....
.....

4. Şerare Aydoğdu’nun bu kadar başarılı olmasının altında yatan sebep nedir? iç mutluluğun bunda etkisi nedir?

.....
.....
.....
.....

5. Öğretmen Leyla’ya göre “Bir Çocuk sorumluluğunu biliyorsa özgürlük onun en doğal hakkı.” Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....

6. Hanımninesi, Öğretmen Leyla için babasının sorduğu “ Anne, sence Leyla ne olmalı?” sorusuna: “Ne olacağı önemli değil... Yeter ki sevsin, sevilsin. Becerebilirse sevmeyi öğretsin, yeter.” diye cevap veriyor. Siz bu konuda neler düşünüyorsunuz? İnsanın önce meslek sahibi olması mı önemli yoksa karakterli olması mı?

.....

.....

.....

.....

7. Yavuz’ın babasının arkadaşının ona yaptığı davranışın altında yatan değer ne olabilir? Siz bu durumda olan biri için neler yapardınız?

.....

.....

.....

.....

8. Şerare, çevresindekilerin gönlünü nasıl alıyordu?

.....

.....

.....

.....

Kitabı okuduktan sonraki düşüncelerinizi aşağıya yazınız. Bunları yazarken önceki düşüncelerinizle karşılaştırmalar yaparak, özellikle değerle ilgili düşüncelerinizde ne gibi değişiklikler oldu? Engellilerin yaşamı hakkında neler öğrendiniz?

ETKİNLİK 4

Bu etkinliğimizde "*Patenli Kız"la* ilgili bir gazete haberi hazırlayacağız. Bu haberi hazırlarken "ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden ve kim" sorularına yer vereceğiz. Ayrıca bu soruların dışında haberimizde Patenli Kız'ın karakter özelliklerinden, neler yapmaya çalıştığından, patenlerini nasıl aldığından, hayata yönelik düşüncelerinden bahsediniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

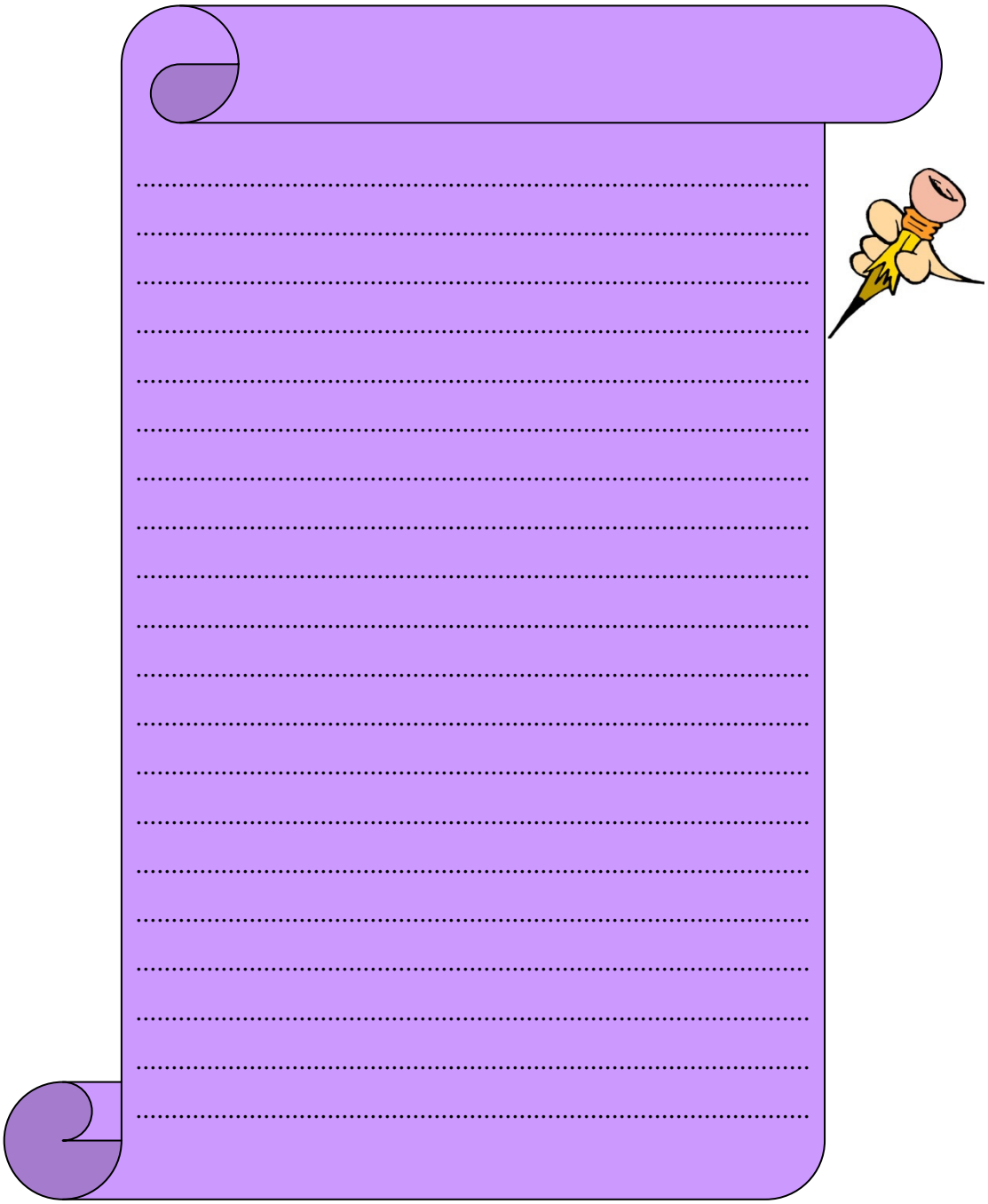
.....

.....

ETKİNLİK 5

İlk kitabı ile birçok baskı yapan “Patenli Kız” ikinci kitabını çıkaracaktır. Bildiğiniz gibi ilk kitabını 6 öyküyle oluşturmuştu. Şimdi yeni çıkacak kitabı için sizlerden aşağıda yazılı konularla ilgili öyküler bekliyor.

- Ahlaklı olma Saygılı Olmak Azimli/Kararlı Olmak Mutluluk
- Cömertlik Liderlik İyi davranışlar Minnettarlık

ETKİNLİK 6

Dinlediğiniz parçada geçen değerlerle, okuduğunuz kitapta geçen değerleri karşılaştırarak bir konuşma hazırlayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Araştırılacak kelime, deyim ve atasözleri:

Haysiyet:

Kıvanç duymak:

İç çekmek:

Gönül almak:

Dili tutulmak:

Ağzı kulaklarına varmak:

Bileğine altın bilezik takmak:

AZİM

Japon çocuğun tek hayali çok ünlü bir karateci olmaktı. Fakat ailesi buna izin vermezdi. Bir gün talihsiz bir kaza sonucu çocuk sol kolunu kaybetti.

Ailesi çocuğun moralinin çok kötü olduğunu görünce ona bir karate hocası tuttu. Hoca ilk dersinde çocuğa karsısındakini sağ koluyla tutup üstünden savurmayı gösterdi. Hatta ikinci, üçüncü ve sonraki bütün derslerde hep ayni hareketi yapıyorlardı.

Çocuk bir gün hocasına "Hocam ben çok sıkıldım, artık başka hareketlere geçsek" dedi. Hoca ise bunu kabul etmeyerek dünyada bu işi en hızlı yapan kişi olmadıkça bitirmeyeceğini söyledi. Çocuk o kadar hızlanmıştı ki, hocasını bile göz açıp kapayıncaya kadar yerden yere vuruyordu.

Bir gün hoca elinde bir kâğıtla geldi. Kâğıtta çocuğun gençler karate şampiyonasına katılabileceği yazıyordu. Çocuk çok şaşırdı.

Ertesi gün salonda ilk rakibinin karşısına çıkacakken heyecanla hocasına sordu, "Hocam bu iş nasıl olur? Ben sadece tek hareket biliyorum kesin kaybederim". Hocası ise "Sen sadece hareketi yap" cevabini verdi.

Çocuk ringe çıktı ve hareketiyle rakibini eledi. Hatta tek hareketle finale kadar çıktı. Finalde karşısında kendisinin iki katı birisi vardı. Önce çok korktu ama gene bildiği hareketi yaparak son rakibini de yendi ve şampiyon oldu.

Sevinçle hocasının yanına koştu ve sordu "Hocam nasıl olur anlamıyorum, sadece bir hareket biliyorum, tek kolluyum ve şampiyon oldum".

Hocası çocuğa baktı ve dedi ki, "senin yaptığın hareket karatedeki en zor hareketlerden biridir. ..Ve bir tek savunması vardır o da, rakibin sol kolunu tutmak".

Cüneyt SUAVİ

Sevginin
Kuş Kanatları
Ekrem Güneş

TANIMLA!

- ANA KARAKTERİ/LERİ TANIMLA :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- OLAYLARI TANIMLA:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KATILMA

- Ana karakterle ilgili neler hissediyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ana karakterle farklı ve ortak karakter özellikleriniz nelerdir?

Ana Karakterin Özelikleri	Ortak Karakter Özeliklerimiz	Benim Karakter Özeliliklerim
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
		.....

OLAYIN İÇYÜZÜNÜ ANLAMA

- Bana göre kitapta/öyküde uygun olmayan davranışlar:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Şimdi bu davranışlardan birini seçip, o davranışın yerini alabilecek farklı bir çözüm önerisi yazın:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

SEVGİ ARKADAŞLIK

DAYANIŞMA

MUTLULUK DUYARLILIK

YARDIMSEVERLİK MERAK

Hazırlık Çalışması

1. Ülkemizdeki yardım kuruluşlarını ve bunların amaçlarını araştırınız.
2. Engelliler için bizler neler yapabiliriz?

ETKİNLİK 1

Soru 1: Romanımızda kahramanlarımızın karşılaştığı sorun neydi? Kahramanlarımızın yüzleştiği en kötü durum nedir?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 2: Sorunla ilgili olarak kahramanlarımız ne düşünüyordu?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 3: Soruna ilişkin kahramanlarımızın önerileri nelerdir?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 4: Kahramanlarımız yardım etme kararını alırken neleri düşündüler?

.....
.....
.....
.....

Soru 5: Romanımızdaki olaya yönelik çözüm kahramanlarımızı ve diğerlerini nasıl etkilemiştir.

.....
.....
.....
.....

Soru 6: Gülce ve Gökçe olayı nasıl taşıdılar?

.....
.....
.....
.....

Soru 7: Romanımızın sonu nasıl bitti? İyi mi kötü mü? Neden?

.....
.....
.....
.....

Soru 8: Kahramanlarımızın yaptığı bir sorumluluk mudur? Böyle bir durumda kendimizi tehlikeye atmaya değer mi?

.....
.....
.....
.....

Soru 9: Gülce ve arkadaşlarının yardım ettiği tavşancı amca sahtekar biri çıksaydı, bu durum onların hayatlarına ve karakterlerine nasıl yansırdı?

.....
.....
.....
.....

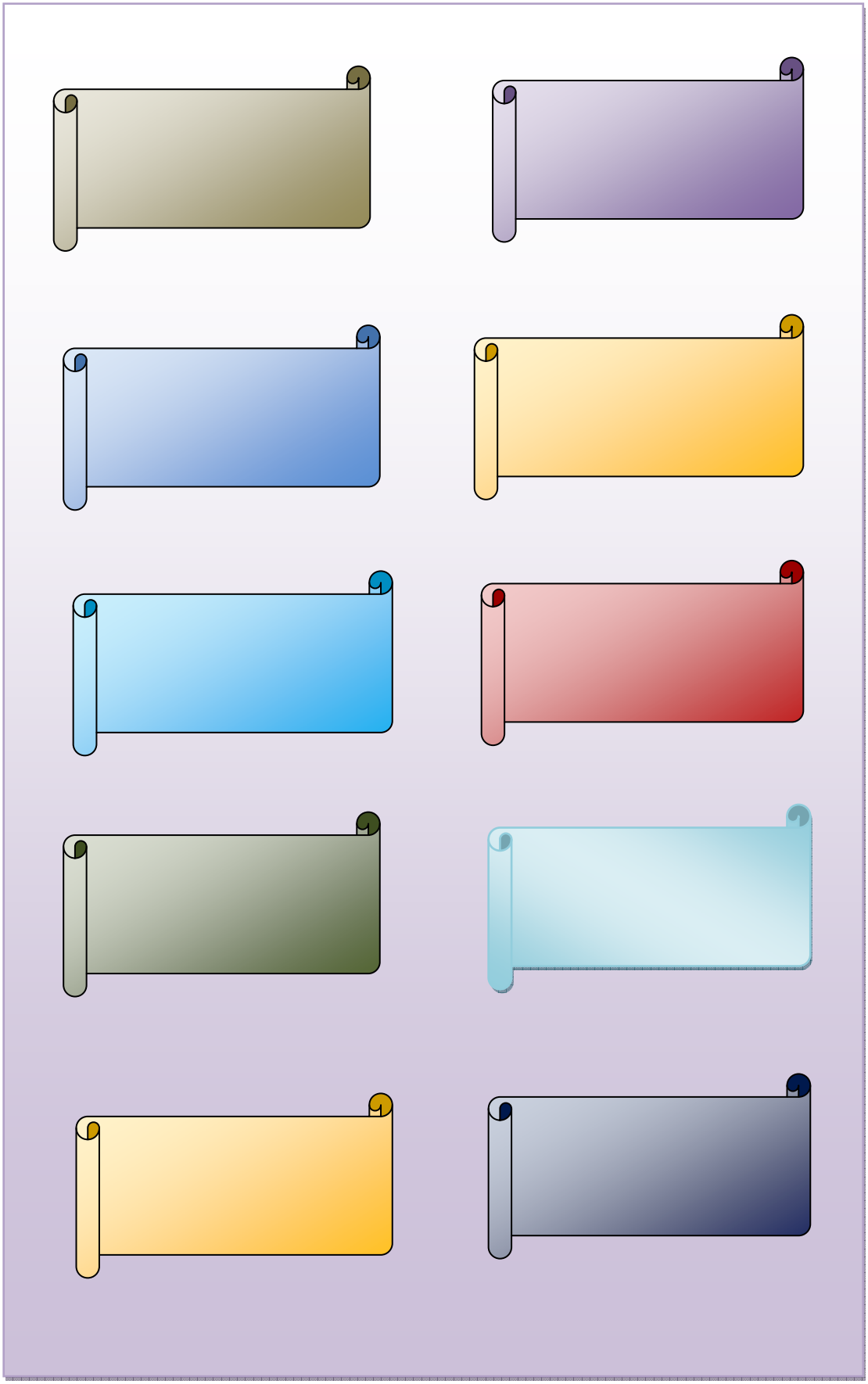
ETKİNLİK 2:

-“ Güzelsin. Çalışkansın. Hırslısın. Yardımseversin. Altın gibi bir yüreğin var. Altın gibi bir yüreğin var. Parlak bir gelecek bekliyor seni.”

- “Güzelliğin değerini bil. Kıskançlığı bırak. Kendini çok beğenme. Davranışlarına dikkat et. Başkalarını alaya alma, arkadaşlarını kırma. Bunlara uymazsan serüvenli günler beklemekte seni.”

Yukarıdaki sözler, niyetçinin niyet kâğıtlarına yazdığı iki örnek sözdür. Şimdi sizler de kendinizi niyetçinin yerine koyarak sevgi, saygı, hoşgörü, temizlik, vatandaşlık, sorumluluk, yardımlaşma, adalet, dürüstlük, çalışkanlık, duyarlılık, paylaşma, dayanışma, mutluluk, sabır, cesaret, komşuluk, kanaatkârlık, ahlak, merak, merhamet ve dostluk değerlerinden seçtiğiniz 14 tanesi hakkından niyet yazınız. Tavşanımız sizin yazacağınız niyetleri çekmek için bekliyor☺

ETKİNLİK 3

Gülce'nin karakter özelliklerini sıralayarak, bunlardan hangisinin üzerinde ailesinin etkisinin daha fazla olabileceğini söyleyiniz.(Romandan okuduklarınız ile tahminde bulununuz.)

Ailesinin etkinin olabileceğini düşündüğüm karakter özellikleri(nedenleri ile yazınız):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 4

Tartışma

...

Günü gününe uymuyordu eşinin davranışları. Kimi zaman sıkboğaz etmeler, oyunu bile yasaklamalar; kimi zaman alabildiğine gevşeklikler. Zorla dersin başından kaldırıp oyuna yollamalar, gezmelere göndermeler. Bir öyle, bir böyle... çocuğun özgürlüğünün önündeki en büyük engelin ölçüsüz sevgi olduğunu görebilse... Kaç kez uyarmıştı. Anlayan kim. Yanlışlarını görmediği gibi bir de onu suçluyordu. Erdal Bey bunları içinden geçirirken gülümsemesini bozmadı. Anlamlı bir bakışla eşini süzerek

- Sen değil miydin canım çocukları çok sıkmamalı, sorumluluk verip kendi ayakları üzerinde yürümelerine alıştırmalı diyen, dedi.

Demişse demişti. Anlayış yerine göre değişirdi. İlle de sinirine dokunacaktı.

- Saçmalama Erdal! Bunun sorumluluk vermekle, kendi ayakları üzerinde yürümeye alıştırmakla ne ilgisi var?

Baba bilgiççe başını salladı:

- Var... Olmaz olur mu hiç? Kendi başına bırakmadan, kol kanat altında tutarak nasıl öğretiriz hayatı? Her izin bir alıştırma bir sınamadır. Her izin buna açılan bir kapıdır. Bunu biraz da böyle düşünmelisin. Anladın mı Canan Hanım? ...”(s.13)

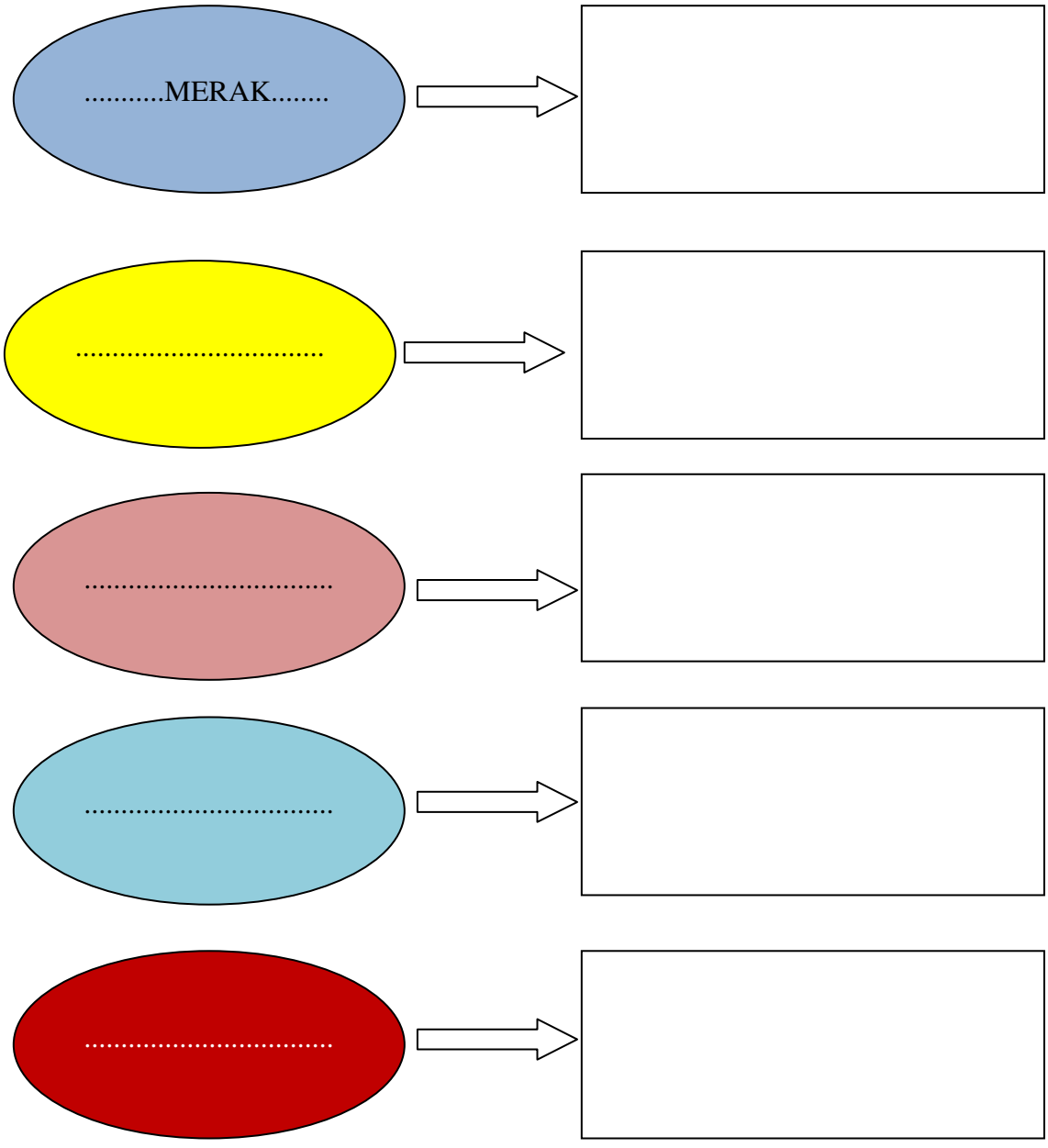
...

Yukarıdaki kısa metin okuduğunuz kitaptan alınmıştır. Burada ebeveynler çocuğa verilecek eğitim üzerine tartışıyorlar. Siz de bu metni dikkate alarak çocuklara verilecek sorumluluk eğitimi ile ilgili düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 5

Gülce ve arkadaşlarının çözüme giderken kullandıkları değerleri kitaptaki durumlarla açıklayarak yazınız.

ETKİNLİK 6

Dinlediğiniz parçada geçen değerlerle, okuduğunuz kitapta geçen değerleri karşılaştırarak bir konuşma hazırlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Okuma Parçası

RUHLARIMIZ GERİDE KALIYOR

Michelangelo Antonioni'nin 1995 yapımı "Par dela les Nuages" (Bulutların ötesinde) adlı filminde hoş bir sahne ve hoş bir hikaye vardı.

Genç kız bir kafede gizemli bir erkekle tanışıyor ve adam ona şu hikayeyi anlatıyordu: Bir zamanlar Afrika'da kayıp bir şehri aramakta olan arkeologlar, beraberlerindeki eşya ve yükleri, hayvanların ve yerlilerin yardımı ile taşıyarak uzun bir yolculuğa çıkmışlar.

Kafile zor doğa koşullarında, balta girmemiş ormanların içinde ilerleyerek, nehirleri, çağlayanları geçerek yolculuğa günlerce devam etmiş. Fakat günlerden bir gün yerlilerin bir kısmı birden durmuşlar. Taşıdıkları yükleri yere indirmişler ve hiç konuşmadan beklemeye başlamışlar. Ulaşmak istedikleri yere bir an önce varmak isteyen batılı arkeologlar bu duruma bir anlam veremeyip, zaman kaybettiklerini, biran önce yola devam etmeleri gerektiğini anlatarak, yerlilerin neden durduklarını öğrenmek istemişler. Fakat yerliler büyük bir suskunluk içinde sadece bekliyorlarmış. Bu anlaşılmaz durumu yerlilerin dilinden anlayan rehber, onlarla bir süre konuştuktan sonra şu şekilde ifade etmeye çalışmış:

"Çok hızlı gidiyoruz. Ruhlarımız geride kalıyor."

Modern şehir hayatının ve çağımızın getirdiği en büyük sorunlardan biri bu;"hızla ve sonu bir türlü gelmeyecek olan hedeflere doğru çılgınca koşuşturmak" ve koşuştururken etraftaki ayrıntıları, manzaraları, küçük mutlulukları, kısaca hayata dair pek çok yaşanası güzelliği görememek ve kaçırmak... Ya da yaşanan yığınla drama, saçmalığa ve ilkelliğe seyirci kalmak, duyarsızca sadece bakıp geçmek ve gitmek...

Halbuki durup ruhlarımızı beklemeli, müziği duymaya çalışmalı, yavaş dans etmek için çaba sarf etmeli, her günün bitiminde yatağa uzanıp "kendimize doğru bakmalıyız”

Araştırılacak kelime, deyim ve atasözleri:

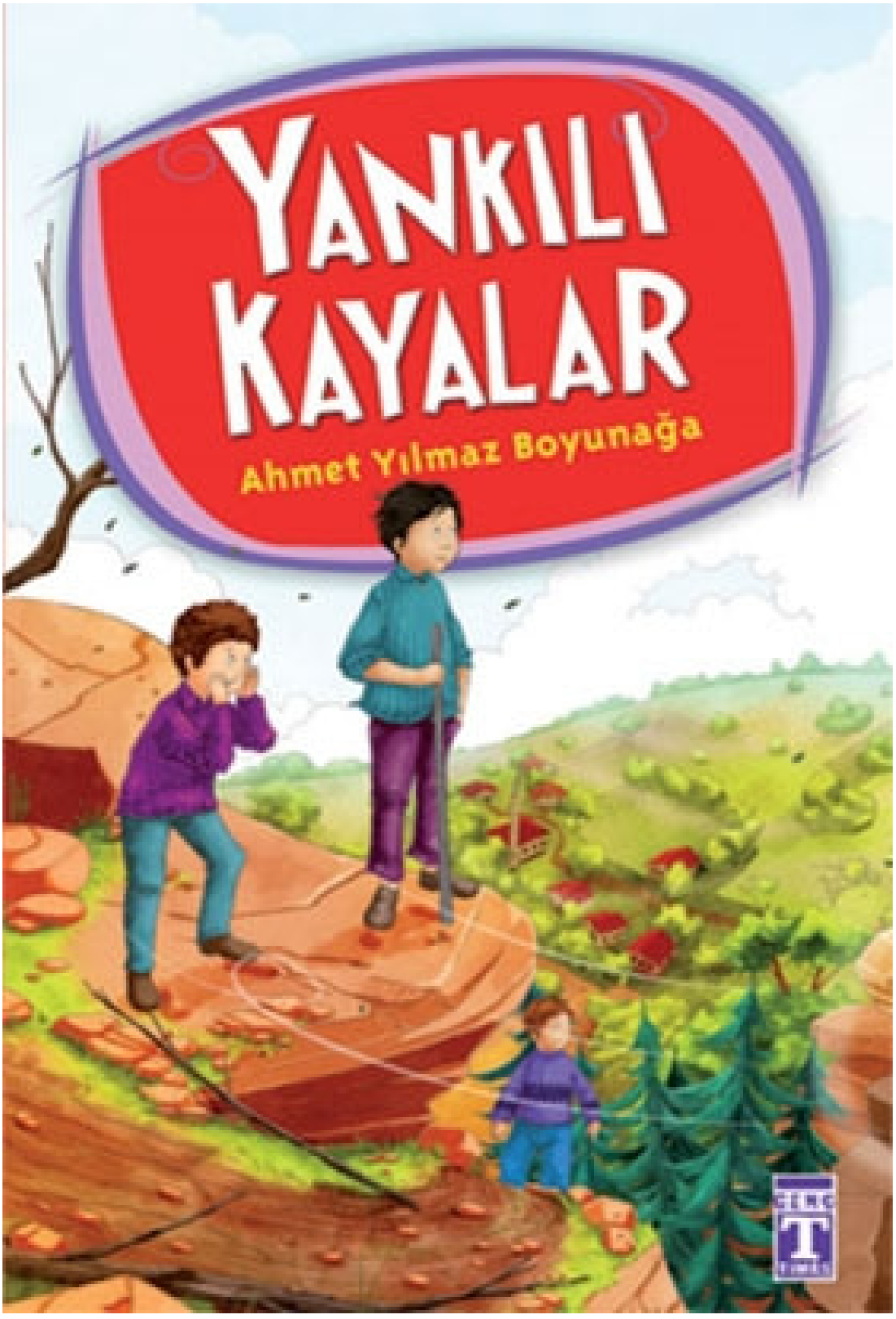
Sorumluluk:

Yüreği duygu yüklü olmak:

Başına buyruk hareket etmek:

Gönlünü almak:

Tutumlu olmak:

YANKILI
KAYALAR
Ahmet Yılmaz Boyunağa

TANIMLA!

- ANA KARAKTERİ/LERİ TANIMLA :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- OLAYLARI TANIMLA:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KATILMA

- Ana karakterle ilgili neler hissediyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ana karakterle farklı ve ortak karakter özellikleriniz nelerdir?

Ana Karakterin Özelikleri	Ortak Karakter Özeliklerimiz	Benim Karakter Özeliliklerim
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

OLAYIN İÇYÜZÜNÜ ANLAMA

- Bana göre kitapta/öyküde uygun olmayan davranışlar:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Şimdi bu davranışlardan birini seçip, o davranışın yerini alabilecek farklı bir çözüm önerisi yazın:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kitabımızı Çözümleyelim

Soru1: Karamanımız Mehmet'in karşılaştığı sorunlar nelerdi? Bunlarla nasıl başa çıktı?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 2: Mehmet'in başına gelen olumsuz olaylar sonucunda çevresi neler düşünüyordu? Sizce yeteri kadar duyarlı davrandılar mı?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Soru 3: Mehmetlerin köyünde yaşayan komşuları olsaydınız, yaşanılanlar karşısında siz Mehmet ve ailesi için neler yapardınız?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 4: Mehmet, kararlarını alırken neleri düşündü? Sizce yanlış aldığı bir karar var mıydı?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 5: Mehmet ve ailesinin başına gelen olaylar onları nasıl etkiledi? Umutsuzluğa mı düşürdü yoksa daha sıkı çalışmaları için onları etkiledi mi?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 6: Mehmet olayı nasıl taşıdı? Mehmet'in karakter özelliklerini de göz önüne alarak cevaplayınız.

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 7: Roman nasıl bitti? İyi mi kötü mü?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 8: Mehmet'in köydeki yaşamında olumsuzluklar olmasaydı, Mehmet yine de aynı kararlılığı ve sabrı göstererek okur muydu?

.....
.....
.....
.....
.....

NE ÖĞRENDİM?

Bu romanı okuduktan sonra bazı değerlere yönelik olarak şunları öğrendim:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 1

Okuduğunuz kitaptaki değerlerden hangilerinin dünyayı çepeçevre sarmasını isterdiniz? Seçtiğiniz değerleri aşağıda verilen görsele yazdıktan sonra hangi değeri neden seçtiğini açıkla.

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

..... seçtim. Çünkü.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 2

Roman Mehmet'in tekrar köye dönmesi ile bitiyor. Bundan sonraki süreçte Mehmet'in köye muhtar adayı olduğunu düşünün. Ona oy verirken hangi karakter özelliklerini ön plana çıkartırsınız? Ayrıca bu bağlamda bir yönetici de bulunması gereken karakter özelliklerinden bahsediniz.

Mehmet'i şu karakter özelliklerin dolayı seçerdim:

.....
.....
.....
.....
.....

Bir yöneticide bulunması gereken karakter özellikleri :

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 3

BASIN TOPLANTISI

Kitabımızın yazarı ... /... /..... tarihinde okulumuza gelecektir. Bu nedenle yazarımıza, kitapta geçen değerlerle ilgili sorular hazırlayınız. En çok hoşunuza giden bölümler hakkında konuşma hazırlayınız. Yeni çıkaracağı kitaplarda hangi değerleri görmek istiyorsunuz? Bunları belirleyerek yazarımıza veriniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 4: **Nedenleri ve Sonuçları....**

Bu etkinlikte kitapta geçen bir olayı ele alarak, olayın nedenlerini ve sonuçlarını ortaya koyunuz. Bölümde adı geçen kişilerin neden öyle davrandıklarını ve sonuçta nelerin olduğunu yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 5 : **DUYDUNUZ MU?**

Bu etkinliğimizde "duydunuz mu" ile başlayan cümleler kurarak roman kahramanımız Mehmet'in bundan sonraki yaşamı ile ilgili cümleler kurunuz. Cümle kurarken yay ayraç içerisinde verilen değerler ilgili olmasına dikkat ediniz.

Duydunuz mu
(çalışkanlık).....

Duydunuz mu (dürüstlük).....

Duydunuz mu (sevgi).....

Duydunuz mu (fedakarlık).....

Duydunuz mu (vatanseverlik).....

Duydunuz mu (minnettarlık).....

Duydunuz mu (sorumluluk).....

Duydunuz mu (mutluluk).....

Duydunuz mu (misafipervelik).....

Duydunuz mu (komşuluk).....

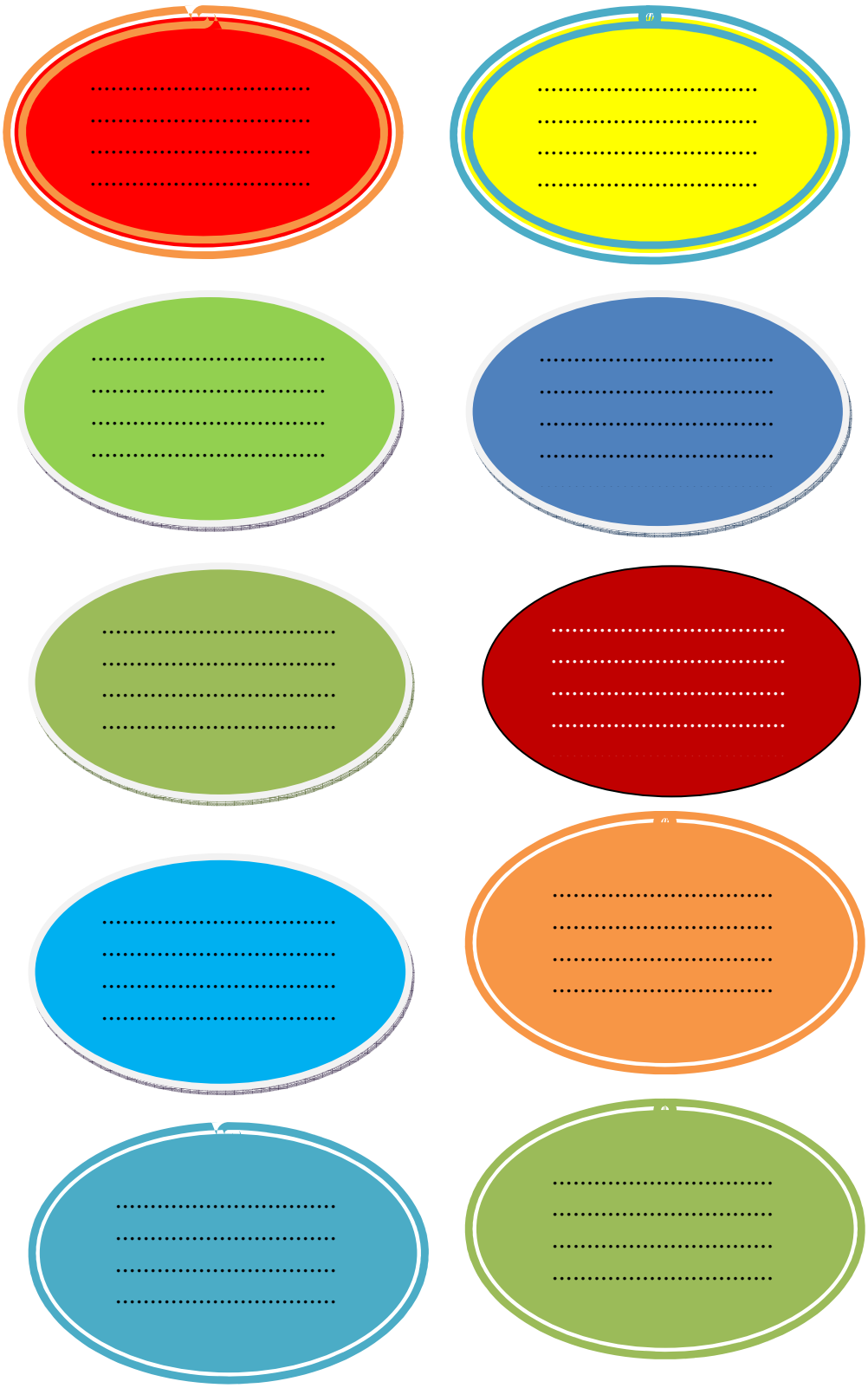
Duydunuz mu (merhamet).....

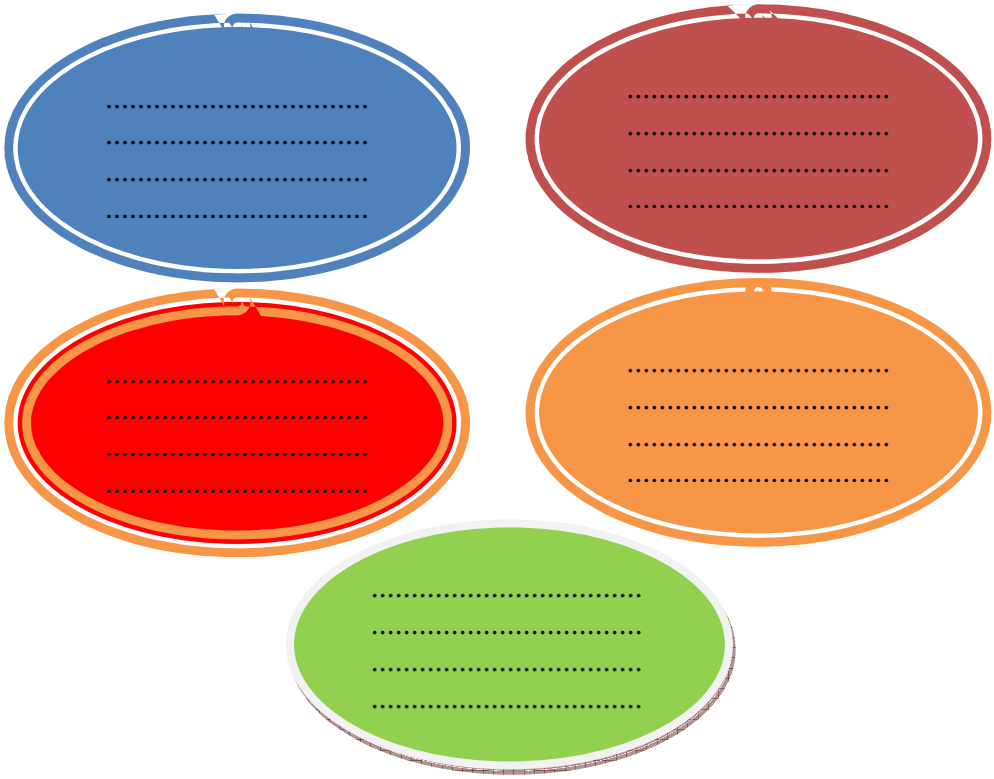
Duydunuz mu (yardımseverlik).....

ETKİNLİK 6

Aşağıda verilen sözlerde geçen değerleri bularak, bunları kitaptan vereceğiniz örneklerle açıklayın.

1. Bilgi, insani kuşkudan; iyilik, acı çekmekten; kararlı olmak, korkudan kurtulmaktır.
2. En büyük felaketler içinde dahi ümidini kaybetme, unutma en yumuşak ilik en sert kemiğin içinden çıkar.
3. Dehanın onda biri hayal gücü, onda dokuzu terdir.
4. Sürekli olarak kendini yönetebilmek, insanın sahip olabileceği en değerli yeteneklerden birisidir.
5. Başkalarını ziyaret ve onlara hediye vermek kalplerin kilidini açan iki altın anahtardır.
6. İnsan nereye yelken açtığını bilmedikçe hiçbir rüzgar doğru rüzgar değildir..
7. İnsanlar başlarına gelenler için hep içinde bulundukları durumu suçlarlar; fakat bu dünyada başarılı olan insanlar istedikleri durumları arayan ve bulamadıkları zaman onları yaratanlardır.
8. Kötümser yalnız tüneli görür, iyimser tünelin sonundaki ışığı görür, gerçekçi tünelle birlikte ışığı ve gelecek treni görür.
9. Bir el öteki eli, iki el de bütün yüzü yıkar.
10. Bir insanın gerçek zenginliği onun bu dünyada yaptığı iyiliklerdir.
11. Bir mum diğer mumu tutuşturmakla ışığından bir şey kaybetmez.
12. Beklemesini bilenin her şey ayağına gelir.
13. Mutlu olduğunuz zaman size bu mutluluğu veren faziletleri sonradan kaybetmeyiniz.
14. Sabırla nezaket birleşince güç doğar.
15. İnsan hep kendini geçmeye çalışmalıdır.

Araştırılacak kelime, deyim ve atasözleri:

Gayret sarf etmek:

Tahammül etmek:

Eski camide dilenir, yeni camide sadaka verir:

Güler yüz göstermek:

Haline şükretmek:

Hayır duasını almak:

El atar, ev atmaz:

İçi ferahlamak:

Başının üstünde yeri olmak:

EK 3- KARAKTER EĞİTİMİ İÇİN 100 YOL (ALAN, Yusuf, Sızıntı Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 273, Ekim 2001)

Bir insana verilen değer, onun ahlâk ve karakteriyle bağlantılıdır. Hak katında ve halk katındaki kıymetimiz, ahlâk ve karakterimizin gelişmesi nispetindedir. Okul idarecileri öğrencileri hayata hazırlarken, bu yönde geliştirmenin yollarını arar dururlar. Bu gâyeyle bazı üniversitelerde, ahlâk ve karakter gelişim merkezleri bile kurulmuştur. Amerika Boston Üniversitesi'ndeki böyle bir merkezin, öğrencilerin ahlâk ve karakter gelişimiyle ilgili olarak yaptığı bir çalışmada, çok sayıda öğretmen ve idarecinin fikirlerinden yararlanılmış ve 100 maddelik bir tavsiye listesi hazırlamıştır. Her kültürden öğrencinin yararlanabileceği bu listedeki bazı maddeler kültürümüze adapte edilerek değiştirilmiştir. Bunları okuyunca, bazılarını zaten uygulamakta olduğumuzu görecek, diğerlerine karşı içinizde bir şevk uyanacaktır. Şimdi bu listeyi baştan sona iyice inceleyelim:

1- Kahramanlık ve fedakârlıklarıyla meşhur olmuş kişilerin fotoğraflarını koridor ve odalara asın.

2- Öğrenciler için ahlâk ve karakter gelişimi konusunda bir rehberlik programı başlatın.

3- Topluma hizmet maksadıyla belli misyonlar taşıyan gruplar oluşturun.

4- Bir çocuğun diğerleri tarafından şamar oğlanı yapılmasına mani olun.

5- Akademik, spor veya sanat yetenekleri dışındaki kabiliyetleri keşfetmek üzere programlar geliştirin.

6- Öğrencilerin davranışlarını ve topluma katkılarını ciddi bir şekilde ölçüp değerlendirin.

7- Öğrenci ve onlara rehberlik yapanların hemfikir oldukları kurallar tespit edin.

8- Velileri davet edip onların gelişmeleri inceleyip katkıda bulunmalarına fırsat tanıyın.

9- Misyonunuzu tanımlayan güzel bir söz seçip öğrencilerinizle paylaşın.

10- Her ay bir fazilet tespit edip bunun üzerinde çalışın.

11- Kendinize örnek aldığınız bir şahsiyeti öğrencilerinize tanıtın.

12- Tarihteki olayları gündeme getirip bu olaylarda nasıl davranılması gerektiğini tartışın.

13- Öğrencilerdeki iyilik sıfatının, en az onların akademik başarıları kadar önemli olduğunu görmelerine yardımcı olun.

14- Ahlâkla ilgili meseleleri ele alın, yani gerçekleri ele alın, delil toplayın, sonuçları tahmin edin ve karar verin.

15- Öğrencilerin topluma hizmet etmeleri için belli bir yapı dahilinde onlara fırsatlar oluşturun.

16- Örnek olun. Meselâ ortalıkta gördüğünüz bir kâğıt parçasını alın. Sizden sonra ders vereceklere bir saygı eseri olarak tahtayı temiz bırakın.

17- Kurumunuzda, ne türlü olursa olsun, nezaketsizliğe fırsat vermeyin.

18- Kaba ve küfürlü konuşmalara izin vermeyin.

19- Öğrencilerin kötü davranışlarını notlar, çağrılar ve ziyaretlerle velilere duyurun.

20- Çocuklarının güzel vasıflarını takdir etmek üzere velilerle irtibat kurun.

21- Öğrencilerin okulda çok çalışmalarının ahlâkî bir sorumluluk olduğu fikrini açıkça belirtin.

22- Meslektaşlarınızla konuşurken nazik olun.

23- Yaşadığınız yerdeki fedakâr ve önemli şahsiyetleri derslerde tanıtın.

24- Ödevlerin yapılması ve sınav sonuçlarıyla ilgili mükâfat sistemi kurun.

25- Bir bağış fonu oluşturun. Öğrencilerin bağışları istedikleri yere yapmalarına fırsat tanıyın.

26- Ailelerin ahlâkî otoritelerini destekleyin. Öğrencilerin ahlâkî problemlerini ebeveynleri ile çözmelerini sağlayın. Bu konuda öğrencilerle konuşarak niçin zora düştüklerini analiz edin.

27- Duvarlara güzel karakteri teşvik eden sözler asın.

28- Özellikle öğrencilerin o anki durumlarıyla ilgili ahlâkî ihtilaflara dair yaşanmış olaylardan örnekler verin.

29- Kahraman şahsiyetleri doğum günlerinde anın ve ne tür faziletlere sahip olduklarını anlatın.

30- Çocukların önem verdikleri vecizeleri yazıp duvarlara asmalarına izin verin.

31- Ahlâkî konularda makaleler getiren öğrencileri ödüllendirin ve bu yazıları analiz edin.

32- Kurumunuzdaki karakter meselelerini -güzel huylar vs- düzenli olarak müzakere edin.

33- Çocukların beklentilerini netleştirin ve onların bu beklentilere göre sorumluluk almalarını sağlayın.

34- Öğrencilerle ilgilenirken tutarlı olun ve duygusal davranarak doğruluk ve dürüstlüğünüze halel getirmeyin.

35- Hatalarınızı kabul edin ve bunları düzeltmenin yollarını araştırın. Öğrencileri de buna teşvik edin.

36- Her gün birkaç dakikalık ibretli bir hikâyeyi seslice okuyarak güne başlayın. Hikâyelerin kısa, ama ders verici olmasına dikkat edin.

37- Kurumunuzdaki ilkeler ve politikaları belirlerken bunların muhtemel tesirlerini ve öğrencilere ne tür mesajlar verdiklerini anlamaya çalışın.

38- Bir politika, faaliyet veya kararın sebeplerini açıklayın. Öğrencilerin sadece "nasıl"ı değil, "niçin"i de anlamaları için onlara yardımcı olun.

39- İyi bir öğrenci olmanın ahlâkî ve karakterle ilgili unsurlarını öğrencilerin tartışması için ortamlar hazırlayın.

40- Öğrencilere rekabet kavramını öğretin ve bunun ne zaman faydalı, ne zaman zararlı olduğunu anlatın.

41- Öğrencilere niçin öğretmenlik / belletmenlik yaptığınızı açıklayın. Öğretmenlik / belletmenlik yapmanın sorumluluğu ve öneminden ne anladığınızı açıklayın.

42- Topluma yaptığınız hizmetlerden öğrencilere bahsedin. Hangi gönüllü kuruluşlarda neler yapabileceklerini anlatın.

43- Öğrencilere medyayı eleştirel bir yaklaşımla analiz etmeyi öğretin. Medyadaki

mesajlar ne tür bir karakteri teşvik etmektedir?

44- Mezun olup yüksek okula gitmiş, iş hayatına atılmış eski öğrencilerinizi davet edip tecrübelerini aktarmalarını sağlayın. Güzel alışkanlıkların onlara işlerinde nasıl yardımcı olduğunu sorun.

45- Muhitinizdeki yetişkinleri davet ederek onların karakter eğitimleri ve tecrübeleri konularını gündeme getirin.

46- Öğrencilerin empati geliştirmelerine yardımcı olun. Onlara şu tür sorular sorun: "Kimse seninle oynamak istemezse kendini nasıl hissedersin?", "Birisi senin isminle alay ederse neler hissedersin?" ...vb gibi.

47- Kurumunuzda ihtilaflar doğduğunda öğrencilere saygı, açık görüşlülük, mahremiyet ve nezaketin önemini öğretin. Gıybet, dedikodu ve tahkire fırsat vermeyin.

48- Kibarlık üzerinde durun. Öğrencilere, diğer öğrencileri ve yetişkinleri dikkatli bir şekilde nasıl dinlemeleri gerektiğini öğretin.

49- Başarılı şahısların biyografilerini birlikte okuyup müzakere edin. Daha büyük çocukların farkındalık yeteneğini geliştirin. Bireylerin hataları olabileceğini, ancak takdire şayan sıfatlar da taşıyabileceklerini fark ettirin.

50- Büyük öğrencilerin küçüklere yardımcı olmalarını sağlayan ortamlar oluşturun.

51- İlk günden itibaren çok çalışmanın ve hedefe ulaşmak için belli standartlara riayet etmenin öneminden bahsedin.

52- Liseye devam eden öğrencilerin toplumda daha aktif olmaları için, gönüllü faaliyetler yapan kurumların yönetim kurulu toplantılarına katılarak katkıda bulunmalarını sağlayın.

53- Katma değeri yüksek, kaliteli eserler veren ve ülkenin sosyal enerjisini artırıcı örnek çalışmalar yapan şahsiyetlerin hayatlarını, alışkanlıklarını ve temel prensiplerini araştırma konusu olarak öğrencilere verin.

54- Diğer ülkelerde karakter eğitimiyle ilgili çalışmaları takip edin ve tecrübelerden yararlanın.

55- Öğrencilere teşekkür mesajları yazmayı öğretin. Öğrenciler için değerli çalışmalar yapanlara teşekkür mektupları yazdırın.

56- Öğrencilerin çalışmalarını değerlendirirken onlara yeteri kadar geri besleme (feedback) verin. Gelişmeleri ve başarıları konusunda onlarla samimâne ve teşvik edici bir iletişim kurun.

57- Büyük öğrencilerin, ebeveynler için yemekli bir program hazırlamasını sağlayın. Yemek yapmalarını, dekorlar kullanmalarını, hizmet etmelerini ve temizlik yapmalarını temin edin.

58- Öğrencilerin kurum için bir hizmet yapmalarını (ufak tamiratlar, tanıtım vs.) sağlayın.

59- Düzenli bir şekilde birlikte bina temizliği yapın.

60- Diğer din ve kültürleri tahkîr etmeyin ve başkalarına karşı âdil davranmanın önemini vurgulayın.

61- Hor görülen öğrencilere destek olun ve bu anları bir eğitim fırsatı olarak görün.

62- Canlılara karşı şefkatli olma düşüncesini aşılayın.

63- Ürünlerin tekrar kullanımıyla ilgili (recycle) kampanyalar başlatın. İktisatlı olma ve israftan kaçınmanın önemini anlatın.

64- Ülke çapında güzel ahlâkı destekleyen programlardan öğrencilerinizi haberdar edin.

65- Öğrencilerin ebeveynlerinin de desteğiyle; muhitlerinde ufak temizlik işleri, ağaç dikme, ufak tamiratlar gibi çalışmalarla çevrelerine hizmet etmelerini sağlayın.

66- Kurumunuza ait bir şarkınız olsun ve yeni gelenlere bunun sözlerini ve manasını öğretin.

67- Eğer böyle bir şarkınız yoksa öğrenciler arasında bir yarışma düzenleyerek bir tane yazmalarını temin edin. Ne tür fikirlerin şarkıda yer alması gerektiği konusunda görüş alışverişinde bulunun.

68- Kurumunuzda belli kaidelerin önemini vurgulayın ve bu kaidelerin kurumun kimliği açısından önemini ifade edin.

69- Öğrencileri çevredeki yaşlı veya yardıma muhtaç insanlarla ilgilenmeye teşvik edin.

70- Öğrencilerinize başka şehir veya ülkelerden mektup arkadaşları bulun ve onların yazışmalardan öğrendikleri bilgileri paylaşın. O yerlerde hayatın nasıl olduğu

konusunu gündeme getirin.

71- Karakter eğitimi için müfredatı kullanın. Meselâ dille ilgili çalışmalarda karakter analizleri yaptırın. Başkasının gözleriyle dünyaya bakmanın nasıl bir şey olabileceğini sorun.

72- Şefkatli bir şekilde yapıcı eleştirilerde bulunun ve öğrencilerin de bunu alışkanlık haline getirmelerini sağlayın.

73- Spor müsabakalarında, oyunlarda ve günlük ilişkilerde centilmenliğin önemini vurgulayın.

74- Okulun politikasını belirlerken öğrencilerin de katkıda bulunmasını temin edin. Onlara farklı politikaların karşılaştırılmasıyla ilgili ödevler verin.

75- İnsanı düşünmeye, tartışmaya ve yazmaya sevk eden alıntılar toplayın.

76- Öğretmen ve idarecilerin kullanabilecekleri, karakter eğitimiyle ilgili bir literatür listesi hazırlayın.

77- Kurumunuzu tanımlayan veciz bir söz bulun.

78- Üstün karakterli öğrencilere ait kayıtları arşivleyin.

79- Akademik ve sosyal problemleri çözüp özgüven kazanmaları için fırsatlar tanıyın.

80- Kurumunuzdaki ahlâkî atmosferi idarî toplantılarınızda gündeme getirin ve hedeflerinizi belirleyin.

81- Kurumunuza ait bir prensipler listesi hazırlayın ve bütün faaliyet ve politikalarınızda bu listeye atıflarda bulunun. Kurumdaki herkese bu listeyi neşredin ve dikkat çekici bir şekilde binada teşhir edin.

82- Bir e-mail listesi veya bülten tahtası hazırlayıp idareci ve öğretmenlerin karakter eğitimiyle ilgili fikir alışverişi yapmalarını sağlayın.

83- Haber bülteniniz aracılığıyla, öğrencilerinizin dikkat çekici davranışlarından velileri haberdar edin.

84- Kurumunuzun tarihî ve başarılarına ait belgeler ve fotoğraflardan oluşan bir sergi hazırlayıp ziyaretçilere bunu gösterin.

85- Kurumda basit gibi görünen işleri yapan işçilerin ve gönüllülerin çalışma ve

başarılarını toplu bir şekilde takdir edin.

86- Öğrencileri teşvik edecek ve onlara disiplin kazandıracak miktarda ödevler vermeyi ihmal etmeyin.

87- Çocuklara bir and söyletin ve bu metni velilere ulaştırın.

88- Giyimle ilgili standartlar belirleyip bunların eğitimle olan ilgisini açıklayın.

89- Öğrencilerin kendi aralarında kaynaşmasını sağlayan faaliyetler düzenleyin.

90- Öğrenci ve velilerin seminer, gezi gibi ortak bir projede görev almalarını sağlayın.

91- Binanın genel görünüşü konusunda dikkatli olun. Genel düzen ve tertiple ilgili herkesin katkıda bulunmasına çalışın.

92- Çevredeki itibarlı işadamlarının, girişimcilik konusunda öğrencilere rehberlik yapmalarını sağlayın.

93- Yeni gelen öğrenci ve işçilere rehberlik yapacak kişiler belirleyin.

94- Çevredeki memur, işçi veya işverenleri davet ederek iş hayatında karakterin öneminden bahsettirin.

95- Sporla ilgilenen öğrenci ve öğretmenlerin sporla ilgili ahlâkî ilkeler geliştirmelerini teşvik edin.

96- Muhitinizde karakter eğitimiyle ilgili toplantılar düzenleyin.

97- Karakter eğitimiyle ilgili bir logo hazırlatın.

98- Ayda iki defa öğretmen ve idarecileri bir araya getirerek ahlâkî prensipler içeren edebî veya felsefî bir metni analiz ettirin.

99- Veliler için karakter eğitimiyle ilgili bir literatür listesi hazırlayın.

100- Bir kitap kulübü kurarak öğrencilerin ahlâkî eserler okumalarını sağlayın.

Bu listenin hayata geçirilebilmesi için okul idaresi farklı birimlere veya öğretmenlere kendisiyle ilgili maddelerin neler olduğunu ve onları nasıl uygulayacağını belirleme görevi verebilir. Meselâ, sporla ilgili olan maddeler spor birimi veya öğretmenine; benzer şekilde tarih, edebiyat, resim, gezi ile ilgili olanlar da alâkalı birimlere görev olarak verilebilir. Böylece, bu listede yer alan veya akla gelebilecek

başka hususlar bir bütünlük içinde öğrenciye sunulursa, ahlâk ve karakter gelişiminde olumlu sonuçlar alınır.

Kaynak

- "100 Ways to Promote Character Education", Center for the Advancement of Ethics and Character, Boston University, ISACS UPDATE, Winter '94
- http://www.isacs.org/monographs/charctr2.html

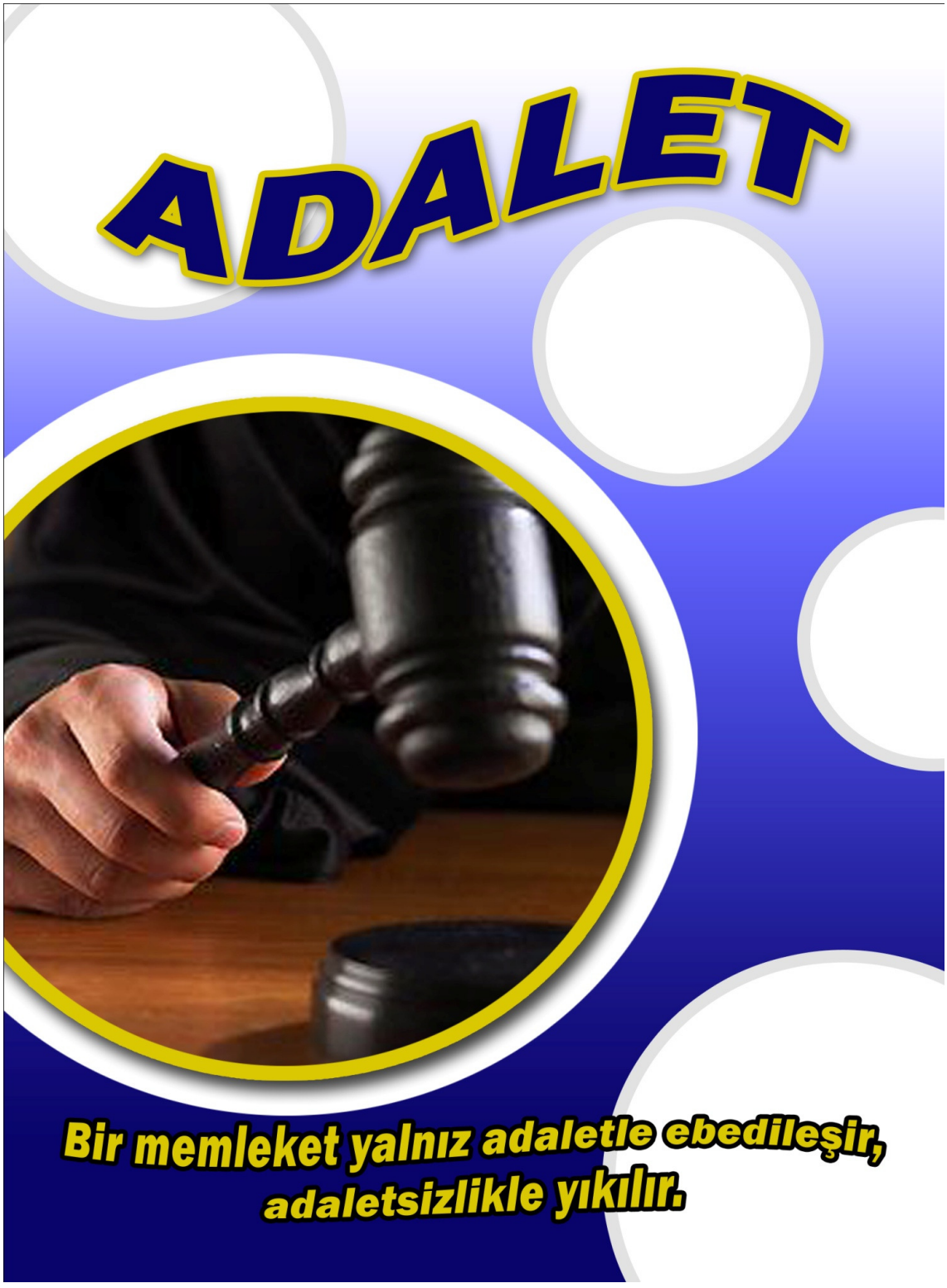
EK 4- EDEBİYAT TEMELLİ KARAKTER EĞİTİMİ İÇİN DEĞER BAKIMINDAN İNCELENEN KİTAPLARIN LİSTESİ

Sıra No	KİTAP ADI	YAZARI	YAYINEVİ	YAYIN YILI, SAYFA SAYISI.
1	Küçük Kara Balık	Samed Behrengi	Can Çocuk	2009, 59 s.
2	Bacak Kadar Çocuk Yazıyor	Sevda Fırat Ak	Epsilon Yayınları	2005, 205 s.
3	Halime Kaptan	Rıfat Ilgaz	Çınar Yayınları	2009, 160 s.
4	Saklıköy'ün Kuşçusu	Kadri Öztopçu	Günışığı Kitaplığı	2009, 156 s.
5	Dal Ucunda Gül	Aydın Balcı	Tudem Yayınları	2010, 96 s.
7	Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk	Christine Nöstlinger	Günışığı Kitaplığı	2003, 174 s.
8	Yeşil Bayır	Sulhi Dölek	Bilgi Yayınevi	2009, 128 s.
9	Arzavul Tepesi	Mehmet Erkan	Elma Yayınevi	2010, 192 s.
10	Domaniç Dağlarının Yolcusu	Şukufe Nihal	Timaş Yayınları	2009, 85 s.
11	Sessiz Yürek	Necati Güngör	Günışığı Kitaplığı	2009, 108 s.
12	Keleş Osman	Necati Tosuner	Günışığı Kitaplığı	2008, 127 s.
13	Mutluluk Sokağı	Ferda İzbudak Akıncı	Tudem	2009, 200 s.
14	Yonca Kız	Kemal Bilbaşar	Can Yayınları	2010, 188 s.
15	İnsan Ne ile Yaşar-	Lev N. Tolstoy	Zambak Yayınları	2008, 136 s.
16	Kim Takar Salatalık Kralını	Christine Nöstlinger	Günışığı Kitaplığı	2008, 160 s.
17	Posta Kutumdan Sihir Çıktı	Gülsevin Kıral	Hayy Kitap	2006, 92 s.
18	Hızlı Tosbi	İsmet Bertan	Günışığı Kitaplığı	2007, 208 s.
19	Huckleberry Finn'in Maceraları	Mark Twain	Alfa Yayınları	2004, 372 s.
20	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	Roald Dahl	Can Yayınları	2010, 192 s.
21	Fadiş (*)	Gülten Dayıoğlu	Altın Kitaplar	2010, 160 s.
22	İpini Kopartan Uçurtma (*)	Gülsüm Cengiz	Evrensel Basım Yayın	2007, 151 s.
23	Mago (*)	Ayla Çınaroğlu	Uçan Balık	2010, 102 s.
24	Masal Masal İçinde (*)	Ahmet Ümit	Doğan Egmont Yayıncılık	2010, 147 s.
25	Mecit'in Maceraları 1 (*)	H. Moradi Kermani	Kelime Yayınları	2010, 143 s.
	Patenli Kız (*)	Zeynep Cemali	Günışığı Kitaplığı	2008, 200 s.
26	Sevginin Kuş	Ekrem Güneş	Tudem Yayınları	2007, 176 s.

	Kanatları (*)			
27	**Memiş Can (*)**	**İbrahim Zeki Burdurlu**	**Tudem Yayınları**	**2007, 192 s.**
28	**Kelile ve Dimne (*)**	**Beydaba**	**Evrensel Basım Yayın**	**2003, 176 s.**
29	**Yankılı Kayalar (*)**	**Ahmet Yılmaz Boyunağa**	**Timaş Yayınlar**	**2010, 124 s.**
30	**Ejderha Kanadı**	**Renate Welsh**	**Türkiye İş Bankası Kültür yayınları**	**2010, 119 s.**
31	**Ayşe'nin Günleri**	**Gülsüm Cengiz**	**Evrensel Basım Yayın**	**2010, 256 s.**
32	**Dört Kardeştiler**	**Gülten Dayıoğlu**	**Altın Kitaplar**	**2010, 160 s.**
33	**Benim Kırmızı Papuçlarım**	**Nehir Tınaz**	**Erdem Yayınları**	**2007, 111 s.**
34	**Tülüş**	**Ayla Çınaroğlu**	**Uçan Balık Yayınları**	**2007, 103 s.**
35	**Martılar Adası**	**Zeyyat Selimoğlu**	**Can Çocuk**	**2003, 168 s.**
36	**Takma Adı Gagalı**	**Ayfer Gürdal Ünal**	**Türkiye İş Bankası Kültür yayınları**	**2010, 107 s.**
37	**Kuş Kulesi**	**Ferda İzbudak Akıncı**	**Tudem Yayınları**	**2010, 104 s.**
38	**Balık**	**Laura S. Matthews**	**Günışığı Kitaplığı**	**2010, 173 s.**
39	**Sokakta Tek Başına**	**Ayhan Bozfırat**	**Günışığı Kitaplığı**	**2010, 180 s.**
40	**Gümüş Kanat**	**Cahit uçuk**	**Bilge Kültür Sanat**	**2006, 207 s.**
41	**Lastik Top**	**Dinçer Sezgin**	**Tudem Yayınları**	**2009, 103 s.**
42	**Narin**	**Pürnur Soğangöz**	**Can Yayınları**	**2009, 152 s.**
43	**Vanilya Kokulu Mektuplar**	**Sevim Ak**	**Can Yayınları**	**2010, 128 s.**
44	**Çizgili Pijamalı Çocuk**	**John Boyne**	**Tudem Yayınarı**	**2007, 208 s.**
45	**Martı Jonathan Livingston**	**Richard Bach**	**Epsilon Yayınları**	**1994, 96 s.**
46	**Düş Sokağı Çocukları**	**Dinçer Sezgin**	**Tudem Yayınları**	**2003, 120 s.**
47	**Ayın On Dördü Gibi**	**H. Moradi Kermani**	**Kelime Yayınları**	**2008, 64 s.**
48	**Sol Ayağım**	**Chiristy Brown**	**Nemesis Kitap**	**2009, 190 s.**
49	**Gökyüzünden Yeryüzüne Öyküler**	**Şule Tankut Jobert**	**Kelime Yayınları**	**2010, 88 s.**
50	**Kamp Arkadaşlığı**	**İpek Ongun**	**Epsilon Yayınları**	**2008, 189 s.**

(*) Edebiyat Temelli Karakter Eğitimi uygulama çalışmalarında 7. ve 8. sınıf öğrencilerine okutulan kitaplar.

EK 5- ÇEVRE DÜZENLEMESİ (AFİŞLER)

ÇALIŞKANLIK

Çalışma insanların vücut kuvvetlerini geliştirir ve hayat için gereken şeyleri temin eder. Çalışmaksızın fikri gelişme ve ahlaki ilerleme de mümkün değildir. Tembellik bütün fenalıkların anasıdır.

DÜRÜSTLÜK

Hiçbir miras dürüstlük kadar zengin değildir.

DUYARLILIK

Duygulu insan duyarlı olur.

Duygusuz iinsansa SADECE DUYAR OLUR

SORUMLULUK

Her doğru, insana bir sorumluluk, her fırsat bir zorunluluk
ve
sahip olduğu her şey de ona bir görev yükler.

MUTLULUK

İNSANLARIN MUTLULUKLARI YA DA MUTSUZLUKLARI , KADERİN OLDUĞU KADAR DA KARAKERLERİNİN ESERİDİR.

HOŞGÖRÜ
Farklılıklara saygı.. herkes eşit, herkes farklı....

YARDIMSEVERLİK

Bir mum, diğer mumu tutuşturmakla ışığından bir şey kaybetmez

SAYGI

Ulular köprü olsa basıp geçme

SEVGİ

Sevgi birliğe, bencillik yalnızlığa götürür

TEMİZLİK

Insani elbisesine göre karsilarlar,
bilgisine göre agirlarlar

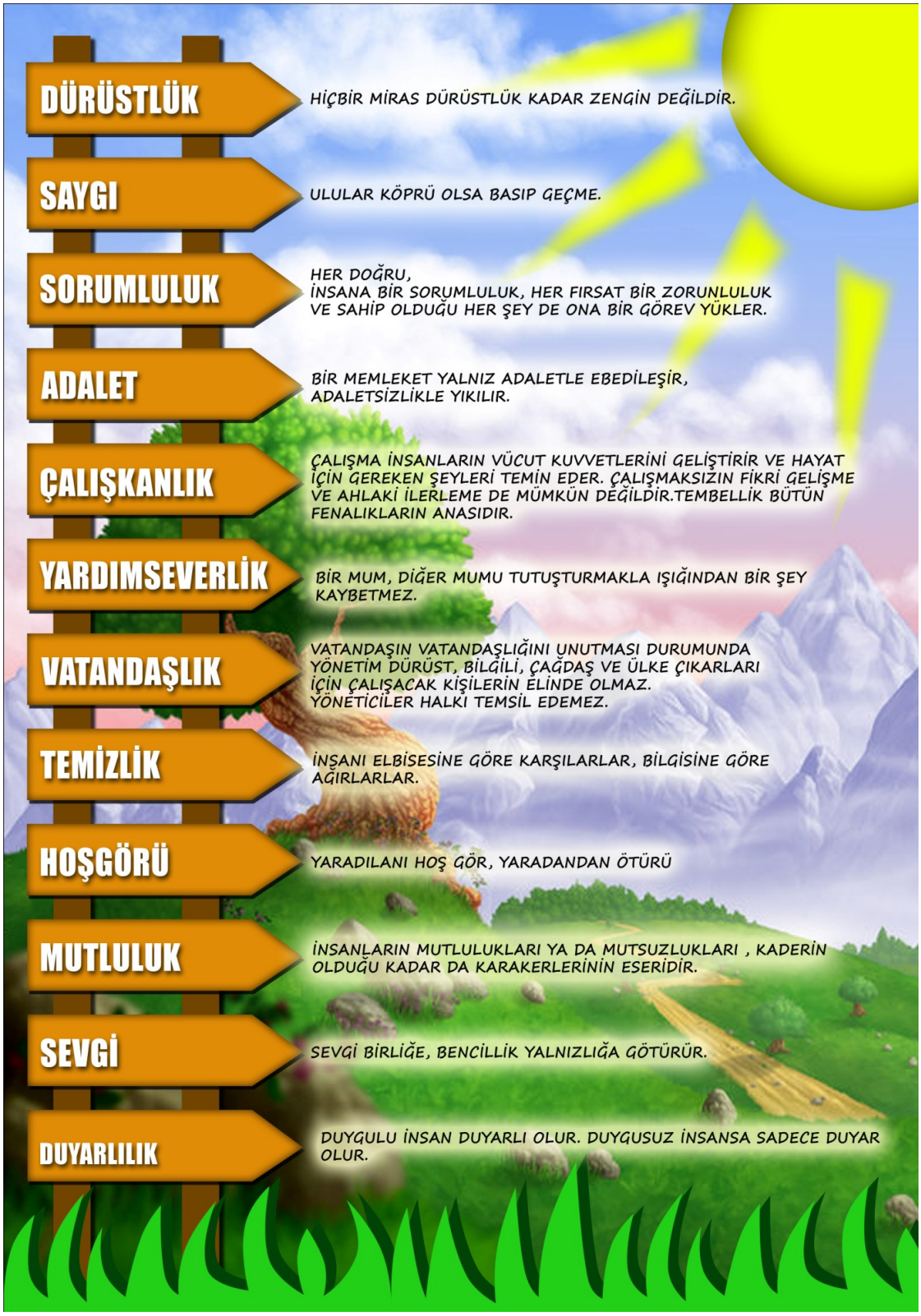
VATANDAŞLIK

Vatandaşın vatandaşlığını unutması durumunda Yönetim dürüst, bilgili, Çağdaş ve ülke çıkarları için çalışacak kişilerin elinde olmaz. Yöneticiler halkı temsil edemez.

GENÇLERİN BELİRLEDİĞİ
ORTAK DEĞERLER
* Hırslı değil, tutkulu ol
* Yenilikçi ol
* İnançlı ol
* Her zaman düşün, açık düşün açık söyle
* Zincirlerden bağımsız ol
* Merak et, dikkat et
* Düşün, harekete geç ve tekrar düşün
* Bilgeliğe aşık ol ve değer ver
* Adil ol
* Sorgula
* Hoşgörülü ol
* Kişisel bütünlüğünü sağla
* Kızgınlıktan ve kibirden uzak dur
* Paylaşımcı ol
* Hayata ve düşüncelere saygı duy
* Sorumluluk al, sahip çık
* Yaratıcı ol, yaratıcılığa değer ver
* Esnek ol
* Cesur ve uyumlu ol
* Hayata katkıda bulunmayı hedefle
* Dürüst ol, dürüst kal
* Aktifliğini, pozitifliğini koru
* Ön yargılardan kurtul, uzak dur
* Derinliğe olan tutkunu koru
* Hayallerin için gerçekçi ol
* Sevgi duy, koru, yay
* Ailene dostlarına ve sevdiklerine sadık ol, değer ver

İDEAL İNSANIN ÖZELLİKLERİ
Kararlı ve iradelidir
Barış ve diyalog insanıdır
Dürüst ve ilkelidir
Merhametli ve yardımseverdir
Azimli ve çalışkandır
Saygılı ve seçicidir
Bilgi ve uzmanlık sahibidir
Sorumluluk ve sadakat sahibidir
Yeniliğe açık ve coşkuludur
?

DÜRÜSTLÜK
HİÇBİR MİRAS DÜRÜSTLÜK KADAR ZENGİN DEĞİLDİR.
SAYGI
ULULAR KÖPRÜ OLSA BASIP GEÇME.
SORUMLULUK
HER DOĞRU,
İNSANA BİR SORUMLULUK, HER FIRSAT BİR ZORUNLULUK
VE SAHİP OLDUĞU HER ŞEY DE ONA BİR GÖREV YÜKLER.
ADALET
BİR MEMLEKET YALNIZ ADALETLE EBEDİLEŞİR,
ADALETSİZLİKLE YIKILIR.
ÇALIŞKANLIK
ÇALIŞMA İNSANLARIN VÜCUT KUVVETLERİNİ GELİŞTİRİR VE HAYAT
İÇİN GEREKEN ŞEYLERİ TEMİN EDER. ÇALIŞMAKSIZIN FİKRİ GELİŞME
VE AHLAKİ İLERLEME DE MÜMKÜN DEĞİLDİR.TEMBELLİK BÜTÜN
FENALIKLARIN ANASIDIR.
YARDIMSEVERLİK
BİR MUM, DİĞER MUMU TUTUŞTURMAKLA IŞIĞINDAN BİR ŞEY
KAYBETMEZ.
VATANDAŞLIK
VATANDAŞIN VATANDAŞLIĞINI UNUTMASI DURUMUNDA
YÖNETİM DÜRÜST, BİLGİLİ, ÇAĞDAŞ VE ÜLKE ÇIKARLARI
İÇİN ÇALIŞACAK KİŞİLERİN ELİNDE OLMAZ.
YÖNETİCİLER HALKI TEMSİL EDEMEZ.
TEMİZLİK
İNSANI ELBİSESİNE GÖRE KARŞILARLAR, BİLGİSİNE GÖRE
AĞIRLARLAR.
HOŞGÖRÜ
YARADILANI HOŞ GÖR, YARADANDAN ÖTÜRÜ
MUTLULUK
İNSANLARIN MUTLULUKLARI YA DA MUTSUZLUKLARI , KADERİN
OLDUĞU KADAR DA KARAKERLERİNİN ESERİDİR.
SEVGİ
SEVGİ BİRLİĞE, BENCİLLİK YALNIZLIĞA GÖTÜRÜR.
DUYARLILIK
DUYGULU İNSAN DUYARLI OLUR. DUYGUSUZ İNSANSA SADECE DUYAR
OLUR.

BEKLEMEYİN
Nazik olmak için gülümseme beklemeyin
Sevmek için sevilmeyi beklemeyin
Bir arkadaşın değerini anlamak için, yalnız kalmayı beklemeyin
Çalışmaya başlamak için en iyi işi beklemeyin
Biraz paylaşmak için çok olmasını beklemeyin
Öğütleri hatırlamak için, düşmeyi beklemeyin
Dua'ya inanmak için acıları beklemeyin
Yardım edebilmek için zamanınızın olmasını beklemeyin
Özür dilemek için diğerinin acı çekmesini beklemeyin
Barışmak için ayrılığı beklemeyin

DİKKAT EDİN!
Söylediklerinize dikkat edin, düşüncelerinize dönüşür
Düşüncelerinize dikkat edin, duygularınıza dönüşür
Duygularınıza dikkat edin, davranışlarınıza dönüşür
Davranışlarınıza dikkat edin, alışkanlıklarınıza dönüşür
Alışkanlıklarınıza dikkat edin, değerlerinize dönüşür
Değerlerinize dikkat edin, karakterinize dönüşür
Karakterinize dikkat edin, kaderinize dönüşür

İYİ KARAKTER DEDİĞİNİZ...
SEVGİNİZDİR
TATLI DİLİNİZDİR
MÜSAMAHANIZDIR
FEDAKARLIĞINIZDIR
AFFEDİCİLİĞİNİZDİR
ACILARA DAYANMA GÜCÜNÜZDÜR
GÜLEN YÜZÜNÜZDÜR
BÜYÜKLERE SAYGI, KÜÇÜKLERE SEVGİNİZDİR
ARKADAŞLIĞINIZDIR
SEVİNÇLERİNİZE ÖLÇÜLÜ SEVİNME BECERİNİZDİR
SİZE KABA DAVRANILDIĞINDA NAZİK KALABİLMENİZDİR
KAYBETTİĞİNİZDE YENİDEN AYAĞA KALKMA BECERİNİZDİR
ŞEHRİN GÜRÜLTÜSÜ İÇİNDE BİR MİNİK SERÇENİN SESİNİ DUYABİLMENİZDİR
BELA VE MÜSİBETLERE TAHAMMÜL EDEBİLMENİZDİR
DALGALARI KABARMIŞ DENİZDE YİYECEK BİR ŞEYLER ARAYAN KÜÇÜCÜK BİR BALIĞI GÖREBİLMENİZDİR

KİŞİLİĞİN ÖNEMİ

Sınıf, öğrencilerin gürültü patırtısıyla sallanırken sert görünümlü hoca kapıda beliriyor. Sınıfa bir bakış atıp kürsüye geçiyor.

Tebeşirle tahtaya kocaman bir (1) rakamı çiziyor, 'Bakın' diyor:

'Bu kişiliktir, hayatta sahip olabileceğiniz en değerli şey...'

Sonra (1) 'in yanına bir (0) koyuyor: Bu, başarıdır.

Başarılı bir kişilik (1) 'i (10) yapar.

Bir (0) daha... Bu, tecrübedir. (10) iken (100) olursunuz.

Sıfırlar böyle uzayıp gidiyor. Yetenek... Disiplin...Sevgi...

Eklenen her yeni (0) 'ın kişiliği on kat zenginleştirdiğini anlatıyor hoca...

Sonra eline silgiyi alıp en baştaki (1) 'i siliyor.Geriye bir sürü sıfır kalıyor.

Hoca kişiliğin önemini vurguluyor:

' Kişiliğiniz yoksa öbürleri hiçtir.'

Sınıf, mesajı algılayıp sessizce düşünmeye başlar...

KONFİÇYÜS' TEN İYİ KARAKTER TAHLİLİ

Sağlam karakterli insanların dokuz özelliği vardır:

Baktıklarında berrak görürler

Dinlediklerinde iyi duyar

Görünüşleri sıcaktır

Davranışları saygı yüklüdür

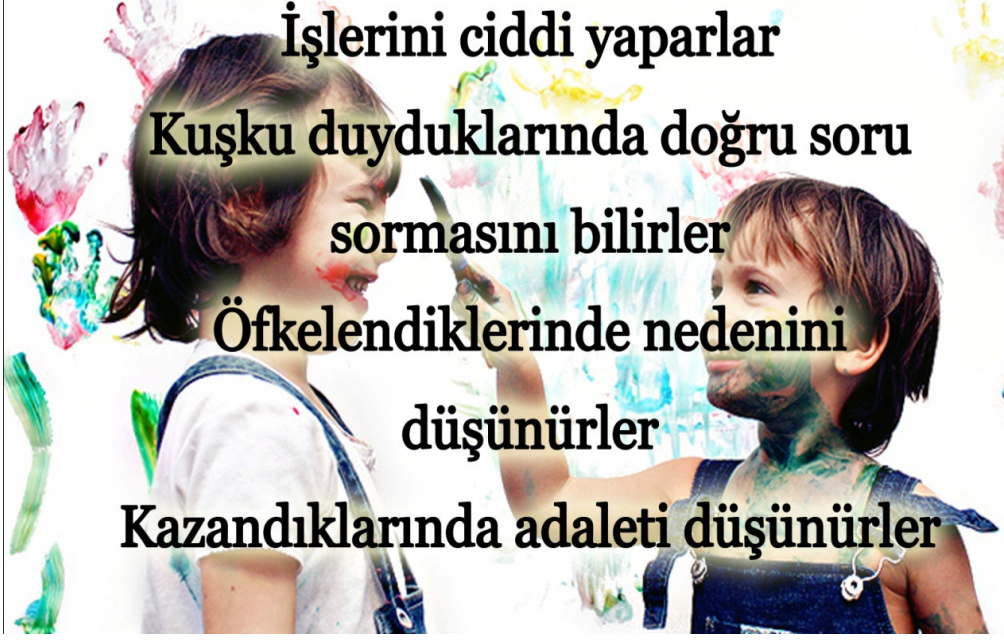
Konuşmaları doğrudur

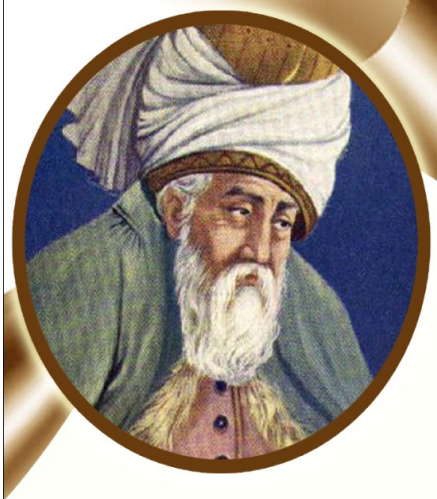
İşlerini ciddi yaparlar

Kuşku duyduklarında doğru soru sormasını bilirler

Öfkelendiklerinde nedenini düşünürler

Kazandıklarında adaleti düşünürler

MEVLANA' NIN YEDİ ÖĞÜDÜ

* Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol!

*Şefkat ve merhamette güneş gibi ol!

* Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol!

*Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol!

*Tevazu ve alçakgönüllülükte toprak gibi ol!

*Hoşgörülülükte deniz gibi ol!

* Ya olduğun gibi görün ,

ya göründüğün gibi ol!

ÖRNEK İNSAN OLMAK
Erenlerden biri öğrencilerine şöyle dedi:
Yalan söylemeyin
Emanete hıyanet etmeyin
Öfkenizi yenin
Üstünlük taslamayın
İyiliklere şükredin
Söz taşımayın
Dedikodu yapmayın
İkiyüzlü olmayın
İnsanlara küsmeyin
İftira etmeyin
Anne babaya saygı gösterin, hizmet edin
Misafirperver olun
Hiçbir zaman kibirlenmeyin...

EK 5- İZİN BELGELERİ

T.C.
DÜZCE VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.81.00.16.605.99/ 13071 12 Ekim 2010
Konu: Araştırma İzni.

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne)
14280 Gölköy / BOLU

İlgi :a) Mart 2007 tarih ve 2594 sayılı MEB Tebliğler Dergisinde yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi
b)Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 23.09.2010 tarih ve B.30.2.ABÜ.0.41.72.00-302.14-782 sayılı yazısı.
c)08.10.2010 tarih ve 99/12902 sayılı makam onayı

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi **Fatih DESTEBAŞI'nın** ilgi (b) yazı eki **"Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi"** konulu araştırma talebinin, **"Düzce İli Kaynaşlı İlçesi Atatürk İlköğretim Okulu Öğrencilerine"** yönelik uygulama talebinin uygun görüldüğüne dair ilgi (c) makam onayı, Araştırma Anketi, Araştırma Önerisi, Kaynakça, Dilekçe ve Araştırma Yapılacak Okulların Listesi ekte gönderilmiştir.

Adı geçen öğrenciniz **Fatih DESTEBAŞI**'na tebliğini, araştırma tamamlandıktan itibaren **en geç iki hafta** içerisinde, **araştırmanın iki örneğinin CD' ye kayıtlı olarak ilgi (a) Yönergede belirtilen (Ek-1) Taahhütname** tutanağı ile birlikte müdürlüğümüze teslim edilmesinin sağlanması hususunda gereğini arz ederim.

Yusuf SEZER
İl Milli Eğitim Müdürü

EKLER :
1-Araştırma Önerisi (1 Sayfa)

T.C.
DÜZCE VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.81.00.16.605.99/ 12902 08 Ekim 2010
Konu: Araştırma İzni.

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :a) Mart 2007 tarih ve 2594 sayılı MEB Tebliğler Dergisinde yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi
b)Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 23.09.2010 tarih ve B.30.2.ABÜ.0.41.72.00-302.14-782 sayılı yazısı.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi **Fatih DESTEBAŞI'nın** ilgi (b) yazı eki **"Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi"** konulu araştırmasına veri sağlamak amacıyla, **"Düzce İli Kaynaşlı İlçesi Atatürk İlköğretim Okulu Öğrencilerine"** yönelik izin talebi, ilgi (a) Yönerge'de belirtilen esaslar doğrultusunda incelenmiştir.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü tarafından kabul edilen, onaylı bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilecek **(28 Sayfa, 66 sorudan oluşan)** araştırmanın, veli izin muvafakatları alınarak, **"Düzce İli Kaynaşlı İlçesi Atatürk İlköğretim Okulu Öğrencilerine yönelik olarak uygulanmasına"**, araştırma tamamlandıktan itibaren **en geç iki hafta** içerisinde, **araştırmanın iki örneğinin CD' ye kayıtlı olarak ilgi (a) Yönergede belirtilen (Ek-1) Taahhütname** tutanağı ile birlikte **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü** tarafından müdürlüğümüze teslim edilmesi ve **ilgi (a) Yönergenin 13.maddesinde belirtilen esaslara uyulması kaydıyla Fatih DESTEBAŞI** tarafından uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

Makamlarınızca uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Yusuf SEZER
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
07./ 10 / 2010

Erdoğan ÜLKER
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :
1-Araştırma Önerisi (1 Sayfa)

EK 6- ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Fatih Destebaşı

Doğum Yeri ve Tarihi: Tokat - 19/08/1985

Bitirdiği Okullar:

Lise: Tokat Anadolu Öğretmen Lisesi

Üniversite:

- Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği (2004-2006)
- İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Türkçe Öğr. (2006-2008)
- **Yüksek Lisans:** Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Bölümü (2009-2011)

Çalıştığı Kurumlar:

Düzce Atatürk İlköğretim Okulu (2009- 2011).

İletişim Bilgisi: fatihturkce_fd@hotmail.com